ION ARAMĂ

SOLDAȚII ULTIMEI ȘANSE

ION ARAMĂ

SOLDAȚII ULTIMEI ȘANSE

ION ARAMĂ

SOLDAȚII ULTIMEI ȘANSE

PHOBOS®
publishing house

București • 2002

You should at once surrender to the Three Great Powers and order Romanian troops to oppose no resistance to the Russians. The Germans are in a hopeless position in South Russia and you have now your last and best chance to contribute to their total defeat.

Trebuie să capitulați imediat în fața celor Trei Mari Puteri și să ordonați trupelor române să nu mai opună rezistență în fața rușilor. Germanii se află într-o situație disperată în sudul Rusiei și dv. aveți acum ultima și cea mai bună șansă să contribuiți la înfrângerea lor totală.

Din mesajul generalului Wilson, Comandant suprem al Forțelor Aliate din Mediterana, către mareșalul Ion Antonescu, 22 martie 1944

CUVÂNT ÎNAINTE

„Scrie fraza cea mai adevărată pe care o știi“.
Ernest HEMINGWAY

Romanul istoric presupune reconstituirea unor evenimente reale, de aceea scriitorul, strâns legat de izvoarele documentare, este mai puțin „liber“ din punct de vedere creativ decât în literatura de ficțiune, în care eroii se supun fanteziei sale. Personajele reale fac uneori gesturi aparent lipsite de logică; legătura cauzală dintre fapte e mai greu de reconstruit, se petrec întâmplări inexplicabile sau care pot căpăta o interpretare greșită. Nici măcar desfășurarea subiectului nu stă sub controlul autorului; acțiunea se spirijină pe fapte deja cunoscute în succesiunea lor, care nu pot fi ignorate.

Scriind această carte am avut avantajul apariției, mai ales în ultimii ani, a unor culegeri de documente, lucrări de memorialistică, studii de sinteză, care au risipit în bună parte ceața ce înconjura evenimentele din timpul războiului, ca și consecințele lor proiectate pe jumătatea de secol scursă de atunci. Beneficiind de această amplă sursă documentară, m-am străduit s-o folosesc cu cumpătare și fără patimă. Pot afirma aici că fiecare scenă importantă din carte are în spatele ei argumentul solid al documentului: o stenogramă, un raport oficial, o pagină memorialistică, un ecou din presa vremii sau chiar mărturiile unui participant. Pe scurt, cartea de față datorează foarte mult surselor. Voi aminti doar câteva dintre ele:

Platon Chirnoagă – Istoria politică și militară a răsboiului României contra Rusiei Sovietice 1941–1944; Mircea Ciobanu – Convorbiri cu Mihai I al României; Andreas Hillgruber – Hitler, Regele Carol și Mareșalul

Antonescu; Gh. Buzatu – România și războiul mondial din 1939–1945; George Magherescu – Adevărul despre mareșalul Antonescu; Ivor Porter – Operațiunea „Autonomous”; Haralamb Zincă – Și a fost ora H; 23 August 1944. Documente.

Îndrept un gând pios de recunoștință către cei care au fost general (r) Emilian Ionescu, adjutant regal, care în iarna anului 1980 mi-a dictat memoriile sale, ulterior făcând și adnotări pe textul rămas inedit până azi; general (r) Grigore Ionescu, fost comandant al Geniului Corpului 6 Armată; prof. Emil Scurtu, ofițer de rezervă în Divizia 6 Infanterie, care mi-a istorisit cutremurătoare scene de pe front și din spitalele de campanie; Alexandru Buligă, sergent în Regimentul 2 Dorobanți, ale cărui însemnări m-au ajutat să cunosc viața ostașilor simpli din linia întâi.

Se cuvine să mulțumesc domnilor viceamiral (r) Victor Bogdan, fost aspirant pe torpilorul „Zmeul“, comandor (r) Nicolae Mujicicov, fost ofițer pe distrugătorul „Ferdinand“, Ion Văideanu, fost plutonier t.r. în Regimentul 39 Artilerie, Platon Nicolae, fost plutonier în corpul vânătorilor de munte și multor altor veterani de război, din relatările cărora am reconstituit unele dintre întâmplările frontului.

AUTORUL

Partea întâi

1.

În încăperea mică, mobilată simplu, din clădirea Serviciului Special de Informații, era liniște. Se auzea doar șuieratul plăcut al gazului în soba de teracotă. Maiorul Dan Paulescu ridică deodată privirea din dosarul pe care-l răsfoia.

– Ultima zi a anului. Trece cam greu, nu?

Căpitanul Baciu, mai tânărul lui confrate, promovat de câteva luni în centrală, începu să râdă.

– Timp de bilanțuri. Când eram la divizie, ne adunam și treceam în revistă evenimentele anului.

Paulescu își pieptănă cu degetele părul negru, cam zbârlit. Rămase cu mâna-n păr, într-un gest comic de panică.

– Bilanț, acum! Ce să trecem în revistă? Descoperirea unui telegrafist clandestin? Drumurile lui Zaharia în Turcia?

– A fost o realizare, spuse Baciu împăciuitor. Ne putem lăuda că avem o antenă la Istanbul. Măcar să dureze.

– De obicei lucrurile astea nu durează. Se poticnesc când nu te aștepți. Singura grijă e să se rezolve fără prea mult zgomot.

– Un pistol face, de obicei, zgomot.

– Nu intră în metodele noastre. Ar fi prea simplu. Omul respectiv trebuie să iasă ușurel din scenă și să se piardă în anonimat. Documentele, puține cum sunt, bine păstrate la arhivă. Dosarul închis și gata.

– Un tablou cam sumbru, domnule maior.

– Un tablou realist, domnule căpitan.

Ușa se deschise brusc și în cadrul ei apăru colonelul Ionescu, „Lungul“, șeful ierarhic al celor doi. Amândoi se ridicară ca împinși de un resort.

– S-a dat milităria jos din pod? râse colonelul strângându-le pe rând mâna. Am venit să-mi iau rămas bun. Ne mai vedem la anul. M-a invitat domnul Cristescu la o mică discuție cu șampanie.

– Vă invidiez, spuse Paulescu.

– Aș, nu-mi place șampania. Voi mai stați pe-aici?

– Până la sfârșitul programului, declară Paulescu.

– Astăzi puteți face o excepție. Serviciul de permanență e la post, iar evenimente în perspectivă nu avem. Ei, vă doresc un an nou cu spor și petrecere frumoasă!

Le strânse mâna și pleacă la fel de grăbit cum intrase.

– Deci, să ne adunăm hârțoagele, spuse cu îndoială Baciu.

În clipa aceea sună telefonul. Paulescu luă receptorul.

– Alo!

– Aici căpitanul Sturmer, auzi în receptor.

– Am onoarea, domnule Sturmer. Vă urez la mulți ani.

– Mulțumesc. Aceeași urare voiam să v-o fac și eu, dar nu prin telefon. Ce-ar fi să ciocnim o cupă de șampanie? Mai sunt zece ore până la Anul Nou.

– Cu plăcere, spuse Paulescu. Peste o oră vă convine?

– Este excelent. Vor mai fi doar nouă ore.

– La „Athenée“, ca de obicei?

– Da. Vă aștept la intrare.

Paulescu închise telefonul și-și îndreptă privirea spre colegul său:

– Domnul Sturmer mă invită la o cupă de șampanie. Ce-ar fi să mergi și dumneata?

– Prefer să mă abțin. La miezul nopții, când mă felicit cu o anumită persoană, nu vreau să miros a băutură.

– Ia mai lasă-mă cu morala, ripostă Paulescu.

– Nici vorbă de morală, domnule maior. Mai degrabă v-aș face unele sugestii, în loc de pișcot la șampanie.

– Ce sugestii ai?

– Poate că Sturmer știe ceva mai mult despre fugarii de la Berlin.

– Fugarii capturați, mai exact.

– Tocmai asta-i problema. Ce se întâmplă cu ei? Vor mai încerca să fugă? Zvonurile despre Horia Sima se repetă periodic, ca accesele de malarie.

– Și crezi că el a avut timp să afle ceva?

– Evenimentul e important. În asemenea cazuri, veștile umblă repede.

– S-ar putea să ai dreptate, murmură Paulescu. Ei, dragă colega, am primit sugestia. Îți urez petrecere frumoasă și un an plin de succese.

– Vă mulțumesc, spuse solemn Baciu ridicându-se. Îngăduiți-mi să vă fac aceeași urare...

În drum spre „Athenée Palace“, maiorul se gândi la ciudata prietenie ce se statornicise între el și discretul căpitan Sturmer, ofițer în secțiunea pentru România a Abwehr-ului. Îl cunoscuse înainte de intrarea României în război, în perioada în care anglo-americanii și germanii își disputau petrolul românesc. Îl surprinsese dând târcoale unui tren de cisterne deraiat. Avea înfățișarea nevinovată a unui pictor în căutare de peisaje exotice. Asta și era, oficial, dovedit cu acte în regulă: un tânăr pictor german, venit cu o bursă în România.

Sturmer mărturisise că, alături de arta lui, mai avea o preocupare: să vadă ce se petrece cu petrolul expediat spre Germania. Erau tot mai multe semne că agenți englezi și francezi încearcă pe diferite căi să împiedice aceste transporturi... După intrarea României în război, Sturmer apăruse în uniformă de căpitan și-i propusese, cu titlu neoficial, un pact de colaborare personală, bazat pe schimburi de informații și pe promisiunea de a se abține de la obișnuitele păcăleli care fac parte din arsenalul frontului secret. Puțin surprins, puțin bănuitor, Paulescu acceptase acest pact. Într-adevăr, Sturmer se ținuse de cuvânt. Îl ajuta cu informații utile, îl avertiza cu o clipă mai devreme despre intențiile serviciilor informative germane și-i strecura unele presupuneri, cu titlu personal, dar care mai apoi se confirmau. Colaborarea lor mersese până acolo, încât împărtiseră roadele activității unui agent dublu, omul de afaceri Zaharia, infiltrat de germani în centrala de spionaj englez de la Istanbul. Până și detaliul că secretara protectorului lui Zaharia era agentă

germană i-l datora lui Sturmer. Așadar, întâlnirile cu el erau totdeauna de folos...

– Îmi pare bine că vă revăd, spuse Sturmer în româna lui corectă, aproape fără accent străin. Aș fi preferat să petrec sărbătorile la Salzburg și să cânt „O, Tannenbaum" împreună cu familia. Din păcate, situația nu-mi permite. Vă rog, poftiți. Aici eu sunt gazda.

Salonul spațios părea gol; numai la o masă din colț câțiva ofițeri germani vorbeau încet, mângâind cupele de șampanie. Îi salutară cu indiferență și se așezară în colțul opus, lângă ferestrele largi care dădeau spre grădina acoperită de zăpadă.

– Deocamdată e liniște, observă Sturmer. Toată lumea se păstrează pentru diseară.

– Și dumneavoastră?

– Eu fac excepție. Sunt oarecum de serviciu.

– Ah!

– Nu mă deranjează. Și așa, nu-mi ardea de petrecere. În situația actuală...

– Vă referiți la front?

– În primul rând la front.

– Eu mă gândeam la altceva. Aventurile lui Horia Sima ne-au dat destulă bătaie de cap. Și nouă, și Abwehrului.

– Ca să fiu sincer, n-am înțeles prea bine această poveste. Autoritățile Reichului sunt categoric de partea mareșalului Antonescu. Nu e vorba numai de simpatie, ci și de interes practic. Mareșalul garantează disciplina trupelor care luptă pe front alături de noi.

– Cu alte cuvinte Horia Sima n-a fost ajutat să evadeze?

– Greu de spus. Führerul s-a înfuriat când a aflat. Totul s-a petrecut fără știrea lui. A alertat toate serviciile speciale din străinătate, cu ordin strict să-l găsească și să-l aresteze imediat.

– Și totuși...

– Știu ce vreți să spuneți. Există la Berlin anumite cercuri care-l susțin. În partidul nazist, în serviciul de siguranță al Reichului... Unii consideră că Sima, ca șef de stat, ar fi un interlocutor mai... înțelegător decât mareșalul, cu deosebire în relațiile economice.

– Și dacă aceste cercuri ajung să-și impună părerea?

– Nu se pune problema. Führerul are încredere totală în mareșalul Antonescu și-l consideră ca pe unul dintre cei mai importanți aliați.

– Dar dacă Horia Sima scapă din nou de sub control?

– Cu neputință. S-au luat măsuri drastice. Paza a fost întărită, condițiile de detenție s-au înăsprit. Asta-i tot ce știu deocamdată. Dacă aflu lucruri noi, vă țin la curent.

– Mi-ați face un mare serviciu.

– Eu iau alianța noastră și în sens personal, adăugă încet Sturmer.

Paulescu îl aprobă cu o înclinare ușoară a capului și ridică cupa de șampanie:

– Pentru alianța noastră personală!

Ciocniră și gustară din cupe. Rămaseră apoi câteva clipe în tăcere, fiecare cu gândurile lui.

– Voiam să vă întreb ce mai știți de domnul Zaharia, spuse Sturmer fără să-l privească.

Paulescu zâmbi. Aștepta întrebarea; era momentul să plătească informația primită. Se rezemă de spătarul scaunului și spuse degajat:

– Domnul Zaharia continuă să se apropie de oamenii politici.

– Asta știm. Acum câteva zile a luat dejunul cu domnul Maniu. Altceva nu știm: ce s-a discutat acolo?

Paulescu își formulă cu grijă răspunsul. Trebuia să spună exact ceea ce fusese autorizat să spună.

– Un subiect la ordinea zilei după nenorocirea de la Stalingrad. Tratative cu Occidentul în căutarea unei soluții.

– Domnul Maniu se joacă cu focul.

– Nu uitați că e ardelean. Speranța lui este că Occidentul ar putea rezolva chestiunea Ardealului.

– Mereu chestiunea Ardealului, spuse încet Sturmer.

– Pe care Berlinul nu vrea s-o înțeleagă. Domnule Sturmer, Ardealul este într-un fel locul nostru de naștere. Românii de acolo au luptat secole întregi pentru supraviețuire. Acolo au crescut mari cărturari, s-au scris opere importante, s-au clădit biserici. Toate acestea sub o apăsare continuă. Cu legi nedrepte, cu interdicții, cu măsuri abuzive. Am intrat în celălalt război tocmai pentru salvarea acestor valori. Am reușit, cu sacrificii uriașe. Țara își întregise hotarele, poporul român exista, în sfârșit, în vatra

lui firească. Au trecut douăzeci de ani și au venit timpurile pe care le știți. România a fost ruptă în bucăți. Și totuși, conducătorii Ungariei nu se mulțumesc cu Ardealul de Nord. Vor întrega Transilvanie, până la Carpați. Au început s-o declare și în presă.

– Dacă ne luăm după presă...

– Presa reflectă o stare de spirit. Și să nu uităm că în vreme ce noi avem majoritatea armatei la Stalingrad, în Crimeea și în Caucaz, Ungaria își păstrează forțele intacte. Cu scopul mărturisit să le îndrepte, la momentul oportun, spre Carpați.

– Germania a garantat frontierele României, protestă Sturmer.

– Oamenii politici nu cred în aceste garanții. Sorții războiului sunt schimbători, după cum se vede. Ce ne așteaptă la încheierea păcii? Asta-i întrebarea pe care și-o pun. Eu nu mă situez de partea lor, încerc doar să le explic acțiunile.

Sturmer dădu gânditor din cap.

– Vă înțeleg, spuse el. Știți, domnule maior, când trăiești mai multă vreme într-un loc, începi să pătrunzi în miezul lucrurilor, să cunoști oamenii, să te atașezi de ei... Mi-ar părea rău ca o țară pe care o simpatizez să ajungă într-o situație grea.

– Mai grea decât cea actuală?

Sturmer își trecu palma peste părul blond, pieptănat cu grijă într-o parte. Scutură din cap, ca și cum ar fi vrut să alunge un gând neplăcut.

– Există multe variante, spuse el. Să zicem că opoziția ar încerca să rupă alianța româno-germană.

– Aveți indicii despre o asemenea încercare?

– Nimic concret, o simplă ipoteză. Dar orice stat-major este obligat să construiască ipoteze. Reichul nu poate renunța la petrolul românesc. Și la celelalte avantaje ale alianței. Așadar, e normal să se prevadă un plan de acțiune pentru o atare situație. Domnul Maniu n-are șanse dacă-ncearcă ceva. Există deja informații că deține o stație de radioemisiune...

– I-a fost confiscată.

– Aha! Nu știam. Totuși, specialiștii noștri au captat niște semnale. Încă nu le-am descifrat, nici nu le-am aflat sursa, dar bănuielile se îndreaptă tot spre domnul Maniu.

Paulescu asculta cu răsuflarea oprită. Își dădu seama că acest mesaj constituia probabil motivul principal al întâlnirii.

– O să raportez despre toate astea.

– Sunt lucruri deocamdată neoficiale. N-avem dovezi, de aceea șefii mei nu pot să se adreseze domnului mareșal. Ei, uite că ne-am întors iar la problemele de serviciu. Într-o zi ca asta, am putea să le lăsăm deoparte.

– Dar nu ne lasă ele, zâmbi Paulescu.

– Aveți dreptate. Vă propun un toast, domnule maior. Pentru colaborarea noastră și în anul care vine!

– O urare potrivită, spuse Paulescu ridicând paharul. Pentru colaborarea noastră!

Goliră cupele dintr-o înghițitură. Paulescu se aplecă peste masă spre interlocutorul său:

– Domnule Sturmer, faptul că ne cunoaștem de câtăva vreme...

– Vreo trei ani, dacă nu mă-nșel.

– Exact trei ani. Acest fapt îmi dă curajul să vă pun o întrebare: ce vă face să fiți atât de deschis față de mine?

– Încrederea. Pretind că am reușit să vă cunosc în acești trei ani. Și mai e un lucru, pe care vi l-am spus cândva: mulți fac greșeala să-i considere pe toți germanii drept adepți ai nazismului.

– Pentru că îi văd sub acest steag.

– Suntem soldați, și pentru soldați steagul înseamnă altceva decât pentru oamenii politici. Oamenii politici fac politică, soldații fac război. Pentru mine, războiul e o meserie. Dacă prin absurd mâine ar fi comunism în Germania, tot soldat aș fi. Nu mă interesează ideologiile... Hm! Șampania asta e foarte bună, dar are un defect: te stimulează să ții discursuri.

– Nu mi se pare un discurs. Mai degrabă o introspecție.

– Introspecție, cu câteva ore înainte de Anul Nou! Mai potrivită ar fi o privire în perspectivă.

– Un subiect la fel de interesant. Vine un an nou; cum îl vedeți, domnule Sturmer?

– Va fi un an greu. Dacă tehnicienii germani nu se grăbesc cu armele noi, vom avea necazuri mari pe front. Începe un an greu, după părerea mea. Dumneavoastră ce ziceți?

– Sunt de aceeași părere. Un an greu și complicat, spuse Paulescu posomorât.

2.

Cu un zâmbet ironic, mareșalul Antonescu aștepta rezultatul. Medicul, un maior tânăr, în uniformă impecabilă, își coborî cu un gest profesional stetoscopul și-l lăsă să-i atârne peste gulerul halatului. Undeva, dincolo de ușile duble, capitonate, ale vastului cabinet, sună un telefon.

– Cum stăm, doctore? întrebă mareșalul nerăbdător.

– Nu v-ați refăcut încă. Explicabil, dacă ținem seama de regimul de viață pe care-l duceți. Trebuie să vă luați un concediu.

Zâmbetul mareșalului se înăspri:

– Concediu, acum?

– Domnule mareșal, din punct de vedere medical sunteți un convalescent.

– Dar din punct de vedere militar? Să-ți spun eu: un comandant care și-a pierdut jumătate din trupe. Din vina altora.

Se gândi la ceilalți. Generalii în uniformă gri, cu epoleți strălucitori și complicați, aferându-se în jurul uriașei hărți de comandament.

– Divizii întregi spulberate, spuse.

Își încheie manșeta cămășii și-și îmbrăcă iarăși vestonul. Vuietul profund al unui vehicul greu făcu să vibreze geamurile. Telefonul sună iarăși.

– Vă mai prescriu niște tablete, spuse medicul. Dar principalul e liniștea.

– Liniște, când am pierdut la Stalingrad zeci de mii de oameni!

– Zeci de mii! se îngrozi medicul. Oare nu se putea evita asta?

– Nu eram eu la comanda operațiunilor. Este frontul germanilor, răspunderea lor. Am prevăzut ce-o să se întâmple. Le-am atras atenția despre iminența atacului. N-au luat nici o măsură. N-au înțeles situația, sau n-au putut să-l facă pe Führer s-o înțeleagă. Rezultatul se vede. Chiar dacă soldații au luptat eroic. Un eroism inutil. Am pierdut în luptă patru generali. Și cei mai buni comandanți de regimente.

– Vă rog să nu vă enervați. Ar trebui să vă administrez un calmant.

– Cel mai bun calmant ar fi o veste bună de pe front. Ia să vedem. Apasă, te rog, pe sonerie.

Colonelul Davidescu, șeful de cabinet, se ivi îndată în ușă. Surprins să-l vadă așezat pe canapea, cu vestonul descheiat.

– Domnule mareșal! spuse el alarmat.

– Fii pe pace, nu e ceva grav. Noutăți de pe front?

– Deocamdată nimic, domnule mareșal.

Mareșalul își încheie vestonul și se ridică. Medicul făcu un pas spre el, gata să-l ajute. Spuse, cu ochii la Davidescu:

– Domnul mareșal are nevoie de cât mai multă odihnă.

– Promit, spuse mareșalul. Nu-i așa, Davidescu?

– Domnule mareșal...

– Asta-i, doctore. Mulțumesc pentru vizită.

Doctorul strânse mâna pe care i-o întinsese.

– Iar faceți febră, constată el parcă mustrător.

– Despre febră, data viitoare, râse mareșalul aproape îmbrâncindu-l pe ușă. Acum nu e timp.

Davidescu îmchise ușa în urma doctorului și se întoarse spre birou. Mareșalul își luase locul obișnuit, stând drept în fotoliu, cu mâinile peste mapa de marochin verde-închis.

– Hârtiile mai târziu, hotărî el. Întâi să discutăm despre memorandum.

– Am organizat totul, domnule mareșal. Am stabilit planul împreună cu Magherescu, am dat în lucru schițele și hărțile...

– Lasă detaliile birocratice. Concepția mă interesează.

Privi o clipă chipul posomorât al colonelului.

– Ia loc, Davidescu. N-am vrut să te jignesc. Trebuie să înțelegi că nu e o simplă temă de stat-major. Apărăm cu ea onoarea armatei. Mă revoltă că generalii germani aruncă

răspunderea asupra noastră. Memorandumul trebuie să demonstreze cu argumente clare cine sunt de fapt vinovații.

Davidescu se așeză în fața biroului, cu blocnotesul în mână. Avea mișcări precise și scurte, de ofițer de carieră; vorbea puțin și nu părea niciodată obosit.

– Să vedem planul. Cum l-ai conceput?

– Mai întâi, situația frontului în preziua ofensivei, începu Davidescu fără să-și arunce ochii peste însemnări.

– Cât mai scurtă, preciză mareșalul. Situația inițială o știu și ei la fel de bine. Armata a șasea germană în fața sectorului central al Stalingradului, marile unități ocupând diferite fabrici și suburbii. Contraatacuri inamice cu forțe mereu proaspete. Acum trupele noastre.

– Armata a treia română, cu opt divizii, în stânga orașului, de-a lungul Donului, pe un front excesiv de lung...

– Să precizăm: de două ori mai lung decât prevăd regulile tacticii. A trebuit ca regimentele să se dispună pe o singură linie, fără rezerve. Și fără armamentul greu pe care l-am solicitat, dar nu l-am primit. Mai departe.

– Armata a patra, reluă colonelul Davidescu pe același ton neutru, ocupa cu cele cinci divizii frontul de la sud de Stalingrad. Cercetarea noastră și observațiile aeriene au semnalat pregătiri de atac în acest sector. Au raportat, dar comandamentul german a răspuns că terenul nu prezenta condiții pentru o ofensivă inamică.

– Era părerea lui Hitler, mormăi mareșalul. Eu personal i-am avertizat că aici e punctul slab. Aș fi preferat să n-am dreptate... Acum, ofensiva rusă.

– Mai întâi, inamicul a atacat peste Don în sectorul de nord-vest. El dispunea de numeroase tancuri grele...

– În timp ce trupele noastre n-aveau tunuri anticar. Notează, să accentuăm asta. Tunurile noastre de 37 au tras efect împotriva tancurilor.

– În primele ceasuri ale luptei, două divizii românești au fost distruse. Alte trei au fost încercuite; s-au apărat eroic timp de cinci zile, apoi au încercat să străpungă încercuirea spre sud-vest. Avangarda a reușit să ajungă la ai noștri, celelalte unități au fost distruse sau capturate. Analizând desfășurarea evenimentelor...

– Să lăsăm analiza pentru final. Deocamdată să vedem celălalt sector.

– Rușii au folosit manevra clasică de încercuire. La o zi după străpungerea de pe Don, la 20 noiembrie, au atacat la sud de Stalingrad, au străpuns frontul Armatei 4 române și, după două zile, înaintând spre vest, au făcut joncțiunea cu trupele ce atacaseră peste Don, prinzând în încercuire Armata 6 germană împreună cu două divizii românești. Forțele noastre...

– Acum vine analiza, îl întrerupse mareșalul. Notează. Comandamentul german a ignorat avertismentele noastre despre pregătirile inamicului pentru ofensivă. Am cerut să fie întărite flancurile, să se aducă artilerie grea...

Rămase o clipă pe gânduri. Se apropie de harta care ocupa o bună parte din peretele din dreapta biroului. O hartă militară, formată din mai multe segmente, îmbinate cu grijă. Tot felul de semne, făcute cu creioane colorate, aproape că acopereau numele de localități; săgeți mari își propteau vârfurile în semicercurile țepoase ca spinarea unui arici, ce închipuiau pozițiile fixe. Două săgeți, mai groase decât celelalte, veneau de sus și din dreapta, ocoleau Stalingradul și se alăturau în stânga lui, ca fălcile unei fiare ciudate.

– Manevra rușilor era previzibilă, izbucni mareșalul. Clasica învăluire pe flancuri. Cauza principală este o greșeală de comandament, și nu lipsa de energie a trupelor noastre, cum pretind generalii lor. Fără artilerie, fără aviație, cum era să oprim un inamic de zece ori mai puternic? De subliniat lipsa de prevedere și pasivitatea comandamentului german. Și să apară clar mișcările trupelor noastre în fiecare fază. Rezistența. Ieșirea unor unități din încercuire prin luptă. Armata română și-a făcut vitejește datoria și poate aștepta cu fruntea sus judecata istoriei. Asta să fie concluzia documentului.

– Ordonați să fie gata când plecați la Berlin?

– Ce plecare? Încă n-am hotărât nimic. Sunt ocupat, sunt bolnav, explică-le că vizita trebuie amânată. Oricum, în zece zile lucrarea să fie gata. Cu hărți cu tot.

– Am înțeles, domnule mareșal.

– Bine. Roagă-l pe domnul Mihai Antonescu să treacă pe aici.

– Voiam și eu să stăm de vorbă, spuse Mihai Antonescu din ușă.

– Ceva important?

– Destul de important. Să aranjăm cu revelionul.

– Revelionul! mormăi mareșalul. Credeam că e o chestiune mai serioasă.

– Acum toată lumea la asta se gândește. Tot anul griji și răspunderi. Măcar de Anul Nou să...

– Dacă eram deplin sănătos mă duceam între soldații mei, pe front. Le-aș mai fi dat curaj. E un an care se termină destul de prost pentru noi.

– Să nu fim pesimiști. Frontul s-a stabilizat, Horia Sima se află sub pază sigură...

– Horia Sima..., repetă mareșalul. Omul lor, asul din mânecă...

Vestea despre evadarea lui Horia Sima îl găsise bolnav; trebuia să-și ascundă suferința fizică, să se arate puternic și hotărât, nepăsător față de amenințarea pe care-o reprezenta Horia Sima liber, un virtual conducător de stat mai puțin incomod pentru germani.

– Văd că dumnealor tac deocamdată.

– A, nu. Am primit azi-dimineață un telefon de la Legație. Baronul von Killinger dorește să te vadă; să-ți comunice personal epilogul întâmplării. Siguranța germană l-a prins pe Sima și l-a dus cu avionul la Berlin.

– Și, ca să-mi dea o informație ca asta, vrea o audiență?

Mihai Antonescu își examină o clipă degetele albe, cu unghii foarte îngrijite.

– Mai e o chestiune, spuse el cu același aer degajat. Îl supără bănuiala noastră că Sima a fost... ajutat să evadeze.

– O bănuială foarte întemeiată. Mă întreb cine l-a informat atât de rapid.

– Indiferent cine, ne-a făcut un serviciu. Pe cale diplomatică n-am fi putut s-o plasăm. Oricum, zarva asta cu Sima ne poate fi de folos.

– Ce tot spui, Ică?

– S-o iau de la capăt. Prima informație despre el a fost inexactă. Reieșea că a fost prins în Ungaria. Am adresat Budapestei mulțumiri pentru loialitatea guvernului ungar. Între timp, am primit vestea că telegrama fusese descifrată greșit. Horia Sima a fost prins nu în Ungaria, ci în Italia. Azi-dimineață, guvernul ungar ne-a transmis că ar fi

procedat la fel cu cel italian, în numele luptei noastre comune.

Mareșalul își trecu palma peste ceafa tunsă mărunt, ostășește.

– O declarație patetică. Poate fi un semn bun. M-am săturat de atâtea declarații belicoase din partea lor. Mai ales acum, când diviziile noastre sângerează din greu la Stalingrad.

– La fel m-am gândit și eu, spuse voios Mihai Antonescu. O ocazie bună pentru o apropiere. Ne-am putea coordona acțiunea externă. Dacă am încerca împreună o desprindere din Axă...

– Visuri, dragul meu, îl întrerupse mareșalul. Nu uita că între noi și ei e chestiunea Transilvaniei.

– Totuși, am putea încerca.

– Încearcă. Nu pot să le fac singur pe toate. Am pe cap și treburile din interior, și războiul. Politica externă cade în sarcina ta. Numai să ai grijă...

– Te-am dezamăgit vreodată? întrebă încet Mihai Antonescu, apoi se uită la ceas, vizibil preocupat. Cred că mă retrag. E timpul să sosească baronul, și știi cât e de punctual. Te las să discuți în liniște cu el. Cât despre revelion...

– Vorbim mai târziu, spuse mareșalul parcă molipsit de graba lui.

După plecarea lui Mihai Antonescu, se opri din nou în fața hărții. Întinzând arătătorul și degetul mare ca pe-un compas, măsură distanța dintre Caucaz și Stalingrad. Mai făcuse de zeci de ori această măsurătoare; știa cu precizie cât timp le-ar fi trebuit unor unități de blindate să traverseze acest spațiu pentru a veni în ajutorul trupelor încercuite. Dar mai știa că Hitler, încă încrezător în steaua lui norocoasă, refuzase să dea ordine la timp pentru această manevră; în schimb ceruse trupelor aflate în încercuire să reziste... până când?

– Domnul baron Manfred von Killinger, ministrul Reichului german în România, anunță șeful de cabinet.

– Să poftească, spuse mareșalul.

Se ridică și făcu câțiva pași în întâmpinarea oaspetelui. Masiv și greoi, ambasadorul german părea că abia se

strecoară prin ușa altminteri largă a cabinetului; înaintă solemn și se opri țeapăn în fața mareșalului.

– Am onoarea să vă salut, domnule mareșal.

– Fiți bine venit, domnule baron.

– Vă mulțumesc pentru bunăvoința de a-mi acorda câteva minute. Mă aflu aici din ordinul personal al Führerului.

– Vă rog să luați loc, spuse cu amabilitate mareșalul.

Îi strânse mâna și-l conduse până la fotoliul din fața biroului. Baronul așteptă până când mareșalul se așeză, apoi se lăsă oftând în fotoliu.

– Vă ascult, domnule baron.

– Führerul este indignat de fuga lui Horia Sima. După cum am avut onoarea să vă informăm, Horia Sima a fost arestat la scurt timp și adus sub pază severă în Germania. S-au luat toate măsurile pentru ca asemenea cazuri să nu se mai repete.

– Sper să nu se mai repete, spuse mareșalul încercând să-și ascundă asprimea din glas. Din acest incident s-ar putea presupune că Germania face un joc dublu.

– Iertați-mă, domnule mareșal, n-am înțeles prea bine.

– Joc dublu, în sensul că-l păstrează pe Horia Sima ca pe o alternativă de guvernare în România.

– Domnule mareșal, o asemenea presupunere este greșită...

– Corectă sau greșită, n-o putem împiedica să existe. Cum a reușit Sima să înșele Serviciul de siguranță al Reichului? De aici izvorăște bănuiala că fuga lui a fost favorizată.

– Domnule mareșal, alianța dintre Germania și România e atât de solidă, încât nu se pune problema unui joc dublu. Führerul are încredere deplină în guvernul mareșalului Antonescu. Vă declar din nou că n-are nici un amestec în evadarea aceasta. În schimb, există în România anumiți „otrăvitori de fântâni" care vor profita și de acest prilej pentru a face agitație împotriva Germaniei. Noi cam știm ce gândesc acești oameni: doresc victoria Germaniei asupra Rusiei, dar speră în înfrângerea Germaniei de către Anglia.

– Aceste opinii n-au nici o importanță, domnule baron. Politicienii nu sunt capabili să inițieze vreo acțiune în țară. Și

știți de ce? Simplu: pentru că poporul are încredere în mareșalul Antonescu.

– Acesta este un adevăr evident...

– Așadar, urmă mareșalul ignorând întreruperea, Germania are de ales: mareșalul Antonescu sau Horia Sima.

– Alegerea noastră s-a făcut demult, îl întrerupse curtenitor von Killinger.

– Și atunci? Opinia publică trebuie să aibă convingerea că între țările noastre totul e în ordine. O măsură severă împotriva lui Horia Sima ar fi în interesul Germaniei. Aștept din partea guvernului dumneavoastră un semnal oficial în acest sens.

– Voi comunica Berlinului opiniile dumneavoastră, spuse von Killinger ridicându-se. Domnul mareșal să-mi îngăduie ca, folosind acest prilej, să-i adresez cele mai bune urări pentru noul an...

– Mulțumesc, domnule baron. De altfel, sper să ne revedem mâine, la recepția de Anul Nou de la Palat.

3.

– Nu mai poci, Ioane, s-a văitat Lae Corcodel încălzindu-și mâinile deasupra plitei uriașe. De mai stau aici o săptămână, îmi pune pielea pe băț alde Ivan.

– Nu te mai văita, măi, Lae. Rabdă și tu. Om scăpa noi cumva.

– Nu mai poci, să moară mama. La noapte-i Anul Nou. Avem patruj'de zile de când ne-au înhățatără.

– Așa e, patruzeci. Le-am numărat și eu. Ia niște pâine.

– Bogdaproste. Azi traserăm toată ziua la bușteni.

– Cum adică „traserăți"?

– Ne-au înhămat să tragem buștenii pân-la drum. Se grăbesc și nu le-ajunge caii.

A început să înfulece din codrul de pâine, stând pe vine lângă soba uriașă. Genunchii i se ascuțiseră, mai-mai să străpungă pantalonii peticiți.

– M-am rebegit de tot, fir-aș al dracu'. Bine aici, că-i cald. Ce fierbe-n oala aia?

– Ce să fiarbă? Cașa pentru seară.

– Casa și iar cașa. Mi s-a acrit, vere. Nici pe front nu mâncam numa'fripturi, da'orșicât. Mă spetesc din zori și până-n noapte pentru o mână de păsat. O să-mi cânte cucuveaua la cap dacă...

S-a întrerupt. Intrase pe ușă „Taras Bulba", bucătarul-șef al lagărului, un bătrân uitat în uniformă din celălalt război, pesemne.

– Dobri vecer, l-am salutat noi.

– Zdrasti. Kak dela?

– Ne-ntreabă cum merge, am tradus eu.

– Crezi că n-am priceput? Ce să-i zic? Zi că-i bine.

– Harașo, i-am tradus lui „Taras Bulba".

– Harașo, a încuviințat bătrânul.

A dat la iveală o pungă roșie, i-a desfăcut șiretul de la gură, a scos cu trei degete puțină mahorcă și i-a pus-o lui Lae în palmă, apoi s-a învârtit nehotărât prin bucătărie și s-a oprit la dulapul cel mare, unde ținea sticla cu votcă. A tras o dușcă cu spatele la noi, a pus sticla la loc și a plecat răsucindu-și mustățile.

– Și-a luat porția de seară, l-am lămurit eu pe Lae.

– Văzui. Nu-ți dă inima ghes la basamacul lui?

– Crezi că m-am săturat de bine? Ar face moarte de om de s-ar atinge careva de sticlă.

– Așa o fi, a oftat Lae. Gata, mă duc că sună apelul. După aia vedem cum facem.

– Ce să facem?

– Păi nu-ți spusei?

– Nu.

– La noapte, valea.

– Ești nebun.

– Mergem acasă, la compania noastră. Mi-ajunge prin străini.

A dispărut pe ușă, fără să mai aștepte răspuns. Sau se temea de răspuns. Când te-ai hotărât la una ca asta, nu-i ușor să-ți găsești tovarăși de drum. Ne aflam într-o pădure din mijlocul Rusiei; până la calea ferată erau pe puțin o sută de kilometri. Arme nu, busolă nu, cum să pleci? Lae ăsta e nebun, m-am gândit atunci, și-am început să fac socoteala; aveam trei pâini mari în dulap, sare e destulă, ceaunul cel mic e tocmai potrivit, linguri, un cuțit și-o toporișcă – și

gata. Am început să mestec în cazanul cu cașă pentru seară, și-mi repetam în gând, fără să vreau, că Lae ăsta e nebun.

Cu Lae Corcodel, leat cu mine, eram camarazi de la Vedea, de la regiment, de când venisem de recruți. Ne-am nimerit amândoi în grupa-ntâi, compania-ntâi. O companie ocoșă, cum spunea dom'căpitan Someșan Titus, comandantul nostru. Și chiar așa era. Se nimeriseră băieți zdraveni și de ispravă, de-aia ne puneau mereu în avangardă, de când trecusem Prutul. Bătălii și cazemate, de-a latul Basarabiei până la Nistru. Mai cădeau răniți, mai și mureau, dar compania era companie. Am trecut Nistrul printre cei dintâi, și după aia, la Odessa, tot așa, în față. Atunci ne-au înjumătățit. Trăgeau rușii din câte-un grajd și ne țineau pe loc. Ai noștri aduceau artileria. Explodau obuzele drept pe el și când se risipea fumul, grajdul la locul lui. Cazemată de beton, doar pe deasupra cu acoperiș de scânduri și-un perete de paiantă, ca să ne păcălească.

– A rămas companie doară cu numele, i-a spus dom'căpitan Someșan Titus colonelului, după ce-am intrat în Odessa.

După Odessa, divizia noastră a intrat în refacere. Ne-am întors cu regimentul acasă, în garnizoană, la Vedea. Ne-au venit recruții, răniții s-au întors de prin spitale, am mai primit ceva armament, hai serviciu pe garnizoană, hai instrucție pe Cetățuie, până-n patruj'doi, la-nceputul toamnei. Într-o noapte la tren, și iarăși pe front. Mai departe acum. Prin gări, când ne îngrămădeam în jurul fântânilor, răniții care se întorceau acasă ne strigau în bătaie de joc:

– Beți apă bună, de-a noastră, răcanilor, că n-o s-o mai gustați curând!

Trenul ne-a lăsat la un cap de linie și când ne-am dat jos, amețiți după trei zile de mers, ni s-a părut că-i liniște până când am auzit bubuitul depărtat al tunurilor. Ne-am încolonat și-am luat-o spre răsărit, cu artileria și căruțele după noi. Am intrat în luptă pe negândite, la un contraatac inamic; coloana s-a înșirat pe câmpie, grupă lângă grupă, am început să tragem și inamicul, care știa câmpia aia goală, a luat-o înapoi. Am înaintat kilometri întregi, până seara, fără să mai dăm de nimeni. Pe urmă, brusc, într-o văioagă, ne-au prins în focul mitralierelor. Ne-am îngropat la teren și-am așteptat să vedem de unde trag. Apoi, la

ordin, câțiva cercetași cu grenade s-au târât până-n deal; am văzut fulgerând exploziile și-am atacat... Am dus-o așa săptămâni în șir. Înaintam, inamicul încerca un contraatac, îl respingeam, mergeam mai departe... Compania începuse să se rărească iarăși; numai dom'majur Firică mai ținea socoteala care pe unde e îngropat. Stepa asta părea fără capăt...

Ne-am oprit în preajma Donului. Nu vedeam apa; o bănuiam doar, dincolo de dealul mai înalt din zare; o ceață subțire plutea peste copacii rari de pe culme. În stepă nu văzusem copac pe zeci de kilometri, dar acolo, pe deal, era o lizieră frumoasă cum sunt peste tot când te apropii de-o apă mare. Am săpat tranșee și am adunat buruieni uscate de le-am pus în fundul șanțurilor, în chip de dușumea și de saltea; pe acolo era un fel de iarnă timpurie, cu îngheț, cu brumă, alteori cu o ceață umedă care-ți pătrundea până-n oase. Inamicul, ne spuneau cercetașii, era dincolo de apă și se pregătea de ofensivă. În zori ne pomeneam cu câte-o incursiune. Nu mulți: un pluton, sau o companie. Îi vedeam răsărind din negură, în rânduri dese, alergau spre noi și le săltau căciulile și sclipeau baionetele. „Trageți ochit!" țipau la noi ofițerii. Ca să nu risipim cartușele. Trăgeam, îi vedeam pe unii căzând, pe alții făcând cale-ntoarsă. Nu ne dădeam nici noi așa ușor!

Până-ntr-o dimineață, când am auzit huruitul tancurilor. Era ceață, ca de obicei, nu se vedea nimic încolo, spre Don; auzeam doar motoarele și zăngănitul șenilelor.

– E groasă, vere, mi-a țipat Lae în ureche.

– Tacă-ți gura, țigane, și pune grenadele la-ndemână! a strigat la el dom'majur Firică.

În spatele nostru au adus un tun anticar. L-am auzit bubuind de câteva ori. Am săltat capul peste parapetul de pământ. Și le-am văzut venind. Ieșeau din ceață ca niște dihănii. Tancuri mari cât casa.

– Americane, a spus dom'căpitan Someșan Titus al nostru. Nu vă lăsați, feciori!

Tunul de lângă noi a mai tras vreo două proiectile, până când o namilă de tanc l-a băgat de seamă. A-ntors țeava spre el, s-a oprit pe loc și buf! Într-o clipă tunul n-a mai fost. Nici servanții. Și tancurile veneau... Mai știam o metodă, de la dom'căpitan Someșan Titus: să legăm grenade și să le

aruncăm sub șenilă. N-am mai apucat. Veneau infanteriștii lor, coborâți de pe tancuri. Odihniți, cu haine scoase de la naftalină. Trupe proaspete. Nu ca noi, care dormeam de săptămâni în tranșee și mâncam când dădea Dumnezeu. Să le facem față. Tragem în ei, sărim la luptă corp-la-corp, și-atunci am simțit un fulger în picior, mai sus de genunchi, și-am căzut. Lae Corcodel, lângă mine, să m-ajute. Când am ridicat ochii, am văzut doi infanteriști de-ai lor cu puștile spre noi: „Davai“. Ce să faci?

– Gata cu războiul, Lae.

– Gata, Ioane. Ridică mâinile, să nu-ți scape ăștia vreun glonț în cur.

Am încercat să mă ridic, dar am căzut la loc, pe pământul jilav. Ăia doi, nemișcați, cu puștile întinse. Lae Corcodel se făcea că nu-i vede, dar îi tremura mâna cum încerca să înnoade pansamentul. A furișat o privire spre ei și mi-a mormăit în ureche:

– Băi leat, ăștia e chineji, ori tătari, ce boala or fi? Uită-te la ei ce moace au!

E drept, flăcăii aveau ochii piezişi și fața, cât se vedea de sub căciulile cu clape, galbenă.

– Ruși, tătari, ce-or fi ei, se cheamă că am dat de dracu. Vorbește frumos cu ei, că ai copii acasă.

Până să isprăvească Lae cu bandajul, lupta se cam terminase. Sanitarii lor umblau pe câmp după răniți. Pe urmă au început să-i care cu tărgile. Lae s-a îndreptat cât era de lung și s-a uitat împrejur. Cei doi inamici păreau să-și fi pierdut răbdarea. Ne-au poruncit ceva pe limba lor. Dar Lae avea el un gând.

– Căpitanul nostru, măi leat, i-a spus celui mai înalt. E p-aici. Rănit o fi, mort o fi?

Înaltul a dat din cap că nu pricepe. Lae și-a pus degetele pe umăr în chip de tresă și-a țipat la el:

– Căpitanul, bă, pricepi? Comandantul de companie.

– Aha, Kapitan, a spus rusul. Davai.

Lae a făcut doi pași mai încolo și l-a scos din tranșee pe dom'căpitan Someșan Titus. Era plin de pământ, explozia îl îngropase de viu. Abia se ținea pe picioare, dar rană nu se vedea.

– Kapitan, a râs inamicul cu fața de tătar, luându-i pistolul de la centură.

– Uite cum se bucură, mânca-i-aș coliva, parcă el l-a prins. Le-o fi dând permisie dacă vin cu prizonieri de soi, ce ziceți, dom'căpitan?

Dom'căpitan s-a uitat la el, dar parcă nu-l vedea. M-am ridicat pe-o parte, strângând din dinți. Rana nu mă mai durea așa tare, doar că zvâcnea prin bandaj. Parcă-mi sugrumase piciorul.

– N-avem ce face, dom'căpitan. Ne predăm și gata.

Dom'căpitan se uita la mine și nu zicea nimic. Mi-am dat seama că de la șoc i se trage. I-am zis lui Lae tare, să nu creadă ăia doi că avem vreun secret:

– Nu-i a bună cu dom'căpitan. Trebuie să-l vadă un doctor.

– Doktor, a repetat tătarul sau ce-o fi fost. Davai!

Lae m-a luat de după umeri, rusul mai înalt l-a luat de braț pe căpitan care se arăta ascultător ca un copil, și am pornit, șontâc-șontâc, către niște pomi, unde era un furgon mare de cruce roșie.

În jurul căruței, răniți de-ai lor întinși pe tărgi. Un om în halat alb, cu barbă, s-a uitat la dom'căpitan și-a făcut semn să-l urce-n căruță. S-a uitat și la mine, mi-a văzut bandajul lucrat de Lae, a încuviințat din cap și le-a zis ceva santinelelor. Santinelele, cu pușca spre noi:

– Davai!

Am plecat mai departe, lăsându-l pe dom'căpitan Someșan Titus pe mâna lor. După vreun ceas de mers am ajuns într-un fel de cătun, sau fermă, ce-o fi fost. Câteva acareturi, șire de paie, grajduri, o magazie. Mai încolo, niște căsuțe din chirpici, cu geamuri cât palma. Pustii toate, după cât se părea. Nici oameni, nici câini. De după magazie s-a ivit o santinelă. Cei doi Ivani au vorbit ceva cu santinela care a deschis ușa și ne-a îmbrâncit înăuntru. În magazie era cam întuneric și mirosea a fân. Când ne-am deprins cu întunericul, am văzut ostași de-ai noștri culcați pe paie, pe lângă pereți. Vreo zece. Unii bandajați: la cap, la umăr, la picior. Care cum îi lovise năpasta.

– Lae, tu ești măi, țigane, fir-ai al dracu'! a strigat un caporal din compania noastră.

– Eu, dom'caporal, mânca-ți-aș gura. Ne-a prinsără inamicul, s-a văitat Lae. Hai, Ioane, stai pe paiele astea, să-

ți văd bandajul. Măiculiță mamă, ce-o să ne mai pață pielea de-acu-ncolo!

– Lasă miorlăiala, țigane, a spus un plutonier neras, cu un pansament lat pe sub cască. De unde sunteți?

– Compania-ntâi, plutonu'întâi, să trăiți. Dom'caporal Stuparu e rănit la picior.

– Văd și eu. E grav?

– Cred că-i lovit numai mușchiul, mi-am dat cu părerea.

– Așa, caporale. Dacă te ții pe picioare, e bine. Acu' v-au prins?

– Acu, la atac. Ne-au răzbit cu tancurile. Asta nu-i drept, dom'majur. Ei cu tancuri și noi...

– Să-i mulțumim lui Hitler, tu-l în cur pă mă-sa, a spus plutonierul. Că ne-a promis tunuri și-a uitat să ni le dea. Blestemul nostru, să ne luptăm cu mâinile goale. Și-n celălalt război, tot așa. Doi pe-o pușcă și nemții pe deal cu mitralierele.

– Știu, dom'majur. De la tata.

– Taică-tu a făcut războiul?

– Numai o lună. A căzut la Câmpulung.

– La Câmpulung? Cum zici că-l chema?

– Stuparu. Regimentul Doi Dorobanți.

– A, eu am fost la roșiori. Credeam că-l cunosc. Dac-a fost la Câmpulung... Mulți s-au pierdut în bătălia aia. Și tu, cum stai?

– Mă doare parcă-i foc. A intrat glonțul pe-o parte și a ieșit pe dincolo.

– Și v-au prins bolșevicii, ai?

– Nu era să-l las singur, dom'majur, s-a apărat Lae. E județ cu mine.

– Acuma ce-a fost a fost. Povestea e cum scăpăm d-aici.

– Trebuie să scăpăm, dom'majur, i-am spus cu încredințare.

– Ușor de zis. Vezi, Stuparule sau cum te cheamă, avem prea mulți betegi. Stau și mă chibzuiesc, că-s deșcă bătrână: cum e mai bine? După retragerea asta, frontul s-o opri cine știe unde. E vreme de iarnă, satele-s rare și calea ferată departe.

– Decât prizonieri...

– Eu te-nțeleg, dar dacă-i iau după mine și nu rezistă? Ar însemna că-i duc la moarte.

– Ne-om descurca noi...

– N-o lua în ușor, leat. Ți-am zis, îs soldat bătrân, și-am văzut multe. Un rănit e un rănit; dacă nu-l mai țin picioarele degeaba-i dai ordin să meargă. Ce faci? Îl lași în grija lupilor? Mai bine să rămână aici. Cum i-o fi scris la fiecare. N-am dreptate?

– Păi...

– Am, cum să n-am? Nu contează că-i din compania aia sau ailaltă. Care poate să umble, să alerge, să se ia la trântă cu patrulele lor, merge cu mine, care nu, fără supărare... Câte santinele ați văzut pe-afară?

– Două. Una la ușă, alta la colț, lângă hambare.

– Așteptăm să se-nnopteze. Or veni careva de-ai lor să ne dea măcar o găleată cu apă. Atunci le dăm la moacă și-o ștergem. Ăia care-s mai teferi. V-am zis, e primejdie mare și dacă rămânem, și dacă plecăm.

– Nu ne lăsați pe mâna lor, dom'majur, a zis un ostaș care zăcea culcat, învelit pân-la bărbie cu mantaua.

– Nu te-aș lăsa, Vasile, dar ce să-ți fac? Rămâi aici, or avea grijă de tine ăștialalți.

– Eu pot să merg, dom'majur, a protestat unul lovit deasupra gleznei.

– Da? Uită-te la tine.

– Și-așa, dacă rămân, parcă...

– Ei, tot mai ai o nădejde. Fă-te bine mai întâi, și după aia te descurci și tu. Nu vă luați după zvonuri; dacă aveau de gând să ne omoare nu ne-aduceau aici. Există lege și la război. Prizonieru-i prizonier, nu mai e soldat. Vă pune la muncă și gata. Mai bine-așa, decât strivit de șenile, cum l-am văzut eu pe bietul Sturza de la a treia.

O tăcere tristă s-a așternut în magazie. Lae Corcodel s-a așezat lângă mine, mi-a potrivit mantaua în jurul picioarelor și mi-a șoptit:

– Ce zici, leat? Mă duc și eu cu ei?

– Du-te, Lae, încearcă. Aș merge și eu, dar vezi bine că nu pot.

– Doamne, pupa-ți-aș tălpili! Ce s-a ales de compania noastră, Ioane?

– Gândește-te ce se alege de noi de-acum încolo.

– Mi-e jale și de săracul dom'căpitan. Cum stătea și nu zicea nimica. Parcă era surd, parcă era mut. Mai bine rămâneam cu el.

– Ce, era după noi? Doctorul a văzut că nu-i de glumă și l-a oprit acolo. Au să-l îngrijească ș-o să se facă bine.
– Eu când eram la spital...
– Nu-ncepe cu poveștile.
– Nu e povești. Venise tot așa, un căpitan. Te uitai la el, părea teafăr, neatins. Bufnise un brand și-l îngropase de viu. Nu vorbea, nu pricepea ce-i spui. Se uita ca un nărod. Contuzie, ziceau dom'doctorii. Atunci auzii și eu vorba asta. După vreo două săptămâni, s-a pus pe picioare. Când veneau gagicile-alea să-i facă injecții, se lua de ele. Un om dat naibii. Zicea că după conced vine iar pe front. Da'prima dată, surd și molâu, mai rău ca prostu'satului.
– Și dom'căpitan Someșan Titus tot la fel. O să se facă bine. Peste două săptămâni îl vezi că se ia de gagici.
– Așa zic și eu, Ioane. Și... să plec cu ei? m-a întrebat el lungind cuvintele.
– Mai stai la gânduri?
– Plânge inima-n mine, frățioare. Te las aici, în mâna dușmanului...
– N-ai auzit? Fiecare cum i-e scris. Du-te liniștit, măcar tu s-ajungi teafăr la ai noștri.
– Nu te superi?
– Să mă supăr? Mă rog la Dumnezeu să scapi cu viață.
– Aha! Crezi că... ă?
– Ce să cred? Ușor n-o să fie. Dacă ți-e frică, rămâi pe loc. Găsim noi altă scăpare.
– Aoaliu, ce beleaua dracului pe capul meu!
Vedeam bine cum se frământă, dar nu puteam să-l ajut. De-l îndemnam să plece, îl trimiteam, poate, drept în bătaia glonțului. Să-i fi zis să rămână, ar fi însemnat că mă gândesc la binele meu. Noi, soldații, suntem deprinși să facem ce ni se spune. Soldații n-au nevoie să gândească; gândesc alții pentru ei. Dar acum nici nu mai eram soldați. Și trebuia să hotărâm singuri.
– Zici că să mă duc?
– Nu mă mai pisa atâta. După regulament, orice soldat, dacă-l ia prizonier, e dator să evadeze și s-ajungă la ai lui.
– Gata, m-am lămurit. Dacă plec, respect regulamentul, așa-i? Atunci, Ioane, te las cu Dumnezeu. Dac-oi avea baftă, oi scăpa.

Majurul, ca mai mare-n grad, a început să pună lucrurile la cale: tu stai acolo, tu dincolo, la semnalul meu, sări pe santinelă. Tu, că ai pumnul zdravăn, treci aici, lângă ușă...

La o vreme au tăcut toți, istoviți de frig, de răni și de gânduri. Mai ales de gânduri. M-am cuibărit mai bine în culcușul de paie, mi-am proptit piciorul cât să mă doară mai puțin, și-am adormit.

Seara, santinela a deschis ușa și unul de-al lor a intrat înăuntru, aducând o raniță cu pâine și o găleată cu apă. Un zdrahon de caporal aștepta din vreme după ușă. Majurul l-a așteptat să intre și a dat semnalul. Caporalul l-a pocnit pe santinelă în moalele capului. Altul l-a doborât pe cel cu pâinea. Le-au luat puștile. Pe plantonul de afară, din capătul hambarului, l-a lovit careva de la distanță, aruncând baioneta. Pe urmă, „Hai!“ și șapte inși s-au furișat pe ușă, fără să mai arunce o privire înapoi. Noi, ceilalți, răniții, am rămas posomorâți la locul nostru și-am băut apă; pâinea le-o dăduserăm fugarilor, să aibă pentru drum. După un sfert de ceas alde Ivan au năvălit peste noi cu armele întinse. I-au ridicat de jos pe ăia doi ai lor. Nu muriseră. Norocul nostru. Unul a vârât cartuș pe țeavă, furios, dar majurul lor a țipat la el și i-a dat peste mână; noi stăteam liniștiți pe paie. Afară auzeam tropote de cai. Plecau să-i caute pe fugari și m-am gândit că un cal aleargă mai iute decât un om, dar câmpia-i mare și noaptea neagră. Dacă au baftă, vorba lui Lae...

În zorii zilei, santinelele au aruncat înăuntru doi oameni istoviți și însângerați. Lae și încă unul, blond și pirpiriu, care spunea că-i telefonist. Ne-am apucat să-i oblojim cum puteam și cu ce aveam.

Pe ceilalți cinci fugari i-am îngropat creștinește, a doua zi, în spatele hambarului. Stăteam în jurul mormintelor, cu căciulile în mână. Cineva a spus „Tatăl Nostru“ și la sfârșit au zis toți „Dumnezeu să-i ierte“. Lângă noi, santinelele cu puștile în mână. Ne scoseseră pe toți, șchiopi și betegi cum eram, la slujba asta. Ca să ne-nvățăm minte și să nu ne mai vină gândul să fugim.

După două zile, ne-au dus cu un camion mare american la gară. Drum lung. Ne-au urcat într-un vagon de marfă.

Am mers o noapte-ntreagă. A doua zi pe la prânz trenul s-a oprit. Ne-am dat jos. Eram în mijlocul unei păduri, într-o haltă; în jurul ei nu se vedeau decât copaci tăiați frumos, trunchi peste trunchi, stive uriașe. De-acolo ne-au urcat iar într-un camion cam rablagit. Am mers până spre seară prin pădure, pe un drum plin de hârtoape, de ziceam că nu-mi rămân oasele întregi.

Când a dat Dumnezeu și camionul s-a oprit, cineva a ridicat prelata din spate și-am văzut niște barăci lungi, de lemn, nevăruite, împrejur garduri de sârmă ghimpată și, în niște foișoare înalte, santinele în șube, cu căciuli îndesate până la sprâncene.

– Jos! Jos! Toată lumea jos și alinierea pentru apel! a strigat o voce necunoscută, răgușită, cu accent străin.

– Aici ne-a luat Benga, vere, a spus amărât Lae și s-a îngrămădit să sară peste oblon, în zăpada bătătorită de roțile mașinii.

Un tălmaci bărbos, cu vorbă de basarabean, ne-a poruncit să ne aliniem în fața barăcilor. Bătea un vântișor iute ca ardeiul, de-ți dădeau lacrimile. Un ofițer înalt, posomorât, a ieșit pe treptele barăcii din mijloc, cu niște hârtii în mână. Purta centură peste manta. Un pistol mare în toc de lemn i se legăna pe șold. Translatorul s-a grăbit spre el. Ofițerul și-a plimbat privirea de la un capăt la altul al „formației“ încropite la repezeală și ne-a ținut un discurs scurt și aspru, pe care bărbosul l-a tălmăcit, strigând să audă toată lumea:

– Vă aflați într-un lagăr de muncă. Suntem în mijlocul pădurii. Vedeți că sunt santinele, că așa cere legea. Dar de aici nu fuge nimeni pentru că n-are unde. Pădurea e mare și plină de sălbăticiuni. Astă-toamnă au fugit doi nemți și le-au găsit în primăvară numai cizmele. Dacă fuge vreunul, nici nu ne ostenim să-l căutăm. Știm bine că n-ajunge departe.

– Povești, mi-a șoptit Lae pe sub gulerul ridical al mantăii. Vrea să ne sperie.

– Măcar de-am ști unde suntem.

– Și ce folos? E greu până găsim linia de tren. Da' întâi să te faci bine, că cu piciorul tău...

– Taci, să vedem ce mai zice.

Tălmaciul a cuvântat iarăși, spunându-ne ce zisese comandantul:

– Acuma despre muncă. Aici e lagăr, nu sanatoriu. Lucrați la pădure. Dacă nu-ți faci norma, nu primești mâncare. Cine-i bolnav sau rănit, un pas înainte!

Am ieșit din front. Au mai ieșit câțiva. Tălmaciul a trecut pe la fiecare, l-a întrebat ce are, a scris pe hârtie. Când a ajuns la mine, i-am spus că-s rănit la picior și nu pot să umblu.

– Da' la bucătărie poți lucra?

– Pot. Am mâinile tefere.

– Bine. Să-l ajuți pe bucătar, că s-a mărit lagărul.

I-a spus comandantului și acesta a dat nepăsător din umeri.

– Să știi că nu-i ușor, m-a prevenit bărbosul. Te scoli înaintea tuturor, aprinzi focul și pui de ceai. Seara nu te culci până nu-i bucătăria lună. Dacă nu faci față, punem pe altul. Oameni avem destui.

– O să fac față.

M-a dus chiar atunci, seara, la baraca bucătăriei, unde m-a luat în primire un bătrân cu mustăți fioroase, ras în cap, rezervist pesemne. În gândul meu l-am numit „Taras Bulba“. Citisem demult, într-o carte, despre unul care semăna cu el. Cu toate că arăta aprig și făcea pe zmeul, nu era un om rău. Mă punea să curăț cartofi și sfeclă și să întărât focul sub cazanul uriaș; mâncarea de prânz era o zeamă lungă cu câte-un cartof sau o bucată de sfeclă, și-un colțuc de pâine neagră. Tainul ăsta îl încărcam în marmide și-l duceam cu căruța departe, în pădure, unde lucrau oamenii. Aveau gamelele și lingurile la ei; mâncau acolo, în zăpadă, stând pe câte-un trunchi de copac sau pe-un morman de vreascuri. Când era frig tare le dădeau voie să facă focuri. Îi lăsam mâncând și plecam înapoi cu căruța spre lagăr, să pregătim masa de seară. Masa de seară – mereu aceeași fiertură de hamei – cașa, cum îi zic ei.

În câteva zile, rana mea începuse să se vindece. „Ești bun de carne“ mi-a spus felcerul după vreo săptămână, când n-a mai fost nevoie să mă panseze. Șchiopătam puțin, dar mă mai și prefăceam, de teamă să nu mă trimită de-acolo. Seara, în bezna barăcii, înainte de a adormi, mai

vorbeam cu Lae. Îmi dădea vești și croia planuri copilărești de fugă.

– E cotoioasă, vere, mi-a spus după o vreme. Drumul din pădure se termină unde lucrăm noi. De-acolo înainte, numai copaci și zăpadă pân-la pieptul calului.

– Înseamnă că nu-i rost de plecat așa, pe urma nemților ăia.

– Mai vedem noi. Mâine mă cer la camion, să ducem butucii la gară. O să văd care-i situația.

În seara care-a urmat, era cătrănit rău. A venit la bucătărie, s-a lăsat pe vine lângă sobă și mi-a spus printre dinți:

– Nu-i chip cu trenul. Gara e păzită mai abitir ca lagărul. Tot pe jos e mai sănătos.

– Ne-ar trebui o hartă.

– Ce hartă, vere? Sfântul soare, atâta. Și niște zile fără viscol.

Că se pusese vremea rea. Și așa a ținut-o până aproape de Anul Nou.

În seara revelionului, după apel, Lae s-a strecurat iar prin ușa bucătăriei:

– Ce-ți face barosanul, vere?

– Și-a luat sticla și s-a dus la ai lui, să petreacă.

– Doamne, pupa-ți-aș tălpili, santinelele au votca ascunsă-n șubă. Că nici în noaptea asta n-au băgat în posturi niște sfinți. Hai, ia ce poți pentru drum. La miezul nopții, gata.

– Măi, Lae, vorbești serios?

– Tu ce crezi, Ioane? Nu te-ai săturat de zeama lor de sfeclă? Noaptea asta-i bafta noastră, auzi? Eu zic să-ncercăm.

– Dar nu ne-am pregătit.

– De ne-am fi pregătit, s-ar fi prins alde Ivan. Așa, n-au nici o bănuială. Ia ceva pâine pentru drum. De apă n-avem nevoie. A dat Dumnezeu destulă zăpadă p-aici.

Simțeam că-mi bate inima mai tare. Trăisem toate săptămânile acestea cu gândul la fugă, dar mi se părea ceva depărtat și dincolo de puterile noastre.

– Ce stai la gânduri, vere? m-a zorit el. Or ți-o fi frică?

– Frică? Nu, Lae. Mă gândesc cum e mai bine. N-aş vrea să ne lăsăm oasele prin pădure. Trebuie să mergem la sigur. N-avem hartă, n-avem nimic.

– La sigur mergem, a spus cu încredinţare Lae. Uite, eu m-am gândit pas cu pas cum să facem. Dacă nu vii, plec singur, să ştii!

M-a luat frica, cum se holba la mine şi strângea din măsele.

– N-ai zis tu că soldatul, dac-ajunge prizonier, e dator să-ncerce să scape?

Avea dreptate. La urma-urmei, trebuia să-ncercăm.

Am început să adun repede într-o traistă tot ce socotisem că ne trebuie la drum.

4.

Iuliu Maniu luă gazetele abia sosite de la Bucureşti, privi în treacăt urările şi desenele de Anul Nou şi se opri la Comunicatul de război. Situaţia pe frontul Stalingrad era neschimbată; trupele continuau să lupte în încercuire. Un amic de-al său, general în Marele Stat Major, îi spusese cu amărăciune că această rezistenţă este inutilă. Ruşii, cu forţe proaspete, strângeau cercul în jurul diviziilor de la Stalingrad. Pe un ger cumplit, lipsiţi de alimente şi muniţie, ostaşii istoviţi se opuneau cu ultimele puteri atacurilor inamice.

De la bun început fusese împotriva alianţei cu Germania. Regimul hitlerist îi displăcea organic. Admira în schimb vechea tradiţie parlamentară britanică şi se declarase totdeauna de partea democraţiei. Cedările teritoriale din 1940 îl determinaseră să protesteze în adunări publice, în interviuri şi chiar prin telegrame adresate lui Hitler şi Mussolini. Partidul Naţional Ţărănesc urma o politică filo-engleză, încredinţat că aceasta va ajuta România să-şi refacă graniţele, după ce Anglia şi America vor obţine victoria finală împotriva Axei. Fidel acestei politici, se adresase în mai multe rânduri mareşalului, avertizându-l asupra primejdiei pe care-o reprezenta alianţa cu Germania. După eliberarea Basarabiei şi Bucovinei, atât

el, cât și conducătorul Partidului Național Liberal, Constantin I. C. Brătianu, adresaseră memorii de protest mareșalului, cerându-i ca armata română să se oprească la Nistru, pentru ca România să nu fie socotită „stat agresor". Pe de altă parte, cei doi conducători ai opoziției militau, prin diferite mijloace, pentru desprinderea României din alianța cu Germania și ieșirea din război. Recent, Maniu se adresase Aliaților, prin intermediul comandamentului aliat din Mediterană, precizând că opinia publică din țară este de partea democrației și împotriva alianței cu Axa, și că poporul nu este răspunzător de actuala politică a statului. Drept răspuns, din partea Aliaților sosise un mesaj laconic: situația României ar putea fi luată în considerare numai dacă armata română ar întoarce armele împotriva Germaniei.

Lucrurile sunt mult mai complicate decât le văd experții militari de la Cairo, își spuse, netezind cu palma teancul de gazete. Începu să alcătuiască în gând răspunsul: o acțiune militară este imposibilă câtă vreme trupele române se află departe, pe front, iar germanii dispun de forțe suficiente pe teritoriul țării ca să-i aducă pe legionari la putere sau să instituie aici un protectorat. Dar problema nu se rezuma numai la aspectul militar. Ca să facă o schimbare politică majoră, România ar trebui să fie ajutată în problema graniței de răsărit, să i se ofere garanții privind statutul teritorial. El personal era gata să plece din țară pe căi clandestine ca să formeze la Londra un guvern liber...

Se așeză la masa bătrânească, de stejar masiv, din mijlocul încăperii, și începu să scrie cu repeziciune. Mesajul trebuia să plece cât mai repede. Va trimite un curier special de aici, de la Brașov, să-l ducă la București.

Îl întrerupse o bătaie în ușă. Ridică nemulțumit privirea, dar se însenină imediat văzându-l pe secretarul lui.

– Dumneata erai, Corneliu? De ce n-ai mai stat la București?

– Vești importante de la Londra, domnule președinte.

– Așa? Ia loc, și spune pe-ndelete.

Secretarul, un tânăr înalt, cu fața osoasă, cu ochii verzi-cenușii, căruia costumul larg, la două rânduri, îi ascundea oarecum silueta de sportiv, se așeză la capătul mesei lungi din salon, manevrând cu ușurință scaunul de stejar.

– Preşedintele Beneş va pleca la Moscova. Ştiam că aveţi intenţia să-i scrieţi şi m-am gândit...

– Te-ai gândit bine. Şi aşa pregăteam o scrisoare către englezi şi trebuia s-o trimit. O să le duci pe amândouă. Vreau să-l rog pe domnul Beneş să comunice ruşilor dorinţa noastră de a ieşi din război, bineînţeles în condiţiuni onorabile. Peste două ceasuri ai tren. Deseară vei fi la Bucureşti şi deci vei sărbători revelionul în familie.

– Domnule preşedinte, nu-i vorba de mine...

– Lasă, drăguţă, eşti băiat tânăr, te înţeleg. Dar înainte de petrecere, trebuie să duci scrisorile la adresa pe care-o ştii.

– Mă duc direct de la gară.

– Aşa să faci. I le dai lui personal, bineînţeles. Sunt documente care ne pot costa capul.

– Mai e o chestiune, domnule preşedinte. În gară, când am coborât, m-am întâlnit cu un ziarist neamţ. Venise cu acelaşi tren. M-a rugat să-i înlesnesc o convorbire cu dumneavoastră, pentru presa germană.

– I-ai dat adresa mea?

– Nu. Am stabilit să mă aştepte la „Coroana“ cu răspunsul. Dacă socotiţi că e cazul...

– De ce nu? În fond nu mă ascund de nimeni. Poliţia ştie unde mă aflu; la fel şi germanii, presupun. Ce ştii despre ziaristul acesta?

– E un om serios. Lucrează la un ziar din Berlin şi colaborează la Universul. De fapt, este sas din Sibiu.

– Dumneata cunoşti pe toată lumea, zâmbi Maniu. Bine, întâlneşte-te cu el. Dă-i adresa de aici şi spune-i că-l aştept pe la ceasurile cinci după-amiază.

Luă iarăşi tocul. Nici nu băgă de seamă când secretarul se strecură neauzit pe uşă.

Vechiul său prieten, Edvard Beneş, trebuia să înţeleagă. Chiar dacă declarase că Cehoslovacia se află în război cu România. Lumea trebuie să facă o distincţie între guvernul actual şi poporul român. Guvernul duce o politică impusă de germani. Beneş va înţelege asta, el, conducătorul unei ţări pe care Hitler o ştersese de pe harta Europei. Îi va sugera ca guvernul cehoslovac în exil să facă această precizare: se află în război cu guvernul Antonescu şi nu cu naţiunea română...

Pe de altă parte, domnul Beneş era rugat să explice lui Stalin şi Molotov dorinţa opiniei publice româneşti de a

înceta războiul. Cea mai importantă piedică în calea unui armistițiu rămânea frontiera româno-sovietică...

Scria încet, revenind cu grijă asupra fiecărei fraze, ștergând aici un cuvânt, dincolo altul. Deși frământase îndelung toate aceste idei, se străduia acum să le expună cât mai convingător și mai limpede.

Când secretarul reveni, Iuliu Maniu tocmai sigila plicurile.

Ziaristul sună la ușă pe când vechea pendulă din salon bătea ora 5. Maniu însuși se duse să-i deschidă. Dădu cu ochii de un tânăr înalt, blond, cu obraji delicați. Purta o scurtă de alpinist cu guler alb de blană. Pe guler îi sclipeau fulgi mărunți de zăpadă. Maniu îl invită în salon și sună; servitoarea se ivi îndată, aducând pe o tavă cafeaua gata pregătită.

– Domnule președinte, începu tânărul într-o limbă română fără accent străin, mă simt onorat că ați acceptat să-mi dăruiți din timpul dumneavoastră. Știu că ziua de astăzi nu e cea mai potrivită. De fapt, directorul meu mi-a comandat interviul acum două săptămâni, dar mărturisesc că nu mi-a fost ușor să vă găsesc...

– E de mirare că ați reușit și acum, zâmbi Iuliu Maniu. Acțiunile partidului nostru nu sunt pe placul autorităților. Prietenii m-au sfătuit să vin aici, în Ardeal, pentru câtăva vreme, până se vor mai liniști lucrurile.

– După părerea dumneavoastră se vor liniști curând?

– Ne străduim pentru asta. Vom dovedi că fruntașii național-țărăniști au fost arestați pe nedrept. Acțiunea lor are sorginte patriotică. Pregătim un program de reforme sociale și economice. Aceasta, după ce țara va ieși din situația actuală.

– Și cum vedeți această ieșire?

– Greu de spus acum. Sunt atâția factori de care depinde soarta noastră...

Ziaristul scoase un carnețel și un stilou, le puse la îndemână pe brațul fotoliului și sorbi din ceșcuța de cafea. Iuliu Maniu, stând drept în jețul său tare, cu spătar înalt și bogat ornamentat, îl privea în tăcere, așteptând.

– Domnule președinte, în cercurile politice se vorbește despre înclinarea dumneavoastră filoengleză...

– Nu filoengleză, nici filogermană, ci românească. Fiecare acțiune a noastră este dictată de interesele majore ale țării. Iar acestea încep, în opinia noastră, cu Transilvania.

– Pe frontul de răsărit, după cum știți, situația rămâne complicată. Cum vedeți în acest context viitorul colaborării militare româno-germane?

Maniu se gândi îndelung, după cum îi era obiceiul înainte de a răspunde:

– Cred că Axa nu va putea învinge niște adversari atât de puternici. Anglia, America și Rusia, forțe colosale, cu resurse mari. Am sugerat mareșalului Antonescu să înceteze participarea la acest război până nu e prea târziu.

– La Berlin se aude că Führerul va cere României să trimită noi trupe pe front.

– Nu sunt la curent cu această intenție.

– Totuși, credeți că România poate da curs unei asemenea cereri?

– Mă îndoiesc. Desigur, eu sunt civil și mă pricep mai puțin în chestiuni militare. Dar, logic vorbind, cum să trimiți noi trupe când soarta diviziilor de la Stalingrad este încă nesigură?

Vorbea rar și-și alegea cuvintele cu grijă pentru ca interlocutorul său să noteze cât mai exact.

– În opinia mea – reluă el – Ardealul este mult mai important decât acțiunea trupelor în Caucaz sau la Stalingrad. Ar trebui – și i-am spus-o de mai multe ori domnului mareșal – să ne păstrăm armata pentru scopurile noastre românești. Să trimitem trupe pe front acum, când Transilvania e amenințată inclusiv de la tribuna parlamentului din Budapesta? L-aș deconsilia pe domnul mareșal de la o asemenea măsură. Din păcate, nu am prea mare influență asupra politicii. Cel puțin în momentul de față.

Ziaristul își îngădui el însuși o scurtă pauză. Gustă din cafea, admiră în tăcere desenul delicat al ceșcuței.

– Domnule președinte, se vorbește tot mai mult despre acțiunile poliției secrete germane în România. În ultima vreme, aceste acțiuni s-au intensificat.

– Cunosc, domnul meu. Am avut ocazia să mă conving de asta. După cum v-am spus, acum câteva săptămâni

guvernul a trimis în lagăr oameni importanți din partidul meu. Desigur că la această măsură au contribuit și rapoartele agenților germani.

– Anumite persoane, la Berlin, își exprimau cândva părerea că ați putea fi convins să fiți de partea Axei...

– Uită-te la mine, dragă. Am auzit că ești ardelean.

– Da, sunt născut și crescut la Sibiu.

– Atunci vei înțelege mai bine. Când Axa a patronat Diktatul de la Viena...

– Noi îl numim arbitraj.

– I se potrivește mai bine termenul de Diktat. Aveam de ales? Puteam să ne împotrivim cu armele? Ni s-a impus cedarea unei părți din țară. Nici un ardelean, nici un român, n-o să se împace în vecii vecilor cu această decizie.

– Totuși, nu vă e teamă? Sunt zvonuri tot mai insistente că Gestapoul pregătește arestarea dumneavoastră...

Maniu plecă privirea. Anii îndelungați de exercițiu politic îl învățaseră să-și domine reacțiile. Știa că este urmărit de Gestapo, că agenții germani erau la curent cu întâlnirile lui, dar de aici până la arestare...

– Voi suferi, spuse el cu simplitate. Cum au suferit și suferă mii de oameni, știuți sau neștiuți. N-o să-mi trădez idealurile. Chiar dacă riscul, acum, este foarte mare.

Ziaristul își închise carnețelul și-și puse stiloul în buzunarul de la piept.

– Domnule președinte, discuția aceasta a fost foarte interesantă. Vă mulțumesc în numele cititorilor ziarului. Voi căuta să vă redau întocmai ideile. O să vă convingeți după apariția articolului.

– Te-aș ruga să mi-l trimiți și mie când apare. Nu prea urmăresc presa germană și s-ar putea să-l pierd...

5.

Mareșalul asculta indiferent discursul nunțiului papal, Andrea Casssulo, decanul corpului diplomatic, care aducea obișnuitele felicitări regelui și poporului. Trimisul Vaticanului vorbea despre speranța omenirii că noul an va

aduce sfârșitul acestui război, care amenință omenirea cu prăbușirea valorilor morale și materiale... Mareșalul își plimbă privirea pe fețele diplomaților. Von Killinger, în mare ținută, asculta cu capul plecat. Nu părea să-l deranjeze îndemnurile la pace ale vorbitorului. În fond, își spuse mareșalul, nunțiul apostolic este om al Bisericii, menirea lui e să descurajeze violența și războiul...

Regele Mihai mulțumi cu un zâmbet reținut și scoase cu discreție o foaie din buzunarul de la piept. Începu să citească rar, căutând să pronunțe cât mai deslușit cuvintele:

– ...Unesc urările mele celor exprimate de Excelența Voastră și țin s-o asigur că niciodată o dorință n-a fost mai vie decât aceea ce o am de a vedea din nou pacea și armonia domnind printre oameni...

Mareșalul simți că-i fuge pământul de sub picioare. Pace și armonie acum, în toiul războiului? Se uită insistent spre Mihai Antonescu; acesta îi întoarse privirea, ridicând sprâncenele a nedumerire.

– Ar fi într-adevăr un an fericit dacă ne-ar putea aduce această binefacere, la care aspiră toate popoarele... continuă regele.

Baronul von Killinger se înroșise la față și se încruntase, parcă străduindu-se să audă mai bine ceea ce n-ar fi dorit niciodată să audă. Își îndreptă privirea spre mareșal. Mareșalul simți că nu poate să suporte, acum, o confruntare, fie chiar și din priviri.

Regele încheie cu urările obișnuite; aplauze politicoase subliniară scurtul discurs. Pe ușile laterale pătrunseră fără zgomot valeți în livrele somputoase, aducând tăvile cu cupe de șampanie. Mareșalul simți că se sufocă. În minte i se învălmășeau întrebări, cuvinte încărcate de reproș, amenințări. Se răsuci brusc pe călcâie și porni spre ușă. Aruncă în treacăt aghiotantului:

– Nu mă simt bine. Trebuie să plec.

În urma lui, diplomații, cu cupele în mână, se pregăteau să ciocnească cu suveranul și să murmure cele câteva fraze de urare potrivite împrejurării.

În așteptarea lui Mihai Antonescu, mareșalul măsura cu pași mari, întărâtați, cabinetul vast. Clocotea de furie.

Gânduri de răzbunare i se învălmășeau prin minte. Când Mihai Antonescu apăru, în sfârșit, mareșalul îi strigă furios:

– Ce-a fost asta, Ică?

– Nu pricep nici eu, se dezvinovăți celălalt.

– N-ai văzut discursul înainte?

– Ba da. L-am și semnat. Dar era alt text.

– Asta-i bună! Ce, ne jucăm aici? Cine și-ar fi permis să-l schimbe?

– Cineva din intimii regelui. Secretarii, prietenii, știu eu?

– Am spus eu că e un copil! S-a luat după ei ca un... ca un...

Nu-și găsea cuvintele. Mihai Antonescu prinse ocazia să strecoare:

– În fond, nu-i nici o crimă. A vorbit despre pace.

– Ce fel de pace vrea? Să-și vadă palatul păzit de santinele germane? Asta vrea? Asta vor ei, inconștienții, aventurierii care-l înconjoară?

Respiră adânc. Scoase batista și-și tamponă fruntea. Făcu câțiva pași prin cabinet. Pașii furioși răsunau înfundat prin covorul gros.

– Nu mi-aș fi închipuit niciodată..., izbucni din nou.

– Permiteți, domnule mareșal, spuse aghiotantul de serviciu din pragul ușii capitonate.

– De ce dai buzna? Ce vrei?

Domnul baron von Killinger vrea să vă vadă imediat.

– Spune-i că...

Aghiotantul făcu un semn spre ușă:

– E aici, domnule mareșal. În clipa asta urcă scările.

– Bine. Să poftească.

Mihai Antonescu făcu un pas spre ușă:

– Eu o să mă retrag...

– Te retragi! mormăi mareșalul. Mă lași singur. Să repar eu gafele altora.

– Poate nu vine pentru asta...

– Dar pentru ce? Crezi că vine să-mi ureze la mulți ani? Fă cercetări amănunțite, Ică. Vreau să știu exact ce s-a-ntâmplat. Vinovatul o să plătească scump. Cine se amestecă în politică? Politica țării o conduce mareșalul Antonescu și nimeni altcineva!

Înainte de a fi terminat fraza, Mihai Antonescu dispăruse din cabinet. Mareșalul își tamponă iarăși fruntea,

trase în jos poalele tunicii de gală și-și îndreptă umerii, cu gesturi tipic ostășești. Pregătit pentru o nouă înfruntare.

– Domnule mareșal, începu baronul încă din ușă, regret că într-o zi festivă ca aceasta sunt nevoit să exprim un protest și să cer o explicație. În primul rând aș dori să știu dacă, într-adevăr, guvernul român intenționează să ceară pace.

– Discursul regelui nu exprimă intențiile guvernului, declară cu voce sacadată mareșalul. Eu sunt conducătorul statului și hotărârea mea este să merg mai departe în războiul nostru comun.

– Totuși discursul a fost rostit în fața corpului diplomatic. Este deci un act oficial.

– Un act pe care-l regret...

– Și care trebuie reparat, spuse baronul.

Mareșalul își coborî bărbia în piept și spune hotărât:

– Nu văd ce se mai poate face acum.

– Dacă domnul mareșal îngăduie, aș avea o propunere: convingeți-l pe rege să retracteze public, explicând că a citit un text pregătit de secretarii săi, un text care nu corespunde adevăratelor sale idei.

– Nu pot fi de acord, îl întrerupse mareșalul. Eu nu mă joc de-a politica. Voi descoperi vinovatul și-l voi pedepsi, și cu asta incidentul va fi închis.

– Domnule mareșal, un discurs al suveranului în fața corpului diplomatic poate avea urmări neplăcute asupra relațiilor între statele noastre...

– Nu regele hotărăște în aceste relații, spuse posac mareșalul.

– Totuși era atâta lume de față... Trebuie dată o dezmințire.

– Voi căuta o soluție, dar nu-mi cereți imposibilul. Sunt om în vârstă, conducătorul statului, iar regele e încă un copil. Nu mă pot duce la el cu o asemenea propunere. Voi găsi altă cale.

– Dorim s-o găsiți cât mai repede. N-ar fi potrivit ca acest incident să influențeze în vreun fel vizita domnului mareșal la Führer.

– V-am mai spus în legătură cu vizita: sunt bolnav. Deocamdată sănătatea nu-mi îngăduie să călătoresc.

– Sper că vă veți reface cât mai curând. Führerul insistă să-i fiți oaspete.

– Voi veni numai după ce medicii îmi vor permite. Până atunci, transmiteți excelenței sale domnului cancelar că vom continua lupta, spuse mareșalul strângându-i mâna. V-o declară mareșalul Antonescu. Aceasta este singura declarație oficială din partea României!

6.

– Vin de la Comenduirea Gării de Nord, spuse căpitanul Baciu. Au arestat doi soldați pentru propagandă bolșevică.

– Dezertori?

– Nu. Soldați cu acte-n regulă, ieșiți din spital. Plecau spre casă. I-am interogat. Noi nu prea știm ce se-ntâmplă în realitate pe front. E mai puțin vesel decât la jurnalele de actualități. La cinema asta vezi: ofensive, decorări, cucoane în halate albe îngrijind rănți care zâmbesc. Pe front e altceva. Mai ales în retragere.

– De ce i-au arestat?

– Povesteau unor țărani, în gară, despre retragerea de la Cotul Donului. Cum le-au luat aliații germani caii de la bucătăria de campanie.

– Chiar așa?

– Ba amenințându-i cu armele. Au lăsat căruțele în drum și-au mers mai departe pe jos. I-a ajuns din urmă un camion. German, evident. Au dat să urce. Cei din camion i-au împiedicat. Abia au ajuns la gară. Unul avea o rană care sângera. S-a dus la punctul medical. Sanitarul l-a dat pe ușă afară. Tot neamț.

– Oare mințeau?

– Nu cred. I-am spus-o jandarmului care-i agățase: „Asta nu-i propagandă bolșevică. Dă-le drumul, săracii, că au suferit destul acolo, pe front“. „Dacă ordonați dumneavoastră... Numai să iscăliți aici“. Am iscălit. Le-am dat actele nătărăilor de soldați și le-am spus: „Plecați acasă și mai țineți-vă gura. Altfel crede lumea că v-ați dat cu inamicul“.

Paulescu oftă și-și făcu de lucru cu stiloul.

– Auzi, spuse el după o pauză. Nu zic că ai făcut rău. Totuși trebuie să fim prudenți. Dacă se află că ne amestecăm în povești de-astea, iese scandal.

– Ar trebui să iasă scandal fiindcă militarii germani jignesc armata română. Ce fel de aliați sunt ei? Luptă împreună pe front, dar pe urmă ne aruncă soldații din camioane. Pe mine unul mă revoltă.

– Și pe mine, dar trebuie să procedăm cu tact.

– Ce puteam să fac? Nenorociții ăia erau la un pas de Curtea marțială.

– Ai dreptate, spuse Paulescu. Să faci un raport scris cu tot ce-au relatat soldații. Fără numele lor. Nu asta e important. Și nu e important nici ce s-a întâmplat cu ei. Formulezi doar așa: Soldații întorși de pe front se plâng de atitudinea militarilor germani în timpul retragerii. Raportul trebuie să ajungă pe biroul mareșalului.

– Mai poate fi completat, spuse Baciu. Azi a sosit la Spitalul Militar un nou convoi de răniți.

– De ce n-ai spus de la-nceput? sări Paulescu. Mă duc imediat acolo. O să facem raportul împreună. Și o să-i strecor și domnului Sturmer câteva aluzii.

Culoarul lung al secției chirurgie era pe jumătate ocupat de tărgi și paturi de campanie. Mirosea a tinctură de iod, a nădușeală și a tutun prost. Medicul, cu ochi încercănați, nebărbierit, cu halatul îmbrăcat peste un pulover de schi, trecea printre paturi și tărgi, întreba, se apleca să vadă rănile mai de aproape, spunea câteva cuvinte însoțitorului său care scria într-un carnet. Paulescu se opri în fața lui tocmai când se îndepărta de o targă pusă în drum, pe culoar.

– Am onoarea, domnule doctor. Sunt maiorul Paulescu de la Serviciul Special. Vă deranjez numai un minut...

– Un minut poate însemna o viață, domnule maior. După cum vezi, abia facem trierea. Trebuie să stabilim ordinea urgențelor.

– Vreau numai să-i întreb pe câțiva despre situația de pe front. Aud că s-au întâmplat lucruri urâte pe timpul retragerii.

– S-au întâmplat destule, spuse medicul posomorât. Bieții soldați, ce-i așteaptă după ce sunt răniți!... Uite,

caporalul de colo. Început de cangrenă. I-am amputat mâna, dar infecția avansează. Mă roagă să-l salvez. Își închipuie că aici facem minuni. Eu sunt medic, nu arhanghel, domnule maior. Sau cel de lângă el, cu umărul în ghips. Fractură de claviculă netratată. Ar putea rămâne infirm pe viață. O să încerc ceva, dar... Celălalt, din colț, rană gravă la picior. Sper să-i salvez genunchiul. Și ceilalți, toți. Cazuri grave. Șocați, cu timpanele sparte, cu plăgi care nu se vindecă... Și dumneata le iei interogatoriul?

– Nu-i un interogatoriu. Am misiunea să informez conducerea despre ce se-ntâmplă pe front.

– Asta ar putea ajuta. Ai grijă cum vorbești cu ei. Sunt cu toții traumatizați. Mai ales psihic.

– Înțeleg, spuse Paulescu. N-o să-i obosesc prea mult.

Cu un salut din cap, medicul se depărtă. Paulescu se apropie de patul caporalului fără braț. Un bărbat frumos, cu fața crispată de suferință. Mustața neagră contrasta puternic cu obrazul palid.

– Salut, caporale. Sunt de la comandament și vreau să știu cum ați dus-o pe timpul retragerii. Uite, ia o țigară.

– Vă mulțumesc, dom' maior. Doar să fiți bun să mi-o aprindeți dumneavoastră, că eu de-acuma...

I se umpluseră ochii de lacrimi. Paulescu se așeză pe pat, lângă el, căutând în minte un cuvânt de consolare. Nu găsi. Cum să consolezi un om rămas fără o mână? Îi aprinse țigara și i-o dădu. Rănitul trase din ea cu sete, tuși, o examină ridicând puțin capul de pe pernă.

– Acolo, pe front, ne-am deprins cu tutun prost. Tutunul ca tutunul, dar muniția? Eram la Cotul Donului, chiar în linia-ntâi, cu grupa mea. Și când ne-aduceau cartușe, numai așa o țineau: „Economie! Zece cartușe de om, atât. Trageți ochit!" Tot așa le spuneam și eu soldaților. După luptă, adunam cartușe de la morți. Eah! Nici ăsta nu e marele necaz. Marele necaz a venit doar o dată. Noi țineam flancul pe-un fel de colină, îngropați în teren. Vedeam ca-n palmă până departe, spre malul apei. Auzisem de cu noapte motoarele, și-am raportat că se adună tancuri în fața noastră. Tot așteptam să ne-aducă artilerie. Nici vorbă. Dimineața era o ceață groasă încolo spre Don, și-odată am văzut tancurile, cu zecile, parcă erau semănate pe tot câmpul. Cu ce să tragi în ele? Cu Zebeul?

Paulescu, ascultând, încerca să-și imagineze scena. Nu izbutea. Soldați îndreptând puștile spre coloșii de oțel.

– Au trecut pe lângă noi, printre noi, peste noi. Ne-au măcinat tranșeele. În urma lor, infanteriștii. Am tras toate cartușele. Ei veneau. Veneau în valuri. Dom'căpitan ne-a strigat s-o luăm spre dreapta, unde era ceva artilerie. Poziție bună, mai sus de noi. Luptaseră zdravăn. Câteva tancuri ardeau, altele o luaseră prin stânga noastră... Seara am primit ordin de retragere. Era pericol de încercuire. Am mers toată noaptea până la altă poziție; mai fusese o luptă acolo, pesemne când înaintam. Am primit mâncare și muniție. Ne-am odihnit un ceas sau două și pe la prânz ne-au dat ordin să ne încolonăm. Venise un batalion proaspăt, de undeva din spate. Oameni care nu mai luptaseră. Ne întrebau în șoaptă: „Cum e?“ Le-am dat în primire pozițiile și am plecat. Pe drum ne-a prins aviația de asalt. Ne-am culcat prin șanțuri, prin tufișuri. Ne vânau cu mitralierele. Atunci am pățit-o. M-a lovit mai jos de cot. Ziceam că nu-i cine știe ce. Sanitarul nostru m-a bandajat în grabă și m-a urcat într-o ambulanță. Pe drum, niște nemți. Spre gară și ei, dar pe jos. Au întins armele spre noi. Sanitarii ce să facă? Trei inși, și nemții vreo șapte, cu automatele spre noi. Ne-au dat jos și-au pornit în goana cailor. Am plecat mai departe. Credeam că nu mai ajungem. Când am văzut fumul de la tren, am căzut jos. M-au dus pe brațe până-n gară. Vagoanele erau pline. M-au urcat sanitarii pe geam. Trei zile pe drum, cu pansamentul neschimbat. Când am ajuns aici la spital, mâna era neagră pân-la cot. Dom'doctor: „N-am ce-ți face, caporale. O să-ți strângi femeia c-o singură mână“. Am plâns, l-am rugat să n-o taie. „Vrei să mori măi, băiete?“ Mi-a făcut o injecție și-am adormit și când m-am trezit și-am văzut...

Trase un ultim fum din rămășița de țigară și-o aruncă jos.

– Nu știu ce să-ți spun, caporale...

– Ce să-mi spuneți, dom'maior? Acum m-am împăcat cu soarta. Mă bucur c-am scăpat viu. Dar când mă gândesc cum ne-au dat jos din ambulanță... Aliați, ă? Camarazii noștri.

Mucul de țigară fumega pe mozaicul cenușiu, lângă pat. Paulescu îl strivi cu talpa. Scoase pachetul cu țigări din buzunar și-l puse pe pernă, alături de rănit:

– Uite, să ai când te-apucă gândurile negre.

– Mulțumesc, dom'maior.

Al doilea rănit, cel cu clavicula ruptă, era aproape un copil.

– De unde ești? îl întrebă Paulescu.

– Din Giurgiu.

– Cum ai fost rănit?

– N-am făcut nici o vitejie. Eram în retragere, spre Rostov. Cu ce mai rămăsese din companie. Ne-a ajuns un camion cu nemți din urmă. Le-am făcut semn, șoferul a oprit. Unii mai iuți s-au cățărat pe roți, peste obloane; eu am rămas mai la urmă. Am pus piciorul peste oblon, și-atunci un neamț mi-a dat brânci și-am căzut așa, cam pe spate. Acolo am rămas. Camionul a plecat. Ai noștri care se urcaseră au strigat la șofer, degeaba. Mă uitam cum se duc. Noroc că m-a ajuns din urmă o bucătărie. M-au luat cu ei, îmi dădeau să beau spirt ca să uit de durere. Până la ambulanță am crezut că mor. M-au bandajat și ei cum au putut. După vreo săptămână ne-au dus la tren. Am ajuns la spital la Galați. Acolo am aflat cum e povestea. Mi s-au prins oasele greșit. Trebuie operație. Mi-au făcut radiografie. Vreți s-o vedeți? E aici, sub pernă.

– Chiar dac-o văd, nu mă pricep.

– Așa e. Mă laud și eu cu ea. Unii se laudă cu poza de la nuntă, eu cu radiografia. Dom'doctor s-a uitat la ea un sfert de ceas. Ce i-o fi plăcut nu știu.

– Nu ți-a spus nimic?

– Atâta: „Fii fără grijă, băiete, te fac ca nou". Glumeț, dom'doctor.

– Să știi că n-a glumit. E un chirurg foarte bun. Și dac-a zis așa, așa e.

– Să v-audă Dumnezeu, șopti soldatul.

O blondă cu profil distins, pieptănată à la Marlene Dietrich, se juca pe claviatură. Sunetele pianului nu izbuteau să acopere murmurul vocilor. Mici grupuri, bărbați, mulți dintre ei în uniformă, înconjurau câte-o femeie foarte elegantă, ascultând-o cu zâmbete politicoase; ici-colo, strecurându-se cu dibăcie, chelneri stilați purtau în echilibru tăvi încărcate. Maiorul Paulescu ascultase cu

răbdare speech-ul unui critic de artă care elogia arta fotografiei, prevăzându-i un viitor strălucit. Expoziția prezenta, într-adevăr, interes. Peisaje de mari dimensiuni, reprezentând o Germanie aproape patriarhală: un castel pe un vârf de munte; clădiri împodobite cu sculpturi în gustul altui secol; un convoi de șlepuri pe un canal, aproape atingând cu catargele vârfurile sălciilor de pe țărm; o pajiște păscută de cai voinici... Foarte rar, între aceste peisaje idilice, se insinua un coș de uzină, o șosea betonată pe care se înșirau limuzine strălucitoare, un viaduct amețitor, amintind geniul tehnic și puterea economică a unei mari țări europene. Nimic despre război, despre arme, despre spațiul vital pe care ideologia lui Hitler îl reclama lumii.

Dar nu pentru asta venise. Înregistrase cu indiferență imaginile bine-calculatei expoziții, cu gândul la misiunea pe care însuși directorul general i-o încredințase cu o zi înainte:

– Domnule maior, circulă tot felul de versiuni în legătură cu Horia Sima. Mareșalul ne cere să aflăm adevărul. Între altele, ni s-a sugerat că există intenția de a-i suprima pe Sima și pe cei mai importanți șefi legionari. Află tot ce poți despre asta.

– O să încerc, domnule director general.

– Știu că nu e simplu, dar dumneata ai niște relații care te-au ajutat și-n alte împrejurări. Nu-ți mai explic cât de important este să avem un răspuns la această întrebare. Mai ales acum, când se pregătește vizita mareșalului în Germania.

Venise la expoziție cu gândul că un artist ca Sturmer nu va scăpa prilejul. Dar nu-l zărise printre invitați. După vreo oră, când rumoarea crescuse, iar pianul trecuse la ritmul unui shimmy la modă, îl zări pe Sturmer în preajma intrării. Se grăbi spre el.

– Domnule Sturmer...

– A, ce plăcere, domnule maior. Nu ne-am mai văzut de anul trecut, glumi Sturmer. Am întârziat cu niște treburi plicticoase; am impresia că am ajuns la spartul târgului.

– Totdeauna mă uimiți cu cunoștințele dumneavoastră de limba română, spuse Paulescu zâmbind. Expresia „la spartul târgului“ e frumoasă, dar nu se potrivește aici. Cred,

mai de grabă, că ați venit chiar în toiul petrecerii. Ca dovadă...

Făcu semn unui chelner și oferi un pahar interlocutorului său. Sturmer îi mulțumi cu un zâmbet. Ridică paharul în dreptul ochilor:

– Pentru succese în noul an, toastă el.

– Mă alătur bucuros. După cum arătați, n-aș zice că l-ați început rău.

– Nici vorbă. Am avut câteva zile frumoase. O mică deplasare la Berlin.

– Serios?

– Altfel nu v-aș fi lăsat chiar așa, fără nici o veste despre mine. Măcar v-aș fi întrebat cum ați petrecut de Anul Nou.

– Ah! Destul de simplu. Cu niște colegi, la Cercul Militar.

– Ați avut timp să citiți și ziarele, desigur.

– Bine-nțeles. Edițiile de revelion sunt mai vii și mai interesante.

– Nu la asta mă refer. Un anumit discurs a stârnit neliniște la Berlin.

– Nu văd nici un motiv de neliniște. Îndemnul la pace este o datorie a preoților și a regilor.

– Chiar în situația actuală?

– Chiar în situația actuală. Mai ales că discursul nu exprima o atitudine politică, ci doar o speranță.

– Oricum, a iritat anumite cercuri.

– Probabil că acele cercuri n-au mai aflat urmarea. Domnul mareșal a pus lucrurile la punct. De ziua lui, de Sfântul Ion, a declarat în fața guvernului că va continua războiul cu orice preț. Și că soldatul român va lupta până la ultimele puteri ca să apere granițele și să le așeze acolo unde cere dreptatea... Am citat aproape exact, preciză Paulescu.

– Frumos spus, mai ales cu privire la așezarea granițelor. Mă întreb la ce granițe se referea.

– La granițele adevărate ale României, desigur, spuse Paulescu cu un aer degajat.

Sturmer profită de trecerea unui chelner ca să depună pe tavă paharul golit și să ia altul plin.

– Am rămas în urmă, se dezvinovăți el. Așadar, domnule maior, ce discutam noi acum câteva zile rămâne mereu în actualitate.

– Desigur. Nu putem uita nici o clipă Ardealul. Chiar dacă ne aflăm la Stalingrad.

– La Stalingrad stăm prost. Mai bine să nu vorbim despre asta.

– Preferați un subiect mai vesel? Nu am. Dimpotrivă, unul mai trist. Comandanții noștri sunt revoltați de atitudinea militarilor germani de pe front față de aliații lor. Îi jignesc, le iau armele, îi dau jos din trenurile sanitare...

– Exagerări, spuse Sturmer. Asemenea lucruri sunt inventate de propaganda rusească. Am găsit și noi câteva manifeste pe această temă.

– Eu vorbesc nu de manifeste, ci de fapte reale. M-am convins personal. Am stat de vorbă cu ostași răniți. Nu vă spun în detaliu ce mi-au povestit. Pe timpul retragerii se petrec tot felul de abuzuri din partea militarilor germani. Au ajuns să ne refuze și asistența medicală.

– Nu-mi vine să cred, spuse Sturmer.

– Vă repet, am aflat personal de la răniți.

Sturmer plecă fruntea.

– S-ar putea. Există și o explicație. În ultima vreme, datorită pierderilor, unitățile germane de pe front au fost completate cu trupe instruite la repezeală. Ele nu reprezintă Wehrmachtul.

– Bine, dar oamenii vorbesc. Mareșalul a dat ordine stricte ca militarii întorși de pe front să nu mai discute despre asemenea fapte. Dar cel mai sigur mijloc este ca faptele în sine să nu se producă. E și-n interesul armatei germane.

– Aveți dreptate, domnule maior. Faptele unor indivizi izolați pot da naștere la generalizări nedorite. O să raportez șefilor mei.

– Eram convins că o să mă înțelegeți. Relațiile noastre trec printr-o criză. Stalingradul, chestiunile economice, fricțiunile de pe front... La care se adaugă fuga lui Horia Sima.

– Domnule maior, spuse cu reproș Sturmer, doar n-o s-o luăm de la capăt. Incidentul cu Horia Sima s-a rezolvat. Führerul a dat ordine drastice. Până acum, șefii legionari erau internați, dar se bucurau de un anumit confort. Locuiau în vilișoare pitorești, se întâlneau între ei, făceau

mici călătorii... Acum s-a zis cu toate astea. Regim de detenție; conducătorii sunt izolați în celule individuale, iar paza este foarte severă. La prima încercare de fugă, vor fi predați guvernului român.

– După anumite zvonuri, se plănuiește suprimarea lui Sima.

Sturmer îl privi amuzat:

– Cei de la propagandă lucrează bine, spuse el. Și-au pus în gând să transmită un mesaj opiniei publice din România și au reușit. Dar eu, unul, mă îndoiesc că lui Horia Sima i se va clinti măcar un fir de păr. Știți bine ce reprezintă el pentru... hm, anumite cercuri. Cum să piardă din mână o asemenea carte? Cred că nici pentru mareșal n-ar fi o soluție convenabilă. Horia Sima devenit martir, ia gândiți-vă. Nu, domnule maior, o asemenea eventualitate este exclusă.

– M-ați liniștit, spuse Paulescu. Legionarii au un cult pentru martiri. Unul în plus le-ar fi ridicat moralul.

– Asta-i părerea mea, spuse Sturmer. Și probabil, și a altora. Poate tocmai acestei idei îi datorează viața Horia Sima.

Se întrerupse. Pianista ceruse o clipă de liniște și acum începuse să cânte „Lili Marleen". Cu paharele în mână, în poziții rigide, ofițerii germani acompaniară cu glasuri puternice cunoscutul cântec ostășesc german.

– Vă place, domnule maior? șopti Sturmer. Un cântec făcut de soldați pentru soldați.

7.

Mareșalul se trezi în zori, ca de obicei. Simțea din genunchi până în pleoape greutatea celor două zile și două nopți petrecute în tren. Încercă să-și alunge amorțeala cu câteva mișcări de gimnastică. După ce se bărbieri și-și puse uniforma, se așeză în fotoliul său din vagonul-salon și aruncă o ultimă privire peste Memorandum.

Trecu repede peste partea militară, cu schițele și hărțile pozițiilor de la Stalingrad; le văzuse de atâtea ori înainte, se oprise îndelung în fața uneia sau alteia dintre fazele bătăliei, cântărind soluțiile posibile și găsind variante mai bune. Dacă aviația de sprijin promisă ar fi sosit într-adevăr și-ar fi lovit coloanele de tancuri inamice... Dacă o parte

din artileria grea masată la Stalingrad ar fi fost adusă în sectoarele primejduite... Dacă tancurile din Caucaz ar fi primit ordin la timp...

Stărui ceva mai mult la capitolul economic. Livrările de petrol, cheltuielile pentru întreținerea trupelor germane de pe teritoriul țării, dinamica schimburilor de mărfuri – toate erau analizate cu minuțiozitate, probate cu tabele și grafice, desprinse parcă dintr-o teză de doctorat. Reciti concluzia – în balanța de plăți româno-germană exista un dezechilibru de peste 500 milioane de mărci. Acest deficit, conchidea memoriul, este una dintre cauzele inflației din România. Trebuie să se stabilească cât mai precis relațiile economice și financiare. Reichul ar urma să livreze, în schimbul petrolului și alimentelor, produsele necesare economiei românești. Sau să-și achite datoriile în aur...

Ultimul capitol se referea la tonul tot mai agresiv al conducătorilor Ungariei. De câteva luni, amenințările la adresa României se îndesiseră; din presă ele ajunseseră acum la tribuna parlamentului din Budapesta. Spicui din exemplele citate în Memorandum: „În primul rând ne stă în față problema româno-maghiară“; „La drepturile milenare Ungaria nu renunță niciodată“; „Puterea armată ungară are datoria să termine o dată cu România Mare“... Toate aceste declarații, venite din partea unei țări care-și păstrase cu grijă forța militară, în timp ce armata română își sacrificase cele mai bune trupe...

Mai rămâne ca domnul Hitler să înțeleagă, gândi. Măcar acum, când balanța războiului se înclină amenințător spre cealaltă tabără.

Cineva bătu în ușă. Mareșalul tresări, spuse „Intră“, căutând să acopere zgomotul roților, și se ridică.

– Domnule mareșal, sosim la Rastenburg, spuse aghiotantul.

– Bine. Toată lumea e gata?

– Da, domnule mareșal. Ni s-a comunicat că domnul cancelar vă va întâmpina personal în gară.

– Pe gerul ăsta? se miră mareșalul.

Trenul începu să frâneze. Mareșalul își puse cascheta; aghiotantul se grăbi să-i țină mantaua. Mihai Antonescu se arătă în ușă, elegant în paltonul negru, cu guler de blană; era proaspăt ras și cu o figură destinsă.

– Bună dimineața, salută el. Mă simt ca un boxer înainte de meci.

– S-ar zice că ești în formă, după cum arăți, îl tachină mareșalul.

– Da, dar meciul n-o să fie ușor. După cum au mers tratativele din ultima vreme... Reprezentanții lor au de gând să ceară mai mult decât putem da.

– Iar noi trebuie să le oferim mai puțin decât se așteaptă, replică mareșalul.

– Aș vrea să clarific o chestiune, înainte de a intra în fondul discuțiilor, începu Hitler privindu-și pieziș interlocutorul. Este vorba de evadarea lui Horia Sima. Se știe prea bine că în ianuarie 1941, în timpul revoltei legionare, am dat dispoziții precise tuturor forurilor germane să sprijine armata și pe domnul mareșal. Iar acum, în România se discută că Horia Sima a fugit cu concursul autorităților germane. M-a revoltat mai ales presupunerea că eu însumi nu eram străin de această întâmplare. Eu nu-mi schimb aliații de la o zi la alta!

Mareșalul ascultă traducerea frazei și se grăbi să raspundă:

– Nu este vorba despre legătura domnului cancelar cu fuga lui Horia Sima. Noi ne gândim numai la responsabilitatea organelor de supraveghere germane. Ar fi de dorit ca acum, după acest incident, Germania să facă un gest clar în problema legionarilor.

– Vom lua toate măsurile, spuse Hitler. Vă promit că vom lua toate măsurile!

Repetă aceste cuvinte pe un ton ceva mai ridicat. Făcu o pauză, privind țintă în tăblia mesei, apoi, ridicând brusc fața spre interlocutorul său, semn că încheiase acest capitol al discuției, începu pe alt ton:

– Și acum să trecem la chestiunile de fond. Situația de la Stalingrad în primul rând. După cum cunoașteți, străpungerea frontului de către ruși a avut consecințe serioase...

Mareșalul asculta indiferent detaliile de ordin tactic. Îl socotea pe Hitler un diletant; ca toți diletanții, încerca să pară foarte competent, folosind din abundență termeni de specialitate, făcând risipă de date exacte. Militar de carieră,

mareșalul îi disprețuia pe intrușii într-o meserie atât de specială cum este conducerea unui război. Mai ales că Hitler ocolea esențialul și nu era dispus să recunoască erorile de comandament care se aflau la baza catastrofei. I se păru că încerca să micșoreze dimensiunile înfrângerii. „Străpungerea“ însemna de fapt încercuirea a treizeci de divizii. Dar nu-i putea spune de-a dreptul toate acestea...

– Am pregătit pentru domnul cancelar un document complet al situației de la Stalingrad. Comandamentul german a reproșat pe nedrept incapacitatea unităților române în această bătălie. Românii s-au luptat vitejește, și se luptă în continuare. Am explicat în mai multe rânduri cauzele crizei de la Stalingrad. Dotarea insuficientă a trupelor, în primul rând. În al doilea rând, modul în care a fost conceput dispozitivul, fără să se țină seama de direcțiile probabile de atac...

– Nu e momentul pentru a stabili răspunderile, îl întrerupse Hitler. Trebuie să ne gândim la perspectivă. Să întărim frontul pentru ca între timp să pregătim contraofensiva. Dar pentru aceasta este necesar ca România să ne livreze mai mult petrol.

– Memorandumul pe care îl supunem atenției excelenței voastre, spuse mareșalul, exprimă punctul nostru de vedere în această problemă. Sunt numeroase chestiuni de ordin economic încă nerezolvate.

– Îl vom studia cu toată atenția, făgădui Hitler.

– Memorandumul mai conține un capitol legat de Transilvania. Oameni politici din Ungaria ridică tot mai des chestiunea „dreptății depline“, cum o numesc ei. Aceasta, când armata română susține cu jertfe grele războiul. România a pierdut pe front sute de mii de oameni. Ni s-a distrus pe câmpul de luptă mult armament. Pe când Ungaria își menține forțele intacte și manifestă intenții agresive față de noi. Am dat în acest document numai câteva exemple. Nu putem sta nepăsători în fața perspectivei unui atac din partea vecinilor noștri.

– Domnul mareșal să ne dea răgazul să studiem amănunțit Memorandumul, ca să putem dezbate cât mai concret problemele cuprinse acolo. Vă propun, deocamdată, să ne oprim aici...

A doua zi, mult timp după ce mareșalul se trezise și-și revedea însemnările pentru noua întâlnire, Mihai Antonescu apăru în salon. Avea fața trasă și cearcăne la ochi. Mareșalul îl privi cercetător:

– Ce-i, Ică? Ai tras o petrecere azi-noapte?

– A fost Clodius la mine, în tren. Am discutat până la patru dimineața. Pur și simplu m-am luptat cu el.

– Și rezultatul?

– Eu zic că e bun, zâmbi Ică. Nu m-am lăsat deloc. Am luat pe rând problemele economice și financiare din Memorandum. La fiecare punct avea obiecții, trebuia să-i explic, să argumentez, să susțin. Până la urmă a acceptat majoritatea punctelor, dar mi-a atras atenția că s-ar putea ca Führerul sau Ribbentrop să le respingă.

– Nu-i exclus, spuse mareșalul îngândurat. Ți-am spus eu că vizita asta n-o să fie o excursie de plăcere.

– Oricum, peste o oră o luăm de la capăt. Trebuie să ne ținem tari.

Secretarul intră și aduse o notă.

– Interesant, spuse mareșalul. Întâlnirea se amână cu o oră pentru că n-au terminat de examinat Memorandumul. Plus că Hitler mă invită numai pe mine; tu te vei întâlni cu von Ribbentrop.

– Bună tactică! tresări Mihai Antonescu. Vor să ne despartă, ca să nu ne putem consulta.

– N-avem nevoie de consultări. Esențialul e cuprins în Memorandum; te rog doar să-mi schițezi pe o hârtie punctele limită pe care le putem accepta.

– În primul rând ne vor cere să modificăm sistemul monetar, ceea ce ne-ar duce la catastrofă economică.

– Nu acceptăm, spuse hotărât mareșalul.

– Vom solicita să ne livreze, în contul datoriilor, treizeci de tone aur.

– Asta n-au să accepte ei.

– Trebuie să accepte. Ar compensa numai în parte dezechilibrul balanței de plăți.

– Mai departe.

– Le notez pe scurt, cum le-am discutat cu Clodius. Livrările de armament... Fier... Două mii de tractoare... Locomotive...

– Clodius ce spune?

– Nu-i prea convine, dar în cele din urmă a fost de acord.

– Și ce ne cer în schimb?

– Petrol. Patru milioane de tone.

– Enorm! sări mareșalul.

– Totuși, e posibil. Mai sporim producția, mai restrângem consumul intern...

– Nu-i destul de restrâns?

– Ne-au sfătuit să trecem o parte din centralele electrice de la petrol la cărbune. Ne vor da instalații și cocs.

– Așa mai merge, spuse mareșalul. În fond, petrolul e pentru ei mai necesar decât aerul.

Mihai Antonescu se uită la ceas.

– Se apropie ora.

– Da, spuse mareșalul ridicându-se. Abia azi sunt discuțiile decisive.

*

– Am ieșit bine și de data asta, râse Mihai Antonescu așezându-se satisfăcut în fotoliu. Cam înghețasem pe peron. Despărțirile protocolare, iarna, ar trebui să fie mai scurte.

– Rezultatul contează, îl consolă mareșalul.

Ică își desfăcu gulerul și-și lărgi nodul cravatei.

– Sunt frânt, mărturisi el. În prima noapte aproape că n-am dormit. Dar merita. Dacă facem bilanțul acestor discuții...

– Să lăsăm bilanțul acum. Du-te și odihnește-te.

– Ce odihnă? Vreau să pregătesc un speech pentru guvern. Să le prezint desfășurarea întâlnirii și protocolul pe care l-am încheiat.

– Hai să-l recapitulăm în linii mari.

– Livrările de armament le vom achita numai pe jumătate; cealaltă jumătate pe credit fără dobândă. Pentru acoperirea datoriilor Germania ne va livra treizeci de tone de aur...

– Foarte bine. Echilibrăm bugetul. Mai departe.

– Berlinul ne va furniza material pentru optsprezece divizii de infanterie și o divizie blindată.

– Asta-i iarăși o realizare, spuse mareșalul mijind ochii. Încearcă să-ți imaginezi cum vor arăta aceste trupe. O

armată cu adevărat modernă, capabilă să facă față oricăror situații.

– Bine zis, spuse apăsat Mihai Antonescu. Pentru că problema Transilvaniei a rămas mai departe fără soluție.

– Totuși am făcut un pas înainte. Garantarea frontierelor...

Mihai Antonescu clătină sceptic din cap.

– Acum, când frontul rus avansează? Vor avea putere germanii să oprească ofensiva?

– E drept, aș fi preferat un răspuns mai limpede din partea lor, consimți mareșalul.

– Un răspuns pe care ei nu-l pot da.

– Preferă să evite discuția în mod diplomatic. Așa s-a întâmplat și când venea vorba despre Stalingrad. Eu mă refeream la situația trupelor din încercuire, iar Hitler a început să discute despre frontul din Africa.

– Și Ribbentrop la fel. Schimba vorba imediat. Parcă erau înțeleși. Când i-am spus despre creditele germane care dezechilibrează bugetul, ne-a sugerat să mărim impozitele pe salarii.

Mareșalul scutură energic din cap.

– Nu trebuie să cedăm. Indiferent cum s-ar termina războiul, nu vreau să ne găsească cu țara secătuită.

– Evident, se grăbi să aprobe Mihai Antonescu. Eu insist în ideea mea în legătură cu războiul repede.

– Adică?

– Mă gândesc la doctrina germanilor. La proiectele lor. În cazul victoriei, devenim o simplă provincie a Germaniei Mari.

– Ce tot spui, Ică?

– Pornesc de la teoriile lui Hitler despre „noua ordine“. Asta înseamnă dominația germană asupra tuturor. Ca să evităm acest final, este necesar să ieșim cât mai repede din conflict. Și noi, și italienii.

– Ai mai încercat tu, anul trecut, cu „axa latina“, și ce-a ieșit?

– Nu se poate bătând din palme. Diplomația înseamnă răbdare. O să discut iarăși cu Bova Scoppa. Lucrurile stau altfel acum decât anul trecut. E la mijloc Stalingradul, la fel de trist și pentru noi, și pentru italieni. Trebuie să acționăm în comun.

– Bagă de seamă, Ică, o imprudență ne-ar costa scump.

– Mai scump decât ceea ce ne așteaptă la sfârșitul războiului? Dacă germanii înving, suntem sortiți unui rol mărunt, subaltern. Dacă pierd, Aliații n-au să ne ierte. În ce mă privește, sunt gata să-mi asum orice risc. Trebuie să tratăm cu Națiunile Unite. Împreună cu Italia am avea mai mulți sorți de izbândă. Te rog să ai încredere, Ionele. De ani de zile studiez politica internațională.

– Știu și eu? Încearcă, spuse cu voce obosită mareșalul.

8.

– Măi, Lae, tu ești băiat deștept.

– Acuma știi, vere? a rânjit Lae Corcodel trosnind cu dibăcie un păduche din cusătura mantăii.

– De nu erai tu, mai tăiam și-acum sfeclă pentru ciorba lui Ivan.

– E prea devreme să te bucuri. Știi când să te bucuri? Când oi auzi vorbă românească și când oi mânca o gamelă de fasole de-a noastră, de la cazan.

– Nu-mi mai aduce aminte că-mi vine rău de foame.

– Foame? De ce nu spui?

S-a lăsat pe-o rână, înfundându-și cotul în zăpadă, și a dibuit după bușteanul pe care ședea. Mi-a vârât sub nas ceva, nici n-am văzut bine ce. Până să-ntind eu mâna, a tras-o repede la spate.

– Ghici ce-am găsit.

– Habar n-am! Sper să fie ceva de-ale gurii. Mă dau bătut. Ce-ai acolo?

– Bureți, vericule. I-am ochit de cum ne-am oprit. Îs cam bătrâni ei, da' dacă-i frigem bine, e mai buni ca friptura. O să mai caut. Tu adună surcele să facem un pui de foc.

– Ești nebun. Foc în pădure? Ne pomenim cu pădurarii peste noi.

– Dacă erau pădurari p-aproape, de mult ne dibuiau ei, cu zăpada asta. Și decât să murim de foame cu haleala lângă noi, mai bine să mâncăm iar sfecla din lagăr.

Avea dreptate. De două zile nu pusesem nimic în gură. Merindea noastră se topise după primele trei zile de mers

prin pădure. O pădure cât un județ. Mergeam din zori și până-n amurg; ne opream, clădeam un bordei din crengi și zăpadă, dormeam pe furate, ghemuiți unul într-altul, și dimineața iar la drum. La plecare nu fusese prea greu. Santinelele știau că n-avem unde să fugim. La gară era ceva pază, dar noi ocoliserăm gara și porniserăm de-a dreptul prin pădure, spre sud.

Am adunat în grabă un braț mare de crengi și l-am târât în luminișul unde Lae se apucase să facă focul. Meșteșug țigănesc. Trei bețigașe subțiri de-a curmezișul, câteva frunze, o scăpărare de amnar...

– Noroc că nu mi-l luară bolceviștii...

S-a lăsat în genunchi și-a-nceput să sufle-n foc. L-am văzut că se uită la mine.

– Ce-i vere, und'te gândești?

– Mă gândesc dacă avem vreo șansă.

– Lasă teoria și mai rupe niscai crengi. Trebuie foc mic și viu.

– Oare „Taras Bulba“ o fi bănuit ceva?

– Habar n-am. Și chiar dac-a bănuit, ce-ți pasă? Am scăpat și gata.

– E drept că atunci, seara, m-a privit așa, cam dintr-o parte. S-o fi gândit la fiu-său, șoferul.

– Așa o fi, a spus Lae. Eu mă gândesc la santinelă. Cât stăteam noi la pândă, între lemne, dete gata bidonul cu trăscău.

– Om și el. Nu era Anul Nou?

– Se uita drept la noi.

– Se uita, dar nu ne mai vedea. De-aia n-a dat alarma. Dac-o dădea...

– Ne alegeam c-un glonț. Nu te mai gândi, vere, că visezi urât.

S-a aplecat iarăși să sufle-n foc. Stătea pe coate, în zăpada bătătorită, și sufla în foc.

– Sărac de maica mea, tot lemne ude. Asta-i soarta țiganului. De mic am fost rău de frig.

– Și de foame.

– Eram șapte-n casă, vere. Habar n-am cum o scotea la capăt alde tetea. Vara cu sapa, iarna cu țambalul. Șapte guri, pricepi? Purtam hainele de la unul la altul, până se paradeau de tot. N-am văzut țoală nouă pe mine pân-am

ajuns flăcău. Doamne, pupa-ți-aș tălpili, greu o mai duce omul pe pământ!

S-a apucat să rupă vreascurile cu o îndârjire nouă, parcă răzbunându-se pe cineva. Mi-am făcut de lucru printre pomii plini de promoroacă. Sunt clipe când trebuie să-l lași pe om să-și rumege singur gândurile. Dar să nu-l lași mult, că jalea nu-i ca veselia. Veselia ține puțin, pe când jalea...

– Lae, vino-ncoa. Repede.

– Ce vrei? a mormăit el stând cam cu spatele.

– Vino, dacă-ți zic.

S-a apropiat de mine, cumpănindu-și pașii prin zăpada adâncă. I-am văzut ochii înroșiți.

– Ce, mă, dai apă la șoareci?

– Aș, de la fumu-ăla, s-a dezvinovățit el. De-aș plânge eu cât am de plâns, ai merge cu barca p-aici, vere. Vorba cântecului. Câte lacrimi am vărsat, s-a făcut fântână-n sat. De ce mă chemași?

– Uită-te-aici!

– Îîî... a zis el prelung. Urmă de șoldan. Ori de vulpe.

– Vulpea nu se mănâncă.

– Și iepurele se prinde greu. Tot cu bureții mei ne facem treaba.

S-a întors grăbit lângă foc. A scos cuțitul, a curățat bureții, i-a crestat cu știința lui de om sărac și i-a pus tacticos pe jar. În câteva clipe, mireasma plăcută mi-a lăsat gura apă.

– Gata, hai să-i mâncăm, că m-a apucat leșinul.

– Pe mine nu? a rânjit el întorcând bureții cu lama cuțitului. Las' să-i pătrundă focul bine. Ar fi bună o-nghițitură de săcărică. Da' dacă nu-i...

Am început să mâncăm bureții fierbinți. Lae a aruncat zăpadă peste foc, cam cu părere de rău.

– Acu'să ne facem adăpost. La noapte o să fie un pui de ger...

– Ca-n toate nopțile.

– Mai abitir ca-n toate nopțile.

– Stoi! Predai! a țipat un glas dintre copaci.

Lae s-a deșirat deodată, cu mâinile spre cer:

– Predai, predai!

Am ridicat și eu mâinile, și-am întors capul. Am văzut mai întâi o căciulă de blană, cu clapele atârnând. Pe urmă am văzut țeava dublă a armei de vânătoare.

– Predai, am spus și eu. Suntem rumânski!

– Rumânski, a repetat rusul către cineva deocamdată nevăzut.

Altă căciulă de blană și altă armă. Veneau amândouă spre noi. Cel care ne văzuse primul era în vârstă, cu barba albă crescută, îmbrăcat în pufoaică. Pășea greoi prin zăpadă cu pâslarii lui uriași. Celălalt era un băiețandru cu ochi albaștri și obraji frumoși ca de fată, îmbujorați de frig.

– Davai pistolet! a țipat moșul.

– Niet pistolet, a răspuns Lae umil. De unde dracu pistolet?

Moșul ne-a pipăit peste manta, de la piept pân-la genunchi. Băiețandrul cu pușcociul îndreptat spre noi. Cuțitul de bucătărie zăcea lângă foc. Moșul s-a aplecat să-l ia de jos, gemând. Cred că-l supărau reumatismele.

– Asta ne-a fost, vere, a zis plângăreț Lae.

– Tu este ofițir? m-a întrebat moșul.

Aveam mantaua mai de Doamne-ajută, că nu lucrasem la lemne două luni de zile, ca bietul Lae. Doar că-i scosesem gradele de caporal. M-am apărat:

– Soldat, nu ofițer. Știi românește, papașa?

– Știi puțin. Fost la România, soldat, la celălalt război. Voi de unde?

Lae a arătat cu mâna spre miază-noapte. Am repetat și eu gestul.

– Fabrica de lemne, în pădure.

– Fabrica? s-a holbat bătrânul și i-a spus repede ceva celui tânăr, care a dat din cap uimit.

– Fabrica de lemne, am repetat.

– Da-da. Departe, mult departe. Sută kilometri. Voi doi?

– Noi doi.

– Aha! Dormit la pădure?

– Dormit la pădure.

– Ciortu, a zis bătrânul.

Asta era o înjurătură de-a lor. Lae se holba, cu mâinile lungi tot în sus. Mânecile mantăii îi lunecaseră în jos până la coate. Arăta ca o sperietoare.

– Lasă-ne să plecăm, papașa, i-am spus tare, ca să priceapă mai bine. Nu facem rău la nimeni. Mergem acasă, la România.

– Am nevastă și copii, s-a miorlăit Lae lăsând brațele în jos.

– El copii la mine, a spus moșul arătând spre băiat. Doi. Unul – a ridicat mâna deasupra capului – na front. Soldat.

– Păi tocmai d-aia, a spus Lae și mai plângăreț. El soldat, eu soldat...

– Rumânski bun, a spus moșul. La România eu bolnav, rumânski soldat ajutat.

– Gândește-te la el și lasă-ne să plecăm la România, a insistat Lae.

Îl lăsam pe el să parlamenteze; știam că se descurcă mai bine decât mine; cu miorlăiala lui ar fi înduioșat și-un procuror.

– Plecat la România, a repetat moșul gânditor. Acuma noapte, nu plecat la România. Plecat la casa mea. Băut ceai, dormit, mâine plecat la România. Harașo?

– Moșu-i diliu, vere, a zis repede Lae. Vrea să ne ia la el acasă.

– Am înțeles, deșteptule. Eu zic să facem ce spune.

– Și dacă ne... chic?

A făcut un zgomot din limbă și și-a trecut degetul peste gulerul mantăii.

– Ciortu, s-a supărat moșul. Voi frică? Rumânski soldat ajutat Prohor – a arătat cu degetul spre el –, Prohor ajutat rumânski soldat. Înțelegi?

– Înțelegi, a încuviințat Lae. Mulțumim de ajutor. De șapte zile suntem pe drum, taică Prohor. Șap-te!

A arătat cu ghearele răsfirate. Șapte.

– Înțelegi, a spus taica Prohor. Șapte zile, sută kilometri. Șapte zile dormit la pădure. Acu dormit la Prohor. Davai!

Ne-a arătat cu țeava puștii încotro s-o luăm. Am pornit, eu cu Lae în față și cu băiatul, care cred că nu pricepea nimic, în urma noastră, cu puștile sprijinite pe braț, vânătorește. După vreo cincizeci de pași, am ajuns la un fel de drum. Pe zăpada albă se vedeau urme de sănii și de copite.

– Cum le rânduiești pe toate, Doamne, pupa-ți-aș tălpili! s-a minunat Lae luând-o pe drum. Eu zic că la noapte mi-oi sătura ciolanele de căldură.

În depărtare, printre copaci, am zărit turla unei bisericuțe. Am grăbit pasul fără să vreau.

9.

– Nu poți să-i învinuiești cu nimic, spuse mareșalul privind iarăși harta. Au făcut tot ce se putea face. Au încercat să iasă din încercuire. Cu jertfe grele. Un general și-a dat viața în această încercare. Ce să le ceri mai mult?

– După cât reiese din situația generală, nu mai au șanse de succes, spuse Mihai Antonescu.

– Nu mai au șanse, murmură mareșalul, apoi ridică brusc fruntea: La cine te referi?

– La cei din încercuire. Credeai că vorbesc în general, de germani?

– E cam același lucru, oftă mareșalul. Păcat de oameni. Mii și mii de oameni.

– Până la urmă, cred că avea dreptate Salazar.

– Ce-a spus Salazar?

– Nu ți-am mai povestit. A fost Mircea Eliade la el, astă-vară, înainte de a veni la București.

– Mircea Eliade?

– Da. De doi ani e consilier cultural la Lisabona.

– Așa, și? spuse nerăbdător mareșalul.

– Mircea Eliade n-a pierdut vremea acolo. A scris o lucrare despre Portugalia.

– Și? L-ai trimis la Salazar să-i ofere un autograf?

– Nu l-am trimis eu. Doar așa, i-am sugerat...

– Mă rog.

– Audiența a durat aproape o oră. A venit vorba și despre situația României. Salazar i-a spus cam așa: Dacă aș fi în locul mareșalului Antonescu, aș păstra cât mai multă armată în țară. Mareșalul nu e un politician, nu și-a dobândit poziția cu sprijinul unui partid politic; singura lui forță este armata. De ce s-o risipească în stepele Rusiei?

Păstrând-o în țară, ar putea face mai bine față dificultăților ce pot apărea.

– Adică să ies din război?

– Eu asta am înțeles.

– Și de ce nu mi-ai spus până acum?

– Am socotit că-i un lucru secundar... O problemă mai mult de protocol. La urma-urmei, ai fi ținut seama de sugestia lui Salazar?

Mareşalul se apropie de fereastră.

– Salazar, murmură el. De la Lisabona se văd altfel lucrurile. El nu-nțelege că am armata departe, pe front, și sunt înconjurat de state ostile. „Mareșalul nu e un politician...“ Aici are dreptate, la urma-urmei.

– Atunci dă politicianului o șansă, spuse Mihai Antonescu.

– Ică! Ce tot vorbești?

– Trebuie căutată o ieșire. În ce mă privește, eu încerc. În primul rând cu Italia. Bova Scoppa e de părerea noastră; aseară am luat masa cu el. O cină restrânsă, ca să putem vorbi în tihnă. Urmează să plece la Roma. I-am descris atmosfera din timpul vizitei la Rastenburg. I-am spus părerea mea: Germania e într-o situație tragică. România și Italia trebuie să evite împreună dezastrul. I-am propus deci să prezinte Romei ideile noastre: să sondăm puterile occidentale pentru un acord separat de pace și să lansăm un plan de organizare a Europei. Așteptăm cuvântul și îndrumarea Romei, pentru o Europă a viitorului.

Se opri și privi întrebător spre mareșal, parcă așteptând un verdict.

– Da, spuse mareșalul. Nu te-ai gândit rău. Numai că ducele n-o să înțeleagă. I-a intrat în cap că e mare războinic. O boală grea. Mai degrabă ar trebui să încercăm cu englezii. Înainte de Crăciun mi-a cerut audiență un anume Gheorghiu...

– Directorul de la „Creditul Minier“?

– Chiar el.

– Are legături la Istanbul.

– Tocmai de aceea. Se întâlnise cu domnul de Chastelain, despre care aud vorbindu-se tot mai des.

– Și nu întâmplător, spuse zâmbind Mihai Antonescu.

– Asta o știu și eu, spuse mareșalul iritat. Chastelain l-a întrebat ce caută trupele române la Stalingrad. L-am întrebat și eu pe Gheorghiu: „De ce crezi că englezii nu bombardează Ploieștiul?“ S-a uitat la mine mirat. I-am explicat: „Domnule Gheorghiu, noi dăm germanilor combustibil ca să-i învingă pe ruși. Așadar, indirect le facem un serviciu englezilor. Lui Churchill nu-i convine să-i vadă pe ruși acaparând Europa. Comunismul trebuie oprit!“ De asta cred că trebuie să ne îndreptăm spre Londra. În ce mă privește, am făcut destule gesturi de bunăvoință față de englezi. Nu i-am atacat în presă, n-am internat cetățenii britanici, iar de capitalurile lor nu m-am atins. Putem discuta cu ei ținând fruntea sus.

– Atunci hai să discutăm. Eu am pregătit demult emisarii.

– Emisarii! tresări mareșalul. Ce termen ciudat! Sugerează niște oameni misterioși, înfășurați în pelerine, coborând din caleașcă la poarta din dos a palatului...

– Pelerina și caleașca au rămas numai în filme. E adevărat că emisarii nu prea apar în plină lumină, dar rolul lor e foarte important.

– Și unde-s emisarii tăi, mă rog frumos?

– Peste tot, răspunse grăbit Mihai Antonescu. La Lisabona, la Madrid, la Berna, la Vatican... Așteaptă doar semnalul meu.

– Să nu ne repezim. Deocamdată să vedem răspunsul Romei. Timpul nu ne mai presează acum, după ce ofensiva a încetat. Dar dacă italienii ne lasă singuri, atunci punem la lucru... emisarii!

Mareșalul îl măsură cu privirea. Generalul Tătăranu arăta tras la față, chinuit parcă de o suferință ascunsă. Însăși uniforma părea prea largă pentru el. Aproape două luni în încercuire, gândi mareșalul. Are și el dreptate, la urma-urmei!

– Vă ascult, domnule general. Care-i situația la Stalingrad?

– Disperată, spuse celălalt repede. De două luni rezistăm în încercuire. Nici o speranță de nicăieri. Singura legătură cu exteriorul e aeroportul din marginea orașului. Aliații germani au promis că ne aprovizionează pe calea aerului,

dar nu fac față. Lipsesc munițiile, medicamentele, de alimente nu mai vorbim. E iarnă, soldații degeră în tranșee...

– Și v-ați lăsat soldații acolo ca să veniți cu plângeri? întrebă glacial mareșalul. Cunosc situația în detaliu, domnule general. Nu era nevoie să vă părăsiți divizia pentru un raport vag și lacrimogen.

Generalul Tătăranu se cumpăni pe picioare; mareșalul nu-l invitase să se așeze, el însuși rămăsese în picioare, în spatele uriașului birou cu sculpturi aurite.

– Domnule mareșal, comand una dintre cele mai bune divizii de infanterie. Generalul Paulus a avut cuvinte de laudă la adresa ei. Dar acum totul e pierdut. Ruperea încercuirii n-a reușit. Comandamentul german ne cere să rezistăm, când știm bine că orice rezistență este inutilă. Timpul lucrează în favoarea inamicului; noi istovim oamenii și consumăm ultimele rezerve, în timp ce rușii... M-am convins la ultimele atacuri. Soldații au uniforme noi, ceea ce înseamnă că au venit divizii proaspete din Siberia. Apelez la rațiunea dumneavoastră. Ar fi inutil să...

– Credeți că nu înțeleg? se încruntă mareșalul. V-am spus că sunt la curent cu situația. Am propus comandamentului german o soluție. N-am fost ascultat. În definitiv e operațiunea lor, nu a noastră. Eu am în încercuire două divizii, iar generalul Paulus șaptesprezece. Trupele române au luptat cu demnitate. Nu cu milogeli și fatalism se duce războiul, domnule general. Întoarceți-vă imediat la trupa dumneavoastră. Conduceți apărarea și îndepliniți-vă misiunea până la capăt.

– Un sacrificiu inutil, repetă generalul.

Mareșalul simți că explodează. Omul stătea aici, în fața lui, transpirând ușor în încăperea bine încălzită, în timp ce în tranșeele Stalingradului...

– Aveți de ales, spuse el bâlbâindu-se de furie. Datoria de comandant la Stalingrad sau...

Generalul pocni călcâiele și înclină capul într-un salut regulamentar și țeapăn. Se întoarse să plece.

– O clipă, spuse mareșalul pe un ton mai coborât. O să vă dau niște decorații pentru cei care s-au distins în luptă.

– Vă mulțumesc, domnule mareșal.

10.

– Trebuie să mă-nțelegi, dom'părinte, spuse Iuliu Maniu. Fac tot ce pot pentru țara aceasta. Dar deocamdată vezi care-i situația. Trăim vremuri tulburi și cumplite.

Preotul încuviință din cap. Era un om cu fața osoasă, cu barba rară, lungă, sură, care-l făcea să semene cumva cu un înțelept tibetan.

– Iubitule domnule prezident, începu el cu o voce blândă și profundă, de-aici din Regat lucrurile se văd altcumva. Mai senine, mai așezate. Noi, acolo, sub stăpânire străină, o ducem tare greu. Ia, numa ca să vin încoace, la București, mi-or trebuit o groază de țâdule. La ce-mi trebuie țâdule și ștempeluri? Nu-i tăt țara mea? Venim cu plângere și cu lacrimă de frate. Am vrut să mărg în audiență la măria sa regele, să-i spun pe dreptate cum ni-i traiul acolo. Poate s-o gândi să ne-ajute cumva.

Iuliu Maniu împinse ușurel farfurioara cu fursecuri spre oaspetele său. Căuta răgazul ca să-și adune gândurile. Și căuta cuvintele potrivite. Să-i dea speranță, dar să nu-i făgăduiască ceva anume; să-l lămurească, dar să nu-i destăinuie ceea ce trebuia tăinuit cu strășnicie; era tare în arta aceasta de a spune lucrurile numai pe jumătate.

– Ia și gustă, dom'părinte, îl îndemnă iarăși. Și cafeaua se răcește...

– Mulțam fain, spuse preotul și luă cu sfială o prăjitură cât o jumătate de nucă, ornată cu fir de ciocolată. Cu cafeluța, știți, mai rar. În tinerețe, da. Amu, încep anii să ne ceară socoteală...

– Lasă, dom'părinte, că te ții bine. De când te știu, tot voinic și răzbătător.

– Așa mi-or spus și oamenii din sat: „Dom'părinte, ești răzbătător, du-te acolo, la București, și dă glas plângerilor noastre". Am scris și petițiunea, cu mâna mea, și-or iscălit-o toți gospodarii satului...

– Români?

– Români, domnule prezident. Că-n sat la noi nu-i picior de ungur, doar jandarii cu pană de cucoș. Puțini dar abrași, precum stă scris în petițiunea noastră. Deci dară, domnule prezident, vă-ntreb ce putem face.

– Deocamdată nu putem face cum ni-i gândul, spuse rar Iuliu Maniu. L-am sfătuit pe domnul mareșal să iasă din război. Ne-a dat răspuns: nemții n-ar îngădui. Ar ocupa îndată țara și ar pune aici un guvern supus lor.

– Protectorat, murmură bătrânul preot. Dar poate că armata noastră...

– Armata noastră e departe, pe front. Se luptă din greu.

– Am auzit și noi. La Stalingrad, acolo, mare cumpănă.

– Singura nădejde, continuă Iuliu Maniu, este să ne apropiem iară de aliații noștri tradiționali, englezii.

– Prieteni cu rușii, oftă bătrânul.

– Prieteni de nevoie, dom'părinte. Câtă vreme dușmanul tuturor se cheamă Adolf Hitler. Însuși Churchill e împotriva Diktatului.

– Adică englezii ar da Ardealul înapoi țării?

– Fără-ndoială, spuse Iuliu Maniu. Au declarat oficial că nu recunosc Diktatul. Numai că trebuie răbdare.

– Răbdare are românul, domnule prezident, și-a avut de când e el pe lume. Dar eu zic că urgia de acum le întrece pe toate care-au fost înainte. Răbdarea are și ea margini...

– Trebuie răbdare, repetă Maniu. Vreau să fii încredințat, dom'părinte, și spune asta și sătenilor, că nu i-am uitat nici o clipă și ne luptăm cum putem ca să le aducem o alinare...

– Mulțam de vorbă bună. Mi-ați mai dat o țâră de inimă. De-acum m-oi duce înapoi la datoria mea.

– Nu e primejdios? întrebă Maniu. Nu vrei să rămâi aici, la București? Ți-am găsi îndată un rost...

Bătrânul clătină din cap:

– Nu s-ar cuveni, domnule prezident. Musai să fiu acolo, între ai mei, să-i apăr cu slaba-mi putere. Dumnezeu să vă dea tărie, domnule prezident, să izbândiți în gândul cel bun. Tărie și sănătate, adăugă ridicând mâna într-un gest care aducea a binecuvântare.

Maniu îl conduse până la ușă și chemă un servitor.

– Du-l pe părintele la Gara de Nord. Ia o trăsură ori o mașină de piață, ce găsești. Uite banii.

– Nu-i nevoie, protestă preotul. Bani avem și noi...

– Lasă, părinte. Ești oaspete aici, trebuie să te ocrotim pe cât se poate.

– Cu bine, domnule prezident. Dumnezeu să vă ajute, de-ți cerca oarece pentru noi...

Iuliu Maniu se întoarse, posomorât, în salon. Secretarul intră imediat după el.

– Domnule președinte, a venit un plic din partea lui Beneș.

– Prea bine. S-a întors de la Moscova?

– Cred că da. Scrisoarea a venit de la Londra, pe calea obișnuită.

– Mai știe cineva?

– Nimeni decât curierul diplomatic. M-am întâlnit personal cu el.

– Bine. Desfă-l, spuse Iuliu Maniu lăsndu-se greoi pe canapeaua tare, cu spătar înalt. Zici că nu mai știe nimeni?

– Am procedat cu mare grijă, răspunse tânărul tăind cu îndemânare plicul. Ne-am întâlnit la patinoar, în tribună. Era multă lume. Curierul mi-a lăsat plicul pe bancă și a plecat. Nici nu ne-am salutat măcar. Poftiți...

Iuliu Maniu luă hârtia elegantă, de culoare cream, pe care-o cunoștea din alte corespondențe primite din capitala britanică. Adevărați gentlemeni, își spuse. Nici măcar în amănunte nu se dezmint.

– O națiune ca asta nu poate pierde războiul, își continuă el gândul cu glas tare.

– Cine? întrebă secretarul.

– Englezii. De trei ani îi țin în șah pe nemți. Și-au întărit aviația, flota lor se bate cu submarinele germane... Ia loc, dragă. Și să vedem ce spune domnul Beneș.

Cuprinse dintr-o privire rândurile dese, scrise la mașină în limba franceză. Președintele Beneș se arăta impresionat de încrederea pe care i-o arătau românii, dar era de părere că nimeni altcineva nu le putea susține cauza mai bine decât ei înșiși. În timpul călătoriei la Moscova, el îndeplinise mandatul încredințat de prietenul său român. Guvernul sovietic era de acord să înceapă convorbiri cu opoziția în vederea unui armistițiu, dar pretindea ca Bucureștiul să recunoască frontiera din 1940. Beneș îi sfătuia pe oamenii politici din România să meargă ei înșiși în străinătate pentru a apăra interesele țării. În ceea ce privea declarația sa că Cehoslovacia se află în stare de război cu România, această declarație se referea la regimul Antonescu, și nu la poporul român.

Iuliu Maniu se ridică și se apropie de fereastră. Începuse să ningă. Ningea domol, cu fulgi mari; strada era pustie și peisajul, acum, la ceasul înserării, avea în el o liniște măreață. Bătu de câteva ori darabana cu degetele în geam, încercând să-și stăpânească amărăciunea. Oare nu există nici o soluție? se întrebă îngrijorat. Ne-au lăsat cu toții în voia soartei? Parcă era un făcut. De la începutul războiului, tot felul de obstacole. Mai întâi pierderea stației de radioemisie – aparatele confiscate, oamenii de încredere arestați. Abia izbutise să amâne procesul care-i putea duce în fața plutonului de execuție. Apoi răspunsurile în doi peri, adesea descurajatoare, ale englezilor la mesajele lui. Păreau mai reținuți, mai reci decât la începutul războiului. Și începuseră să arate tot mai des spre răsărit, sugerând că partenerul principal de tratative trebuie să fie Rusia.

Situația i se părea disperată. Să tratezi cu Rusia acum, când diviziile noastre se aflau în fața Stalingradului – unele distruse, altele încercuite, altele cu forța mult slăbită în urma pierderilor! Îi reveniră în minte cuvintele telegramei de la comandamentul aliat de la Cairo. Le învățase pe derost, fără să vrea: „Situația României ar putea fi luată în considerare numai dacă s-ar ridica cu armele împotriva Germaniei“. Oare ei chiar nu înțeleg cum stau lucrurile? Bucureștiul și Valea Prahovei și Constanța întesate cu trupe germane, iar armata noastră aflată departe, pe front...

Șuieratul vântului se auzi deodată mai puternic; geamurile vibrau, iar bradul înalt din fața ferestrei începu să se legene. Un copac în furtună, își spuse. Așa suntem și noi acum... Se îndreaptă spre secretar, care ridică repede privirea.

– Doriți ceva, domnule președinte?

– Doresc să facem o scrisoare directă către Londra. Generalii de la Cairo au în vedere numai situația militară. Trebuie să ne adresăm factorilor politici, ca ei să ia în calcul toate elementele. Așadar, pune pe hârtie câteva idei, dragul meu. Opinia publică din România este pregătită de o acțiune efectivă, dar deocamdată există un obstacol – problema granițelor. Am dori ca guvernele englez și american să ne ofere garanții asupra teritoriului României. Mă refer atât la granița de est, cât și la cea de vest... Cam așa, spuse după o clipă de gândire. Dă-i o formă ordonată,

s-o citim și pe urmă s-o cifrăm. Corespondența e tot mai riscantă în ultima vreme și nu vreau să intrăm iarăși în vreo încurcătură...

11.

– Asta-i bună! exclamă intrigat mareșalul. Cum adică, l-a demis pe contele Ciano?

Mihai Antonescu își făcu de lucru cu nodul cravatei.

– Nu știu, mărturisi. Tot ce știu e că am pierdut un aliat prețios.

– Nu cumva ai exagerat și tu, Ică, împingându-l în aventura asta? Eu te-am avertizat: cu Hitler nu se glumește.

– Hitler nu are nici un amestec, protestă Mihai Antonescu. Singur Mussolini a luat decizia. L-a numit ambasador la Vatican. În definitiv, nici asta nu-i prea rău. Sfântul Scaun are un rol mare de jucat în politica actuală.

– Eu zic s-o lăsăm mai încet, că ni-i punem în cap pe germani.

– Ionele, ai încredere în mine. Italienii stau mai prost decât noi pe front. Hitler e furios pe ei.

– Hitler e furios pe toată lumea. Știi ce-au mai inventat dumnealor? Că trupele române din Kuban dau semne de dezintegrare, și că ofițerii au atitudine îndoielnică, influențând moralul soldaților. L-am trimis imediat pe generalul Pantazi la fața locului. Și i-am scris lui Hitler să țină seama de situația reală a trupelor noastre, care stau de luni de zile în linia întâi, din lipsă de rezerve. Trebuie întărite cu artilerie grea și tancuri. Nu vreau să ne pomenim iarăși ca la Stalingrad.

– Foarte bine, spuse Mihai Antonescu. De la un timp, au luat obiceiul să dea vina pe noi. Hai să fim sinceri, Ionele: mai au vreo șansă să câștige?

– Nu cred. Lupta începe să fie inegală. Rușii au rezerve umane mai mari decât credeau ei. Plus că americanii îi ajută cu vehicule și armament. Armata Roșie a devenit un pericol, nu numai pentru Germania, ci pentru întreaga

Europă. Mă surprinde că nici englezii, nici americanii nu văd acest pericol.

– Trebuie să-i convingem. S-ar putea ca prin italieni să nu putem face nimic. Am însă semnale din alte părți. De la Berna ni se transmite că e un moment favorabil pentru convorbiri de pace. Turcii fac aluzii la un bloc balcanic dunărean propus de englezi. Ceva se mișcă, oricum, iar noi trebuie să folosim acest moment. Să nu așteptăm să fim târâți de val, ci să plutim pe coama lui.

– Lasă poezia, Ică. Treci la fapte concrete. Ce ai de gând?

– Emisarii mei au început să intre în legătură cu ambasadorii occidentali din țările neutre.

– Te joci cu focul, Ică! Vrei să vezi țara devenind protectorat german?

– Nici o grijă. Pasul următor va fi să-i convingem pe nemți că e și interesul lor să înceteze lupta pe două fronturi. Pace cu occidentalii, pentru ca efortul de război să se îndrepte numai spre est. Să stăvilim bolșevizarea Europei. Asta-i singura cale.

Mareșalul începu să se plimbe prin cabinet. Se apropie de fereastră. Privi îndelung soldații care curățau zăpada din fața Președinției. Se întoarse brusc:

– Până la urmă, judecând după starea frontului, s-ar putea să ai dreptate. Rămâne de văzut ce spun englezii și americanii.

– Am unele semnale încurajatoare, răspunse Mihai Antonescu cu jumătate de glas. Trebuie însă să facem noi primul pas.

– Bine, Ică. Să-l facem. Dar fii atent cu emisarii ăștia ai tăi.

– Nu-s ai mei. Sunt ai noștri. Ai țării, mai exact.

– Emisarii să-i convingă că deocamdată trebuie să continuăm lupta în Est. Acolo se află inamicul nostru adevărat.

– Nici o grijă, spuse Mihai Antonescu. Sunt cu toții diplomați de carieră. Și știu exact ce au de făcut.

– Tu iei lucrurile cam ușor. Nu-ți imaginezi unde ne-ar duce un conflict cu Germania.

– Singur spuneai că Germania e terminată.

– E terminată față de războiul mondial, dar încă puternică față de o țară mică din Balcani, care are diviziile intercalate în corpurile de armată germane, din Caucaz până în Stepa Kalmucă. Ce s-ar alege de armată și de țară dac-am ajunge la un conflict cu ei?

– Fii liniștit, Ionele. Pentru asta există diplomație, ca să evite conflictele.

– Atunci... instruiește-i bine pe emisarii tăi. Fă ce crezi, dar nu mă duce la un război cu Germania!

Șeful de cabinet, colonelul Davidescu, își făcu apariția în cadrul ușii capitonate.

– Permiteți, domnule mareșal...

– Ce este? făcu iritat mareșalul.

– Nu v-aș fi deranjat, dar avem o comunicare urgentă, venită acum de la Cifru.

– Eu l-am rugat, spuse Mihai Antonescu. Așteptam niște răspunsuri. Să mi le aducă oriunde și oricând, ziua sau noaptea.

– Mă rog, spuse mareșalul.

Șeful de cabinet desfăcu mapa de marochin și scoase o hârtie scrisă de mână. Mihai Antonescu o luă grăbit, o citi dintr-o privire, făcu semn șefului de cabinet să se retragă și se lăsă să cadă în fotoliu.

– Asta nu-mi place, spuse el mohorât. Auzi ce declară președintele Roosevelt: Scopul războiului se reduce la o formulă simplă: „Capitularea necondiționată a Germaniei, Italiei și Japoniei“.

– Adică să ne predăm pur și simplu? Să ne declarăm învinși?

– Nu noi. România nu e menționată expres în documentele conferinței de la Casablanca.

– Dar suntem aliați cu Axa. Se înțelege de la sine...

– Și da și nu. Avem noi vreun tratat scris cu Germania? Poate tocmai aici trebuie căutată soluția.

– Ce tot spui, Ică?

– În dreptul internațional asemenea detalii au mare importanță. Trebuie să scoatem din ele tot ce se poate scoate. După cum vezi, e rândul emisarilor acum.

– Oricum, de capitulare nu poate fi vorba.
– Nicidecum, întări Mihai Antonescu. Ți-am spus, Ionele, să n-ai grijă. Politica internațională e domeniul meu.

12.

– Este o onoare pentru mine, domnule președinte...
– Nu mai puțin pentru mine, întoarse Maniu politețea. Ce mai faceți, domnule Zaharia? Cum vă merg treburile?
– Destul de bine. Dacă n-ar fi războiul, ar merge și mai bine. Dar oricum, mă descurc. Am primit iarăși o ofertă de la Istanbul. Vor să le furnizăm cazane de locomotivă. Își modernizează transporturile...
– Le dă mâna. În plin război, numai o țară neutră își poate permite așa ceva. Si... vă duceți iar acolo?
– Întocmai. Trebuie să perfectez personal tranzacția. Am și cerut pașaportul.
– Bănuiesc că acuma e mai greu... Vreți să vă ajut?
– A, nu, mulțumesc. Am destule cunoștințe care pot interveni dacă întâmpin greutăți.
– Atunci... care-i baiul?
Zaharia se uită în jur, ca și când ar fi vrut să se asigure că nu-l aude nimeni, apoi se aplecă puțin peste măsuță:
– Domnule președinte, prietenul nostru de la Istanbul mi-a cerut niște date. Producția de petrol pe anul trecut, exporturile către Germania... Am încercat să aflu câte ceva, dar merge greu. De ici o vorbă, de dincolo alta... Iar eu trebuie să plec peste o săptămână.
– Dacă prietenul nostru cere așa ceva, înseamnă că are nevoie. O să vă ajut, domnule Zaharia. Fac tot ce pot ca să vă dau cifrele în câteva zile. Osebit de aceasta, vă rog să duceți domnului de Chastelain o scrisoare.
– Cu mare plăcere, oricând gata să vă fiu de folos.
– Dincolo de scrisoare, domnule Zaharia, vă rog să-i convingeți pe englezi de intențiile noastre. Am impresia că ei nu înțeleg pe deplin situația de aici. Facem tot ce putem. În primul rând, presiuni asupra guvernului și propagandă în opinia publică pentru retragerea trupelor de pe front. Din păcate, prietenii mei din armată au fost... hm, eliminați de

mareșal. Dar oricum, armata vede singură consecințele aventurii de război în care ne aflăm.

– E și firesc, după atâtea pierderi...

– Da, Și nu numai asta. Ne gândim și la ziua de mâine. Armata trebuie folosită în sprijinul cauzei naționale. Mă gândesc în primul rând...

– La Ardeal.

– Firește. I-am amintit mereu mareșalului de această datorie. Și avem unele rezultate. După ce s-a întors de la Hitler, mareșalul a lăsat să se înțeleagă că trupele vor intra în refacere. Este acesta un succes al luptei noastre.

– Fără-ndoială, domnule președinte. Voi aduce la cunoștința prietenilor de la Istanbul aceste lucruri.

– Acum urmează un pas mai departe. Mișcarea noastră națională dorește să treacă la o acțiune efectivă, care să schimbe orientarea politicii românești. Dar avem nevoie de sprijinul anglo-americanilor pentru a influența atitudinea rușilor față de noi. Vrem să ni se garanteze securitatea teritoriului; abia apoi putem trece la acțiune. Toate acestea vor fi cuprinse în scrisoarea mea; dar te rog pe dumneata să le susții prin viu grai, ca unul care cunoști realitatea politică. E o misiune de încredere, domnule Zaharia.

– Mă simt onorat de această încredere, domnule președinte. Ca bun român, voi face tot ce pot pentru a-mi sluji țara.

Pare sincer, își spuse Iuliu Maniu după plecarea oaspetelui său. Și totuși, poți să mai fii sigur de ceva în ziua de azi? Dar englezii au încredere în el; de ce n-aș avea eu? Oricum, nu strică să trimit mesajul și pe altă cale. Datele pe care le cere de Chastelain trebuie să ajungă cât mai urgent...

Sună și secretarul se arătă în prag.

– Drăguță, spuse Iuliu Maniu, fă-mi legătura prin telefon cu Ploieștiul. Și spuse șoferului să tragă automobilul în față. Astăzi dejunez în oraș. Iar după aceea caută în agendă trei-patru prieteni de-ai noștri care au legătură cu exportul de petrol.

– Nu-i nevoie de agendă, domnule prezident. Vi-i pot spune imediat pe cei mai importanți.

– Uitasem că dumneata cunoști pe toată lumea, zâmbi Maniu. Atunci cheamă-i la telefon și invită-i pe aici. Fiecare când poate să vină. La cafea, la ceai, la cină. Vreau să vorbesc personal cu ei.

13

– Vă invidiez pentru colegul dumneavoastră.

– Vorbiți de Baciu?

– Pe ceilalți îi cunosc mai puțin. Dar domnul Baciu este un om cu care mi-ar plăcea să lucrez. Vorbește mai puțin decât trebuie și știe mai mult. O calitate și un defect.

Paulescu aștepta, amuzat, continuarea acestor cugetări.

– I-am spus că e o chestiune personală și urgentă. Numai așa mi-a dezvăluit unde vă pot întâlni în afara cadrului oficial. De aceea nu trebuie să-l certați.

– Asta mă privește numai pe mine.

– Insist în rugămintea mea. Și știu pentru ce o fac. Chiar dacă vi se pare ciudat, el v-a făcut un serviciu. Dar să nu lungesc vorba. Am niște lucruri să vă spun. Dacă șefii mei află că le știți de la mine, pierdeți un prieten, iar o bătrână doamnă din Salzburg pierde un fiu.

– Nu vă știam patetic, domnule căpitan Sturmer. Nu cumva exagerați?

– Nu exagerez deloc. La noi, acum, Curtea Marțială are o predilecție mai mare ca oricând pentru pedeapsa cu moartea. Deci acesta e gradul secretului pe care vreau să vi-l încredințez. Băgați de seamă. La Berlin au ajuns unele vești despre tratativele secrete ale românilor cu anglo-americanii.

– Poate inițiativa vreunui diplomat pacifist...

– Cam mulți diplomați pacifiști. La Madrid, la Lisabona, la Berna, la Vatican... Iar în fruntea lor, cel care conduce afacerile externe ale țării.

– Domnule profesor Antonescu?

– El însuși. Am asistat la o discuție în care un personaj important spunea că Mihai Antonescu este în atenția Gestapoului. Folosiți cum vreți aceste informații, numai nu indicați sursa.

– Da, spuse Paulescu. Vă mulțumesc, domnule Sturmer. Mă întreb iarăși de ce vă asumați acest risc. Diplomați pacifiști există; mai puțin, cred, militari pacifiști.

– Nu sunt pacifist. Sunt militar și-atât. Războiul este o meserie ca toate celelalte. O meserie la care unii se pricep mai mult, alții mai puțin. Când un război este prost condus, soldații mor zadarnic. Ca soldat, mă supără acest lucru.

– Mi-e greu să vă urmăresc.

– Ce vreți să vă spun mai mult? Că sunt un adversar al comandamentului suprem? Imposibil. Soldatul care se ridică împotriva comandantului este un rebel și merită să fie spânzurat. Eu nu sunt un rebel. Sunt un soldat care încearcă să evite o primejdie. De aceea vă avertizez. Diplomații români merg pe un drum riscant. Merg sau... sunt conduși. Oricum, riscul e același. De altfel, se aude că însuși domnul mareșal ar fi nemulțumit de prea marea independență a lui Mihai Antonescu...

– Zvonul acesta l-am auzit și eu. Dar cred că e un simplu zvon. Atribuțiile Serviciului Special de Informații se opresc la intrarea principală a Președinției. În plus, am și o ipoteză personală. Că asemenea zvonuri sunt lansate din partea inamicului, pentru a slăbi relațiile româno-germane.

– Și mareșalul a dezmințit zvonurile despre aceste demersuri, într-un interviu. Dar unele cercuri de la Berlin nu se iau după ziare.

– Vă pot spune, din informații sigure, că Maniu nu este de acord ca guvernul să poarte tratative cu Occidentul. El socotește că asemenea încercări ar trebui întreprinse nu de oficialități, ci de oamenii politici din trecut, care se bucură de încrederea englezilor și americanilor.

– Mai rămân rușii...

– Despre asta domnul Maniu evită să vorbească.

– Înțeleg, spuse Sturmer. Oricum, mi-ați făcut câteva clarificări importante. S-ar putea ca asta să ajute la îndepărtarea unor bănuieli. Acum să vorbim și de lucruri mai apropiate de noi. Mă gândeam la domnul Zaharia. Ar trebui să plece iarăși la Istanbul.

– A și depus cererea de pașaport. Cei de la poliție au fost sfătuiți să dea curs cererii.

– Știți pentru ce se duce?

– Da. E vorba de datele cerute de englezi despre exporturile de petrol.

– Exact. El a început să caute datele; în ultima vreme s-a adresat și lui Iuliu Maniu.

– Nu-l știam pe domnul Maniu specialist în petrol.

Sturmer îl privi țintă:

– Nici eu. Dar, chiar dacă nu e, are prieteni în acest domeniu. Și i-a promis lui Zaharia că-l ajută. Serviciul nostru e bucuros să sprijine această acțiune. Ne-am gândit că dacă englezii primesc informații de la o sursă sigură ca Maniu, nu se vor mai obosi să le controleze pe alte căi. Așadar, vor înghiți pe nemestecate datele – modificate de noi.

– În ce sens modificate?

– Se va hotărî la Berlin. De pildă, uleiul pentru motoare de avion. După cantitatea lunară expediată din România se poate deduce numărul de avioane de care dispune Luftwaffe. Modificând cifra, dăm o informație eronată. La fel cu uleiul pentru tancuri, benzina de aviație și așa mai departe. O mică viclenie de război, cum se spune. Cu multe șanse de reușită.

– Într-adevăr, spuse Paulescu. Dar ajustarea cifrelor poate fi făcută și aici. Ar merge mai repede.

– Așa credeam și eu. Dar șeful mi-a explicat că englezilor li s-au mai dat asemenea informații, recent, pe altă cale. Cele două categorii de date trebuie puse de acord, ca să nu apară diferențe prea mari între ele. Așa, ultimele lor îndoieli vor fi risipite...

– Se pare că asistăm la un război al specialiștilor.

– Este una dintre ideile... – spuse Sturmer arătând în sus. În războiul modern contează inteligența mai mult decât efectivele aruncate în luptă. Altfel, după simpla aritmetică, războiul nostru ar putea fi socotit pierdut.

– Așadar ce propuneți?

– Domnul Zaharia să meargă la Maniu, să obțină datele și să ni le aducă nouă. Le trimitem la Berlin și în cel mai scurt timp le avem înapoi, puse de acord cu celelalte. Între timp, formele de plecare vor fi gata și „agentul B“ poate lua trenul de seară spre Istanbul...

– O să raportez șefilor mei.

– Sunt convins că vor fi de acord, spuse Sturmer. E în interesul luptei noastre comune, cum se spune prin ziare. Apropo de ziare: se aude că domnul Tătărăscu a propus formarea unei „Uniuni Sacre“ în cadrul opoziției.

– Văd că aveți informații la zi, zâmbi Paulescu.

– Avem, dar sunt incomplete. Șefii mei ar vrea să știe care sunt șansele acestei coaliții.

– Nu prea mari, din câte știm noi. Maniu și Brătianu nu acceptă colaborarea. Îl consideră pe Tătărăscu prea compromis prin colaborarea cu Carol al doilea. Numele lui e legat de instituirea dictaturii regale.

– Dictatură înseamnă și multe lucruri bune. Ordinea, de pildă.

– Alții îl socotesc termenul opus democrației. Vorbim aici de politicieni; pentru ei dictatura înseamnă interzicerea vieții politice normale. Pe scurt, cele două partide au respins propunerea. După unele păreri, Gheorghe Tătărăscu și-a jucat cartea și a pierdut-o. A fost și asta o încercare de a reveni pe scena politică.

– Cum zic englezii? Nici o veste, vești bune. Mă bucur că nu toate zvonurile rău-voitoare se confirmă. Avem și așa destule necazuri.

Măcar aici ai dreptate, gândi Paulescu după ce se despărțiră. Îi spusese lui Sturmer că zvonurile erau lansate de dușmanii alianței româno-germane. Dar știa bine că nu-i adevărat. Serviciul Special avea destule informații despre contactele unor diplomați români cu reprezentanți ai inamicului. Existau rapoarte scrise care ajungeau fără întârziere sub ochii mareșalului. Dar reacția acestuia întârzia. De ce nu ia atitudine? se întrebă Paulescu. Nu cumva e de acord, în mod tacit? Atunci de ce nu acționează mai decis? Acum, când mai e timp?

E drept, gândi el mai departe, Stalingradul e un element nou în ecuație. Am pierdut atâtea forțe acolo. România e slăbită material și moral de pe urma înfrângerii. N-ar fi momentul, acum? Nu-i exclus ca mareșalul să joace aceeași carte cu opoziția, doar cu mai multă prudență, atâta vreme cât deține toate datele. Așadar, apropierea de anglo-americani. Dar față de ruși? În fond, nu aceștia sunt

adversarii noștri principali? Trupele noastre au străbătut Ucraina, au ajuns până la Stalingrad, acum luptă în Caucaz și în Crimeea. Cu cine trebuie să trateze mareșalul?

14.

– Două luni de când fugirăm, ai?

– Două luni, Lae.

– Auzi, ne dedulcisem la trai bun cu papașa ăsta. Da' nu mai era cazul.

– Lasă c-am stat destul pe capul bietului creștin.

– Păi ce, voiai să pleci pe viscol? În săptămâna aia nici lupii n-au ieșit din bârlog. Mă gândesc ce-or face nemții. Cred că le cad urechile prin tranșee, de ger.

– De n-or fi tulit-o acasă, în Germania lor.

– Aș! Nu-i lasă Hitler. Vrea să cuprindă lumea. Și pentru asta, soldații lui își pierd urechile prin tranșee. Asta face Hitler al tău.

– Nu-i al meu, Lae.

– Nici al meu. Fără el, eram acum lângă femeia mea.

– Pirandă se zice.

– Pirandă. Auzi, Ioane, tu crezi că țiganii e mai fricoși decât ăilalți oameni?

– Unul pe care-l știu eu nu-i fricos deloc.

– E zic că lui Hitler nu-i place neamul nostru.

– Multe neamuri nu-i plac lui Hitler. Nici evreii, nici polonezii... Auzi, Lae, cu politica ta ne-apucă dimineața treji. Hai să dormim o dată, că mâine o luăm iar la picior.

Mi-am băgat capu-n manta, am strâns paiele cocoloș sub cap și m-am cuibărit mai bine. Începusem să mă-ncălzesc. Curând m-a furat somnul. M-am mai trezit o dată, târziu, în miez de noapte; până și câinii tăcuseră din lătrat. L-am auzit pe Lae bolborosind ceva în somn. I-am dat un cot să tacă, deși nu era nimeni prin preajmă să ne-audă. Pe urmă am căzut în somn așa, deodată, cum te-ai cufunda într-o apă tulbure și amorțită. Umblaserăm zece ore în ziua aceea. Prin zăpadă, de-a dreptul peste câmp. Mergeam după soare, ca păsările. Știam că țara e-ntr-acolo unde-i soarele. În zilele cu nor era mai greu. Dar noi tot mergeam.

– Scoală, vere, că s-a dat deșteptarea!

Am sărit ca ars, de frica sergentului. Ani de zile, cu frica sergentului. Îți intră în oase, ca reumatismul. Lae stătea în fund, pe paie, cu mantaua adunată pe umeri și rodea voios un morcov.

– Vrei și tu?

– Ar fi mai bună o țigară, i-am spus fără chef.

– Nu zău! Și-o cafeluță nu doriți matale? Auzi, vere? Mai adineauri parc-am auzit așa, un fluier de tren.

– Ăi fi visat, Lae.

– Visat! Țiganii visează cai, nu trenuri. Să moară mortu' de n-a fost tren!

– Cine știe cât mai avem pân-la calea ferată!

– Și dacă-i colea, la doi pași? De-aia te-am sculat. N-o să zăcem aicea, în paie, pân-la amiază. O luăm spre pădure. Dintr-acolo parc-am auzit fluieratul.

– Mergem, i-am spus. Dacă vrei tu... Și-așa trebuie să ajungem undeva. Or fi ai noștri, or fi rușii, nu mai contează. Mă lasă puterile, măi Lae.

– Hai, nu fi muiere. Mai ai nițel și plângi. Gata, sus. Ușurează-te colo, după stog, vezi să nu te vadă cineva.

– Cin-să mă vadă? Nici ciori nu-s prin pustietatea asta.

– Careva tot a umblat pe-aici. Cine-a strâns fânul ăsta? Oricum, pe-aici n-a trecut frontul. Sau de-a trecut, zăpada i-a șters urmele.

Zăpada aceea strălucitoare, necălcată, te îngrozea. Părea fără sfârșit. De săptămâni întregi umblam așa, pe câmpia albă, fără o movilă, fără un copac; fără stâlpii de telegraf care să arate că pe-acolo au trecut vreodată oameni. Când și când, după zeci de kilometri, apărea în lumină, ca o ciudată poamă a cerului, turla rotundă și pântecoasă a unei biserici, apoi casele scunde, învelite cu paie ori cu șiță, iar printre ele copacii golași, fără frunze; ocoleam cu grijă satele pentru că ne apropiam de zona frontului și era de așteptat ca oamenii, mai de curând asupriți de întâmplările războiului, să se poarte mai aspru cu doi prizonieri fugari. Cât despre mâncare nu mai spun; ajunsesem amândoi piele și os. Cred că am fi murit de foame dacă Lae Corcodel, județ cu mine, n-ar fi stăpânit însușirea aceea îndelung încercată de moșii și strămoșii lui, și poate și de el însuși, de a descoperi sub zăpadă ceva care să poată fi fiert, fript, copt în spuză sau

de-a dreptul mâncat crud: cartofi, știuleți de porumb, sfeclă, napi, grăunțe alese cu răbdare din căpițele de paie. Ba o dată, pe locul unei tabere bombardate, găsise între sfărămăturile unei căruțe de manutanță câteva cutii de conserve – carne de porc cu fasole, măiastra invenție a unor bucătari neștiuți care-ți aducea în cerul gurii, o dată cu aroma foii de dafin, imaginea cazanului ostășesc unde fasolea capătă cel mai bun gust din lume.

– Ți-am zis eu, Ioane!

– Acuma te cred, i-am spus fără șovăire.

Vedeam aievea, peste păienjenișul ramurilor negre, trâmba de fum ce se destrăma încet în văzduhul înghețat: un tren, fără-ndoială!

Am grăbit pasul, atât cât ne mai țineau picioarele istovite de nesfârșitele drumuri; din marginea pădurii am zărit departe, în stânga, un sat, iar dincolo de el o gară ca toate gările. Mai rămânea să aflăm cine-o stăpânește; știam din amara învățătură a anilor de război că soarta frontului e schimbătoare: companii, regimente, baterii se duc înainte și-napoi, mânate de răsuflarea bătăliilor, fac salturi neprevăzute în atacuri și contraatacuri; cuceresc și cedează, în loteria aceasta uriașă ce are drept miză oameni vii.

– Ai noștri, a șoptit Lae după ce-a privit îndelung, cu ochii încordați până la lacrimi, alcătuirea mică a gării.

– Ești sigur, Lae? Ori ne pomenim iar la tăiat de copaci?

– Uite colo, spre magazie, o căruță de-a noastră. Și lângă ea un om, îl vezi? Eu zic că-i zăresc și galoanele. Nici mantaua nu seamănă cu a ălora. Doamne, pupa-ți-aș tălpili, uite că ne-ai scăpat!

Și-a făcut o cruce mare, ducând la frunte și la piept mâna îmbrăcată în mănușa grosolană. M-am închinat și eu și i-am spus încredințat, uitând să-l mai contrazic ca de obicei:

– Așa-i, măi frățioare. Numai Cel-de-Sus ne-a scăpat!

Plutonierul major din poliția de campanie m-a măsurat îndelung.

– Hal de soldați, ne-a spus el cu un anumit dispreț. Voi, ăștia de pe front, nu mai știți de disciplină, de ținută, de șefi. Ia poziția de drepți, răcane, că-ți mut fălcile!

Am lipit amândoi călcâile și ne-am tras burta înapoi. Burta? Eram piele și os, mai ales bietul Lae.

– Așa, leat! a spus majurul mulțumit. Acuma hai să stăm de vorbă. De ce-ați dezertat?

– N-am dezertat, s'trăiți dom'majur!

– Taci, țigane. N-am vorbit cu tine. De ce ați dezertat, mă?

– N-am dezertat, dom'majur. Am fost rănit la Cotul Donului și ne-au luat prizonieri. Am stat două luni în Siberia, la tăiat pădurea. Am evadat în noaptea de Anul Nou.

– Și de-atunci pân-acuma?

– Tot pe drum, dom'majur. Prin câte-am trecut...

Aveam o voce destul de miloagă, dar trebuia să-l înduioșez. Știam că poliția de campanie nu glumește. Una-două, Curtea Marțială și aleluia. Auzisem de atâtea cazuri.

– Mă leat, a spus el privind cam în jos, tu să nu mă minți pe mine că te snopesc.

– Nu mint, să trăiți. Așa a fost.

– Martori ai?

– Unul singur, soldatul Lae Corcodel...

– Plutonu-ntâi, compania-ntâi, s-a prezentat el.

– Gura, mă! Lasă-l să zică mai departe.

– Am fugit amândoi. El mi-a purtat de grijă până mi s-a vindecat rana...

– Chiar ai fost rănit?

– Colea, la picior. Un glonț de mitralieră.

– Noroc că n-a atins osul, a adăugat Lae. Arată-i rana lui dom'majur.

– Mă, fir-ar al dracu'! a spus plutonierul și s-a aplecat, gemând, să vadă mai bine rana. Adicătelea, nu ești vinovat.

– Nici el și nici eu, să trăiți, dom'majur...

– Gura, țigane. Vine și rândul tău, n-ai grijă!

– Dac-ar fi cineva din regiment aici, v-ar spune cum a fost. Dom'căpitan Someșan Titus a căzut o dată cu mine, la atac. A explodat lângă el un brand. Nu mai auzea, nu mai vorbea. L-au luat rușii la ambulanță, era un doctor cu barbă...

– Dă-l în mă-sa cu barba lui, s-a înfuriat deodată majurul. Eu de voi vorbesc. Ce-ați făcut mai departe?

– Ne-au închis într-o magazie pe mai mulți și pe urmă, cu trenul, la pădure...

– Lasă astea. Spune cum ați fugit.

Mi-am dat seama că toate întâmplările prin care trecusem nu mai însemnau mare lucru acum, când încercam, să le povestesc. Parcă nici nu fuseseră aievea. Acum trebuia să-l conving pe omul acesta că sunt nevinovat.

– Lucram într-o pădure, la tăiat copaci. Prizonieri de toate neamurile. Români, nemți, italieni.

– Mulți?

– Vreo cinci sute. Tăiam copacii din pădure și-i încărcam în vagoane.

– Doar n-ați venit încoace cu trenul, a spus în derâdere majurul.

– Nu, dom'majur. Îl păzeau ca pe aur. Noi am fugit în cealaltă parte, prin pădure.

– Păi santinelele?

– Era noaptea de Anul Nou, și era ger. Stăteau cu bidonul de votcă lângă ei. Nici nu prea ne păzeau, socoteau că n-avem unde fugi din pădurea aia mare cât o țară. Am mers așa, în neștire, o săptămână-ntreagă. Pe urmă ne-a găsit un pădurar bătrân...

– Rus?

– Rus. Un om cumsecade...

– Mă! Tu să nu faci propagandă bolșevică cu mine. Auzi, om cumsecade. Rusu-i inamic, mă!

Am ridicat din umeri:

– Eu vă raportez cum a fost. Ne-a dus la el acasă, ne-a dat de mâncare, ne-a culcat pe cuptor, la căldură; noaptea a-nceput viscolul, a durat o săptămână. Omul ne-a ținut în casa lui pe mâncare și pe votcă. După ce-a stat viforul, i-am mulțumit și am plecat mai departe.

– Nu te-o fi amăgit să fii spion de-al lor? Că prea-i vorbești de bine. Auzeam că bolșevicii le taie urechile prizonierilor.

– Povești, dom'majur. Eu unul n-am văzut așa ceva în tot lagărul. E drept, unora le-au degerat, dar asta-i altă poveste.

– Ferească Dumnezeu, pe front se-ntâmplă de toate, a spus majurul. Și-acuma ce mă fac eu cu voi, ai? Zici că nu ești spion.

Lae s-a lovit peste pieptul mantăii, care flutura pe el ca pe-o sperietoare.

– Am eu moacă de spion, dom'majur?

– Și nici de dezertor, am adăugat eu.

– Cum să vă cred eu fără acte mă, neisprăviților?

– Băieții din companie pot să spună. Care-or fi scăpat. La Cotul Donului a fost bătălie mare, și dacă nu cădeam rănit...

– Lasă, lasă. Uite, răcane, merg la rizic cu voi. Vă trimit mai departe, să vă găsiți regimentul. Vă dau foi de drum pân-la Rostov, la corpul de armată. De-acolo or ști ei mai bine ce să facă. Dar dacă umbli cu fofârlica, aflã că nu vă merge. Vă găsim una-două, și-atunci ați dat de dracu. Nu-s toți inimă bună ca mine în poliția de campanie, să știți! Cum zici că te cheamă?

– Caporal Stuparu Ion, compania întâi, plutonul întâi.

– Mai ești și caporal, a mormăit majurul, muind tocul în călimara sleită.

15.

– Vă mulțumesc, domnilor. Acum știți ce aveți de făcut. Puteți pleca. Domnule Cristescu, dumneata mai rămâi un minut.

În picioare, în capătul mesei de consiliu, mareșalul așteptă ca miniștrii să se retragă. Răspundea la salutul fiecăruia cu un semn din cap sau cu o scurtă formulă militară. Nu întinse mâna nimănui. Ședința guvernului părea mai degrabă o convocare de stat-major.

– Ia loc, domnule Cristescu. Voiam să mai stăm de vorbă.

– La dispoziția dumneavoastră, domnule mareșal.

– Ești unul dintre puținii oameni în care am încredere. Deplină încredere, vreau să spun. Există lucruri pe care nu le știm decât noi doi.

– Mă onorează să aud asta, spuse Cristescu, lăsându-se greoi în fotoliu. Profesiunea mea, domnule mareșal, cere discreție în primul rând. Am învățat și eu asta de la cei de dinaintea mea. Să ascult mult și să vorbesc puțin.

– În fața mea poți vorbi, zâmbi mareșalul. Chiar dacă nu-mi convine totdeauna ce spui.

– Pentru că vă aduc vești proaste?

– Pentru că n-am speranță de vești bune. Ia spune, ce se mai aude prin lume?

– Lumea-i mare, domnule mareșal. Cred că Bucureștiul vă interesează în primul rând. Și din București, acțiunea domnului Maniu.

– Hai, domnule, intră în subiect.

– Domnule mareșal, din informațiile mele, Maniu s-a adresat iarăși englezilor, cu un mesaj mai hotărât. Începe cu explicațiile obișnuite, că România a intrat în război ca urmare a agresiunii sovietice din 1940, dar continuarea războiului este dezaprobată de opinia publică și de cele două mari partide. Acțiunea opoziției a determinat guvernul să ceară lui Hitler readucerea trupelor românești în țară...

– Asta-i iluzia dumnealor. De parcă mareșalul Antonescu și-ar orienta politica după discuțiile de cafenea. Am cerut readucerea trupelor de pe front pentru că erau istovite și împuținate. Dar asta o-nțelege oricine. Mai departe.

– Că există șanse de schimbare a politicii României, dar mai întâi mișcarea națională trebuie să cunoască opinia anglo-americanilor despre ce va urma.

– Anume?

– Nu ni se poate cere „capitulare fără condiții", ca Germaniei și Italiei.

– Își închipuie că numai dumnealor se gândesc la aceste probleme? Mă frământă și pe mine. De ce nu se duce Maniu personal să-i întrebe?

– După toate aparențele, anglo-americanii lasă rușilor întâietatea în zona noastră.

– Ar face o mare prostie. Nu-și dau seama că după fiecare concesie, Stalin va pretinde și mai mult? Să ne uităm pe hartă. Rusia e înconjurată de teritorii pe care le-a cucerit timp de câteva secole. Țările Baltice, Basarabia, Caucazul... Dacă vor învinge în război, e limpede că nu se vor opri aici. Iar cei dintâi zdrobiți vom fi noi, fiindcă le barăm drumul. I-am spus-o și lui Brătianu în răspunsul pe care i l-am dat la o scrisoare, astă-toamnă. Trebuia s-o fac. Fiindcă mi-au dovedit că n-au înțeles, nici el, nici Maniu, înțelepciunea cu care am trecut peste greșelile trecutului.

Asemenea greșeli n-au să se mai petreacă. Stă chezășie un soldat care-și știe bine misiunea. Trebuie să mergem înainte, să ne apărăm dreptul cu armele. E ceasul armelor, domnule Cristescu, nu al guvernelor în exil!... Dar să lăsăm discuțiile de principiu. Care-s perspectivele, după dumneata? În legătură cu englezii, vreau să spun.

– După comunicatul de la Casablanca, perspectivele nu sunt prea roze. Este acolo o frază despre securitatea statului sovietic. O frază care mă pune pe gânduri.

– Și eu m-am gândit la asta, mărturisi mareșalul. Pe-o parte, ne poate fi de folos. Ne îndreptățește să rămânem alături de Germania, ca să evităm o invazie sovietică.

– E adevărat, domnule mareșal. Dar oamenii mei aduc mereu tot felul de știri despre înțelegerile dintre ruși și occidentali. Rușii ar accepta să trateze cu noi, cu o condiție: să recunoaștem granița de est din 1940.

– Cine-ar avea acest curaj inconștient? Ar face inutile toate jertfele noastre. Este cu neputință, domnule Cristescu. Ar fi încă o nedreptate a istoriei...

– Sunt de aceeași părere, domnule mareșal. Dar faptele sunt fapte. Rușii pun această condiție, și diplomații occidentali nu par să-i contrazică.

– Pentru că nu știu clar despre ce e vorba. Nici Hitler nu știa mai nimic despre Transilvania. De ani de zile mă străduiesc să-i arăt adevărul, și sunt pe cale să reușesc. Propaganda noastră în străinătate a fost totdeauna slabă și timidă.

– Știu că după războiul celălalt ați scris o carte...

– Carte! O broșură modestă, câteva zeci de pagini. Mă gândeam că ne va fi de folos la Conferința de pace. Acum e altceva.

– O lucrare amplă, scrisă de mari istorici...

– Nu știu dacă asta-i calea. Politicienii n-au timp să citească tratate de istorie. Trebuie să-i șocăm cu ceva evident: niște hărți, de pildă. Bine colorate, limpezi. Să le înțelegi dintr-o privire. Istoria de două mii de ani comprimată în câteva hărți bine alese. Un atlas istoric, asta ne trebuie. Voi da ordin să se facă. Dar asta-i altceva. Să ne-ntoarcem la evenimentele actuale.

– Adică la Iuliu Maniu, spuse încet Cristeșcu. Eu, domnule mareșal, sunt atent la el în primul rând. E recunoscut și aici, și în străinătate, ca șeful opoziției. Englezii i-au propus să meargă acolo și să conducă din exil o mișcare a „României libere“. Nu acceptă. A răspuns că prezența lui e mai necesară în țară. În schimb, ar putea trimite emisari...

– Iar emisari, mormăi mareșalul.

– Pardon, domnule mareșal?

– Mă gândeam la vorba asta, emisari.

– Delegați, diplomați, reprezentanți... cum vrem să le zicem. Oameni care să ia legătura cu politicienii din Occident.

– Și ce să le spună?

– Ce le-a spus și până acum, în tot felul de memorii. România a fost târâtă în război datorită împrejurărilor, fără ca ea să aibă vreo răspundere. Opinia publică are convingeri comune cu ale puterilor anglo-saxone, dar nu le poate manifesta datorită situației.

– Păi uite că le manifestă, spuse ironic mareșalul. Dacă-și pot permite să trimită memorii. Și care-i rezultatul?

– Englezii au spus clar: singura soluție ar fi ca România să se ridice cu armele împotriva Germaniei.

– Un calcul admirabil. Englezii ar da o lovitură serioasă nemților fără să tragă un cartuș. Dar cu noi ce s-ar întâmpla? Le-am explicat de zece ori domnilor politicieni: catastrofă și dezonoare, asta ar fi urmarea. Țara ocupată, armata distrusă, poporul blamat ca trădător.

– Știe și Maniu asta. Le-a explicat și englezilor: nu putem întoarce armele acum, când trupele noastre sunt pe front, departe de țară; germanii au aici destule forțe cu care să răstoarne guvernul și să-i aducă la putere pe legionari. Așadar, pentru moment, e de părere domnul Maniu, regimul actual e preferabil unui regim legionar care ar putea distruge mișcarea națională și pe fruntașii politici...

– Până aici am înțeles. Atunci de ce mai tulbură apele domnul Maniu? Ce urmărește?

– Ar vrea să primească de la englezi o garanție că ni se va respecta granița de răsărit. Acum câteva zile a transmis la

Istanbul o notă. Opoziția are încredere în posibilitatea de a ajunge la o înțelegere cu anglo-americanii, dar o îngrijorează atitudinea sovietică. Ne întoarcem iarăşi la mesajul britanic. Interesele securității sovietice vor avea rolul primordial în chestiunea frontierelor.

– Și cu asta, basta, conchise încruntat mareșalul. Dacă englezii au această părere, ce mai putem spera? Guvern Antonescu, guvern Maniu, rezultatul ar fi același.

– De asta mă tem și eu, spuse încet directorul Serviciului Special.

16.

– Vă mulțumesc pentru amabilitate, dar acum nu pot, spuse maiorul Paulescu în receptor. Sunt foarte ocupat cu un raport care trebuie să ajungă mâine la președinție.

– Îmi pare rău. Credeam că sunteți curios să aflați mai repede ce spune domnul Zaharia. În sfârșit, cum credeți. Vă trimitem o sinteză a relatărilor lui.

– Vă mulțumesc. Amabil ca totdeauna.

– Amabil? Mai degrabă corect. Țin cu dinții de înțelegerea noastră.

– Și eu la fel, râse Paulescu. Cu ghearele și cu dinții. Am onoarea să vă salut!

Închise telefonul și privi spre Baciu:

– Ce e?

– Nu știam că aveți o lucrare așa de urgentă. Vă ajutam și eu.

– N-am nici o lucrare. Dar domnul Sturmer nu trebuie să ne vadă prea grăbiți. Ce poate să ne aducă Zaharia de la Istanbul, în afară de ceea ce știm?

– Destule.

– Care pot să mai aștepte, spuse Paulescu. Lucrurile urgente le-am aflat pe alte căi.

– Oricum, în locul dumneavoastră m-aș fi dus.

– Mi-a fost teamă, mărturisi Paulescu. Știu și eu cât de abil poate fi domnul Zaharia? Dacă-și dădea drumul la gură, din exces de zel, ca să spună lucruri pe care trebuie să

le știm numai noi? Domnul Sturmer ar fi mare amator de asemenea noutăți.

– Mda, spuse Baciu. Mă dau bătut. Credeam că după atâtea luni la Serviciul Special am învățat meseria.

– Meseria asta nu se-nvață niciodată în întregime, spuse Paulescu pe un ton consolator. Oricum, dac-aș fi profesor ți-aș spune sincer că ai făcut progrese.

– Domnule Zaharia, cred că ați venit cu tolba plină.

– De astă dată, într-adevăr, râse mândru Zaharia. Am făcut o călătorie superbă. Am îmbinat afacerile cu plăcerea; am legat cunoștințe noi, și la Istanbul și la Ankara...

– S-o luăm metodic, îl întrerupse Paulescu.

– Da, desigur. Iertați-mă, nu știu cu ce să încep.

– Cu chestiunea cea mai importantă. Debarcarea în Balcani.

– Despre asta m-au întrebat și germanii, spuse Zaharia. Se pare că e o temă la ordinea zilei. Inclusiv la Istanbul.

– Serios?

– Unul dintre noii cunoscuți, un anume Mundi, venit recent de la Londra, m-a întrebat dacă România mai dispune de rezerve alimentare, o problemă importantă în cazul unei debarcări britanice pe litoralul românesc...

– A precizat litoralul românesc?

– În două rânduri. Eu auzisem despre debarcarea în Balcani, un termen foarte vag. De data asta, a precizat: litoralul românesc.

– Interesant, spuse Paulescu. Numai pentru vestea asta și ar fi meritat să faceți drumul la Istanbul. Alte noutăți?

– Noutăți sunt destule. Una, că au intrat și americanii pe fir. A apărut un domn Gall Lehrman, care mi-a spus că e reporter și m-a descusut în fel și chip. Scotea mereu un carnețel din buzunar și scria tot ce-i spuneam. De la-nceput mi-a cerut voie, zicând că are memorie slabă. Treaba lui, m-am gândit. Am greșit cu ceva?

– De fapt, e totuna, spuse Paulescu. Și ce voia să știe?

– În general, situația din țară. Care e starea de spirit a populației după Stalingrad, ce crede lumea despre Maniu... Mi-am dat seama că are informatii si din alte surse. Si-au

înființat acolo un nou serviciu de informații, independent de cel britanic.

– Era de așteptat. A spus ceva despre activitatea lor?

– Deocamdată au un centru de presă la Istanbul. Ascultă zi și noapte emisiunile radio din răsăritul Europei și iau măsuri de contrapropagandă. Am dedus că lucrează și el la acest serviciu. Mi-a dat niște ziare, niște manifeste... Le-am lăsat domnului Sturmer. Cam atât despre americani.

– Bun. Să ne întoarcem la englezi.

– Domnul de Chastelain a fost dezamăgit aflând că nu am adus datele cerute. I-am spus că după ce am plecat de la Maniu mi-am dat seama că sunt urmărit; m-am dus acasă și am ars hârtiile. Mi-a cerut amănunte: cât timp am fost urmărit, pe ce traseu, dacă era un agent sau mai mulți. L-am mințit și eu cum m-am priceput. Pe urmă m-a întrebat dacă n-am reținut ceva cifre de acolo. I-am spus că nu.

– Mai departe.

– Știți că rândul trecut mi-au cerut să caut o zonă unde să parașuteze un om de-al lor.

– Binențeles. V-am dat și o hartă...

– I-am dus-o. A studiat-o atent și mi-a pus tot felul de întrebări. Dacă am fost prin locurile acelea, dacă sunt păduri prin apropiere și cum cred că s-ar purta localnicii cu niște străini căzuți ca din cer... I-am dat toate detaliile, mai ales că știu bine regiunea. Am vânat pe acolo, acum câțiva ani... Când ne-am despărțit, mi-a dat o fotografie și m-a rugat să-i procur un buletin de identitate fals, să pun fotografia pe el și ștampila poliției. A spus că este pentru un telegrafist care va locui la București dar trebuie să se miște liber prin țară. Pe urmă a vrut să-mi dea un aparat de radio, dar l-am refuzat.

– Un aparat de radio... făcu Paulescu îngândurat. Nu era rău.

– Vă înțeleg, spuse Zaharia. Domnul de Chastelain spunea că ar fi vrut să-l lanseze cu parașuta, dar se temeau să nu se distrugă în cădere. Prefera să-l aduc eu. I-am spus deschis că nu sunt pregătit pentru asta. La următorul drum va fi altceva. Am timp să mă interesez, să aranjez la vamă...

– S-a supărat?

– Dimpotrivă, mi-a dat dreptate. Mi-a cerut părerea: unde l-am putea amplasa? Nu i-am dat nici un răspuns.

Știam că, oricum, aparatul va ajunge în mâna domnului Sturmer. N-au decât să-i găsească germanii un loc. În ce mă privește, aș avea altă idee. Să cerem două aparate; unul să emită sub controlul Abwehrului, iar pe celălalt l-am putea duce la Sinaia, în vila soției mele. Telegrafistul ar putea face când și când o excursie acolo.

Paulescu încuviință din cap privindu-l țintă. Pare mai sincer ca oricând, gândi. Dar cât pot să-l cred? Nu cumva face un joc dublu? Sau triplu? Doamne, dacă s-ar inventa un aparat care să radiografieze sufletul oamenilor!

– Bună idee, domnule Zaharia. Un aparat așa-zis oficial, sub control german, și altul... bună idee, într-adevăr.

– M-am gândit și eu... Știți, domnule maior, de la un timp nu mai dorm bine noaptea. Mă framânt, vă spun drept. La început părea o joacă. Găseam motive ca să-mi liniștesc conștiința. Pe urmă lucrurile s-au încurcat. Mi-au dat nume de cod, mi l-au și spus. În controalele lor figurez ca „agentul B". Eu sunt om de afaceri, domnule maior. Am un capital bine investit care crește aproape de la sine. Mai aveam și niște planuri pentru politică... Ce-mi trebuie mie încurcătura asta? Una e senator sau ministru, și alta e „agentul B". Sper că mă înțelegeți.

Paulescu încuviință iarăși din cap. Zaharia i se prezenta într-o lumină neașteptată.

– Da, domnule maior. Și ca să fiu sincer, mă mai gândesc la un lucru. Sorții războiului sunt schimbători, cum zic clasicii. Azi câștigă unii, mâine alții... N-aș vrea să apar ca un naiv care a mers împotriva curentului. În afaceri se spune despre mine că știu să mă orientez. Fără asta, reușita e imposibilă. Dar în politică nu prea m-am orientat.

– Credeți că Germania...

Zaharia făcu un gest de apărare cu mâinile lui scurte și grăsuțe:

– Nu, nu. Mă abțin de la pronosticuri. Astăzi e foarte greu să spui care dintre tabere e mai tare. Uitați-vă ce se petrece în Africa. Parcă-i un meci de fotbal. De la o poartă la alta. Așa că trebuie să-ți pui întrebarea, și eu mi-am pus-o în ultima vreme: mi-am ales bine drumul?

Paulescu își făcu de lucru cu ceașca de cafea. Simțea o anumită ușurare. Nu, nu se înșelase în privința lui Zaharia. Era un oportunist mărunt, gata să profite de orice ocazie ce

i se oferea. Nu conștiința, ci frica de urmări îl făcea să se frământe.

– E greu, domnule maior. Cel puțin dumneavoastră asta vă e meseria. Aveți ordin să faceți un lucru și gata. Dar eu? Cum de m-am vârât în nebunia asta?

– E prea târziu să abandonați.

– Nu-i vorba de abandon. Culmea e că a-nceput să-mi placă. Drama este alta: încerc să definesc cu cine țin. De Chastelain are planuri mari. Maniu crede în victoria englezilor. Americanii dau rușilor tancuri și avioane. Iar unul ca mine se apucă să...

Făcu un gest de renunțare. Își aprinse o țigară, după ce oferi pe mutește una lui Paulescu.

– Nu erați obligat să spuneți nemților tot.

– Nici nu le-am spus. Doar așa, câteva lucruri, ca să nu-mi reproșeze că m-am întors cu mâna goală.

– De pildă?

– De pildă despre chestionar. Am primit de la englezi o listă mare cu întrebări: cum merge aprovizionarea populației, care e starea morală a trupelor germane din țară, dacă militarii germani mai cred că vor câștiga războiul – și tot așa. Domnul Sturmer l-a arătat unui șef de-al lui pe care nu-l cunosc. Amândoi au fost de părere ca răspunsurile să fie stabilite împreună cu dumneavoastră.

– De Chestelain v-a încredințat și un mesaj către Maniu?

– Da, dar nemții nu știu nimic despre el. Pe tărâmul politicii, eu și domnul Maniu am fost oarecum adversari. Dar politica e una și patriotismul e altceva.

Paulescu își ascunse crisparea. Cuvântul „patriotism“ suna ciudat, acum, în gura lui Zaharia.

– Vreți să spuneți că din patriotism n-ați divulgat mesajul?

– S-o luăm de la capăt, domnule maior. Lumea spune că domnul Maniu este cel care va salva țara în cele din urmă. M-am simțit dator să-l ajut. Am trimis la Istanbul cererile lui către Aliați.

– Ce cereri?

– Asigurări privind integritatea țării, după ce... mă rog, după ce se schimbă guvernul. Englezii i-au transmis că vor prezenta aceste cereri Moscovei și s-au oferit să mijlocească o înțelegere între Maniu și Stalin. Drept să vă

spun, mesajul m-a pus pe gânduri. Asta-i tot ce pot să facă englezii pentru noi? Să mijlocească o înțelegere? Am impresia că ne lasă în voia rușilor. Ce credeți?

– Nu e treaba mea să judec, spuse Paulescu. O să raportez mai departe tot ceea ce mi-ați spus. Cred că voiajul acesta a fost un pas înainte pentru noi.

– Mă bucur dacă este așa. Aș dori, domnule maior, ca din rapoartele dumneavoastră să reiasă că am fost și rămân devotat țării. E drept, îi ajut și pe germani, dar sensul principal al acțiunii mele este interesul statului. Cred că mă înțelegeți.

– Vă înțeleg, spuse Paulescu.

Domnul Zaharia vrea o poliță de asigurare pentru ziua de mâine, își spuse cu o ușoară repulsie, în timp ce strângea mâna caldă și umedă a „agentului B“.

Partea a doua

1.

Coloana oficială urca în viteză serpentinele spre Salzburg. La fiecare viraj se vedeau piscurile munților, încă acoperite de zăpadă. În vale însă venise primăvara; o iarbă deasă, de un verde proaspăt, acoperea povârnișurile dulci din preajma drumului, iar căsuțele de munte, cu lemnăria proaspăt vopsită în culori vii, înveseleau peisajul. Mareșalul oftă și-și luă privirea de la locurile acelea pline de farmec. Călătoria ar fi semănat cu o scurtă vacanță, dar întrebările sâcâitoare îl asaltară iar și iar, în timp ce automobilele striveau sub cauciucuri pietrișul bine greblat de pe aleea principală. În față apăru deodată castelul Klessheim, măreț și romantic în soarele amiezii de aprilie.

Invitația de la Hitler venise pe neașteptate, ignorând căile diplomatice obișnuite. Mareșalul Antonescu ceruse detalii de la Berlin, dar generalul Ion Gheorghe, ministrul plenipotențiar român, nu știa nimic despre scopul invitației. Mareșalul dăduse ordin să i se pregătească în grabă, pentru orice eventualitate, câteva cifre despre producția de petrol, câteva date despre schimburile economice și un succint bilanț al emigrării evreilor spre Palestina. Dar cum îl știa pe Hitler totdeauna imprevizibil, se întreba cu o anumită îngrijorare care era de fapt motivul principal al întâlnirii.

După ce adjutanți ceremonioși îi conduseră pe mareșal și pe însoțitorii săi în camerele rezervate, ca să-și schimbe hainele, șeful protocolului veni în persoană să raporteze, cu un respect rigid, că Führerul îl ruga pe excelența sa mareșalul României să înceapă întrevederea cât mai curând, întrucât activitatea de comandament nu-i îngăduia nici o pauză.

– Dacă excelența sa nu are nici o obiecție, am dori ca întrevederea să înceapă la ora cinci, spuse șeful protocolului.

La cinci fără un minut, ofițeri în ținută de gală îl conduseră în marea bibliotecă a castelului. Un cămin uriaș, în care ardeau copaci întregi, crea o atmosferă de tihnă patriarhală. Hitler își întâmpină oaspetele în ținuta obișnuită de campanie – purta cizme, iar vestonul cenușiu, strâns pe corp, nu avea epoleți. Meșa de păr blond îi aluneca mereu pe frunte, umbrindu-i strălucirea fulgurantă a ochilor de culoarea cerului. Strânse mâna mareșalului mai puțin îndelung ca de obicei și-l invită, cu gestul caracteristic de om grăbit, să ia loc. Se așeză el însuși în capul mesei lungi, în stil baroc, pe care trona un teanc de dosare. În stânga lui se așeză von Ribbentrop, ministrul afacerilor străine al Reichului, iar în dreapta, discret, cu un carnet de note la-ndemână, translatorul Paul Schmidt. În timp ce se așeza, mareșalul surprinse o strălucire neobișnuită în privirea albastră a lui Hitler. Suferință sau furie? se întrebă cuprins de neliniște.

– Pe lângă dorința de a discuta problemele generale ale războiului, am un motiv deosebit pentru care l-am invitat aici pe domnul mareșal.

Mareșalul își compuse o mină impasibilă, întrebându-se ce avea să urmeze; asculta numai pe jumătate lungul discurs cu care Hitler își primea de obicei interlocutorii.

– ...Ori o victorie clară, ori o exterminare deplină... Tendința bolșevismului rămâne aceeași... Ar fi o adevărată nebunie slăbirea atacurilor... Voi purta lupta până la ultima consecință...

Tonul discursului urca treptat, de la o frază la alta, trădând iritarea crescândă a vorbitorului. Deodată, cu un gest brusc, Hitler smulse din dosarul de deasupra o hârtie pe care o flutură de două-trei ori înainte de a o așeza în fața lui pe masă.

– Am informații precise. Vicepreședintele Consiliului de Miniștri Mihai Antonescu afirmă despre noi că suntem înspăimântați de puterea rușilor și că trebuie găsită o cale de a realiza pacea cu Europa occidentală.

– Cred că sunt niște intrigi ale dușmanilor noștri, îl întrerupse mareșalul.

– Nu sunt intrigi. Avem dovezi certe, domnule mareșal. În luna februarie, domnul Mihai Antonescu declara unui

diplomat neutru din București că politica română e independentă față de Germania.

Se întrerupse, îl privi țintă o clipă pe mareșal și făcu semn translatorului să traducă ultimele fraze. În acest timp, căută cu gesturi febrile în dosar o altă hârtie.

– Mai recent, în luna martie, trimisul român la Madrid, Dimitrescu, a discutat cu mai mulți diplomați afirmând că situația României e deosebit de gravă, că vicepreședintele Antonescu, după vizita la cartierul nostru general, s-a arătat pesimist în legătură cu șansele Axei de a mai câștiga acest război. Că noi suntem pregătiți pentru pace și că intenționăm, printr-o înțelegere cu anglo-americanii, să salvăm Europa de pericolul bolșevic. Tot în luna martie, la Berna, un trimis al vicepreședintelui încerca să stabilească legături cu englezii și americanii prin mijlocirea Vaticanului.

– Afirmații calomnioase, mormăi mareșalul.

– Nicidecum, spuse Hitler. Este aceeași problemă pe care însuși Mihai Antonescu i-a prezentat-o lui von Killinger, acum câteva săptămâni. Mai precis, la 20 martie. Alte discuții, prin alți oameni, la Ankara, la Lisabona și iarăși la Madrid. Un general spaniol mi-a spus mie personal că activitatea trimisului român slăbește încrederea în Axă. V-am spus toate acestea ca să le analizați prin prisma urmărilor pe care le pot avea. Înțeleg că fiind o problemă neașteptată nu-mi puteți da răspuns acum.

– Dimpotrivă, vreau să vă răspund imediat, spuse cu calm mareșalul. Sunt foarte surprins de cele ce mi-ați spus, într-adevăr, dar România trebuie privită ca un aliat loial. Alianța noastră cu Germania a fost o necesitate vitală pentru stat. Poporul a înțeles acest punct de vedere și mă sprijină în politica mea.

– Nu m-am îndoit niciodată de persoana mareșalului Antonescu, spuse Hitler.

– Vă mulțumesc pentru această încredere și vă rog s-o extindeți asupra întregului popor român. Vreau să asigur pe excelența voastră că nu voi lua niciodată vreo inițiativă fără să vă dau de știre. Despre activitatea trimisului la Madrid, informațiile mele nu coincid cu cele pe care mi le-ați arătat aici. Totuși voi cerceta și vinovatul va suporta consecințele. Cât despre Mihai Antonescu, nu uitați că el a fost de la

început un partizan al politicii alături de Germania. E imposibil ca el să fie neloial față de Axă.

Hitler făcu un gest împăciuitor din mână.

– Domnul mareșal are latitudinea să ia hotărâri în legătură cu informațiile acestea. Tot ce dorim este ca relațiile noastre să nu aibă de suferit și să continuăm în comun războiul pe care l-am început.

Se întrerupse iarăși, făcu semn translatorului. Auzind ultima frază, Antonescu înclină din cap. Hitler zâmbi și înclină și el din cap. Cu satisfacție, i se păru mareșalului.

– În altă ordine de idei, reluă Hitler, aș vrea să clarific situația unui general român de la Stalingrad, care a venit la București din ordinul meu și care a fost privit ca un laș. Acestui om i se face o nedreptate...

– Am judecat atent cazul generalului Tătăranu. De fapt, ar fi trebuit trimis în fața Curții Marțiale, pentru că și-a părăsit postul fără permisiunea mea, în timp ce soldații lui continuau să lupte. Nu l-am dat în judecată, pentru că s-ar fi făcut prea multă zarvă. Omul și-a prezentat demisia și gata. De altfel, sănătatea nu-i mai permitea să lupte pe front. Chestiunea este încheiată.

Hitler ascultă traducerea, făcu un semn nehotărât din mână și trecu la problemele generale ale războiului. Mareșalul urmări cu răbdare explicațiile referitoare la situația din nordul Africii, justificarea tacticii aplicate de comandamentul german în estul Mării Negre și pronosticurile optimiste despre frontul de răsărit.

A doua zi, înainte de prânz, discuțiile fură reluate. După obișnuitele fraze politicoase, Hitler îl întrebă privindu-l țintă dacă mai avea ceva de adăugat după discuția de ieri.

– Nu am nimic de adăugat, spuse mareșalul. După întâlnirea noastră de aseară, am avut o discuție cu domnul ministru plenipotențiar von Killinger și l-am întrebat dacă are impresia că Mihai Antonescu e împotriva Germaniei. Domnul baron a negat acest fapt, subliniind că e vorba de lipsă de experiență...

– Știu, mi-a raportat și mie, îl întrerupse Hitler nerăbdător. Dar informațiile pe care vi le-am prezentat ieri nu provin de la von Killinger, ci de la alte persoane cu care a discutat Mihai Antonescu. Nu știu dacă el își dă seama de

importanța afirmațiilor sale. Dacă ele au fost făcute în numele statului, aceasta este o atitudine neloială.

– Sunt întrutotul de acord cu domnul cancelar, spuse Antonescu. Totuși, cred că diplomații străini au interpretat greșit declarațiile românești.

– Nu-i vorba de intrigi și de interpretări greșite, replică Hitler. Totul se bazează pe convorbiri telefonice interceptate și pe telegrame descifrate de serviciile noastre. Desigur, se grăbi el să adauge, domnul mareșal nu a fost niciodată și în nici un fel amestecat. Dar tocmai asta ne determină să-l rugăm să urmărească mai îndeaproape activitatea diplomaților români.

Mareșalul simți că trebuia să facă un pas înapoi. Cât de mic, dar trebuia.

– Vă dau dreptate, spuse el. Nimeni nu are dreptul să vorbească în numele altei țări. Cât privește pe Mihai Antonescu, îi acord toată încrederea, dar în ultima vreme am avut și eu unele dificultăți cu el. Baronul von Killinger e la curent cu acest fapt. Mihai Antonescu a muncit foarte mult și e cam surmenat. O să-i recomand un concediu. Totuși nu mă pot despărți de el. Și-a pus de atâtea ori viața în joc pentru mine...

– Statele sunt reprezentate de oamenii lor cei mai de seamă. Pentru mine, România e reprezentată de mareșalul Antonescu. În el am o încredere absolută. Nu dau nici o sugestie, nu ridic nici o pretenție. Mareșalul Antonescu va proceda cum crede de cuviință...

Discuția se prelungi astfel minute-n șir, un dialog greoi, în care fiecare interlocutor părea că ia din cuvintele celuilalt numai partea care-i convenea. Curând Hitler aduse vorba despre Iuliu Maniu. Mareșalul ascultă atent acuzațiile. Existau informații că Maniu primise sugestia să se ducă la Londra, unde va putea duce tratative nu numai cu englezii și americanii, ci și cu sovieticii. Pe de altă parte, el alcătuise un memorandum către guvernul britanic.

– Nu pot să cred, spuse mareșalul.

– Vă putem pune la dispoziție o copie a acestui memorandum.

– Este un act de trădare, interveni sumbru von Ribbentrop care până atunci nu scosese nici un cuvânt. O asemenea trădare nu poate fi pedepsită decât cu moartea.

– Voi cerceta, spuse prudent mareșalul. Oricum, v-am spus că intervenția lui Maniu în politică nu este importantă. Pe de altă parte, poporul român, mai ales țăranii, îl consideră o personalitate istorică. Dacă aș lua vreo măsură împotriva lui, el ar deveni un martir. Desigur, dacă activitatea lui ar fi primejdioasă, l-aș aresta imediat. Dar deocamdată... se poate vedea cu ușurință că în România situația este calmă, peste tot domnește liniștea, nu au loc greve, nici sabotaje, nici tulburări. Dacă aş observa o schimbare de atitudine în rândul poporului, m-aş retrage imediat.

Pe fața lui Hitler apăru un surâs scurt, ciudat.

– Eu sunt de altă părere. În asemenea vremuri tulburi, poporul nu mai poate să gândească logic. Trebuie ca șeful de stat să intervină, să-l îndrepte pe drumul cel bun, chiar împotriva voinței lui.

– Eu așa am procedat, replică mareşalul.

– Ar mai fi o problemă, spuse Hitler. Nu vreau să pară o critică, dar în opoziție cu opinia dumneavoastră, socotesc că este bine să se acționeze mai energic împotriva evreilor.

– Și eu aș vrea să scap de ei din țară, spuse mareșalul. Am organizat emigrarea în Palestina, dar bulgarii îmi fac greutăți. Și... să nu se supere domnul cancelar, atitudinea bulgarilor se datorește influenței germane.

– De ce nu-i trimiteți în Rusia, la muncă?

– Pentru că ştiu ce se întâmplă cu ei acolo. Când am aflat că în lagăre erau pur și simplu asasinați, am sistat trimiterea lor în Rusia. Există date certe despre tratamentul inuman ce li se aplică.

– Vom cerceta, spuse fără convingere Hitler. Oricum, evreii sunt aliații naturali ai bolșevismului și ura lor împotriva noastră e tot mai mare. De aceea ar trebui să se acționeze radical. În Germania noi am fost mai categorici.

Mareșalul preferă să nu răspundă.

2.

– Domnule Popovici, îmi ești vechi prieten și pot să-ți vorbesc deschis.

– Mă onorează încrederea dumneavoastră, domnule președinte.

– Aici, la Brașov, printre ardelenii mei, caut să simt mai bine pulsul țării.

Iuliu Maniu se opri, lovi cu bastonul un con de brad căzut pe alee. Respiră adânc aerul tare al dimineții.

– Observi dumneata, aici și aerul e mai bun, mai curat. Am trecut de jumătatea lui april și e încă răcoare. O plăcere să trăiești în acest colț de țară...

Ocoliră amplasamentul unui tun antiaerian de mare calibru, aflat nu departe de fântâna arteziană din mijlocul parcului. Soldații stăteau întinși pe parapetele de pământ din jurul tunului, cu căștile alături. Maniu îi privi gânditor.

– Un peisaj idilic, spuse. Tunarii întinși pe iarbă, lângă un tun care n-a tras nici un proiectil în acest război.

– Deocamdată, spuse apăsat Popovici. Dacă ne luăm după comunicat, liniștea nu va mai dura mult. Pentru asta m-au trimis la dumneavoastră. Prietenii noștri din partid sunt de părere că trebuie să acționăm neîntârziat. Să arătăm străinătății că opinia publică este împotriva unui război cu puterile anglo-saxone.

Maniu se opri iarăși. Se întoarse cu o mișcare bruscă spre interlocutorul său.

– Drăguță, era și intenția mea. Dar am cerut răgaz câteva zile, ca să aflu în amănunt ce angajamente și-a luat mareșalul față de Germania.

– Mă iertați, domnule președinte, amănuntele nu pot schimba fondul lucrurilor. Angajamentul e clar în comunicatul oficial: lupta comună împotriva bolșevismului și a plutocrațiilor anglo-americane. Aceasta zdruncină poziția țării noastre în fața puterilor apusene. Cum să mai așteptăm înțelegere și compromisuri, după o asemenea declarație?

– Este o nuanță aici. Dacă citești comentariile care-au apărut în ziare după publicarea declarației...

– Le-am citit.

– Ei bine, am impresia că documentul oficial al întrevederii a fost alcătuit de germani, fără colaborarea directă a mareșalului. Ziarele adoptă alt ton. Cu știrea guvernului, fii sigur. De aceea am dorit să am mai multe elemente, înainte de a alcătui protestul.

– Toată lumea spune că nu e timp.

– Mă supun opiniei partidului, consimți Maniu. Eu nu sunt dictator. Voi alcătui memoriul chiar astăzi.

– Chiar dacă nu știm ce efect va avea.

– Nu vorbi așa, iubite domnule Popovici, spuse Maniu cu blândețe. Luna trecută, Anglia a declarat că nu recunoaște modificările teritoriale de după septembrie 1939. Această declarație este și un efect al demersurilor noastre: am arătat limpede că răpirea Basarabiei și Bucovinei ne-a dat dreptul de a intra în luptă. În fond, așa se explică alianța noastră cu Germania în acest război. Că nu ne-am oprit pe Nistru, e altă poveste. Noi încercăm să convingem străinătatea că între politica oficială și opinia publică există diferențe mari. Dar mai trebuie să-i lămurim că nu putem schimba această politică, atâta vreme cât guvernul se află sub influența germană. Însuși comunicatul este o dovadă... Ce sugerează el? Că vom lupta mai departe împotriva celor care ne-au ajutat să ne refacem unitatea națională. Fiind aliați cu cei care ne-au răpit jumătate din Transilvania.

– Ajungem iar la Transilvania.

– Aceasta e marea noastră problemă, și nu războiul din Caucaz. Mareșalul speră ca nemții să ne dea dreptate în cele din urmă. Eu cred că e cu neputință. Dacă ne dau dreptate nouă, și-ar pierde aliații de la Budapesta. Numai englezii ne pot ajuta, am spus-o de zeci de ori. O voi spune și în protestul nostru.

Ajunseră la capătul aleii; pe strada care mărginea parcul trecu cu zgomot un autobuz plin cu ofițeri germani.

– Uite-i, spuse Maniu cu înverșunare. Se plimbă ca la ei acasă. Iar generalii englezi ne sugerează o acțiune împotriva Germaniei. Cu ce forțe? Când țara e înțesată cu militari nemți? Când trupele noastre s-au măcinat la Stalingrad?

– În București se vorbește despre acțiunea lui Mihai Antonescu de a intra în legătură cu Occidentul. Nemții sunt supărați.

– Știu. Am aflat asta înainte de a veni la Brașov. Umbla vorba că Ică va trebui să demisioneze.

– N-a demisionat. Se spune că o să-și ia un concediu.

– E bine să stea deoparte câtva timp. Eu l-am avertizat demult: să nu încerce o politică dublă, fiindcă ar putea avea

consecințe grave pentru țară. Guvernul trebuie să-și joace rolul mai departe, să mențină raporturi bune cu germanii...

– Nu vă înțeleg, domnule președinte.

– Da, dragă, să nu le dea prilej de suspiciuni. Dacă și-ar pierde încrederea în guvern, Hitler ori l-ar schimba, ori ar institui un protectorat german. Așadar, în momentul de față, mareșalul și Ică sunt necesari țării.

Ajunseseră la capătul aleii. Maniu scoase ceasul din buzunarul vestei, îl privi îndelung, parcă încercând să citească pe cadranul alb soluția problemei, și spuse, apucându-și de braț interlocutorul:

– E timpul să ne întoarcem. Până la dejun, pregătesc memoriul către mareșal. Dumneata urmează să-l dai doctorului Lupu, care să-l prezinte lui Dinu Brătianu și să-i obțină adeziunea. Dacă nu-l găsește pe Brătianu, atunci să-l înainteze mareșalului numai din partea noastră.

– E limpede, domnule președinte. Voi pleca chiar în astă seară.

– Așa, dragul meu. Vorbeam despre Ică. Să lase deoparte jocurile. Politica alături de anglo-saxoni nu poate fi înfăptuită decât de partidele democratice; guvernul trebuie să le creeze posibilitatea să-și îndeplinească misiunea.

– O misiune grea, după comunicatul româno-german.

– Într-adevăr. Mareșalul a întrecut măsura. Fără să consulte pe nimeni, ne duce într-un război cu care opinia publică nu-i de acord.

– Cred că nici el n-a dorit ca armata română să se lupte cu aliații occidentali.

– N-a dorit? Atunci s-o dovedească, spuse Maniu grăbind pasul.

3.

– Ia loc, domnule maior, spuse Eugen Cristescu fără să se ridice din fotoliu. Nu te supăra că te-am chemat la ora asta.

– Eram încă la birou, domnule director general.

– Cunosc, cunosc. Te prinde mereu seara pe aici. Te-am socotit de la-nceput unul dintre oamenii mei de bază. Ai

lucrat corect, cu inițiativă, cu îndrăzneală chiar. Am apreciat asta.

Se întrerupse, traversă încăperea și-și turnă un pahar cu apă dintr-o sticlă mare, aflată pe-o măsuță. Paulescu îl urmări cu privirea. Toate aceste fraze elogioase nu prevesteau nimic bun.

– Admit că în munca nopastră mai apar și eșecuri. Dar tocmai acum, și tocmai într-o chestiune care privește conducerea statului, pică prost.

– Domnule director general, nu înțeleg.

– Ai răbdare, spuse Cristescu. Am vești proaste. Trebuie să descurcăm, pe cât posibil, o problemă urâtă. Poate cea mai urâtă din cariera mea.

Paulescu simți un fior rece pe șira spinării. Scoase o țigară și ceru voie din ochi să fumeze.

– Fumează, dacă asta te ajută să gândești mai limpede. Uite despre ce e vorba. Nemții au pus mâna pe un document semnat de mareșalul Antonescu și adresat lui Maniu și Brătianu. În document se află multe cifre despre mersul economiei, despre producție, despre exporturi... Acum, în timpul întâlnirii de la Klessheim, Hitler i-a reproșat că pune la îndemâna opoziției date cu caracter secret. Domnul mareșal e furios; cum s-a întors în țară, mi-a dat ordin să aflu pe ce cale a ajuns documentul în mâna nemților. Am cercetat. M-a ajutat cineva de la Legația germană. În cele din urmă misterul s-a lămurit. Sursa este marele nostru agent, creația voastră și a Abwehrului, nimeni altul decât domnul Zaharia!

Paulescu scăpă țigara din mână. Se ridică din fotoliu s-o caute. Prelungi câteva clipe această căutare, încercând să-și adune gândurile, dar nu izbuti.

– M-ați luat prin surprindere, mărturisi, așezându-se iarăși în fotoliu.

– Nici eu nu eram pregătit pentru asta. Spune-mi mai în amănunt cum a decurs ultima lui călătorie la Istanbul.

– Aparent a fost o reușită. Toți au rămas mulțumiți de serviciile lui. De Chastelain pentru că i-a dus buletinul de identitate pentru telegrafist; americanii pentru că a introdus în țară materialul de propagandă pe care i-l dăduseră; nemții pentru că au aflat câte ceva în plus despre serviciile

de spionaj ale Aliaților; iar noi pentru că avem sub control o bună sursă de informații.

– Și uite că tocmai acum... Ce să-i faci? Lucrurile de felul ăsta au totdeauna un sfârșit. Tocmai când te aștepți mai puțin. Și cineva trebuie să plătească oalele sparte.

– Domnule director general, îmi asum toată răspunderea...

– Lasă, domnule, nu de asta e vorba. Crezi că am de gând să te trimit pentru zece zile la comenduirea pieții? Ar fi prea simplu. Am altă pedeapsă pentru dumneata: îți ordon să-ți arestezi colaboratorul!

– Asta nu-i pedeapsă, ci mai degrabă o plăcere, declară Paulescu. Totdeauna m-am îndoit de acest om. De fapt, nu este numai colaboratorul nostru. Vă reamintesc cu respect că el era deja în legătură cu germanii când am intrat noi pe fir.

– Știu foarte bine. E argumentul cu care te-am apărat în fața mareșalului. Și să mai știi un lucru. Așa soacră cum mă vezi, țin la oamenii mei.

– Vă mulțumesc. În ce mă privește...

– Desigur, nu-i ușor să primești asemenea lovituri. Mai ales când, de fapt, n-ai nici o vină.

– Mă întreb cât de importante erau datele cu pricina.

– Serios? făcu ironic Eugen Cristescu. Crezi că la nivelul acesta se lucrează cu date neimportante?

– Iertați-mă, domnule director general. Încerc să refac drumul documentului. De la domnul mareșal la Iuliu Maniu. De la Maniu la englezi. De acolo a ajuns la Zaharia, iar de la el la germani. Așadar englezii...

– Îi crezi atât de neglijenți încât să piardă un asemenea document?

– Atunci... o indiscreție voită?

– Bine-nțeles, râse Eugen Cristescu. Pune-te în locul lor. Ți se ivește prilejul să bagi un retevei între spițele alianței româno-germane. Mai stai pe gânduri?... Misiunea dumitale e clară: îl ridici pe domnul Zaharia din pătucul lui și-l transporți imediat la închisoarea militară Malmaison, sub pază sigură. Îi iei un prim interogatoriu chiar în noaptea asta; mâine o să discut și eu cu el. Întreabă-l de ce a făcut-o; cu ocazia asta poate mai aflăm și noi câte ceva despre

ascunzișurile sufletului omenesc. Asta-i tot. Poți pleca. Ia mașina de serviciu și doi oameni înarmați.

Paulescu se ridică.

– Domnule director general, îmi pare rău că...

– Lasă, nu-i nevoie de scuze. În meseria noastră norocul e schimbător. Nu e o greșeală, ci mai degrabă un ghinion. Hai, du-te repede. Să n-ai surpriza că ți-a zburat păsărica din cuib.

– Nu cred. Se socotește sub ocrotirea Legației germane.

– Cine de la Legația germană să-l mai apere, dacă a intrat sub ochiul mareșalului? Cel mult să-l prevină ca să-și ia tălpășița. Dar e imposibil. Despre afacerea asta nu știu decât doi oameni: mareșalul și cu mine. Dumneata ești al treilea.

Zaharia își pusese un halat gros, vătuit, peste pijamaua de mătase. Când deschise ușa de la intrare, căldura dinăuntru învălui treptele într-un abur ușor.

– Domnule maior! se miră el. Cărui fapt datorez plăcerea...

– Nu e chiar plăcere, spuse Paulescu. Vă rog să vă îmbrăcați și să vă luați câteva lucruri strict necesare. Mergeți cu mine.

– Totuși, o explicație..., murmură Zaharia cu ochii la cei doi agenți voinici din spatele maiorului.

– Cred că dumneavoastră trebuie să dați explicații. Și asta cât mai repede.

– Da, desigur. Poftiți. Se dădu deoparte din ușă. Într-o clipă sunt gata...

Paulescu intră în salonul spațios. Făcu semn unuia dintre agenți să-l însoțească pe Zaharia în dormitor. El rămase în salon. Privi în fugă tablourile cu rame somptuoase, se apropie de căminul uriaș, pe a cărui placă de marmură se înșirau tot felul de trofee – un cristal de stâncă, o locomotivă „Reșița“ în miniatură, o tavă de aramă cu motive orientale în email albastru, un elefant de fildeș... Își aminti cuvintele lui Zaharia: era, într-adevăr, destul de bogat ca să nu-l tenteze vreun folos material de pe urma vieții lui duble. Atunci de ce trădase? se întrebă pentru a zecea oară.

– Sunt gata, spuse Zaharia aproape vesel. M-am echipat rapid, ca la armată. Nu mi-am luat schimburi. Sper să nu rămân un timp prea îndelungat... hm... oaspetele Serviciului Special.

– Puteți aprecia și singur, ținând seama de acțiunea dumneavoastră.

– Aha! Vă referiți la scrisoarea mareșalului?

– Văd că-mi ușurați misiunea, spuse Paulescu. Ce v-a determinat s-o dați în mâna germanilor? Nu v-ați dat seama de urmări?

– Politica e complicată, domnule maior. Am încercat și eu o variantă, cum se spune. Un prieten din anturajul baronului Killinger m-a rugat să-l țin la curent cu...

Se întrerupse. La semnul lui Paulescu, unul dintre agenți îl apucă de braț și-l împinse spre ușă.

4.

Mareșalul se întorsese de la întâlnirea cu Hitler fierbând de mânie. În timpul convorbirilor ținuse piept tuturor reproșurilor, făcuse față acuzațiilor, își păstrase fruntea sus, dar în inima lui se simțea umilit. De ce trebuia el, mareșalul Antonescu, să stea în fața lui Hitler ca un școlar pus la colț și să-și apere colaboratorii? De ce germanii să pună la îndoială politica lui, datorită stângăciilor altora? Toate manevrele lui Ică, emisarii care se dăduseră de gol cu ușurință... de ce? Până și lui îi făcuseră o aluzie – că într-un mesaj către șefii opoziției lăsase să-i scape unele date secrete... Ce căuta mesajul său, o scrisoare confidențială, adresată cuiva anume, în mâna lor? În cine să mai ai încredere? După spusele nemților, Ică însuși, încercând să se justifice față de englezi, declarase că nu fusese la curent cu trimiterea trupelor peste Nistru. Dacă până și cel mai apropiat colaborator...

În primele ore după întoarcere, luase măsuri ferme. Să fie găsită scrisoarea prin care Ică confirmă că știa despre trimiterea diviziilor pe front, dincolo de Nistru. Și să se cerceteze cum a ajuns mesajul său în mâna germanilor.

A doua zi, recitind scrisoarea, găsită rapid în arhiva cabinetului militar, își aminti entuziasmul cu care Ică imaginase o campanie de propagandă pentru continuarea „cruciadei antibolșevice“ dincolo de Nistru, deși el, mareşalul, stăruise să nu dea o culoare ideologică unui război care în viziunea lui avea un scop precis – restabilirea hotarelor de răsărit ale țării. Și totuși Ică se dovedise acum duplicitar și încerca să-și asigure ziua de mâine, dezvinovățindu-se față de englezi...

Evitase, o zi sau două, să discute cu el. Voia să fie sigur de adevăr și să-i înfățișeze dovada necredinței lui. Pe de altă parte, cei de la Legația germană începuseră să răspândească zvonuri confuze despre o eventuală demisie a vicepreședintelui. Asta îl pusese pe gânduri. Încercară să-mi forțeze mâna? se întrebă. Nu cumva vor să scape de Ică, fiindcă le ține piept la tratativele economice? Dar ce, ei nu știu că el execută ordinele mele? Oricine s-ar afla în locul lui, tot așa le-ar ține piept! Se bucură cam devreme domnii de la Berlin, își spusese auzind despre aceste zvonuri.

Invitat la o discuție între patru ochi, Mihai Antonescu veni imediat, afișând o figură vioiasă. Oare nu știe nimic? se întrebă mareșalul privindu-l cum se așeza calm, atent să nu-și șifoneze costumul negru, în fotoliul din fața lui.

– Ică, sunt foarte supărat. Germanii au aflat despre tratativele pentru armistițiu cu Occidentul. Și despre emisarii tăi. Și despre propunerea făcută italienilor. Și despre mesajul către englezi, în care spui că n-ai știut de continuarea campaniei peste Nistru.

– Nu se poate... se apără Mihai Antonescu. Toate astea sunt calomnii. Sau simple deducții. Sau interpretarea greșită a unor fraze...

– Știi bine ca nu sunt calomnii. Pentru unele acțiuni ai avut acordul meu. Ai exagerat însă, ți-ai depășit mandatul și ai lucrat imprudent.

– Îți jur că tot ce-am întreprins a fost în interesul țării. Poate că au existat și greșeli, totuși...

– Ai scris sau nu englezilor că nu știai de trimiterea armatei peste Nistru?

Ică rămase o clipă nemișcat.

– Ionele, recunosc. A fost un moment de panică, de rătăcire. Am avut o criză de pesimism. Vedeam că germanii suferă o înfrângere după alta...

– Și-ai vrut să te pui la adăpost?

– O mare eroare... Gândește-te la credința mea din toți acești ani... Ți-am fost alături... te-am urmat... te-am slujit...

– Totuși, în ultima vreme ai depășit măsura. Ai vrut să faci politica ta.

– Dacă așa gândești despre mine... mă supun destinului. Acum îi înțeleg pe cei care, într-o clipă de disperare, aleg soluția supremă...

– Termină cu prostiile, spuse cu asprime mareșalul. Ce soluție supremă? Soluția este să încetezi cu intrigile de culise. Combinații secrete, manevre, emisari – unde vrei s-ajungi? Fiecare trebuie să răspundă pentru faptele sale.

Mihai Antonescu declară solemn:

– Sunt gata să răspund. Toate acțiunile le-am desfășurat în interesul statului. Devotamentul meu din toate momentele grele poate fi lăsat deoparte. Munca mea fără preget, din pasiune... Dar nu te-am trădat niciodată. Mesajul către englezi e înțeles greșit. De fapt, era o subtilitate diplomatică. Nu poți, pentru asta, să-mi retragi încrederea. Gândește-te bine. Acum ești furios. Nu trebuie să iei hotărâri pripite.

– N-am luat nici o hotărâre, se răsti mareșalul. Trebuie să mă gândesc. Deocamdată, până se mai calmează germanii, pleacă undeva la țară, sau du-te la băi...

Celălalt, scutură de pe rever un fir de praf inexistent.

– Cu alte cuvinte, sunt suspendat din funcție.

– Nu te suspendă nimeni!

– Gândește-te ce-o să spună poporul.

– Poporul să-și vadă de necazurile lui.

– Totuși opinia publică... Se va spune că nemții conduc de fapt politica țării. Că ei te-au influențat împotriva mea.

– Mareșalul Antonescu, influențat! Asta-i o noutate. Știi ce, Ică? Ți-am spus tot ce aveam de spus. Mai vorbim mâine despre toate astea. O să mă mai gândesc la noapte.

– Noaptea e un sfetnic bun, murmură Mihai Antonescu în loc de salut și se retrase.

Cu mânecile bluzei largi de voal negru fluturând agitate, Veturia Goga îi veni în întâmpinare la ușa salonului:

– În ultima vreme n-am prea avut cinstea să luăm ceaiul cu domnul mareșal.

– Avem treburi multe, doamnă. Nu-mi pot permite să stau la șuete.

– Știu, domnule mareșal, știu. Clipele dumneavoastră de tihnă sunt atât de rare... Mă mir de unde atâta energie.

Îl conduse ca pe un convalescent spre fotoliul lui preferat și-l asistă grijulie să se așeze. Mareșalul răsplăti cu o înclinare din cap aceste atenții și așteptă ca valetul să aducă ceaiul. N-avea chef de vorbă, deși o știa pe văduva marelui poet o consecventă amatoare de conversație. Aproape nelipsită din anturajul familiei, Veturia Goga devenise un fel de „doamnă de onoare" pentru Maria Antonescu. O accepta în această postură, conștient că soția lui, rămasă prea mult timp singură, simțea nevoia unei prietene apropiate.

Veturia Goga făcu semn valetului să lase tava și începu să îndeplinească, cu grație și îndemânare, șirul de mici gesturi pe care-l presupune un moment atât de monden ca servitul ceaiului. În timp ce întindea mareșalului ceașca de porțelan fin, spuse privindu-l în ochi:

– Domnule mareșal, se vorbește că Ică a căzut în dizgrație...

– Cine vorbește, doamnă? Oare cabinetul meu are pereți de sticlă?

– A greșit și el o dată, n-o să-i luați capul pentru asta.

– E om matur. Să răspundă pentru faptele lui.

– Doar nu vreți să-l aveți pe conștiință.

– Așa e, Ionele, interveni Maria Antonescu intrând pe ușă. În neamul lor sunt firi slabe. A avut un unchi, Dumnezeu să-l ierte, care și-a luat zilele într-un moment de depresie. Mă tem că Ică, aflând că l-ai demis...

– Ce vorbă-i asta? De unde știți că l-am demis? Pur și simplu l-am trimis în vacanță. Până se întoarce, lămurim lucrurile.

– Iartă-l, Ionele... Gândește-te, cum o să faci față singur atâtor probleme?

– Ia mai lăsați-mă în pace! Cine se bagă în treburile mele, în treburile țării?

Dar în clipa aceea știa că marea criză trecuse și că soarta lui Ică se afla pe mâini bune.

– Ia spune, domnule Cristescu, ce vești ai?

– Domnule mareșal, v-am trimis un raport. Opoziția s-a mișcat mai repede ca de obicei. Îi îngrijorează comunicatul germano-român. Au și pregătit un protest, semnat de Maniu și Brătianu...

– Ca totdeauna, un protest. Au dumnealor altă soluție? Să poftească. Din partea mea...

– Nu poate fi vorba de asta. Maniu a fost categoric: deși e adversar al regimului, crede că o schimbare de guvern, acum, ar fi catastrofală pentru România.

– În sfârșit! Aud și eu o vorbă înțeleaptă...

– Ei se tem că dacă Germania declară război Turciei, atunci vom fi siliți să facem și noi la fel, iar în caz de refuz, nemții ar recurge la schimbarea guvernului.

– Nici o grijă. Pot să-ți spun, domnule Cristescu, că nu e vorba de un atac asupra Turciei. Cred că asta-i tot o jucărie de-a englezilor. Ca și povestea cu secretele din scrisoarea mea. Ai aflat ce-a fost până la urmă?

– Da, domnule mareșal. Un informator de-al nostru...

– Un trădător, vrei să spui.

– Un trădător, dacă doriți. Povestea e mai lungă. Un om de afaceri, Zaharia, pe care nemții l-au vârât pe gâtul englezilor, la Istanbul, anul trecut...

– Știu povestea. Am citit și rapoartele. Deci Zaharia a făcut-o?

– Da. L-am arestat.

– Dosar și... la tribunal cu el. Justiția să-și spună cuvântul.

Eugen Cristescu își instală mai bine trupul voinic în fotoliu, își drese glasul și spuse încet:

– Dacă domnul mareșal îngăduie o părere personală...

– Spune, domnule Cristescu. Dumneata ai totdeauna păreri interesante.

– Mă gândeam că englezii și-ar freca mâinile de bucurie. Un proces de acest fel ar dăuna conducerii țării...

– Mda... făcu mareșalul. Plus că domnii de la Abwehr...

– Tocmai voiam să vă raportez. Ne roagă, pe căi neoficiale, desigur, să procedăm cu blândețe... E înscris în controalele lor. Are și nume de cod: „Agentul B“. E simpatizat la Berlin.

– Înțeleg. Și nu prea e momentul să-i stârnim. Oricum, câteva săptămâni poate să stea la arest dumnealui. Lungește ancheta, pe urmă fă-i vânt afară și să nu mai aud de el. Și bine-nțeles, să se astâmpere cu joaca de-a spionii. Să-și vadă de afacerile lui. Auzi, „Agentul B“!

5.

Locotenentul de la comenduire părea un om de treabă. Cărunt, nu prea milităros, și când s-a mișcat de pe scaun am văzut că avea și nițică burtă. O fi fost profesor, sau actor de teatru, știu eu? Că după vârstă, nu-l prea vedeam alergând cot la cot cu plutonul la atac.

– Și zi așa, leat, v-ați pierdut regimentul, a râs el la noi.

– Da, să trăiți.

Voiam să râd și eu dar nu știam dacă se cuvine; mă mai amenințase unul, acum o lună și ceva, cu curtea marțială. Pe front e mai bine să taci și s-o faci pe prostul, asta începusem s-o aflu după atâta război.

– Cu ce-ați venit pân-aici, frumoșilor?

– Să trăiți, dom'locotenent, mai pe jos, mai c-o ocazie, a spus Lae Corcodel stând smirnă.

– De la Rostov încoace am avut noroc cu un camion nemțesc care ducea răniți la spital, am întregit eu.

– Ce vorbești? S-au milostivit nemții de voi?

Am arătat spre Lae Corcodel, care stătea mai îndărătul meu: mantaua atârna pe el ca pe-o prăjină.

– S-au milostivit de băiatul ăsta, camaradul meu. Acuma-i gras; dacă-l vedeați acu'o săptămână... Sperietoare de ciori, nu alta.

– Aveam ceva la burtă, să iertați, dom'locotinent, s-a dezvinovățit Lae cu capu-n jos. Nu trecea un sfert de ceas și haida, în tufe. Numai apă ieșea din mine, dom'locotinent, pupa-v-aș tălpili. Eu zic că mă lua Benga de nu era camionu-ăla, și-un doctor de-mi dădu niscai pastile.

– Mai sunt și oameni cumsecade, a spus locotenentul. Eu am făcut și războiul celălalt, și m-au luat prizonier. M-au dus într-un lagăr tocmai la Marea Baltică.

– Oho, s-a mirat politicos Lae.

– Știi tu, mă, unde-i Marea Baltică?

– Nu știu, să trăiți. Că nu mă dete tetea la școală...

– E departe, asta să fii sigur. Și pot să-ți spun că nici n-am văzut marea asta, decât după armistițiu, când ne-am urcat la tren spre casă. Ce-am mai pățit și-acolo... Eah, așa-i viața la război. Și războiul ăsta eu zic că-i mai dat dracului decât celălalt. Păi uite, voi vă căutați regimentul. De unde să știți cum merge frontul? Divizii întregi, corpuri de armată, azi îs aici, mâine la nu știu câți kilometri.

– Am simțit-o și noi pe pielea noastră, dom'locotenent, i-am spus. Ne-au luat rușii în noiembrie, la Cotul Donului, și când am ajuns iar la linia frontului, mai aveam nițel pân-la Rostov.

– Uite-așa învață și Lae al tău geografie, a râs locotenentul. N-a fost el la școală, dar a învățat-o pe teren, cu piciorul.

– Chiar așa, să trăiți, mânca-v-aș gura, dom'locotinent. Am umblat cât n-a umblat tot neamul meu. Că noi nu s'tem d-ăia cu cortul. Stăm într-un loc. Ce mai mergem ici și colea, ba la o nuntă, ba la un cules de vii, păcum e cazul, da' nu ne depărtăm prea mult de casă.

– Așa că regimentul vostru, cine știe pe unde-o fi acuma..., a spus locotenentul, neluând în seamă sporovăiala lui Lae. Ia să vedem aici, la catastif. Poate-i dăm de urmă.

S-a ridicat oftând și ținându-se de șale, s-a dus la casa de bani și-a tras de-acolo o terfeloagă cu scoarțe groase și zdrențuite, un ditamai registru cu șapte sfori și cu sigilii. A urmărit cu unghia îngălbenită de tutun pe-un șir de nume și a trântit coperta registrului care-a pocnit ca un pistol.

– Halal de voi, frumoșilor. Regimentul vostru nu mai există. Distrus în luptă, cum se zice.

– Distrus în luptă? am strigat. Un regiment întreg?

– Ia uite-l, mă! Parcă ziceai că vii de pe front. Păi s-au pierdut divizii întregi, și tu te miri de-un regiment?

Cred că m-am clătinat pe picioare; m-am pomenit rezemându-mă de umărul lui Lae. Osos și tare ca lemnul. Lae, neclintit. Ținea mai bine ca mine la tăvăleală. Sau nu

pricepuse despre ce e vorba. Nici eu nu pricepeam prea bine. Dom'colonel, și adjutanții, și tunurile, și caii, și compania-ntâi – distruse în luptă? Cum adică?

– Și acuma ce facem?

– Aia e, ce facem, a încuviințat locotenentul. Ați fost prizonieri, tu zici c-ai fost și rănit, dar n-am bază legală să vă trimit în țară. La unitate, iar n-am unde. Nu mai figurează. De-ar fi după mine, prin câte-ați trecut voi... Dar vezi că războiul nu-ngăduie. O să-ntreb la comandament. Poate vă varsă la vreo unitate nouă. S-au mai făcut câteva, chiar aici, în spatele frontului. Nu rămâneți pe-afară, nici o grijă.

E drept că nu de grija asta plângeam noi.

M-am uitat pe furiș la Lae. Dacă Lae putea fi mai negru decât îl făcuse maică-sa, acum era. Ochii cât cepele, albi și fioroși, de ziceai că-i sar afară din cap. Clămpănea din gură ca un câine care prinde muște, dar nu scotea nici un sunet. Nici eu nu eram mai breaz. Socoteam în gând cum să spun o vorbă, o singură vorbă, care să-l convingă pe locotenent de dreptatea noastră. Și tocmai când s-o zic, a sunat telefonul. Locotenentul a luat receptorul, s-a rezemat într-un cot, leneș și măreț deopotrivă, ca unul ce avea la degetul mic soarta atâtor amărâți ca noi.

– Alo!

A suflat în receptor, a strigat a doua oară „alo“, pe urmă a sărit în picioare, ca să-și poată da drumul la glas, pesemne; la început credeam că la capătul celălalt al firului se află un ins cam tare de ureche. Locotenentul a-nceput să vorbească urlând, lungind vocalele, cu speranța că va fi, în cele din urmă, auzit.

– Da, ieu... Coom? Ieu sunt, domnule maior, locotenentul Stoican. Alo! Se audee?... Vă aud, da, da... Cum, blindate? Asta-i bomboana pe colivă... Glumeam, da... Nu-mi arde de glumă, domnule maior. Am înțeles, bucătari, telefoniști, ordonanțe... Da, am notat... Da... Da... Am înțeles.

S-a încruntat la noi, a apăsat văzduhul cu mâna, într-un semn poruncitor: „stați pe loc!“ dar noi stăteam și așa, drepți, lângă ușă, cu mâinile lipite de poalele mantăii, simțeam în buzunar cutia de conserve și sfertul de pâine,

astea nu se lasă-n raniță, le porți cu tine și la privată, că nu se știe, cade bomba unde ți-ai lăsat ranița și rămâi flămând.

– Am înțeles, iau comanda... Cartușe? Da, avem. Cu grenadele stăm mai prost... Nu, nici de leac, le-au luat ieri cu proces-verbal... Sigur, nu vă intere... da, domnule maior... Dac-om trăi până mâine... Da, am înțeles! Am onoarea!

A trântit receptorul pe cutia de lemn gălbui, s-a lăsat pe scaun cu toată greutatea, a clătinat din cap și-a suflat greu umflându-și obrajii. Apoi s-a uitat la noi, de parcă atunci ne văzuse.

– Ei, flăcăi, plângeați după unitate. Acuma gata. Aici e unitatea voastră. Cum ziceai că te cheamă, caporale?

– Stuparu Ion, compania-ntâi...

A pus mâna pe-o foaie de hârtie și-un creion chimic, a scris silabisind:

– Stuparu Ion... Grupa-ntâi. Comandant de grupă.

– Și grupa?

– O să ai și grupă. Și cartușe și tot. Într-o oră să fim pe lizieră. Inamicul a rupt apărarea și vine-ncoace...

– Măiculiță, ce visai eu azi-noapte, s-a văitat Lae. Dom'locotinent, pupa-v-aș, dați-mă și pe mine-n grupa asta. Amândoi tot frontul...

– De ani de zile nedespărțiți..., l-am ajutat și eu.

– Vorba! s-a răstit locotenentul. Cu tine am altă treabă. Cum te cheamă, ostaș?

– Corcodel Lae, contingentul trei'ș'nouă.

– Oho, deșcă bătrână. Te-am scris. Comandant grupa a doua.

– Dom'locoti... Păi eu în viața mea...

– Vorba! a spus locotenentul. Tu te pricepi la război, ai fost în linia-ntâi. Ăilalți, ce să zic! Bucătari, bicicliști, telefoniști... Abia știu să țină pușca-n mână. Gata, hai afară. S-adunăm compania.

Ne-am luat ranițele de lângă ușă și am ieșit după locotenent, care flutura hârtia în mână.

– Măi Gligore! a strigat unui soldat care meșterea ceva la niște hamuri, lângă o căruță fără cai. Ia dă tu adunarea. În cinci minute să văd aici tot ce e soldat în gară și-n cantonament. Și scutiți, și ordonanțe, căruțași, sanitari, toți. Cu cască, mască, pușcă și sac de merinde. Executarea!

Ceva din glasul lui l-a făcut pe Gligore ăla să sară ca la foc. S-a dus prin dosul gării, pe unde știa el, și-au început să vină-n fugă soldații, punându-și din mers centurile, clănțănind închizătoarele puștilor, aruncându-și peste umăr chingile sacilor de merinde. În față, pe treapta telegrafului, locotenentul cu lista-n mână; pe peron, eu și Lae, unul în spatele altuia, cu brațul drept ridicat. Soldații veneau, se uitau, se îmbrânceau o clipă și pe urmă s-așezau cuminți în front, în stânga noastră. Încet-încet, trupa se alcătuia, parcă era de când lumea. Unul a îndrăznit o întrebare, că l-am auzit pe Lae în spatele meu:

– Ce să fie? E război, leatule, mânca-ți-aș nasul!

În vreme ce se alcătuia compania și locotenentul scria de zor grupele, dinspre magazii a tropăit în pas-alergător un subofițer voinic, cu mustață mare neagră, cu obraji roșii și șapca pe-o ureche.

– Treci încoa, Atudoriței, că nu mai răzbesc singur. Uite, termină mata tabelul nominal. Dar mai bine las' că-l fac eu. Ia doi oameni și adu ceva cartușe. Și mai ia doi să scoată mitraliera din magazie.

Majurul Atudoriței s-a apropiat de locotenent, l-a întrebat ceva la ureche. Locotenentul i-a răspuns în gura mare:

– Da, dom'le, da, nu-i exercițiu, inamicul a rupt frontul și vine-ncoace. Noi trebuie să rezistăm până vin întăriri din urmă. Au trimis o companie de călărași să ne ajute, la noapte ajung aici. Dar pân-atunci, ordin să nu ne clintim de pe poziție.

– Pai dacă-i ordin..., a spus liniștit Atudoriței. Să vie doi mai voinici. Tu și tu, hai cu mine după cartușe. Gligore, tu la mitralieră. Și-un ajutor încărcător.

– Eu, dom'majur. Soldat Garofeanu.

– Bine. Mergi cu mine. Dom'locotenent, putem să...?

– Dați-i drumul, a spus locotenentul. Mă duc să raportez cum stăm: efectiv control un ofițer, un subofițer, treizeci trupă.

– E ceva, a spus Atudoriței. Cartușe avem, adăposturile-s făcute... Să tot faci război.

Locotenentul a râs:

– Păi da. Ți s-o fi urât cu-atâta liniște. Gata. Caporale, ia comanda. Compania intră în dispozitiv de apărare pe un

singur eșalon, interzicând pătrunderea inamicului pe direcția lizierei de salcâmi...

Întocmai cum învățasem la școala de gradați. Am ieșit din front, am salutat și-am dat comanda, străduindu-mă să pun în glas ceva din fermitatea locotenentului:

– Companie, drepți! La dreap-ta! Direcția liziera de salcâmi, pas alergător, marș!

Mă aflam în frunte. În dreapta mea Lae alerga hotărât, cu pumnii la piept, după regulament, și-n urma noastră tropăia, în cadență, compania.

– Te văzuși comandant de grupă, Lae!

– Ce te miri, leat? Cu bafta mea, arde-o-ar focul, poci s-ajung și căpitan!

6.

– Am avut dreptate? spuse Mihai Antonescu. Era logic ca și Berlinul să caute o soluție, după Stalingrad. Uite dovada.

– Ce dovadă, Ică? Asta-i o dezmințire.

– Până nu faci foc nu iese fum. Ceva s-a întâmplat la Berlin. Dezmințirea zvonurilor despre o posibilă pace se traduce cam așa: nu e vorba despre pace, doar tatonări în vederea tratativelor. În timp ce Hitler tuna și fulgera că noi căutăm o soluție, pe frontul de răsărit nu se trăgea nici un foc de pușcă. Ai urmărit comunicatele?

– Credeam că în concediu nu citești presa.

– Dimpotrivă, am avut timp s-o citesc în liniște.

– Ei bine, întrebarea asta mi-am pus-o și eu. Cum s-a desprimăvărat, și unii și alții au vorbit despre o mare ofensivă. În realitate, la Salzburg, Hitler nu mi-a mai cerut trupe. Iar informatorii noștri de la Înaltul comandament susțin că ofițeri germani și ruși se întâlnesc la Kuibîșev, pentru a discuta un armistițiu.

– Eu mă uit și la ziarele germane. Au început să-l lase-n pace pe Stalin, în schimb laudă curajul și valoarea ostașilor ruși în comparație cu englezii și americanii. Cât despre al doilea front, au început să spună că e un simplu bluf.

Mareșalul scutură din cap.

– Nu-nțeleg ce vor să facă. Poate că rușii au de gând să se dea deoparte și să aștepte sfârșitul conflictului dintre Germania și occidentali.

– S-ar putea să se repete situația din 'treizeci și nouă. Adică Stalin și Hitler să-și împartă prada ca și atunci.

Mareșalul lăsă capul în jos și spuse cu tristețe:

– Dacă se ajunge acolo, nu-mi rămâne decât să dau foc petrolului, să-i trimit pe rege și pe șefii democrați în Turcia și să-mi trag un glonț în cap.

– Să nu exagerăm, zâmbi Mihai Antonescu. Avem și noi soluțiile noastre.

– Totdeauna ai fost un optimist. La ce soluții te gândești?

Mihai Antonescu se așeză mai bine în fotoliu, parcă pentru a da mai multă greutate cuvintelor, se aplecă înainte și spuse:

– Italia.

– Iarăși Italia? Știi bine că ai mai încercat și...

– Acuma s-a schimbat situația. Rușii au încă mari resurse, iar dacă la iarnă vor mai porni o ofensivă ca asta, ne pomenim cu ei la Prut.. Trebuie să căutăm o linie de acțiune comună.

– Te-ai gândit la ceva concret?

– „Antanta Mediteraneeană", un grup de state, în frunte cu Italia... Dacă ești de acord, mă duc personal la Roma, să discut cu ducele, cu regele și cu Bastianini, subsecretarul de stat de la externe. Altceva e când vorbești personal, și nu prin intermediul mesajelor și al emisarilor.

– Ar fi o idee, spuse mareșalul. Să le amintim și perspectiva: al doilea front va complica foarte mult situația Italiei.

– Nu-i așa? făcu Ică triumfător. Deci ești de acord.

– În principiu, da. Dar până la Italia, ce facem cu vecinii?

– Mergem înainte. Totul este pregătit. La Budapesta atmosfera e favorabilă tratativelor. E drept că ne-au cerut o concesie, să încetăm atacurile prin presă la adresa Ungariei.

– Dacă asta îi satisface...

– Nu știu cât îi satisface. Deocamdată ei au propus să trimită un politician extraguvernamental, cu misiunea de informare prealabilă și sondarea pozițiilor.

Mareșalul făcu un gest nerăbdător:

– Ce mai e și asta? Jocuri diplomatice? Extraguvernamental, prealabil... Nimic concret.

– Ca la început. Fază de tatonări. Mă gândeam să delegăm pe...

– Lasă-mă, Ică, cu emisarii tăi. De astă dată o să numesc eu pe cineva.

– Foarte bine. Pregătesc câteva propuneri, să ai de unde alege.

– Am și ales. E vorba de Gheorghe Marinescu. Un om serios, cu experiență.

– Știu, e priceput în politică, dar ce legătură are el cu problemele Transilvaniei?

– Nici nu trebuie să aibă. Nu discutăm cu ei probleme concrete, ci le expunem punctul nostru de vedere: nu putem lăsa în voia soartei un teritoriu românesc în care trăiesc un milion și jumătate de români. Abia după aceea discutăm despre tratamentul românilor aflați sub dominație străină. Subliniind caracterul provizoriu al acestei dominații. Este singurul mandat pe care-l putem încredința emisarului, indiferent cine-ar fi el.

– Înțeleg, spuse Mihai Antonescu. Și la ce rezultat crezi că ne putem aștepta?

– Nu de la ei va veni rezultatul, spuse mareșalul. Tot în mâna germanilor e cheia. Pe front e criză. Momentul e bun ca să facem puțină vâlvă pe problema Transilvaniei.

– Mai contăm pe germani acum?

Mareșalul îl măsură cu o privire încruntată:

– Cunoști o cale mai bună? Trupele noastre sunt departe de țară, în timp ce ungurii ne apasă granița cu forțele lor. Dacă nu ocupă toată Transilvania, au să-ncerce măcar să ajungă pe o linie mai favorabilă. Nu trebuie să așteptăm acel moment. Să dăm impresia unei atmosfere de destindere între noi și Ungaria, ca să îndepărtăm pericolul de la răsărit.

7.

– Domnule maior, am reținut un suspect.

Paulescu se ridică pe jumătate de pe scaun, cu receptorul lipit de ureche.

– Un suspect, măi Costache? De ce l-ai reținut?

– Dădea târcoale pe lângă unitate. L-am dus înăuntru, la corpul de gardă.

– Bine, vin imediat.

Asta-i bună, își spuse Paulescu aproape cu voce tare. Un suspect, tocmai astăzi!

Își strânse în grabă hârtiile, le închise în dulapul de fier și coborî scările îmbrăcându-și haina din mers. Se opri doar o clipă ca să deschidă ușa ofițerului de serviciu:

– Baciule!

– Încă n-ați plecat, domnule maior?

– Aveam de terminat sinteza internă. Dar mi-a telefonat Costache de la Malmaison. A reținut un suspect în fața cazărmii.

– Ce-o fi căutat acolo?

– O fi vreun prieten al lui Zaharia care a aflat că-i dăm drumul în seara asta.

– Ordinul îl știu numai câțiva inși...

– Între care și un suspect, vorba lui Costache.

– Să dau alarma?

– Nu cred că e nevoie. Iau mașina cu doi agenți și mă duc să văd despre ce e vorba. Dacă e ceva deosebit, îți telefonez de acolo.

Mașina de intervenție a Serviciului, un „Plymouth“ negru cu motor puternic, porni în goană pe strada pustie. În față, lângă șofer, Paulescu încerca să vadă prin întunericul abia luminat de farurile de camuflaj. Pe bancheta din spate, cei doi agenți vorbeau încet între ei. Când se apropiară de Calea Plevnei, Paulescu îi spuse șoferului:

– Încetinește. Îi lăsăm pe băieți în colț la Witing. Mergi mai departe, pe urmă întorci și oprești în fața porții.

Șoferul dădu din cap și luă virajul cam în forță.

– Mai încet, îl certă Paulescu. Nu suntem într-un film cu gangsteri. Să vedem și noi ce se întâmplă pe-aici.

Strada, prost pavată, era pustie. La poarta închisorii Malmaison staționa o limuzină mare, neagră, cu farurile stinse. Șoferul făcu un viraj scurt, luminând pentru o clipă numărul mașinii.

– Președinția, spuse încet unul dintre agenți.

– Bun. Voi coborâți la colț și dați o tură prin față, unul pe un trotuar, altul pe celălalt. Observați ce se întâmplă, dar nu interveniți decât în caz de urgență.

Mașina se opri. Cei doi agenți coborâră trântind portierele. Șoferul întoarse și după câteva secunde stopă în fața porții vechii cazărmi. Mașina președinției plecase. Paulescu coborî și intră pe poartă. Prezentă legitimația subofițerului de la intrare.

– Să trăiți, domnule maior. Ce doriți?

– V-au plecat musafirii?

– Au plecat. Toată după-amiaza a fost foială pe-aici. Întâi a venit șoferul arestatului Zaharia, să-i aducă haine și schimburi de acasă. Pe urmă, după ce se întunecase, a apărut agentul Costache cu un arestat. După aia, a venit o mașină de la președinție și l-a luat pe Zaharia.

– Și arestatul lui Costache unde-i?

– L-a dus la ofițerul de serviciu. Nu i-am auzit trecând jos, spre arest. Să întreb la telefon?

– Nu-i nevoie, mă duc eu acolo.

Ofițerul de serviciu, un locotenent tânăr, în uniformă, ședea la birou și citea dintr-un regulament cu scoarțe groase.

– Am onoarea, domnule maior.

– Vă salut, spuse Paulescu. Unde-i arestatul?

– E cu agentul Costache în camera de alături. Poftiți.

Paulescu intră în cămăruța întunecoasă, mobilată auster. Arestatul ședea pe patul de campanie de lângă perete; alături, pe un scaun, agentul Costache. Amândoi se ridicară la intrarea lui.

– Dumneavoastră, domnule Sturmer?

– Am onoarea, domnule maior. Totdeauna mă bucur să vă văd, dar de data asta mai mult ca oricând. Poate mă scoateți de aici. De când agenții S.S.I. iau oamenii nevinovați de pe stradă?

– De când oamenii nevinovați dau târcoale prin fața obiectivelor importante, râse Paulescu și făcu un semn lui Costache, care se strecură pe ușă uitându-se lung înapoi. Domnule Sturmer, aștept o explicație. Nu știam că Abwehrul supraveghează sediile Serviciului Special.

– Supraveghere? Nu ne-am permite una ca asta, se apără Sturmer. Pur și simplu, am primit ordin să asist la plecarea cuiva de aici. O persoană care ne interesează pe amândoi.

– Pe mine nu mă mai interesează. Pentru serviciul nostru domnul Zaharia a încetat să mai prezinte importanță. Totuși cum ați aflat că va fi eliberat astă-seară?

– Îmi luați un interogatoriu?

– A, nu. Și nici nu vă consider arestat. Reținerea dumneavoastră este un exces de zel al agentului. Mâine serviciul nostru o să vă prezinte scuze oficiale.

– Nu e cazul. Prefer să nu se facă prea multă vâlvă. Formal, nu prea aveam ce căuta aici, așa că la rândul lui și serviciul nostru ar fi obligat să vă prezinte scuze oficiale.

– Deci să lăsăm pe seama șefilor povestea cu scuzele?

– Sau să nu-i mai amestecăm deloc pe șefi.

– Ar fi o soluție. Mi s-a raportat că Zaharia a fost eliberat, deci supravegherea nu mai are rost. Îmi pare rău că nu v-ați îndeplinit misiunea.

– Eu personal nu mi-am îndeplinit-o. Dar mai avem și alți oameni de-ai noștri prin zonă. Avem ordin să-l urmărim discret pe Zaharia și să ne convingem că a ajuns teafăr acasă.

– Se teme Abwehrul de ceva?

– N-am cerut explicații. De altfel pot să-mi explic și singur. Zaharia știe o mulțime de lucruri. A supărat pe niște oameni. În primul rând pe domnul mareșal. În al doilea rând pe englezi și pe americani. Presupun că nici Serviciul Special nu e încântat de întorsătura asta...

– Serviciul Special iese din discuție. Nu ne ghidăm după sentimente personale. Noi îndeplinim ordinele și-atât.

– Oricum, noaptea, într-un oraș cufundat în întuneric, lui Zaharia i se pot întâmpla lucruri neplăcute. Asta-i teoria șefilor mei. Voiau să știe încotro pleacă după ce iese de aici.

– Vă pot da răspunsul: la Președinția Consiliului de Miniștri.

– Oho! Știam că domnul mareșal e plecat la Odessa.

– Bine informat ca totdeauna.

– Pentru meseria noastră, informația este condiția supraviețuirii, nu-i așa, domnule maior? Deci în situația că domnul mareșal lipsește din țară...

– Va fi primit de domnul vicepreeședinte. Ca dovadă, o mașină a președinției a venit să-l conducă acolo.

– Am înțeles perfect, domnule maior. Dar mai stau mult aici?

– V-am spus: nu sunteți arestat.

– Atunci prefer să continuăm discuția pe stradă. Pereții ăștia mă cam apasă...

Paulescu se ridică, își încheie haina. Sturmer făcu la fel, privindu-l cercetător.

– Bănuiesc că și misiunea dumneavoastră s-a încheiat, nu-i așa?

Paulescu deschise ușa și spuse ofițerului de serviciu:

– Domnule locotenent, reținerea domnului căpitan Sturmer a încetat. Dă-mi să semnez în registru. Tu, Costache, vezi că afară sunt doi oameni ai noștri cu mașina. Sunteți liberi cu toții; șoferul să plece înapoi la sediu. Am terminat pe ziua de azi. Serviciu ușor, se adresă tânărului locotenent.

– Am onoarea să vă salut, spuse acesta într-o impecabilă poziție de drepți.

Ajunși în stradă, Sturmer se uită lung în întuneric spre Gara de Nord.

– Așadar, băieții mei fac o plimbare până la Președinție, spuse el îngândurat. După aceea vom vedea ce se mai întâmplă.

– Nu văd ce se mai poate întâmpla, domnule Sturmer. Vă declar în mod categoric: pentru noi dosarul Zaharia a fost închis definitiv.

– Nu și pentru noi, replică Sturmer. Domnul Zaharia are prieteni importanți la Legație. Ba chiar și la Berlin. Deci suntem datori să-i purtăm de grijă.

– Mai aveam o întrebare: cum ați aflat că astăzi iese din arestul nostru?

– Simplu de tot: casa lui e supravegheată; observatorul nostru l-a văzut pe șoferul lui Zaharia punând în mașină un costum de haine. S-a luat după el, l-a văzut ducând costumul la închisoare... Acum am și eu o întrebare.

– Vă rog.

– Domnul Zaharia a primit de la englezi o fotografie, pentru un act de identitate fals. Oare le va spune englezilor că știm de ea?

– Ce interes ar avea? De altfel, nu cred să mai aibă curând ocazia să stea de vorbă cu ei. Sper că aveți o copie a fotografiei.

– Bineînțeles. Și n-am de gând s-o arunc la coș. S-ar putea să-mi fie de folos vreodată.

Ieșiseră în Calea Victoriei, pustie și cufundată în întuneric. O patrulă trecu în cadență, luminându-și drumul cu raza albăstruie a lanternei de camuflaj. Pașii ostașilor răsunau puternic în liniștea ce stăpânea orașul.

– Aici cred că ne despărțim, spuse Paulescu. Îmi pare rău de incidentul de astăzi.

Sturmer râse scurt:

– Să nu exagerăm. A fost o mică neînțelegere, atâta tot. Care nu trebuie să tulbure colaborarea noastră. N-am dreptate, domnule maior?

8.

Trebuie păstrat echilibrul, își spuse mareșalul răsfoind buletinele informative din mapa verde. Orice imprudență ne poate costa scump...

Doctorul Lupu, vechea lui cunoștință din P.N.Ț., îl ținea la curent cu ce se petrecea în rândul opoziției. Comunicatul de după întrevederea cu Hitler alarmase pe toată lumea; la sugestia guvernului ziarele publicaseră comentarii care îndulceau tonul belicos al comunicatului, dar răul era făcut. Serviciul Special și Siguranța urmăreau pas cu pas evenimentele; așa aflase mareșalul că Maniu, căruia i se raliase și Brătianu, pregătea un memoriu; îi cunoștea chiar și conținutul. De aceea nu se mirase când doctorul Lupu îi ceruse o audiență. Refuzase să primească memoriul, în schimb discutase îndelung cu doctorul Lupu, încercând să-l facă să înțeleagă – pe el și pe cei care-i încredințaseră mesajul – că legăturile lui Maniu cu englezii erau cunoscute de germani; germanii îi ceruseră să ia măsuri aspre, dar el refuzase – până când? Cât va putea să mai acopere niște acțiuni de o asemenea gravitate? El, mareșalul, îl apărase pe domnul Maniu în fața germanilor,

dar asta nu merge la infinit. Doresc șefii opoziției să se ajungă la o criză cu consecințe imprevizibile?

Doctorul Lupu se arătase înțelegător. Făgăduise că va stărui pe lângă Maniu să fie mai prudent și să nu facă greutăți guvernului.

Trecuseră aproape două luni de la această discuție, dar lucrurile nu se schimbaseră prea mult. Mareșalul frunzări prin buletinele informative adnotate de el însuși. Maniu se arătase bucuros de desființarea Cominternului, socotind că partidul comunist, ieșit de sub tutela strictă a Moscovei, se va apropia de politica națională, așa încât el va putea fi atras de partea forțelor democratice: „Noi va trebui să colaborăm cu muncitorimea și deci să stabilim relații cu partidul comunist". Mareșalul subliniase această frază; se opri din nou asupra ei. Ce putea ieși dintr-o asemenea alianță? Comuniștii erau puțini. Într-o țară agricolă ca România ei nu pot reprezenta o forță. Dar pe plan internațional? „Trebuie să luăm în serioasă considerare ipoteza ca Sovietele să devină factor politic în Europa și să exercite o influență în special asupra țărilor limitrofe", spunea Maniu.

Și ce să facem? Să ne resemnăm, să plecăm steagul după doi ani de război? se întrebă mareșalul indignat.

Ultima pagină din dosar era o notă a S.S.I., despre un nou memoriu, semnat ca de obicei de conducătorii ambelor partide. Maniu și Brătianu își uneau opiniile, atrăgându-i atenția că Ungaria manifestase mai multă independență politică și-și retrăsese trupele de pe front; interesele naționale impuneau ca România să facă același lucru și să pregătească armata pentru eliberarea Ardealului. La sfârșitul notei informative se menționa părerea lui Gheorghe Brătianu, că acest memoriu are menirea să înregistreze un nou protest al opoziției, ca document pentru ziua de mâine. Numai atât? se întrebă mareșalul. Ar fi bine dacă acțiunea lor ar servi doar la completarea arhivei.

Închise dosarul cu un gest hotărât. Hârtiile erau una, viața cu totul altceva. Iar viața, acum, îi părea mai complicată ca oricând. Tratativele cu Ungaria, începute modest, se sfârșiseră fără nici o perspectivă. Nici nu era de așteptat altceva. Delegatul Budapestei, Banffy Miklos, precizase de la început că nu va discuta probleme

teritoriale, pe care guvernul său le consideră rezolvate definitiv prin arbitrajul de la Viena. Înșiși germanii se arătaseră nemulțumiți de aceste convorbiri. Normal. Nu patronaseră ei „arbitrajul“? Desigur, Maniu avea dreptate, nu putem renunța la Ardeal. Ne vom afirma mereu și mereu hotărârea de a reface integritatea țării. Dar nu aruncându-ne orbește într-o luptă riscantă. Trebuie găsit momentul potrivit.

– Domnule mareșal, dacă-mi permiteți...

– Spune, Davidescu.

– Ați făgăduit că luați parte la ceremonia de la Sibiu.

– A, da. Avansarea promoției. Când este?

– Pe 26 iulie.

– Notează, voi fi acolo.

– Să pregătim o cuvântare?

– Nu-i nevoie. Știu de pe acum ce trebuie să le spun tinerilor ofițeri. Curaj și speranță în viitor. Nu proteste și lucrături de culise. Știi cum vreau să numesc această promoție?

– Mi-ați spus, domnule mareșal. Promoția „Mihai Viteazul“.

– Așa. E un nume simbolic. Să pregătești un ordin de zi.

9.

– Domnule Duca, doresc să-ți încredințez o misie istorică.

– Mă simt profund onorat, domnule președinte.

– La stăruințele mele, ai fost numit în Suedia, consilier de legație.

– Încă nu mi s-a comunicat oficial.

– Nu, dar lucrurile sunt hotărâte. Eu te cunosc bine, ești un tânăr de ispravă. L-am cunoscut bine și pe tatăl dumitale, Dumnezeu să-l odihnească în pace. Ca diplomat, cunoști bine situația nenorocită în care se află țara. Va trebui să reprezinți acolo națiunea română, ca orice membru al ambasadei, dar vei reprezenta mai cu seamă punctul de vedere al majestății sale regelui și al opoziției democratice. Trebuie să arăți Aliaților adevărul. Noi

pregătim acum un mesaj, o să ți-l trimit ca să-l predai miniștrilor Angliei și Americii, dar într-un mesaj nu poți cuprinde totul. Dorim să se știe că sentimentele nației noastre înclină, în majoritate covârșitoare, de partea Aliaților. Dacă forțele anglo-americane ajung la Dunăre, vom răsturna dictatura și vom instaura democrația. Avem oameni pregătiți în toată țara. Regele Mihai are încredere în acțiunea noastră; va trebui ca și guvernele aliate să aibă încredere.

Se întrerupse, privi în ochii atenți și ageri ai tânărului din fața lui, parcă dorind să se încredințeze că fusese înțeles.

– Domnule președinte, misiunea aceasta corespunde pe deplin convingerilor mele.

– Iar eu sunt încredințat că o vei îndeplini cu brio, spuse Maniu. Mai precizez un lucru, pe care desigur îl intuiești și singur: nu dezvălui legăturile cu diplomații englezi și americani nimănui din cadrul legației. Nici chiar ministrului, indiferent cine-ar fi el... Misiunea este strict confidențială. Dumneata vei fi principala noastră legătură cu Aliații.

Observă că obrajii tânărului diplomat se înroșiseră ușor. Zâmbi și continuă:

– Îți spun asta nu ca să te flatez, ci ca să înțelegi mai bine răspunderea care te apasă. Să rezumăm. Te vei prezenta miniștrilor Angliei și Americii ca emisar al grupului constituit din Casa Regală și opoziția democrată. În câteva zile vei primi mesajul nostru. Te vei conforma instrucțiunilor. Am mari speranțe în dumneata.

– Voi face tot ce pot, răspunse George Duca.

Iuliu Maniu puse ziarul deoparte. Lucrurile se precipitau. Debarcarea Aliaților în Sicilia punea capăt iluziilor lui Mihai Antonescu, care încercase să-i atragă pe italieni într-o acțiune comună pentru ieșirea din război. Nici tratativele secrete cu ungurii nu duseseră nicăieri. Mareșalul trebuia obligat să vadă realitatea și să salveze situația măcar în al doisprezecelea ceas. Ce aștepta? În partea centrală a frontului rușii câștigaseră teren; armata germană intrase în defensivă și, în unele zone, bătea în

retragere. Curând va veni rândul frontului de sud. Pe de altă parte, prezența noastră pe frontul rusesc ne atrage ostilitatea anglo-saxonilor. Și toate acestea pentru ce? Pentru interesele germanilor? Cele câteva divizii românești aflate pe front nu pot influența rezultatul războiului. Dacă ele s-ar afla în țară, ar restabili încrederea poporului și i-ar descuraja pe cei care nu încetează să ne amenințe. Așadar, retragerea trupelor de pe front se impune din toate punctele de vedere...

Îmcă un mesaj, își spuse Iuliu Maniu. N-are importanță al câtelea. Măcar acum, când ne aflăm în pragul catastrofei.

Se așeză hotărât la birou și-și pregăti un teanc de foi de hârtie. Totdeauna făcea mai multe ciorne, șlefuind cu grijă fiecare cuvânt, fiecare frază. Mareșalul trebuia, în cele din urmă, să înțeleagă punctul de vedere al opoziției.

Să-l înțeleagă și să-l accepte, gândi Maniu.

10.

– Încetinește și deschide puțin geamul.

– E fum, domnule mareșal, spuse cu îndoială colonelul Davidescu.

Precedat de o mașină de escortă, automobilul blindat al mareșalului gonea pe șoseaua București-Ploiești. Ocoli o groapă de bombă ce se căsca într-o latură a șoselei. Copacii din jur fuseseră doborâți de explozie. În depărtare trâmbe de fum negru, gros, ascundeau clădirile Ploieștiului. Prin geamul întredeschis, vântul fierbinte aduse un miros greu, de petrol și de cauciuc ars. Câteva ambulanțe, cu farurile aprinse, cu sirenele urlând, trecură spre București.

– Nu mă așteptam la asta, mormăi mareșalul. O adevărată catastrofă!

– Am centralizat datele apărării antiaeriene, spuse Davidescu. Din o sută șaizeci și trei de bombardiere americane, au fost doborâte treizeci și șase.

– Și pierderile noastre?

– Încă neprecizate. Rafinării, depozite, clădiri din oraș...

– La oameni mă refer.

– Avem destui morți. Cât despre răniți... I-ați văzut.

– Într-o jumătate de oră, un asemenea dezastru! spuse mareșalul. De necrezut!

– Putea să fie și mai rău. Dar stațiile de observare au dat alarma din timp; unele instalații au fost oprite, iar oamenii au intrat la adăpost. Aviația noastră de vânătoare s-a ridicat în aer și a atacat bombardierele.

– Să ceri propuneri de decorare. Câte avioane am pierdut?

– Încă nu sosiseră rapoartele când am plecat. Aflăm la întoarcere.

– Mergi mai încet, îi porunci mareșalul șoferului.

Treceau pe lângă un uriaș cvadrimotor prăbușit la câteva zeci de metri de șosea. Fuselajul argintiu era brăzdat de mari pete de funingine. Coada, frântă, zăcea mai departe, pe miriște.

– Bieții oameni... spuse mareșalul.

– Unii s-au salvat, au sărit cu parașutele. Dar mulți n-au reușit. Au atacat la mică înălțime. De obicei, avioanele acestea bombardează de la șapte mii de metri...

– Au vrut să lovească în plin.

În stânga șoselei, o flacără uriașă se înălța spre cer.

– Rafinăria, spuse șoferul. Am lucrat și eu aici, acum câțiva ani.

– Ia-o spre oraș, ordonă mareșalul. Să vedem ce s-a-ntâmplat acolo.

– Domnule mareșal, e riscant acum, încercă Davidescu să protesteze. Sunt incendii, s-ar putea să existe și bombe cu explozie întârziată... Cred că e periculos...

– Suntem soldați și e război, spuse mareșalul încet.

– Și-acum ce facem, Ică?

– Mergem înainte, spuse simplu Mihai Antonescu.

– După ce americanii au făcut zob Ploieștiul? Am fost pe acolo și ieri, și alaltăieri. Foc și ruine peste tot.

– Din rapoartele de la ministere rezultă că n-au fost prea mari distrugeri. Majoritatea rafinăriilor își continuă producția. Oricum, bombardamentul e un fel de semnal că trebuie să ne grăbim, accentuă Mihai Antonescu.

– Să acceptăm, adică. În condițiile dictate de ei.

– Nu. Pentru asta există tratative.

– Avem și poziție pentru tratative! Ce-ai făcut cu italienii?

– Am încercat cu noul guvern, dar am primit un răspuns diplomatic: ei privesc cu toată considerația legăturile stabilite cu România și așa mai departe.

– Adică nici un răspuns.

– Deocamdată. Dar situația lor e mai disperată ca a noastră. Cu trupele aliate în Sicilia, pregătindu-se să pornească spre nord.

– Și noi? Crezi că stăm mult mai bine? Rușii au ajuns pe Nipru.

– Mai au până aici. Oricum, începem tratativele direct cu Occidentul. Să ne ajute împotriva pretențiilor rusești. Schimbăm ambasadorii de la Ankara și Stockholm, și începem ofensiva diplomatică.

– Bine. Pe cine trimitem la Ankara?

– Un om de-al lui Maniu. Cretzianu.

– Tocmai pe el? A acceptat?

– Da. I-am explicat că persoana lui este un fel de garanție că avem într-adevăr intenția să ne desprindem de Axă.

– E prematur să vorbim despre asta.

– Prematur? Mă tem să nu fie prea târziu.

Mareșalul își trecu palma peste fruntea înaltă, își netezi părul sur, tuns mărunt, din creștet.

– Bine, spuse el. Înainte de plecare să-l inviți la mine. Vreau să stau personal de vorbă cu el.

11.

Din lanul de porumb se ridicară câțiva soldați germani, cu Schmeisser-uri în poziție de tragere. Sturmer le făcu un semn liniștitor și ei dispărură iarăși în porumb.

– O întâlnire neașteptată, spuse ironic Paulescu. Sunteți la un exercițiu tactic?

Sturmer sări șanțul, vârându-și pistolul în toc. Se apropie de maior și-l salută.

– Căutăm un telegrafist englez, explică el.

– Era vorba că nu întreprindeți măsuri militare pe teritoriul țării fără știrea noastră...

– Situație de excepție, domnule maior. Doi englezi au fost parașutați în Iugoslavia, cu o stație radio. Au trecut Dunărea și s-au instalat într-o pădure lângă Turnu Severin. Au pus stația în funcțiune și au transmis că au ajuns în România. Cei din Gestapo i-au localizat, i-au înconjurat; unul a fost ucis, celălalt a scăpat și a fugit cu stație cu tot. I-au pierdut urma. Ieri un agent din Gestapo a semnalat că pădurarul de la Vlăsia intră în fiecare seară în pădure, ducând mâncare și o damigeană cu apă. Fără-ndoială, ajută pe cineva ascuns acolo. Am primit ordin să-l urmărim, poate ne duce chiar la telegrafist. Dacă doriți, vă invit să luați parte la vânătoare.

– Pentru asta am venit, domnule Sturmer. Am fost anunțați că aici, în pădure, se observă o mișcare de trupe germane.

– Mișcare de trupe! Exagerat. Am cu mine o grupă de parașutiști și un camion pe care l-am lăsat la vreun kilometru depărtare, ca să nu bată la ochi. Oricum, intenționam să vă comunicăm despre această...

– Sunt convins, îl întrerupse Paulescu. Era de preferat s-o faceți înainte, nu după.

– Asta ține de relațiile între șefi, se dezvinovăți Sturmer. Eu am primit o grupă de soldați și o mașină. Mai departe e treaba lor. Oricum, sunt bucuros că ați venit aici. Să vă pun la curent cu situația. Casa pădurarului e supravegheată și am postat câte doi oameni la ieșirile principale din pădure. N-are pe unde să fugă.

Un soldat ieși pe furiș din porumb și-i șopti ceva lui Sturmer.

– Pădurarul a plecat pe o potecă spre est, domnule maior. Oamenii mei îl urmăresc de la distanță. Sunteți înarmat? Sper să nu fie nevoie, dar pentru orice eventualitate...

Paulescu își apăsă pistolul Beretta purtat cu o curea sub braț, în stilul detectivilor americani. O ciudă intensă îl apăsa. Ne-au luat-o înainte, gândi cu amărăciune. Un parașutist englez cu o stație radio. Cum or fi dat de el?

– Eu zic să mergem, propuse Sturmer. Intrăm pe cărarea asta în pădure. Ar avea haz să fie tocmai individul din poză.

– La Turnu Severin nu l-a văzut nimeni?

– Era seară și au deschis focul de la distanță. Agenții raportează că au zărit un bărbat înalt alergând cu o raniță în spate. Stația, desigur. S-au luat după el, dar l-au pierdut. Nopatea, în pădure... avantajul e de partea celui urmărit. Mai ales dacă cunoaște locurile. Pe scurt, s-au lăsat păgubași.

– Și acolo, în tabără, ce-au găsit?

– Ceea ce se așteptau să găsească. Un cort de excursie și o sârmă agățată de vârful unui copac. Un foc stins, mucuri de țigări și cutii de conserve goale. Nici o hârtiuță, nici o adresă. Mesajele pe care le-au transmis sunt codificate; își bat capul cu ele cei de la cifru.

Drumul devenea tot mai anevoios; tufișurile se îndesiseră, cărarea abia se mai distingea, cotropită de iarbă și de rugi de mure. Sturmer se oprea tot mai des și-și cerceta busola de la mână.

– Sper că suntem pe direcția cea bună, spuse el. M-am uitat pe hartă; pădurea nu e mai lată de doi kilometri.

Paulescu privi în jur, la soldații care se furișau pe după copaci cu pistoalele-mitralieră gata de tragere.

– Aș prefera să nu dezlănțuim un măcel.

– Nici o grijă, domnule maior. Armele sunt așa, pentru intimidare. Am ordin să-l prind viu. Trebuie să-l interogăm, să aflăm detalii.

Un soldat le veni în întâmpinare, mergând tupilat printre tufe. Spuse grăbit câteva cuvinte la urechea superiorului său. Sturmer se întoarse spre Paulescu:

– Domnule maior, am ajuns. În fața noastră se află o cabană vânătorească; acolo a intrat pădurarul. Se aude vorbă înăuntru. Propun să înconjurăm casa și să-i somăm. De acord?

– E operațiunea dumneavoastră, spuse Paulescu. Iar despre regimul juridic al arestatului mai avem vreme să discutăm.

– N-o să ne certăm pe el, îl liniști Sturmer. Așadar... să mergem.

Începură să înainteze, împreună cu ostașii. Curând se zări un acoperiș de șindrilă. O casă simplă, de fapt un canton cu o singură încăpere, cu o ușă și o fereastră deasupra prispei. Sturmer îl invită prin semne să se

adăpostească în spatele unui copac doborât; el își scoase pistolul și strigă:

– Atenție, cei din cabană! Sunteți înconjurați. Ieșiți unul câte unul, fără arme, cu mâinile sus!

Dinăuntru nici o mișcare. Sturmer așteptă o clipă, ridică capul și strigă iarăși:

– Peste zece secunde deschidem focul. Nu aveți nici o scăpare. Ieșiți unul câte unul, fără arme!

– Cine sunteți? întrebă dinăuntru o voce răgușită.

Sturmer îi făcu semn lui Paulescu să răspundă. Paulescu ezită o clipă, apoi strigă:

– Măi omule, nu mai lungi povestea. Suntem poliția militară, căutăm un dezertor. Dacă ești om cinstit, n-are de ce să-ți fie teamă. Ai zece secunde, atâta!

După câteva clipe, ușa cabanei se deschise încet, scârțâind. În prag apăru un bărbat vârstnic, neras, în uniformă de pădurar.

– Mă predau, strigă el. N-am făcut nimic rău.

– Ești singur?

Omul ezită puțin. Ridică mâinile și mai făcu câțiva pași.

– Trebuie să stăm de vorbă, spuse el. Vreau să discut cu comandantul.

Sturmer îi făcu un nou gest de invitație. Paulescu încuviință din cap și se ridică.

– Apropie-te. Eu sunt comandantul. Maior Paulescu de la statul-major.

– Să trăiți, dom'maior. Mihalache Mihai, pădurar la ocol. Și eu am fost militar. Sergent. În celălalt război.

– Lasă poveștile. Te-am întrebat dacă ești singur.

– Vă spun îndată. Am fost sergent și-am luptat la Târgu Jiu. M-a rănit o schijă de obuz la picior și m-au capturat nemții, că de eram teafăr nu mă prindeau așa ușor. Aproape doi ani în lagăr, până la armistițiu, domnule maior. Am mâncat pâinea amară de prizonier. Știu ce-i aia.

– Ascultă, nea Mihalache...

– Nu vă supărați, dom'maior. Știu ce-i aia să fii prizonier. Am găsit în pădure un pilot american. Căzut cu parașuta. Rănit în piept. L-am adus aici, în pădure, și l-am ascuns... Asta-i toată povestea. Acuma, dacă m-ați prins...

Paulescu simți că i se ia o povară de pe umeri. Așadar, nu era telegrafistul! Ce s-ar mai fi bucurat domnii de la Abwehr să pună mâna pe un agent englez cu stație cu tot!

– Bine, omule, nu știi ce spune legea? Cum să adăpostești un militar inamic?

– E rănit, dom'maior. Nu mai poate lupta. Ce fel de militar inamic mai e ăsta? E un om și-atât. L-am ajutat.

– N-avem timp de filosofie. E înarmat?

– Avea un pistol. I l-am luat de la-nceput, ca să fiu mai sigur. L-am ascuns în spatele cabanei, cu cartușe cu tot.

Paulescu se întoarse spre ascunzătoarea lui Sturmer. Acesta se ridică și porni spre ei. Pădurarul îl privi cu ochii mari și spuse repede:

– Domnule maior, m-am încrezut în cuvântul dumneavoastră... Mă dați pe mâna nemților?

– Nu frate, fii liniștit, îi șopti Paulescu. Ei caută pe cineva. Nu este omul pe care-l adăpostești.

Sturmer ajunsese lângă ei, cu pistolul în mână.

– Un pilot american rănit, îi explică Paulescu.

– Ne mulțumim și cu atât, spuse Sturmer dezamăgit. N-am interogat niciodată un pilot american.

– A, nu, aici se schimbă povestea. E capturat pe teritoriul nostru, de un cetățean român.

– Nu l-a capturat, ci l-a ascuns.

– Da de unde! Fiind rănit, nu-l putea transporta, nu-i așa, domnule Mihalache?

– Așa e, dom'maior. Până la Ploiești, cu căruța, dădea ortul popii. Să-mi încarc sufletul cu păcate?

– Trebuie să-l identificăm, spuse Sturmer. Eu am o misiune precisă.

– Absolut. Domnule Mihalache, mergem să vedem prizonierul.

Bătrânul îi conduse în cabană. Pe un pat făcut din pari, acoperit cu fân, zăcea un tânăr roșcovan, cu barba crescută, cu ochii aprinși de febră. Paulescu i se adresă în englezește:

– Sunt maiorul Paulescu din armata română. Numele dumitale și unitatea, te rog.

– Sergent Doherty din Forțele Aeriene ale U.S.A. Sunt prizonier de război și refuz să răspund la întrebări. Cer să fiu tratat în spiritul legilor internaționale.

– De la ce aerodrom ați decolat? interveni Sturmer.

– Refuz să răspund, sir. Chiar dacă încercați prin tortură...

– Nu va fi nici o tortură, spuse Paulescu. România respectă convențiile de la Geneva. Dar trebuie să te trimitem în lagăr. Rezişti la un drum de două ore cu maşina?

– Două ore? se miră Sturmer.

– Da. Mareşalul Antonescu a dat ordine stricte. Toți prizonierii englezi şi americani să fie internați în lagăr la Timiş, lângă Predeal.

– Lagăr, spuse cu ironie Sturmer. Mai degrabă stațiune alpină. Ciudat mod de a...

– Documente, hărți, ai ceva?

– Hărțile nu le țin eu, spuse prizonierul. Sunt... am fost observator. Când ne apropiam de Ploieşti ne-a atacat aviația de vânătoare. Am fost rănit. Pe urmă a luat foc un motor şi pilotul a dat ordin să sărim. Abia mă puteam mişca. M-a ajutat telegrafistul. A sărit şi el. Când m-am uitat în sus, am văzut avionul explodând. O duminică neagră pentru noi, sir.

– E clar, spuse Paulescu. Domnule Sturmer, v-ați convins că nu e omul pe care-l căutați. Prizonierul merge cu mine, aşa cum e normal. Ar trebui să improvizăm o targă...

– Targă am eu, spuse pădurarul. E în spatele cabanei. Cărăm cu ea fân pentru căprioare.

– Bun. Atunci... poate-l transportă soldații până la maşina mea.

– Asta-i bună, tresări Sturmer. Soldații germani să transporte un prizonier care nu-i al lor.

– E o rugămiunte, nu o cerere oficială.

– Şi un gest umanitar, completă ironic Sturmer. Dar trebuie să admiteți că e o situație neobişnuită.

– Eram sigur că ne-nțelegem până la urmă, zâmbi Paulescu.

12.

Mareşalul se opri brusc din plimbare, lăsă capul pe spate şi privi vârful unui brad uriaş care părea să atingă norii. Colonelul Davidescu se opri şi el, privi în sus şi se întoarse întrebător.

– Mă uit că vine toamna, spuse cu nostalgie mareşalul. Şi mă întreb ce-o să se mai întâmple pe front. Ții minte ce

spunea domnul Hitler când am fost la el? Că războiul va lua curând o nouă întorsătură.

– N-o spune prima dată.

– Da, dar acum avea un aer foarte optimist. Ca un jucător care are o carte mare și e gata s-o etaleze. Din această cauză probabil nu ne-a mai cerut trupe. Se bazează pe armele noi.

– Și între timp rușii iau Harkovul, ajuns la Marea de Azov și amenință Kievul. Dacă mai debarcă și englezii ...

– Dacă debarcă englezii, s-a terminat. În ce mă privește, n-am crezut o clipă că Anglia poate fi învinsă. I-am spus-o și lui Cretzianu, înainte de plecare. Nu vom trage nici un glonte împotriva soldaților britanici și americani, dacă ei apar aici. Și i-am mai spus că ne-am refăcut armata, după Stalingrad. Cine are urechi de auzit să audă.

Davidescu lovi cu vârful bocancului greu, de alpinist, o pietricică strălucitoare de pe alee. Ridică privirea spre mareșal:

– Nu mă amestec în politica externă. Dar din câte am înțeles eu, aliații din vest arată tot mai des spre ruși. Parcă ne-ar spune: Discutați cu ei, efectiv cu ei sunteți în război.

– Ceea ce e adevărat, spuse mareșalul. Suntem în război cu ei. Dar aliații lor n-au nici un cuvânt de spus?

– Eu am auzit o vorbă, domnule mareșal. Nimic oficial, desigur. Germanii susțin că între Aliați există o înțelegere, ca anglo-americanii să nu intre în Balcani.

– Ar însemna că suntem pierduți. Dar mi se pare imposibil. Nu-l văd pe Winston Churchill semnând o asemenea convenție.

– E totuși o temă de meditație, stărui șeful de cabinet. Povestea asta trebuie lămurită cât mai repede. Nu-mi permit să dau sugestii domnului mareșal, totuși...

– Lasă modestia, omule. Știi bine că ți-am încredințat totdeauna gândurile și planurile mele din punct de vedere militar. Spune de-a dreptul, ce propui?

– Să-i dați lui Teodorescu, la Ankara, împuternicirea de a afla dacă există o asemenea convenție.

– Dacă există, lucrurile se complică foarte mult. Dar eu sunt optimist. Churchill nu renunță așa ușor la planurile lui.

– Atunci, Teodorescu să le explice englezilor că vrem să evităm cu orice preț o ocupație rusească. De aceea, suntem

pregătiți să cooperăm cu forțele anglo-americane care ar intra în Balcani, punându-le la dispoziție trupe, armament, avioane, benzină și muniție.

Mareșalul se opri iarăși. Se întoarse încet, ca un turist care admiră priveliștea. De sus, de pe Cioplea, se vedeau crestele semețe ale munților, iar în vale, printre copaci, clădirile cu acoperișuri de olane roșii. Dar el nu vedea nimic din toate acestea; se gândea la ideea șefului de cabinet. În prima clipă, i se păru absurdă, apoi începu să-i evalueze șansele și implicațiile.

– Ascultă, Davidescu, dacă germanii ar afla de o propunere ca asta, ar ocupa România într-o singură noapte.

– Credeți că ar avea cum să afle?

– Nu, nu cred. Teodorescu e un om de totală încredere; s-ar putea adresa atașatului englez. Și argumente avem. Germanii speră să stabilizeze frontul pe linia Riga-Nistru, și să trimită o parte din trupe în Italia. Dacă ar fi opriți în zona centrală, rușii ar ataca mai puternic spre sud, ocupând România și Bulgaria; asta i-ar determina pe germani să încheie pace separată cu ei. De aici iarăși ar rezulta trupe pe care Hitler să le îndrepte împotriva Occidentului. E logic?

– E logic și, pe deasupra, promițător. Prezentând lucrurile în felul acesta, i-ați putea trezi la realitate pe anglo-americani. Pericolul sovietic nu amenință numai Balcanii; prin ricoșeu, el ar îngreuna și situația din vest.

Mareșalul mai făcu câțiva pași, cu fruntea-n jos.

– S-ar putea ca oferta asta făcută englezilor să fie o mare șansă pentru noi, spuse el într-un târziu. Hai să trecem la fapte. Cheamă-l imediat pe Teodorescu la București; pentru mai multă discreție, să pretexteze o problemă de familie. Iar dumneata pregătește o listă exactă cu rezervele de care dispunem, în afară de ceea ce avem pe front. Trupe, armament, cereale, petrol... exact cum ai spus. Nu-i rea deloc ideea, repetă mareșalul ca pentru sine.

Partea a treia

1.

Paulescu își puse impermeabilul și privi pe fereastră. În lumina săracă a amurgului, rarii trecători mergeau pe stradă zgribuliți, cu pas grăbit, ocolind șuvoaiele de apă ce curgeau de la streșini. Începutul lui noiembrie adusese o răcire a vremii și o ploaie tristă, insistentă, deșteptând melancolii.

Stinse lumina și încuie ușa. Colegul său, căpitanul Baciu, era plecat la Timiș. Se auzise despre pregătiri pentru evadarea unor prizonieri englezi. Coborî scările și ieși în stradă, ridicându-și gulerul impermeabilului.

– Am onoarea, domnule maior!

– Am onoarea, domnule Sturmer! Ce căutați prin cartierul nostru?

– Treceam întâmplător pe-aici și v-am văzut ieșind.

– De cele mai multe ori ne întâlnim întâmplător.

– Întâmplarea mai trebuie și ea ajutată uneori. Adevărul e că v-am așteptat.

– Cu riscul de a căpăta un guturai?

– Sunt călit. Nu uitați că am copilărit în Alpii Austrieci. Vă rețin cumva? Aveți treabă?

– Nu, deloc. În general sunt un singuratic. Însă pe o vreme ca asta, singurătatea aduce gânduri negre.

– Asta-i și părerea mea. Știți, voiam să stăm de vorbă, dar nu în cadru oficial. O întâlnire la birou presupune aprobări, formulare completate, rapoarte... Prefer o cale mai directă.

– Și mai romantică. Mă refer la ploaie.

– Asta-i pentru poeți. Pentru noi, ploaia poate fi un antract. Ne ajută să ne limpezim gândurile și să ne pregătim pentru tabloul următor.

– Ați rămas un artist.

– Nu-i vorba de artă aici. Adevărul este, domnule maior, ceva mai prozaic. Secția pentru România a Abwehrului...

– Se pare că e ceva foarte serios dacă folosiți titulatura oficială.

– Destul de serios. Deci, secția noastră își pune niște întrebări. Prima ar fi dacă nu cumva apropierea frontului determină o schimbare în politica României.

– Asta nu intră în preocupările noastre. E treaba diplomaților.

– E drept. Dar ei se mișcă greu. Au nevoie de precizări, pe urmă așteaptă un pretext ca să ceară o audiență în care subiectul principal se discută abia la sfârșit, ca un lucru neînsemnat. Totdeauna i-am admirat pe diplomați pentru răbdarea lor. Dar uneori nu-ți poți permite asemenea așteptări. Și cauți un prieten căruia să-i spui de-a dreptul ce-i supără pe șefi.

– Și ce-i supără pe șefi?

– Ei bănuiesc că autoritățile române încearcă o apropiere de Anglia și America. Și că această acțiune se face cu știrea mareșalului.

– Diplomații nu și-ar permite să facă o afirmație ca asta.

– Avem motive să credem că așa este. Vicepreședintele Mihai Antonescu a indicat presei să nu mai ia atitudine împotriva Occidentului.

– Această măsură s-a luat pentru a îndepărta perspectiva unor noi atacuri aeriene. Știți ce pagube ne-a adus bombardamentul de la Ploiești?

– Știm, dar explicația ar fi prea simplă. Am accepta-o dacă ar fi singura chestiune. Dar apar și altele. Guvernul caută să scoată trupele germane din țară.

– Pentru că armata noastră a preluat apărarea antiaeriană și a învățat să folosească armamentul nou. E normal să ne putem apăra singuri pământul țării.

– Aviația inamică nu țintește așa, în general, pământul țării, ci are un obiectiv precis: petrolul. Iar noi vrem să-l apărăm nu din noblețe sufletească, ci de nevoie.

– Sunteți cam nervos astăzi.

– Iertați-mă. Ploaia e de vină. Mă simt mizerabil când plouă, deși vin dintr-o regiune ploioasă. Dar asta n-are nici o legătură cu discuția noastră.

– V-am întrerupt.

– Nu, doar nu țineam un discurs. Ca să revin la chestiune: avem informații despre călătoria unor oameni politici în Turcia și Elveția. Mai ales persoane din anturajul vicepreședintelui Mihai Antonescu.

– E firesc. Mihai Antonescu girează Afacerile Externe.

– Ajungem la altă problemă sensibilă: politica externă. România găzduiește doi ambasadori din aceeași țară.

– Ce era să facem? N-aveam nici un motiv să-l expulzăm pe reprezentantul guvernului regal al Italiei. Iar dacă noua republică formată în nordul Italiei și-a trimis și ea un reprezentant la București, nu era să-l întoarcem de la aeroport. Am demonstrat că suntem imparțiali.

– Totuși Ministerul de Externe al Reichului a făcut în această privință niște recomandări de care guvernul român n-a ținut seama.

– O să raportez despre aceste nemulțumiri.

– Și încă una. Din ordinul mareșalului, jandarmeria a intensificat supravegherea germanilor.

– Vi se pare ciudat? Aflați atunci că numeroși germani rezidenți în România culeg informații despre starea de spirit a populației și a armatei. Cu alte cuvinte, suntem spionați la noi acasă!

– Asta-i opera partidului nazist. Noi, armata, nu ne suspectăm camarazii de luptă.

– Apropo de camaraderie. Mai sunteți supărat pe mine?

– Am fost, dar mi-a trecut. N-avea sens, pentru un prizonier, să periclităm relațiile noastre de până acum. Mai ales că ne așteaptă alte misiuni.

– Nu știam.

– Nici eu nu știu prea multe. Doar că mașinile noastre cu stații goniometrice au captat niște emisiuni radio foarte scurte. Atât de scurte, încât nu le pot localiza precis. Oricum, undeva în centrul Bucureștiului. Cercetările continuă, cum spun ziariștii. Nu m-aș mira să fie tocmai telegrafistul englez pe care-l căutăm. Mi-ar face plăcere să participăm împreună la arestarea lui.

– Și mie, se grăbi Paulescu să răspundă, încercând să dea glasului un ton voios.

Se opriră pe trotuar, în fața hotelului Athenée Palace.

– În clădirea asta se poate găsi bere Luther, domnule maior.

– Pe frigul ăsta... nu prea merge. Prefer să mă duc acasă, să-mi prepar un ceai cu rom și să citesc o carte polițistă.

– Cred că și eu voi face același lucru, spuse Sturmer. Sper să ne revedem curând, într-o nouă acțiune. Ca să fiu sincer prefer acțiunea. Discuțiile diplomatice mă obosesc.

– Și pe mine, domnule Sturmer. În multe cazuri ne potrivim la păreri.

2.

Ținând încă în mână comunicatul de război, mareșalul se apropie de hartă. În ultimele zile, telegramele vestiseră cedarea mai multor localități – unele importante, altele mai mărunte, ignorate până și de amănunțitele planuri de stat-major. Victorii modeste, fără importanță strategică, dar grăitoare pentru etapa în care intrase războiul: germanii pierdeau teren, frontul se apropia pas cu pas, kilometru cu kilometru, de hotarele României. Și totuși, deși primejdia devenea tot mai mare, englezii întârziau să răspundă. Atașatul militar de la Ankara raportase, printr-o telegramă cifrată, că transmisese imediat colegului său englez mesajul mareșalului – un semnal de alarmă și totodată o propunere îmbietoare: România punea la dispoziția forțelor de debarcare nu numai importante rezerve de cereale și petrol, ci și trupe, ba chiar și o parte din aurul de care dispunea. În așteptarea răspunsului, mareșalul opunea rezistență delegației sosite de la Berlin pentru reînnoirea acordurilor economice. Discuția fusese lungă și penibilă pentru ambele tabere; partea română refuză să livreze pe credit, cerând ca mărfurile pe care le exporta să fie plătite în aur și în produse. În fața insistențelor germane, guvernatorul Băncii Naționale amenințase că va demisiona dacă cererile de credite vor fi acceptate; retorica lui Clodius, reprezentantul economic al Berlinului, care apelase la sentimentele de

soldat ale mareșalului, se lovise de aceeași rezistență. Clodius vorbise despre soldatul german care apăra cu sângele său frontierele României împotriva bolșevismului; făcuse o aluzie la hambarele arhipline ale țării. Dar atât mareșalul cât și ceilalți negociatori rămăseseră pe poziții, respingând cererile de credite.

Venise apoi rândul cererilor de trupe. O scrisoare de la Hitler, care recunoștea că situația de pe frontul de sud s-a înrăutățit, solicita ca fiecare unitate românească să fie pusă la dispoziția frontului. Aproape în același timp, parcă spre a justifica mai apăsat cererea de ajutor germană, o ofensivă sovietică se declanșase în zona Melitopol, apropiindu-se de istmul Perekop și amenințând să taie legăturile dinspre uscat ale trupelor germane și române din Crimeea.

De ce nu vin englezii acum? se întrebă îngrijorat mareșalul. Era un moment potrivit pentru o debarcare în Balcani; s-ar fi atins două obiective deodată: germanii ar fi fost prinși între două focuri, iar drumul trupelor sovietice spre sud-est ar fi fost stăvilit...

O bătaie în ușă îi întrerupse meditațiile amare.

– Ce e, Davidescu?

– Domnule mareșal, o veste proastă. Rușii au închis istmul Perekop.

– Era de așteptat. Știi bine că i-am prevenit pe germani despre asta. Nu m-au ascultat. Hitler susține că Crimeea ar putea servi rușilor drept bază pentru atacuri aeriene asupra Ploieștilor. A promis s-o apere. Acum iată trupele noastre în capcană.

– Șapte divizii.

– Șapte divizii, întări mareșalul. Mă tem că se repetă povestea de la Stalingrad. I-am spus lui Hitler că n-aș mai putea suporta o asemenea lovitură. Trebuie să evacuăm trupele de acolo, până nu e prea târziu. Pe când el tot mai speră într-o recucerire a Ucrainei...

– De la Misiunea militară germană ni s-a transmis, politicos, că așteaptă răspunsul domnului mareșal la scrisoarea Führerului.

– O să răspund. Doar știi cum s-a stabilit la întâlnirea din septembrie: trupele noi pentru front vor fi gata abia la primăvară.

– Lumea vorbește că în timp ce nemții se întăresc, noi demobilizăm armata.

– Ce știe lumea? întrebă, sarcastic, mareșalul. Am demobilizat o parte din regimente ca să le pun la adăpost, să nu mi le ceară nemții pe front. La primul semnal, soldații se prezintă la cazarmă, își iau armele din rastel și sunt gata de luptă. Dar deocamdată nu avem trupe îndeajuns de bine înarmate. Materialul pe care ni l-a livrat Germania este insuficient și de slabă calitate. Ne lipsesc tancurile, artileria anticar, mijloacele de transmisiuni. Să pregătești scrisoarea de răspuns în acest sens. Suntem satisfăcuți că Reichul are în vedere tratative pentru retragerea trupelor germane din țară, întrucât prezența lor în anii 1941 și 1942 a avut efecte negative îndelungate asupra economiei. Pregătește proiectul de scrisoare și vino să-l discutăm.

– Am înțeles, domnule mareșal.

– Și roagă-l pe Ică să-mi facă urgent o vizită.

Mihai Antonescu intră pe ușă aproape neauzit. Mareșalul tresări când își auzi tusea discretă. Se întoarse brusc din fața hărții.

– Ică, bine că ai venit. Te-am deranjat?

– Nu. Veneam și fără invitație. Avem vești de la Lisabona. Englezii au răspuns.

– În sfârșit!

– Nu este ce-am fi dorit noi, dar, oricum, e un pas înainte. Au rămas la ideea capitulării necondiționate, semnată în fața tuturor celor trei Aliați.

– Bine că nu ne îmbrâncesc în brațele Moscovei.

– Nu direct, dar dacă ne luăm după rezoluția miniștrilor lor de externe, tot asta înseamnă: în cazul statelor aflate în război cu Rusia, guvernul sovietic are prioritate în conducerea tratativelor.

– Și se mai întreabă domnii din opoziție de ce nu schimb politica. Să dau țara pe mâna rușilor? Să pierd din nou teritoriile din est, pentru care am sacrificat atâția soldați? Mai bine să așteptăm debarcarea. În afara diviziilor din Crimeea, nu mai am alte trupe pe front.

– Înseamnă că propunerea lui Tătărescu...

– Să mă lase-n pace acest domn. Să nu-mi dea mie lecții. El, care-a patronat prăbușirea granițelor, îmi vorbește de răspundere. Dar nu port eu răspunderea pentru situația în care se găsea țara atunci, în septembrie. Ci mai ales el. Și n-o să se poată feri de judecata istoriei. Acesta este, pe scurt, răspunsul la mesajul lui Tătărescu. Mai sunt și alte lucruri. O să-i amintesc tot ceea ce pare a uita. Că a fost omul de încredere al unui monarh care a costat țara mai mult decât trei războaie. Că a patronat coborârea morală a societății și a adus țara în pragul unui război civil. Că atunci când i-am atras atenția asupra situației militare, în loc să mă sprijine în lupta mea pentru întărirea armatei, a fabricat „cazul general Antonescu”...

Făcu un gest de renunțare. Plecă fruntea și spuse cu glasul mult coborât:

– Ce să mai vorbim? O să-i trimit o scrisoare în care să-i spun toate aceste lucruri.

– În fond, omul a fost bine intenționat...

– Lasă, Ică, nu-l mai apăra. Când mi-a cerut o întrevedere, nu mi-a venit să cred. Ce putea să-mi spună acest om? Că țara este într-o situație grea? E ultimul care-o constată. De aceea nu l-am invitat. Ți-a adus ție scrisoarea. Un „act de conștiință”, spune el. Dar ce-a făcut atunci când a avut puterea în mână? Cu ce intră în istorie guvernarea lui? Acum vine să-mi propună negocieri directe cu Sovietele. Ca și cum n-am ști prețul pe care ni-l cere Stalin! Ți-am spus: cine ar accepta să piardă Basarabia și Bucovina după ce-am vărsat atâta sânge ca să le dezrobim?

– Înțeleg, spuse Mihai Antonescu pe un ton calm. Știind că rușii n-au acceptat niciodată pierderea Basarabiei, e limpede că asta va fi prima condiție pe care ar pune-o la tratative. Dacă ceilalți aliați ne-ar sprijini...

– Cu englezii ne-am lămurit.

– Să încercăm și cu Statele Unite. Avem la Madrid pe Scarlat Grigoriu. E în termeni buni cu ambasadorul american.

– Dă-i telegramă să-l contacteze imediat. Să-i descrie situația în care ne afllăm. Ca să evităm ocuparea țării de către Soviete, dorim să ieșim din război. Care sunt condițiile guvernului american? Așteptăm răspuns cât mai

grabnic. Cu fiecare zi frontul se apropie de granițele noastre.

O rafală de vânt zgudui ferestrele.

– Se strică timpul, spuse Mihai Antonescu, parcă ușurat că poate schimba subiectul.

– Se strică, răspunse posomorât mareșalul. Asta o să îngreuneze debarcarea în Balcani. Și de pe mare, și din aer, preciză el cu ochii la harta din perete.

3.

Iuliu Maniu sună și imediat feciorul se arătă în ușa salonului.

– Drăguță, strânge pe-aici și deschide puțin ferestrele. S-a fumat mult. Hârtiile de pe masă lasă-le cum sunt. Mai am de lucru.

– Da, domnule.

– Eu mă aflu în birou. Dacă sună cineva la ușă... știi.

– Da, domnule.

Puțină precauție nu strică, își spuse pentru a suta oară. În ultima vreme prietenii îi aduseseră vești alarmante: circula iarăși zvonul că Gestapoul are de gând să-l aresteze. Deși știa că mareșalul n-ar îngădui astfel de acte, își luase măsuri de prevedere. Convins că era un simplu zvon, lansat chiar de către germani ca să-l intimideze, să-l facă să se astâmpere. Nu mă astâmpăr, zâmbi în sinea lui președintele Partidului Național Țărănesc.

Se ridică cu greu din fotoliu. Își îndreptă umerii și ieși din cameră. În birou găsi ziarele, puse teanc pe măsuța de telefon. Nici nu se uită la ele. Răspunsul nu e în ziare, gândi. Îi atrase atenția un teanc de scrisori aflat alături, pe o tavă de argint. Poate că aici e ceva, își spuse plin de speranță. În ultimele săptămâni trimisese englezilor două memorii, solicitând acordul guvernelor aliate pentru trimiterea unui emisar din partea opoziției. Se apropie un moment prielnic pentru realizarea obiectivului nostru, preciza el în mesaj. Se gândise, desigur, la debarcarea aliaților occidentali. Poate în Turcia, apoi pe Marea Neagră, pe cursul Nistrului... Sau în Bulgaria, apoi peste Dunăre... Era treaba generalilor să

aleagă drumul. Important era ca Sir Winston Churchill să ia hotărârea, înlăturând perspectiva sumbră a ocupației sovietice.

Deschise prima scrisoare. Venea de la Grigore Gafencu care, aflat la Berna, avea legături strânse cu diplomații americani. Aceștia – scria Gafencu – urmăreau cu atenție situația din România. Departamentul de Stat transmisese misiunilor americane din țările neutre opinia că a venit momentul ca România să iasă din război cu orice risc.

Cu orice risc! își spuse cu amar Iuliu Maniu.

A doua scrisoare venea de la Alexandru Cretzianu, trimis, după sugestia sa, ca ministru al României la Ankara. Vești bune, scria Cretzianu. În câteva zile sosesc la București și vă pun la curent cu tot ce-am obținut aici.

Auzi soneria la ușă, apoi pași și vorbă. Înțelese că venise cineva apropiat și că valetul îl condusese în salon. Se ridică și porni și el într-acolo. Cum deschise ușa, dădu cu ochii de un tânăr înalt, foarte elegant.

– Respectele mele, domnule președinte!

– Domnule Buzești! Ce surpriză! Ia loc, dragul meu. Un coniac? O cafea?

– Pentru coniac e prea devreme. Iar cafea am băut cu maiestățile lor. Vin direct de la Palat. Am avut onoarea să conversez cu un agent secret britanic.

– Glumești, ca de obicei, făcu Maniu.

– Aflați că nu-i o glumă. I-a fost prezentat regelui un anume domn House, jurnalist, chipurile.

– De ce „chipurile”?

– Păi l-au introdus în palat cu tot felul de precauții. Un jurnalist nu trebuie să se ferească. Și-apoi toată povestea lui: că a fost trei ani prizonier la nemți, că a evadat din lagăr și dorește să se refugieze în Turcia... Ce fel de jurnalist mai e acesta? Mi-au povestit pe urmă. Când am venit eu și Ioanițiu, regele și regina mamă stăteau de vorbă cu el. Este la curent cu situația din țară și s-a oferit să transmită guvernului englez un mesaj personal al suveranului.

– Un ziarist care face legătura între regele Mihai și guvernul britanic, zâmbi Maniu. Și ce-a spus regele?

– A spus că dorește ca guvernul englez să fie informat cât mai exact asupra situației politice din România. Să fie încredințat de propriile sentimente ale majestăților lor, care

sunt favorabile Aliaților. Mareșalul a declarat război fără măcar să mă avertizeze, a spus regele. Am aflat acest fapt de la radio și din ziare. Regina mamă a relatat despre relațiile mareșalului cu Casa regală. Mareșalul se poartă cu aroganță, ne umilește și este incorect în relațiile cu Palatul.

– Și nu-i așa? mormăi Iuliu Maniu.

– Eu știu foarte bine că-i așa. Am avut multe ocazii să mă conving personal.

– E de mirare cum suportă...

– S-a vorbit și despre asta. Regele Mihai a declarat că suportă toate acestea din datorie față de țară. S-a gândit, a făcut proiecte împreună cu colaboratorii săi pentru a răsturna regimul, dar și-a dat seama că nu are mijloacele necesare. Iar o tentativă nereușită ar folosi lui Antonescu și nemților. Domnul jurnalist a întrebat dacă n-ar fi mai bine ca regele să-și pledeze personal cauza în fața aliaților.

– Ușor de zis. Ar însemna să lase țara și să plece.

– Bine-nțeles. Regele a răspuns că era de preferat să rămână aici, să susțină cu autoritatea sa colaborarea cu Aliații, la momentul potrivit. O plecare ar semăna cu o fugă de pericol. Preferă să aștepte evenimentele, cu speranța că Aliații ne vor sprijini. A precizat că înțelege principiul cooperării între cele trei Puteri și de aceea România și Rusia trebuie să ajungă la o înțelegere. La care domnul House a subliniat condiția pusă de Aliați pentru armistițiu, capitularea necondiționată. Regele a spus că știe, dar această formulă s-ar cuveni să permită anumite interpretări care s-o facă acceptabilă.

– Asta e o idee, spuse Iuliu Maniu. Ar trebui să ne consultăm cu specialiștii.

– Englezul a pus o întrebare interesantă. Dacă un „puci” n-ar fi o cale mai sigură pentru ieșirea din război. Și regele, și noi, ceilalți, i-am explicat că atâta vreme cât trupele Aliaților sunt departe, un „puci” ar eșua și ar provoca imediat reacția germană, adică ocuparea totală a țării.

– Asta-i și părerea mea, domnule Buzești.

– I-am explicat domnului House că asta ar fi în avantajul nemților. Ei ar avea resursele țării la discreție. Lovitura de stat n-ar putea reuși decât cu strânsa cooperare a Aliaților. Suveranul a sugerat că o debarcare anglo-americană în Balcani ar simplifica lucrurile. Pe urmă, englezul a vrut să

știe care ar fi intențiile regelui după răsturnarea mareșalului. Cine va conduce guvernul? Regele a spus că v-ar da dumneavoastră această misiune.

– Stai puțin, drăguță, spuse Maniu. Asta-i o treabă foarte serioasă. Trebuie gândită și...

– Regele a gândit-o și a spus-o frumos, domnule președinte. Că sunteți un om cinstit și că aveți sprijinul majorității poporului.

– Totuși, regulile democrației...

– A precizat și asta. Că înțelege să guverneze în spirit democratic și că va întreba după aceea poporul dacă dorește să rămâneți mai departe la putere. Și că, după părerea sa, aveți mari șanse să păstrați încrederea țării.

– Mă onorează toate acestea, spuse Maniu. Dar nu mă grăbesc. Când mi-au propus americanii să formez un guvern în exil, am refuzat. Ei n-au interese directe aici, în răsăritul Europei; preocuparea pentru zona noastră e numai de moment. Tot cu Anglia trebuie să mergem. E mai apropiată de interesele noastre. Dacă raportul domnului House va avea un ecou pozitiv, atunci ne putem pronunța. Oricum, te rog transmite Palatului aprecierea mea favorabilă pentru desfășurarea acestei întâlniri. Să sperăm că și rezultatele vor fi la fel de...

– Asta-i mai greu de prevăzut, zâmbi tânărul diplomat.

4.

– Ce se mai aude, domnule Cristescu?

– Și bune și rele, domnule mareșal.

– Mai există și vești bune?

– Dacă știi să le cauți. Oprirea ofensivei ruse pe Nipru a mai potolit puțin spiritele. Opoziția, deși se pronunță mereu pentru armistițiu, a hotărât să rămână în expectativă. Evenimentele din Italia – spun unii conducători țărăniști – ar trebui să fie un avertisment. Nu se poate încerca nimic fără debarcarea forțelor aliate în Balcani.

– Asta o știu și eu.

– Îi încurcă și demobilizarea. Ei consideră că această demobilizare a fost cerută de Germania, ca să nu aibă în

spatele frontului o armată ostilă când va avea loc debarcarea.

– Prostii! Am explicat destul de clar: avem nevoie de brațe de lucru în agricultură.

– Gura lumii, spuse cu nepăsare Eugen Cristescu. Tot așa se discută despre conferința de la Moscova. Chiar dacă intră rușii în țară, regimul de ocupație va fi condus de cele trei mari puteri.

– Asta au înțeles ei din hotărârea conferinței? Englezii sunt în Italia, americanii în Pacific, iar rușii la doi pași de granița noastră. La prima ofensivă mai serioasă, ajung pe Nistru.

– Eu, ca civil..., spuse prudent Cristescu.

– Nu-i vorba de înaltă strategie aici. Uită-te numai pe hartă.

– Nu e nevoie, domnule mareșal. Am adus cu mine un manifest comunist. Ascultați ce spune: Germania lasă sectorul de sud al frontului descoperit, pentru a acoperi sectorul de nord, apropiat de dânsa...

– Nu zice rău, trebuie să recunosc, spuse mareșalul. Cel care l-a compus înțelege foarte exact ce se întâmplă. Asta mă pune pe gânduri, domnule Cristescu. Vor fi ajuns comuniștii să aibă specialiști militari?

– Nu-i exclus. Dar mai există o variantă. Noi am cercetat. Literele și hârtia provin din țară, dar conținutul poate să fi fost alcătuit la Moscova. Am mai avut situații. Se vede că autorul nu știe bine românește, în schimb la strategie se pricepe. Este adevărat, încuviință mareșalul, tendința comandamentului german cam asta este, să consolideze partea centrală a frontului. Numai că noi ne opunem acestei tactici. Le-am cerut germanilor să mărească livrările de material militar. De două luni ne ciondănim cu ei.

– Numai că poporul nu știe asta, spuse Cristescu împăturind cu grijă manifestul.

– Negocierile sunt secrete, după cum e normal.

– Cât ar fi de secrete, trebuie să mai transpire câte ceva.

– Dumneata mă sfătuiești asta?

– În cazul acesta, da. Altfel riscăm ca poporul să se ia după manifeste, care repetă mereu că regimul a vândut țara Germaniei.

– „Vândut"?! tună mareșalul. Nu le-am dat nici un cap de ață gratis. Am adus vagoane de aur în țară. E drept, le-am acordat și credite, dar sunt reglementate și le vor achita.

– Tot legat de situația economică, spuse Cristescu. Umblă iarăși vorba că Garda de Fier s-a pus pe picioare și e pe punctul de a lua puterea.

– Altă prostie!

– Eu știu foarte bine că-i prostie. Agenții mei urmăresc pas cu pas problema. Dar mă gândesc că zvonurile sunt lansate de germani, ca să forțeze mâna guvernului în timpul tratativelor.

– Se poate, spuse mareșalul. Totuși situația de pe front nu-i atât de roză încât germanii să riște un conflict cu mareșalul Antonescu. Ar putea să câștige al treilea, și anume opoziția. Și ei știu asta. Mai bine să se lupte cu mine deschis, cavalerește, la masa tratativelor, decât să se lanseze într-o aventură cu legionarii. Chiar zilele acestea vom relua convorbirile.

– Ne apropiem de finalul negocierilor, spuse cu satisfacție Mihai Antonescu. Lucrăm la proiectul convenției.

– Era și timpul.

– Nu din vina noastră am întârziat, Ionele.

– Vrei să spui că eu...? E drept, m-am opus când era cazul. I-am spus-o limpede doctorului Clodius: trebuie să ne bazăm pe schimbul reciproc deplin. În bună parte, importurile noastre sunt tot în sprijinul războiului. Acum putem să mai slăbim puțin coarda.

– Așa am gândit-o și noi. Singurul care se mai opune este guvernatorul Băncii Naționale.

Mareșalul făcut o mișcare atât de bruscă, încât fotoliul trosni sub el.

– Nici așa, domnule. Face fiecare ce vrea? Am stabilit o anumită conduită, apoi toată lumea s-o urmeze. Ne-am opus la început, ca să avem de unde să cedăm. Nu puteam să rezistăm la infinit. Riscam să ne ia tot. Așa, dăm cât permite economia. Și negociem de la egal la egal. Iar dacă domnul Ottulescu nu-mi respectă ordinele, să plece.

– I-am sugerat să-și ia un concediu...

– Foarte bine. N-avem nevoie de încurcături acum. Trebuie să avem o situație stabilă. Ce mai spun emisarii tăi?

– Despre asta voiam să stăm de vorbă. De la Madrid ni se transmite răspunsul americanilor: singura soluție pentru a evita ocupația sovietică este un angajament că suntem dispuși să negociem capitularea fără condiții.

– Iarăși capitularea fără condiții!

– Există și aici niște nuanțe, spuse liniștit Mihai Antonescu.

– Nuanțe?

– Am putea, de pildă, să specificăm că acceptăm capitularea dacă Aliații debarcă în Balcani, sau dacă Turcia intră alături de ei în război.

– Și asta înseamnă „fără condiții"?

– Ei cunosc situația noastră și ar înțelege de ce ridicăm aceste cereri. În plus, ambasadorul american la Madrid este prieten personal al președintelui Roosevelt. El ar putea să dea explicații și să ne susțină.

Mareșalul se gândi puțin.

– Da, debarcarea ne-ar ajuta foarte mult. Ca și povestea cu turcii, deși turcii nu sunt dispuși să facă acest pas. Oricum, pregătește răspunsul în această idee. Acum ar fi momentul potrivit; peste câteva luni s-ar putea să avem țara plină cu trupe germane și ar fi mult mai greu și pentru noi, și pentru Aliați...

5.

– Paulescu, vino imediat la mine. Încuie totul și fii gata de plecare.

– Am înțeles, domnule director general.

Se ridică repede, își puse hârtiile în dulap, își îmbrăcă paltonul și se grăbi spre cabinetul lui Eugen Cristescu, neliniștit. De obicei directorul general punea secretarul să-l cheme; de data asta îi vorbise el însuși. Ca și cum era vorba de ceva foarte urgent. Sau foarte grav.

Când intră în anticameră, secretarul îi făcu un semn grăbit să intre fără să mai fie anunțat. Bătu la ușă.

– Intră!

– Am onoarea, domnule director general!

Eugen Cristescu își punea paltonul lung, cu guler negru de astrahan; îi vorbi în timp ce se îmbrăca:

– Jandarmii au capturat trei parașutiști englezi și i-au închis la Inspectorat. Mergem acolo să-i interogăm. Misiunea dumitale este să notezi tot ce se discută.

– Da, domnule director general.

– Apropo, unul dintre ei este domnul de Chastelain.

– Ah!

Eugen Cristescu râse satisfăcut:

– Știam c-o să te miri. La fel m-am mirat și eu. Tare aș vrea să știu ce pun la cale englezii. Dacă trimit aici un om de bază al serviciului lor de informații... Hai să mergem.

Își puse pălăria și ieși repede pe ușă. Paulescu nu-l văzuse niciodată atât de sprinten.

– Domnul mareșal s-a mirat și el. A dat ordin să fie tratați mai bine, în limitele situației de prizonieri de război.

– Prizonieri?

– Da. Au venit în uniformă militară. Și asta mi se pare ciudat. Și au adus cu ei o stație de emisiune radio. Aș da oricât să aflu cui era destinată.

Urcară în Buick-ul directorului general, care aștepta în curte cu motorul pornit.

– La Jandarmerie, pe Ștefan cel Mare, se adresă Cristescu agentului de la volan. Și dă-i viteză, că ne grăbim.

Paulescu strângea în brațe servieta, căutând să ocupe cât mai puțin loc. Alături de el, pe bancheta din spate, Eugen Cristescu respira precipitat.

– Trei oameni deodată, reluă el. Toți vorbesc românește. Toți în uniformă. Parcă știind dinainte că au să fie capturați. Prizonieri de război și-atât. Nici Curte marțială, nici pedeapsa cu moartea care-i pândește pe spioni. Interesant. Foarte interesant...

În timp ce urcau treptele de la intrarea monumentală a Inspectoratului, Cristescu îi spuse cam peste umăr.

– Inutil să mai precizez că tot ce auzi de acum înainte este strict confidențial. Secret desăvârșit, înțelegi?

Un ofițer îi aștepta la ușă. Îi conduse în cabinetul comandantului Jandarmeriei, generalul Tobescu. Din

spatele biroului uriaș se ridică un bărbat masiv, înalt, cu uniforma impecabilă. Câteva rânduri de barete îi împodobeau pieptul vestonului.

– Ce ziceți de asta, domnule Cristescu? spuse el în loc de salut.

– Mă intrigă, domnule general. Parcă s-au lăsat anume capturați. Ați discutat cu ei?

– V-am așteptat, să savurăm împreună spectacolul. Ofițerii mei le-au luat primul interogatoriu. N-au aflat mare lucru. Nici nu era de așteptat. N-ar fi trimis serviciul secret britanic niște începători vorbăreți.

– Unde i-ați instalat?

– În infirmerie. Am primit ordine clare: să fie tratați bine și păziți la fel de bine. M-am executat.

– Îi chemăm aici?

– Nu, am pregătit o încăpere mai... austeră. Cu ferestre către stradă, dar asigurate cu gratii.

– Credeți că ar încerca să evadeze?

– Știu și eu ce-i în mintea lor? Sunt dator să iau toate măsurile. M-am gândit să-i interogăm pe rând. Pe primul dintre ei l-am dus acolo. E cam nedormit.

– Atunci să începem. Nici noi n-o să avem o noapte prea liniștită.

Generalul îi invită cu un gest, dar Cristescu zâmbi:

– Gazda înainte.

Parcurseseră coridorul placat cu piatră; generalul se opri în fața unei uși păzite de două santinele. Intrară. Ofițerii aflați înăuntru se ridicară. Inclusiv prizonierul. Paulescu îl privi curios. Numele lui Gardyne de Chastelain îi devenise familiar; se vorbea de multe ori despre el ca despre un ofițer important al serviciului de informații britanic. Și iată-l acum aici, în fața lui, un bărbat încă tânăr, subțire, cu fruntea lată, cu o privire inteligentă. Purta uniforma de campanie a armatei engleze.

– Luați loc, vă rog, îl invită generalul. Știu că vorbiți românește. Preferați limba engleză? Putem aduce un translator.

– Mulțumesc, nu e nevoie, spuse de Chastelain cu un aer degajat. Am trăit mulți ani în România; putem discuta în românește.

– Las deoparte rapoartele celor care v-au interogat până acum, spuse generalul. Am înțeles cine sunteți și cum ați ajuns aici. Vorbiți-ne despre misiunea pentru care ați fost trimiși.

De Chastelain zâmbi și plecă privirea.

– Domnule general, spuse el deodată, suntem militari. Executăm ordine. Misiunea mea este să-l contactez personal pe mareșalul Antonescu și să-i transmit un mesaj din partea guvernului majestății sale britanice.

– Ce fel de mesaj?

– Referitor la condițiile pentru ieșirea României din război. Mareșalul trebuie convins să rupă legăturile cu Axa.

– Eu cred mai degrabă, interveni Eugen Cristescu, că ați venit să luați legătura cu opoziția. Știm și noi că se plănuiește o lovitură de stat.

De Chastelain clătină negativ din cap.

– La Cairo nu se mai pune bază pe această lovitură de stat. Șefii mei cred că numai mareșalul, care are și sprijinul armatei, poate schimba cursul politicii românești.

– Stimate domn, spuse Cristescu, ar trebui să fiți mai sincer cu noi. Avem mai multe posibilități. Să vă tratăm ca spioni...

– Suntem ofițeri, prizonieri de război. Am fost capturați imediat după parașutare.

– Eah! Una e pilotul care se salvează dintr-un avion lovit și alta e un grup parașutat cu o stație de radio, cu hărți și mesaje, dintr-un avion care se întoarce teafăr la bază. Apropo de avion, germanii l-au detectat, l-au urmărit pe tot parcursul și ne-au cerut explicații. Sper că nu vreți să ajungeți în mâinile Gestapoului.

– Nu cred că ar fi în interesul cuiva de aici, spuse englezul netulburat.

– Să vorbim deschis: părerea noastră este că ați venit să distrugeți instalațiile petroliere.

– A făcut-o aviația americană înaintea noastră.

Eugen Cristescu râse scurt:

– Am o părere bună despre serviciile de informații britanice. Știți bine că atacul american asupra Ploieștilor n-a realizat mare lucru. Ați venit să faceți ce n-au reușit ei.

– Nu-i adevărat, protestă de Chastelain.

– Vreți să vă cred? Înainte de război ați lucrat în petrol; cunoașteți Ploieștiul mai bine decât mine. Vreți să spuneți că v-au trimis întâmplător aici?

– Cunoșteam România, știam limba, am aici prieteni și foști colegi... Nu sunt destule argumente?

– Mda. Cristescu se întoarse spre general: Eu nu mai am alte întrebări deocamdată. Să vedem ce spun ceilalți.

– Conduceți prizonierul în camera de alături, se adresă generalul unuia dintre ofițeri. Și aduceți-l pe maiorul Porter.

Porter, al doilea membru al „expediției", era mai tânăr decât Chastelain, vorbea românește articulând cuvintele cu multă grijă, purta părul cu cărarea într-o parte și avea un aer tipic de gentleman.

– Bună seara, spuse el fără să se adreseze cuiva anume.

Generalul îi făcu semn să se așeze și frunzări hârtiile din fața lui.

– Nu vă mai ofer un translator. Din acte reiese că ați lucrat la Universitatea din București ca lector de engleză.

– Doi ani, preciză Porter. Am părăsit Bucureștiul când legația britanică a fost retrasă de aici.

– Și cum ați ajuns spion?

– Nu sunt spion, protestă Porter. Sunt ofițer în armata britanică. Mă aflu aici ca prizonier de război.

– Înțeleg. Vrem să ne povestiți împrejurările în care ați ajuns aici.

– Am fost parașutați în noaptea de 21 decembrie. Urma să aterizăm într-o zonă pe care o știam dinainte. Datorită ceții, pilotul a apreciat greșit zona de lansare și n-am putut ajunge la locul de întâlnire.

– Cu cine aveați întâlnire?

– Nu știu. Trebuia să fim așteptați și locul lansării să fie semnalizat. Am aterizat în apropiere de comuna Plosca, unde am fost prinși de jandarmi. N-am opus rezistență; nici nu eram înarmați. Aveam cu noi o stație de radioemisie, bani, harta regiunii și cifru pentru comunicațiile radio. Parașutele le-am ascuns în pădure.

– În ce scop ați venit aici?

– Să convingem guvernul român să iasă din război.

Cristescu interveni iarăși:

– E mai verosimil că ați venit să contactați opoziția.

– Nu. Comandamentul din Cairo nu mai acordă șanse unei lovituri de stat din partea opoziției. Se consideră că numai mareșalul ar putea schimba politica României.

– Pe cine cunoașteți la Ploiești?

– Nu cunosc pe nimeni. Nici orașul. Am trecut de câteva ori pe acolo, în drum spre Predeal.

– Ați primit misiunea să sabotați instalațiile petroliere?

– A făcut-o aviația americană înaintea noastră.

– Domnule Porter, știți bine că raidul american n-a dat prea mari rezultate. Noi credem că ați venit să le continuați opera.

– Nu este adevărat.

– N-ați urmat cursuri de sabotaj?

– Ba da. Ele fac parte din pregătirea noastră.

– În ce constă această pregătire?

– Tehnici de distrugere, parașutism, radiotelegrafie... Dar asta nu înseamnă că am venit să sabotăm industria petrolieră din România.

– Asupra dumneavoastră s-au găsit niște cifruri. Cum le folosiți?

– Nu vă pot spune.

– Domnule Porter, sunteți mai puțin cooperant decât colegul dumneavoastră. Dar o să vorbiți în cele din urmă! Puteți lua prizonierul!

Cu cel de-al treilea parașutist, Silviu Mețianu, un bărbat în vârstă de vreo cincizeci de ani, interogatoriul se desfășură în mod asemănător. Maiorul Paulescu umpluse câteva coli de hârtie cu scrisul său mărunt, ordonat; nota aproape mecanic ceea ce se vorbea, atent mai mult la intonație și la expresia feței prizonierilor. Păreau foarte siguri pe ei, făceau declarații aproape identice și nu se arătau îngrijorați de soarta care-i aștepta.

La sfârșitul discuției cu Mețianu, ofițerul de serviciu veni și-i șopti ceva generalului; acesta încuviință din cap și după câteva clipe de Chastelain fu adus din nou. Generalul ieși și reveni însoțind un alt general de jandarmi, la fel de înalt și voinic ca el, pe care Cristescu îl salută cu deferență. Paulescu îl cunoștea vag; știa doar că generalul Piki Vasiliu este prietenul apropiat al mareșalului și deține funcția de secretar de stat la Ministerul de Interne.

– Am onoarea, domnilor, răspunse acesta la salutul tuturor. Domnule de Chastelain, îmi pare rău că ne revedem într-o asemenea împrejurare neplăcută. Vă rog, luați loc. Am aflat în linii mari ce-ați discutat până acum. S-a raportat și conducătorului statului despre cazul dumneavoastră. Domnul mareșal a citit minuta de la primul interogatoriu și a cerut precizări. Așadar, doresc să aflu misiunea reală pentru care ați venit în România.

– Nu am nimic de adăugat la declarația anterioară, spuse de Chastelain. Am fost trimiși să convingem guvernul României să înceteze războiul.

– Domnule de Chastelain, spuse pe un ton mai aspru generalul Vasiliu, cred că vă dați seama în ce situație vă aflați. Despre sosirea dumneavoastră au cunoștință și germanii. Ca aliați suntem datori să le dăm explicații, dar mai întâi să știm noi înșine despre ce este vorba, ca să putem lua atitudinea corespunzătoare. În primul rând: misiunea dumneavoastră prevedea contacte cu opoziția, mai precis cu domnul Maniu?

De Chastelain ezită puțin, apoi ridică fruntea:

– Ei bine, am avut și o misiune legată de domnul Maniu. Trebuia să discutăm cu el și să pregătim plecarea unui reprezentant al opoziției la Cairo, unde să discute problemele ieșirii României din război. Desigur, dacă acest lucru ar ajunge la cunoștința germanilor, situația domnului Maniu ar fi dificilă.

– Puțin spus dificilă, încuviință generalul Vasiliu. Oricum, e bine că ați fost sincer. Următoarea întrebare: în planurile dumneavoastră intrau și sabotajele în zona petroliferă?

– Nu. Nici nu avem echipamentul necesar. Misiunea noastră este pur politică.

– Ce ne puteți spune despre debarcarea în Balcani?

– Nu cunosc intențiile comandamentului aliat în acest sens.

– Așa, spuse cu glas tărăgănat generalul Vasiliu. Domnule de Chastelain, mareșalul Antonescu consideră că sunteți ofițeri ai unei armate inamice și nu spioni. Ca prizonieri de război, nu veți fi predați germanilor. Ei vor pretinde însă să vă interogheze și nu-i putem refuza.

Declarațiile dumneavoastră nu trebuie să le dea nici un argument ca să vă preia ei.

– Sunt bucuros să colaborez, pentru a rămâne departe de Gestapo, zâmbi englezul.

– Așadar, nu admiteți că ați fost trimiși pentru sabotaj. Să zicem că trebuia să pregătiți un raport asupra situației economice și politice din țară, cu o atenție specială pentru producția de petrol. Aliații vor să-și formeze o părere asupra probabilității ca România să continue războiul. Misiunea ar fi durat câteva săptămâni. De acord?

– Cred că o versiune foarte bună.

– Până mâine să vă scrieți declarațiile în acest sens. Mareșalul dorește ca ele să fie văzute și retușate de domnul vicepreședinte Mihai Antonescu, care e specialist în drept internațional și va găsi formulări corespunzătoare.

– Vă stăm la dispoziție, eu și camarazii mei, spuse de Chastelain.

– Ne vom strădui să vă asigurăm condiții cât mai bune de detenție, așa e, domnule general?

Generalul Tobescu încuviință energic din cap.

– Totuși, urmă generalul Vasiliu, știind că regulamentul oricărei armate cere militarilor luați prizonieri să încerce totul ca să-și recapete libertatea, vă sfătuiesc să nu riscați o tentativă de evadare. În primul rând că n-ar fi posibil; paza e severă iar clădirea în care vă aflați e zdravănă ca o cetate. În al doilea rând, ne-ați pune într-o situație penibilă față de germani. Trebuie să răspundeți bunăvoinței mareșalului cu o comportare corespunzătoare. De altfel, o să ne mai vedem și putem discuta mai pe larg.

Se întoarse către generalul Tobescu:

– Sper că am terminat pe ziua de azi. Prizonierii să fie tratați cum s-a stabilit. Am onoarea, domnilor!

Plecă grăbit, însoțit de generalul Tobescu. Eugen Cristescu ridică din umeri și-și strânse caietul în care nu notase nimic:

– Să mergem, Paulescu.

Salută cu un semn din cap pe prizonierul care rămăsese liniștit pe scaunul lui. Ofiițerii de jandarmi se ridicară respectuoși să-l salute.

În timp ce coborau scările largi de piatră, Cristescu întrebă, ridicându-și gulerul paltonului:

– Ce zici, Paulescu?

– Ciudată poveste. Au rămas niște lucruri de lămurit.

– Avem timp destul, îl liniști șeful Serviciului Special.

6.

Stăteam pe prispă și fumam. Peste sat se lăsase liniștea, parcă nici nu era război. O auzeam doar pe Liuba, gazda mea, trebăluind prin bucătărie.

– Să-ți fie de bine, vere, și la mai mare! Venii să bem o dușcă.

Lae Corcodel m-a strâns în brațe de mi-au trosnit oasele.

– Lasă-mă, omule, că mă storcoșești. Și de ce naiba te-ai parfumat așa? Ai turnat un kil de odicolon pe tine. De unde ai făcut rost?

– De la o hazaică, s-a fudulit Lae. Ori ești gelos?

Trăsnea a parfum de trandafiri, dulceag, femeiesc. Și era proaspăt tuns.

– Măi, Lae, tu mă uimești. Mă tot miram unde dispari așa...

– Păi tu, măi vere, pardon, dom'sergent, ești mereu ocupat cu treburile unității.

– Ce unitate, măi! Mare lucru, comandant de pluton!

– Adu-ți aminte, la-nceput toți comandanții de pluton erau ofițeri. Acuma e drept, ne-am și școlit la regimentală...

– Mare școală, patruzeci de zile!

– În patru'j' de zile un băiat deștept învață multe. Și apoi pe unde să aducă ofițeri la plutoane? Văzui și eu pe-o hartă. Păi dacă-i adevărat ce spune acolo... În trei părți apă, și pe partea unde-i pământul, stă alde Ivan la pândă cu tunurile. Crimeea asta e un soi de țarc mare.

– Un țarc foarte mare dacă-ncap în el atâtea divizii.

– Știi ce zicea soldatul de la popotă? a spus Lae turnând cu frică în cănile de aluminiu băutură din bidonul lui. Că au promis să ne scoată cu vapoarele de-aici.

– Fugi, măi, cu poveștile!

– Să moară mama, așa a zis. Că vorbeau într-o seară dom' colonel cu alți vreo doi, la un pahar de vin. El venise să strângă farfuriile și când l-au văzut au tăcut.

– Vorbe de clacă. Nici gând de retragere.

– Mânca-l-ar neica, cum se cunoaște c-a ajuns mare. A-nceput să ţină cu șefii. Auzi, Ioane, eu parcă am o presimţire, așa. P'în câte trecurăm noi în ăști doi ani jumate, și vruse bunul Dumnezeu să scăpăm și-am scăpat. Da'acu, vere, eu zic că nu mai avem scăpare...

– Taci, prostule, nu cobi.

– Ce să nu cobesc, că așa e. Merserăm noi până-n inima Rusiei, mai-mai să vedem turlele bisericilor din orașul lui Stalin?

– Coșuri de fabrică, nu turle. Și nu-i orașul lui.

– Păi nu-i zice Stalingrad? E, și fie cum zici tu. Fuserăm noi acolo, ă? Și s-au retras ai noștri, câţi mai scăpară, și-ajunseră la un pas de Nistru? Zici că Lae îi prost, da de când cu regimentala, a-nvăţat și el, sireacul, să citească-n hartă. Și harta așa spune. Văzui când mă dusei după solde, la punctul de comandă. Frontul se tot du-uce spre Basarabia noastră. Și noi stăm aici și le ţinem de șase nemţilor.

– Iar vorbești prostii.

– Nu e prostii. De ce ne puseră pe noi în faţă, acolo, la strâmtoare? Aveam într-o parte marea și-n alta derdelușu ăla, și-n spate nemţii cu artileria, ca boierii. Noi înghiţeam ţărâna când trăgeau tancurile lui Ivan. Mă și mir că mai puteam să tragem. Atunci te făcură sergent.

– Uitasem de asta. Hai să mai tragem o dușcă, și mai lasă vorbăria că m-ai ameţit.

– Am înţeles, dom' sergent.

– Du-te dracului.

Lae a ciocnit cana de aluminiu de a mea și-am dat amândoi băutura pe gât.

– Tare-al naibii basamacul ăsta, a zis Lae cu admiraţie. Ne-am deprins să bem după metoda lor. Păi la noi, vere, în sat la noi, nu se pomenește așa ceva. Ţuica de-o scot ai noștri poţi s-o bei ca pe apă. E drept, mai e fruntea de la-nceput, dar p-aia ori o păstrează de leac, ori o amestecă cu poșirca de la urmă ca s-o mai întărească.

– Văd că te pricepi.

– Păi câte lemne am cărat eu toamna la cazan la al lui Trăistaru! P-ormă, când începea să picure, mă aţineam pe lângă botă, și mai gustam să n-ajungă apă chioară. După două ceasuri, eram beţi turtă, și eu, și stăpânul ţuicii. Numai

Trăistaru ăla rămânea treaz. Șmecher, de! Trebuia să vadă cum spală cazanul pentru...

– Alarmă! Săriți, fraților, că vin tancurile!

– Iar tancuri, arză-le focu! a ocărât Lae pe-nfundate.

Mi-am luat automatul Orița și două încărcătoare din raniță. Ranița am lăsat-o acolo, semn pentru Liuba că aveam să ne întoarcem. Chiar dacă-i alungam pe atacatori, nu-i puteam împinge prea departe; muniții primeam cu țârâita, de întăriri nici vorbă, cel mult să îndeplinim ordinul acela disperat: „Mențineți pozițiile cu orice sacrificiu!”

Liuba a ieșit din bucătărie ștergându-și mâinile de șorț. Mi-am trecut cureaua automatului pe după gât și i-am făcut semn. Ea n-a răspuns, doar s-a uitat lung la mine cu ochii albaștri-cenușii ca un cer de amiază. De sub băsmăluța roșie, o șuviță de păr blond îi juca pe frunte în bătaia vântului. Când am ieșit pe portiță, m-am uitat înapoi. Era tot acolo, frământând șorțul în mâini.

– Mă-ntorc, Liuba, am strigat și-am luat-o la fugă să-mi ajung din urmă plutonul.

Știam unde mi-e locul în caz de atac. Mai mâncasem de două ori papara asta, după ce compania noastră ocupase poziții în marginea satului. Câte-un pluton stătea de gardă cu schimbul, în avanposturi; noi, ceilalți, ne odihneam prin casele oamenilor. Când se dădea alarma, alergam să întărim trupele din avanposturi; trăgeam de mama focului până când inamicul vedea că nu e chip să ne răzbească. Dădeau ordin de retragere, și plecau adunându-și răniții. Era un fel de înțelegere între noi și ei, fără știrea vreunui stat-major: să ne lăsăm în pace când ne adunam răniții. Pe front începi să crezi în semne și povești; un rus care-a tras într-un sanitar a călcat pe-o mină și l-a făcut bucățele; un neamț care-a vrut să-mpuște un rănit a primit o rafală de mitralieră drept în piept; un român care...

– Dă-ncoa patronu'ăla, vere, și-o să vezi un tanc cum se-nvârtește-n loc.

Lae făcuse școală specială, patru săptămâni, învățase să umble cu noile arme; la un atac, înainte de Crăciun, lovise două tancuri cu aruncătorul Ofenrohr; dar acum tot ce-

aveam erau trei grenade Faustpatrone, pe care le păstram pentru caz de ananghie.

– Ce te uiți așa, nu le vezi cum vin?

Veneau, într-adevăr. Erau trei, și se îndreptau anume spre sectorul nostru; mai departe nu-mi păsa ce se întâmplă. Trei tancuri; și noi aveam trei grenade; cine pune rămășag că toate trei își ating ținta?

– Îs trei grenade de toate, și poate ne mai trebuie. Îți dau una singură. Vezi să nu dai greș.

– Să dau greș, fir-aș al dracu'! Asta ne-ar mai lipsi!

I-am dat grenada urâtă ca o măciucă de fier. Lae a dus-o la umăr fără grabă, de parc-ar fi fost în poligon, și-a așteptat. Tancurile veneau și veneau, urcând povârnișul, legănându-se prin gropi; unul pe mijloc, celelalte două nițel mai înapoi, pe laturi. În urma lor, infanteriștii.

– Nu trage nimeni! am strigat. Deschidem focul la comandă. Lăsați-i să se apropie!

Știam bine că la atac, când vezi puhoiul de oameni alergând spre tine, tare-ți vine să apeși pe trăgaci. Dar cum aveam cartușele bob-numărat, nu ne dădea mâna să facem risipă.

– Să te văd, Lae! am strigat.

Lae s-a chiorât prin aparatul de ochire simplu al armei, s-a cocârjat mai mult, a mișcat nițel din șolduri și-am auzit bubuitura. Prin fumul albăstrui iscat de plecarea grenadei m-am uitat spre tancuri. Cel din mijloc s-a răsucit în loc și s-a oprit.

– Drept în șenilă, a țipat un soldat lângă mine.

– Ai mângâiat cur de babă, dom'caporal, a strigat altul.

Lae a zvârlit suportul grenadei, nefolositor acum, și s-a holbat la mine:

– Mai dă-mi una, vere, mânca-ți-aș limba!

Celelalte două tancuri se opriseră în loc, pe pantă, și-și îndreptau țevile spre noi. Știam că trag precis când stau pe loc. Trebuia să risc. I-am dat grenada într-o clipă; în clipa următoare Lae a dus-o la umăr. Trage o dată! l-am îndemnat în gând.

Măciuca de fier a tunat iarăși. Al doilea tanc s-a învăluit în fum negru. Toată poziția a scos un urlet de bucurie.

– Bravo, Lae! am strigat și eu.

O țandără de soare a clipit la țeava tancului al treilea; am băgat toți capul în tranșee și-n clipa următoare proiectilul a șuierat scurt peste noi și s-a spart la câțiva metri. O paleașcă de noroi mi-a căzut drept în spinare. Auzeam cum cad bucăți de pământ în jurul meu. După aceea am ridicat capul. Știam cât le trebuie să încarce iarăși tunul.

– Pluton, asupra infanteriei, foc! am strigat.

O răpăială de împușcături s-a pornit în jurul meu. Din flancuri au început să latre puștile-mitralieră. Apoi am văzut tancul rămas teafăr întorcându-se și pornind înapoi, la vale. Din celelalte două, oameni în combinezoane negre au început să sară jos și să alerge spre ai lor. Fumul de la tancul incendiat se înălța încet spre cer.

– Încetați tragerea! am strigat. Nu risipiți muniția!

Spusesem vorba asta de zeci de ori. O auzeam de la comandantul companiei și de la majurul care ne împrospăta rezerva de cartușe după fiecare luptă.

M-am apropiat de Lae și l-am bătut pe umăr.

– Dac-ar fi după mine, ți-aș da o decorație.

– Medalia „Zece zile-acasă", mi-a-ntors-o el. Zău, vere, ce-o fi cu permisiile alea, parcă le mâncară lupchii!

Seara, târziu, ne-au dat liber de pe poziții. Plutonul doi era de veghe; plutonul nostru, trei, avea să-l schimbe în zori. Până atunci, ne-am întors în sat.

Mergeam pe uliță, prin zăpada bătătorită, și căutam, prin beznă, casa Liubei. Lae venea după mine, îngânând din gât, lăutărește, un cântec fără cuvinte. Un cântec cam bajocoritor, născocit de vreun glumeț la începutul războiului: „Șapte mere-ntr-o basma/ Și-am plecat la Moscova."

– Termină cu mormăiala asta.

– De ce? Se supără nemții? a râs Lae venind lângă mine.

– Nu despre nemți e vorba-n cântec.

– Al dracu' fu ăla de-l născoci, Ioane. Nu ne-am dus noi la Moscova, da' la Stalingrad tot fuserăm. Cu șapte mere-ntr-o basma, să moară mama!

– Las-o baltă.

– Ce, nu-i așa? Parcă mari bunătăți aveam cu noi! Și nici nemții, cât îs ei de nemți, nu ne-au răsfățat cu bucatele.

– Tot la mâncare ți-e gândul. Și când se uită omul la tine, ești slab ca un țâr.

– De trai bun, se vede treaba. Ei, las' că trece și asta. Mă gândesc la ceaiul ce-o să-l beau diseară.

– Ești dat naibii, Lae. Am băgat eu de seamă că n-ai dormit în cantonament.

– Tot în cantonament fusei, doar cu o casă mai hacaná. O știi pe hazaica solidă, de-și făcea mereu drum la fântână? Ziceai că adapă zece vaci, și ea n-avea decât găini. Ce, ca tine, băiat fin, să spui poezii la gura sobei?

E drept, în prima seară Liuba ne dăduse ceai și niște gogoși mari, făcute cu zahărul adus de noi. Am mâncat, am băut ceaiul și-am stat la povești. De la o vreme, Lae se cuibărise între sobă și perete și adormise, în vreme ce noi vorbeam. Mama ei era românca din Ismail, se măritase cu un marinar din Kersones. Când Liuba avea șapte ani, taică-său se pierduse pe mare; văduva se mutase în satul ăsta de pe malul mării și se făcuse țărancă. Murise acum un an, la un bombardament, pe când căra cartofi cu camionul spre port.

– Un' te gândești, vere, de nu mai zici nimic?

– Vrei să le știi pe toate?

– Io nu-mi bat capul. Ce-o fi o fi. Măcar să dorm la căldură când se poate. Are hazaica un fund cât toba mare de la fanfară. Așa că te las singurel și-n noaptea asta.

– Bine, Lae. Vezi să nu dea partizanii peste tine, să-ți ia pușca.

– Mie? Hă-hă! Poate nu știi c-o țin noaptea sub cap. Hazaica se mai lovește de ea, că are obicei să doarmă pe perna mea, da' nu zice nimic... Noapte bună, Ioane. Și vezi ce faci, lasă poezelele, că mâine nu se știe.

Am socotit că-i mai cuminte să nu-i răspund. Am dibuit zăvorașul de la poartă și-am intrat. De dimineață făcusem pârtie la prispa casei. În capătul pârtiei mă aștepta Liuba.

– Tu ești?

– Eu.

– Mi-a fost frică, a șoptit ea și m-a sărutat pe obraz.

Am luat-o de mijloc și am condus-o ușurel spre ușă. Casa era luminată doar de flăcările care jucau în sobă;

pâlpâirile lor se strecurau pe lângă ușiță și printre ochiurile plitei. Mi-am pus arma pe-un scaun și mi-am scos mantaua și căciula. Ea mi-a turnat apă să mă spăl de noroiul din tranșee. Mi-a întins un prosop curat și aspru, care mirosea plăcut a nu știu ce buruieni. Îi vedeam silueta nedeslușit prin flăcările jucăușe. Mijlocul subțire, sânii rotunzi, sănătoși, ascunși acum de cojocelul cu care venise să mă-ntâmpine. Am întins mâna și i-am înlăturat cojocelul. Ea s-a ferit puțin, dar l-a lăsat să cadă. Cu cealaltă mână i-am înconjurat mijlocul subțire.

– Nu ți-e foame? m-a întrebat în șoaptă.

– Nu.

– Nu ți-e sete?

– Nici sete.

Am strâns-o lângă mine. Prin țesătura aspră a vestonului îi simțeam sânii robuști apăsându-mi pieptul. Am sărutat-o. Avea buzele fierbinți și umede și moi. Gata să le dăruiască. Un fior dulce mă străbătea, atât de puternic încât simțeam o vână mi se zbătea la gât ca după alergătură. Simțeam șoldul ei lipindu-se de mine, apăsându-se de mine; când ne-am desprins din sărutarea aceea lungă, ea a șovăit, de parcă-i părea rău că se sfârșise; am apropiat-o iar, și-atunci ea mi-a venit în întâmpinare, cu o nerăbdare nouă. Așa, îmbrățișați, mișcându-ne ca o singură ființă, ne-am apropiat de patul tare și înalt, așezat lângă perete în rând cu soba; ne-am împiedicat de pat și-n clipa următoare ne aflam întinși, unul lângă altul, tot nedespărțiți. I-am descheiat cu blândețe, unul câte unul, nasturii bluzei, până când un sân s-a arătat, țanțoș, în deschizătură; m-am aplecat și i-am atins cu buzele vârful gros, ademenitor, întărit de ațâțarea așteptării; atunci am simțit-o înfiorându-se, zvâcnind spre mine cu toată ființa, șoptindu-mi ceva la ureche sau doar respirând cu putere; între timp mâna mea coborâse mai jos, pe pântece, pe șoldul încordat. Când am început să caut nasturi, fermoare, cordoane, a râs încet, m-a îndepărtat cu blândețe și s-a apucat ea însăși să înlăture lucrurile ce-o despărțeau de mine; i-am simțit deodată sub palme pielea fină, fierbinte, apoi am simțit-o sub buze, o acopeream cu sărutări scurte și dese, mai jos, mereu mai jos, până când pântecele ei s-a arcuit deodată, împotrivire și chemare, căruia i-am răspuns lunecând mai întâi în sus, parcurgând drumul înapoi, de la pântecele neted

și tare, punctându-l cu sărutări o mie, la sânul care vibra sub buzele mele.

Am pătruns-o cu duioșie și forță, simțind-o cum răspunde, primitoare, apoi brusc cutremurată de vigoarea celor dintâi mișcări, degetele ei mi s-au înfipt în șolduri, coapsele s-au închis în jurul meu. O sărutam pe gât, pe obraz, pe colțul gurii, și ea fremăta ritmic sub mine și mi-am iuțit mișcările cu nervii biciuiți de o plăcere fără margini și ea a scos un strigăt și eu am scos un strigăt, și am simțit-o deodată destinsă și iarăși încordată, zvâcnind în jurul meu și murmurând cuvinte pe care nu le auzeam și i-am șoptit la ureche vorbe de dragoste și am rămas amândoi, unul lângă altul, biruiți de clipa supremă care trecuse prea repede.

– Dragul meu...

– Dragostea mea...

Uitasem de război, de gerul de afară, de scurtimea clipelor ce ne fuseseră date pentru împlinirea unei dorințe vechi de când lumea; eram amândoi dar unul singur, și am simțit deodată mâna ei trecându-mi ușor peste piept, apoi mai jos, tot mai jos, înfiorându-mă și îndemnându-mă; curând eram gata s-o iau de la capăt; m-am plecat peste ea, am căutat cu buzele celălalt sân ce mi se dăruia parcă de la sine, nici nu-i simțeam mișcările, doar îmi dădeam seama de dorința ei renăscută, geamănă cu a mea; nu spunea nimic, însă trupul ei chema și îndemna și atrăgea; i-am atins genunchii și s-a supus cuminte, ridicându-i; eram iarăși deasupra ei, lunecam înăuntru, și lumea dispărea iarăși, și ne-am iubit acum mai cumpătat și mai îndelung, iscând bucurii noi, nemaiîncercate.

7.

Mareșalul citise telegrama de la Madrid cu un sentiment de ușurare. Era ceea ce dorea: discuții, negocieri, nu se mai insista pe formula „capitulare fără condiții". Nu încăpea îndoială, ambasadorul american fusese explicit; guvernul său dorea să știe ce condiții punea România pentru a ieși din război. Așadar, erau dispuși să negocieze. Cu toate că –

citise mai departe în telegramă – ei urmau să comunice Moscovei toate contactele cu țările inamice.

Asta se petrecuse cu câteva zile în urmă. Dar iată că o nouă telegramă, sosită din celălalt capăt al Europei, sugera ignorarea „capitulării necondiționate" pe căi ocolite, cu multe precauții, Ambasada sovietică de la Stockholm se adresase Legației române cu întrebarea dacă România avea de făcut vreo propunere de armistițiu. E drept, condițiile erau aici altele. Raportul venit de la Stockholm descria amănunțit modul pitoresc în care se stabilise legătura: un ziarist bulgar comunicase atașatului de presă român că Ambasada sovietică dorește să ia contact cu ministrul României în Suedia. Întâlnirea avusese loc la ministrul Frederic Nanu acasă, după aranjamente perfectate prin întâlniri ascunse, convorbiri de la telefoane publice, apariția altor persoane decât cele anunțate. Grăbit să afle esențialul, mareșalul aproape că se încurca în mulțimea de persoane implicate: un ziarist bulgar, atașatul de presă sovietic, un consilier de legație și, în sfârșit, ambasadoarea, doamna Alexandra Kollontay, care deocamdată era bolnavă grav și nu putea participa la convorbiri. Pe scurt, deduse el, mesajul sovietic sugera că formula capitulării necondiționate nu trebuie interpretată prea strict.

Lucrurile capătă formă, își spuse. Două puteri, separat una de alta, afirmă în esență același lucru: acceptă să negocieze, să discute condițiile, așadar nu mai e vorba de „capitulare necondiționată"!

Îl chemă pe Mihai Antonescu și-i arătă telegramele.

– Știu despre ce este vorba, spuse Mihai Antonescu. Rușii au aflat, desigur, despre contactele noastre cu Statele Unite și vor să ia negocierile pe seama lor.

– Să tratăm direct cu rușii? Ar însemna să deschidem drum comunismului spre Europa!

– Nu-i vorba despre asta. Tot timpul ni se repetă că frontul Aliaților nu prezintă nici o fisură. Teoretic, ar trebui să tratăm cu toate cele trei puteri deodată.

– Și atunci de ce Moscova, separat de ceilalți, vorbește despre armistițiu și nu despre capitulare? întrebă mareșalul pe un ton didactic. Să-ți spun eu: ca să ne ademenească. Ipoteza mea este următoarea: ori occidentalii au hotărât să ne lase cu totul în seama rușilor, ceea ce pe termen lung ar

fi o mare greșeală pentru ei, ori rușii acționează pe ascuns de ei, ca să ieșim cât mai repede din război și să-și grăbească înaintarea spre Germania.

– Până aici nimic nou.

– Nu. Acum vine adevăratul plan strategic: intrarea Turciei în război. Dacă se-ntâmplă asta, atunci Aliații pot să intre în Marea Neagră și să debarce pe coasta noastră, simultan cu o acțiune pe coasta iugoslavă. Trupele germane din Balcani ar fi prinse într-un clește – la nord rușii, la sud anglo-americanii; ar urma debarcarea pe coasta Franței, iar acolo Hitler ar fi nevoit să ducă trupe de pe frontul din Italia.

– Privești lucrurile prea în mare, protestă Mihai Antonescu.

– Pentru că și războiul are dimensiuni mari. Germanii și-au risipit forțele peste măsură, mă tem că asta o să-i piardă.

– Să nu ne pierdem și noi cu ei împreună. Trebuie să ne rupem de ei.

– Nu putem s-o facem în orice condiții. Dacă anglo-saxonii ne lasă la mâna rușilor, trebuie să ne ținem tari și să negociem fiecare detaliu al armistițiului. În acest moment nici nu le cunoaștem pretențiile.

– Ar trebui trimis un emisar la Stockholm, să discute direct cu ei.

– De acord, spuse mareșalul. Pe cine vrei să trimiți?

– Pe secretarul meu, Gheorghe Barbul. Un bun diplomat.

– Înainte de plecare vreau să-l instruiesc și eu. Sunt câteva principii pe care trebuie să le respecte. Primul: să nu discute, ci să asculte. Doresc să aflu ce gândesc ei despre un front în Balcani. Între timp, poate mai avansăm în discuțiile cu americanii. Și poate reușim să stabilim și o legătură cu englezii. Apropo de englezi: ce facem cu de Chastelain și cu ceilalți doi?

– Deocamdată o să-i ținem așa. Le-am pus la punct declarațiile și Cristescu a informat Legația germană despre conținutul acestor declarații. Urmau să culeagă date despre producția de petrol, situația economică și politică, transporturi și apărarea antiaeriană. Mai vroiau să afle care este atitudinea partidelor de opoziție. Și au afirmat că englezii nu se bizuie prea mult pe Maniu.

– Foarte bine, spuse mareșalul.
– Dar cei de la Abwehr insistă să-i interogheze și ei.
– N-o să-i putem amâna la infinit. O să vorbesc cu Cristescu. Nemții să prezinte în scris chestiunile care-i interesează, apoi aranjăm un interogatoriu la care să ia parte și ei.
– N-o să le convină. Cu întrebări fixate dinainte...
– Sunt prizonierii noștri și cu asta am terminat, spuse mareșalul. Găsește o formulă clară ca să le definim situația juridică.
– Am și găsit-o. I-am comunicat lui Cristescu. Din punct de vedere legal situația e lămurită: sunt prizonieri de război. Mai departe... vei sta de vorbă cu ei?
– Am aflat ce-au declarat la interogatorii. Ce ar avea să-mi spună în plus? Sfaturi să ies din război? Dac-aș putea aș ieși, cu sau fără sfaturile lor. Dar nu pot să risc. Dacă rușii își mențin pretențiile legate de Basarabia, nici vorbă de pace. Și nu văd să existe în țara asta vreun om cu răspundere, care să fie de acord cu pierderea unor provincii întregi.
– Ne întoarcem mereu la ruși...
– După cum merg lucrurile, suntem siliți să ne întoarcem.

8.

– Îmi pare un fel de aventură.
– Cam asta și este, domnule președinte. Persoana cu care vă întâlniți n-ar trebui să se afle la București. A venit clandestin. Are domiciliu forțat la Poiana Țapului. Deci această întrevedere cam iese din tiparele legii.
– Îmi displac lucrurile acestea, spuse Iuliu Maniu. Prefer să lucrez la lumina zilei. N-am nimic de ascuns. Sunt o persoană publică. Totuși, având în vedere că e vorba de rațiuni superioare...
– Așa ne-am gândit și noi când v-am propus întâlnirea. Mașina o lăsăm alături, pe strada Doamnei. De acolo continuăm drumul pe jos. Pentru mai multă discreție.
– Mă rog. Dacă trebuie, ne jucăm și de-a conspiratorii.

– Trebuie, fără îndoială.

– E drept, în situația actuală nu-i mai puteam ignora pe comuniști. Cum nu putem ignora Rusia Sovietică. Sunt două elemente de care trebuie să ținem seama.

Mașina trecu pe lângă Universitate, ocoli câteva străzi, ca să-și înșele eventualii urmăritori, apoi se opri. Începuse să ningă iar și un vânt subțire spulbera fulgii mărunți.

– Am ajuns, domnule președinte.

Iuliu Maniu coborî cu încetineală, parcă dorind să amâne momentul întrevederii. Însoțitorul său încuie mașina și porni alături de el pe trotuarul pustiu, acoperit cu un strat subțire de zăpadă. Intrară într-un bloc masiv, cu soclu de marmură neagră. Înainte de a închide ușa grea, însoțitorul mai aruncă o privire în urmă.

– Doar nu suntem într-un film cu gangsteri, făcu ironic Maniu.

– Trebuie să ne luăm toate măsurile, se dezvinovăți celălalt.

În ascensor, bătrânul politician încercă să-și recapituleze punctele de vedere. Va pretinde de la comuniști o declarație clară privind programul de viitor al partidului lor acum, după desființarea Cominternului. Mai solicitase aceste precizări și înainte, dar Lucrețiu Pătrășcanu ceruse un răgaz ca să-și consulte prietenii. Ar fi timpul să dea un răspuns, își spuse Maniu. Prezența parașutiștilor englezi, despre care aflase curând după capturarea lor, nu schimba prea mult datele problemei; nici englezii, nici americanii nu păreau dispuși să trateze separat de Moscova. Răspunsul guvernului britanic la propunerea sa de a trimite un emisar sugera clar că tratativele se vor purta cu reprezentanți ai tuturor celor trei Puteri.

– Nu se poate fără ei, fie că ne place sau nu, medită el cu glas tare.

–Așa cred și eu, întări însoțitorul, trăgând grilajul ascensorului elegant care se oprise.

Nu prea seamănă a comunist, își spuse Maniu dând cu ochii de Lucrețiu Pătrășcanu care aștepta, în picioare, în salon. Elegant, cu o figură distinsă de intelectual, reprezentantul comunist îi făcuse de la prima întâlnire o impresie bună.

Se salutară cu o cordialitate formală, îndreptățită doar de faptul că se mai întâlniseră.

– Eu rămân pe lângă ușă, spuse însoțitorul. Mai avem pe cineva la intrare; plus doi oameni la capetele străzii.

Iuliu Maniu încuviință din cap și-i făcu semn lui Pătrășcanu să se așeze. El însuși luă loc în fotoliul de lângă fereastră.

– Vă ascult, domnule Pătrășcanu.

– Întrucât timpul ne presează, voi intra direct în subiect. În primul rând, am discutat cu prietenii mei problemele pe care le-ați ridicat data trecută.

– Mă bucur să aud aceasta, spuse Maniu. Și care este opinia partidului?

– Se cere întâi o mică precizare. O parte din conducătorii noștri, după cum știți, se află în emigrație. N-am putut lua legătura cu ei. Dintre cei aflați aici, în țară, unii au abandonat tezele mai vechi cu privire la natura statului român și la frontiere.

– Cum văd prietenii dumneavoastră viitorul politic al României?

– Suntem gata să colaborăm în baza unui program minimal. Dorim instaurarea instituțiilor democratice și a Constituției...

– Partidul comunist este prin natura sa republican. Care va fi poziția dumneavoastră față de monarhie?

– Această problemă nu este esențială în momentul de față. Vom respecta orânduirea de stat existentă, bazată pe un regim parlament democratic, pe alegeri libere. Dorim să colaborăm cu partidele democratice pentru răsturnarea regimului Antonescu și încetarea războiului din răsărit. Acesta este mesajul nostru.

– Și cum vedeți răsturnarea actualului regim?

– Prin acțiuni energice. Partidul a lansat manifeste prin care îndeamnă militarii să nu se mai întoarcă pe front, țăranii să nu dea produse, muncitorii să saboteze producția de război. S-a hotărât să formăm grupe de patrioți.

– Deci un fel de revoltă.

– Așa ceva.

– Nu cred să aveți vreo șansă, spuse Iuliu Maniu lungind cuvintele. În ce ne privește, am răspuns conducerii partidului

dumneavoastră că nu este oportun să trecem la acțiuni violente. Ce să facem? Să incendiem sondele? Să azvârlim în aer uzinele? Să punem nisip în proiectilele pentru front? Toate acestea ne-ar duce la o ocupație germană imediată. Nu ne putem ralia la acțiuni cu asemenea riscuri.

– Să discutăm atunci despre acțiunea politică. Noi dorim – și am lansat o chemare în legătură cu aceasta – să organizăm un front patriotic antihitlerist care să unească toate forțele democratice, indiferent de partid și ideologie.

– Foarte interesant, spuse Maniu. Și care ar fi programul acestui front?

– Ieșirea din război, alungarea trupelor germane din țară, formarea unui guvern democratic, eliberarea patrioților închiși...

– Și reintegrarea Basarabiei?

– Nu este menționată.

– Vedeți, domnule Pătrășcanu? Ca și în cealaltă propunere de colaborare, din vară. Dacă aș subscrie la acest program, s-ar înțelege că renunțăm la Basarabia. Introduceți în programul dumneavoastră mențiunea că partidul comunist este pentru reîntregirea țării, inclusiv teritoriile din Răsărit: Basarabia și nordul Bucovinei.

– Asta n-o pot decide singur, spuse Pătrășcanu. V-am spus, o parte din conducători se află la Moscova. În câteva luni e greu să-i determini să gândească altfel decât în termenii în care au fost obișnuiți.

– Și ați vrea să mă aliniez lor?

– Nu, domnule Maniu. Am vrea să susțineți formarea frontului patriotic și principalele lui obiective.

– În forma lui actuală? Nu pot, domnule Pătrășcanu.

– Gândiți-vă că va asumați o grea răspundere.

– Mai grea decât aceea de a renunța la Basarabia? Prefer să aștept până când întreaga conducere comunistă își va formula un punct de vedere clar.

– Regret, domnule Maniu, că nu ne putem înțelege.

– Eu regret altceva: că o parte din colegii dumneavoastră au rămas mai departe subordonați ideilor Moscovei. Dizolvarea Cominternului n-a rezolvat această problemă, așa cum nădăjduiam. Oricum, rămânem în legătură.

Se ridică, îi strânse ceremonios mâna și se îndreptă spre ușă.

Îi plăcea să ia micul dejun cu prietenii. Dimineața gândești mai limpede, poți să-ți formezi mai ușor ideile. Cei doi invitați își sorbeau cafeaua cu lapte și-l așteptau să deschidă discuția.

– Așadar, ce vești de la Stockholm? întrebă Iuliu Maniu punând deoparte ceașca.

George Niculescu-Buzești se aplecă peste măsuță spre el:

– Domnule președinte, acolo se petrece ceva foarte interesant. Legația sovietică a stabilit contacte și cu Frederic Nanu și cu George Duca, cerând fiecăruia în parte să păstreze secretul.

– Totdeauna au fost tari în diplomație, comentă celălalt musafir, Victor Rădulescu-Pogoneanu.

– Și? Au avansat vreo propunere?

– Discuțiile sunt deocamdată simple tatonări, spuse Niculescu-Buzești. Rușii întreabă dacă românii au vreo ofertă de făcut; românii au primit dispoziție să-i întrebe care ar fi oferta Moscovei.

– Cu alte cuvinte, nici o acțiune concretă.

– Nici nu-i nevoie, deocamdată, spuse Niculescu-Buzești. Profesorul Antonescu vrea să vadă ce se întâmplă în Occident.

– Și eu la fel, spuse Maniu. Sincer vorbind, aș prefera să tratăm cu anglo-americanii. Și chiar dacă ajungem la discuții directe cu Rusia, ieșirea din Axă nu se poate face fără prezența unor trupe anglo-americane în zonă.

– Mareşalul e de aceeași părere, spuse Niculescu-Buzești. A comunicat americanilor că dacă Turcia declară război Germaniei și forțele anglo-americane debarcă în Balcani, el va rupe relațiile cu Axa. Americanii i-au cerut un angajament scris, dar el ezită. Dacă Aliații ar da publicității documentul, ar izbucni un conflict grav între România și Germania.

Iuliu Maniu bău o ultlimă picătură de pe fundul ceștii, își tamponă buzele cu șervetul fin de olandă. Ceilalți așteptau.

– Aici are dreptate, spuse el în sfârșit. Dezvăluirea documentului ar atrage represaliile germanilor. Ne-am pomeni cu un guvern Horia Sima.

– Mai ales că debarcarea în Balcani e tot mai nesigură, spuse Rădulescu-Pogoneanu. Turcii ne-au prevenit și ei: aici, în Orient, nu se află destule forțe pentru o asemenea operațiune. Ei presupun că aluziile despre debarcare pot fi o diversiune, menită să atragă cât mai multe forțe germane aici, pentru a ușura misiunea unei debarcări pe coastele vest-europene.

– Totuși, de ce turcii nu se alătură Aliaților?

– Au mărturisit singuri că nu sunt pregătiți. Artileria lor datează din celălalt război, blindate nu au deloc...

– Și nici de la cine să cumpere, murmură Iuliu Maniu.

– ...Da, anglo-americanii sunt departe și nu i-ar putea sprijini prea mult. Deci singura speranță rămâne tot debarcarea Aliaților în Balcani.

– De aceeași părere este și majestatea sa, adăugă încet Niculescu-Buzești.

– Deci Aliații au acceptat să trateze. Mareșalul de ce nu acceptă?

– Majestate, el are un argument puternic. Așteaptă o situație favorabilă pe front, ca să smulgă condiții cât mai bune.

– Între timp, șapte divizii luptă din greu în Crimeea. Zilnic avem pierderi. De ce nu începem chiar noi tratativele, domnule Maniu?

– Deocamdată suntem în faza tatonărilor. Reprezentantul nostru, Cretzianu, ne trimite semnale încurajatoare de la Ankara. Britanicii sunt de acord să trimitem un emisar cu propuneri concrete în Occident.

– Și-atunci ce mai așteptăm? întrebă regele nerăbdător.

– Mai trebuie lămurită o chestiune. Londra vorbește mereu despre o capitulare necondiționată în fața tuturor celor trei puteri aliate.

– Capitulare necondiționată..., murmură regele. O formulă destul de aspră. Adică să ne dăm bătuți pur și simplu?

– Nu știm exact ce presupune această formulă. Tocmai despre acest lucru trebuie să discutăm cu occidentalii. Și, desigur, despre sprijinul anglo-american în eventualitatea unei agresiuni germane. Majestatea voastră cunoaște situația: după demobilizarea parțială a armatei, s-a

schimbat raportul între trupele române și cele germane aflate pe teritoriul țării.

– Da, dar unitățile pot fi mobilizate din nou. Eu și sfetnicii mei suntem de părere că trebuie să ne încercăm șansa cât mai repede.

– E un risc foarte mare.

– Dar celălalt risc, domnule Maniu? Armatele rusești sunt la un pas de Nistru. Germanii nu mai pot să le țină piept. Așteptăm să schimbăm o ocupație cu alta? Trebuie să facem ceva!

– Majestate, să nu ne înflăcărăm. Trebuie să ne socotim cu grijă fiecare pas. Britanicii au încredere în mine. Aș ruga ca și majestatea voastră...

– Să am încredere? îl întrerupse regele. Dar am toată încrederea, domnule Maniu. Dacă ieșim victorioși, sunt hotărât să vă încredințez șefia guvernului până la alegeri. Iar dacă ieșiți învingător în alegeri – și sunt convins că așa va fi și v-o doresc din toată inima – atunci veți conduce mai departe destinele țării. Dar toate acestea sunt posibile numai după ce se sfârșește coșmarul prin care trecem.

– Va veni și ziua aceea.

– Nu trebuie să vină prea târziu. Dacă pierdem războiul, ce mai putem spera? Nimeni nu tratează cu un om care a pierdut.

– Înțeleaptă vorbă. Vreau să încredințez pe majestatea voastră că eu și prietenii mei vom face tot ce putem pentru binele țării.

– Dumnezeu să ne ajute, spuse regele și se ridică. Aștept vești, domnule Maniu. Ținem legătura prin Niculescu-Buzești, ca de obicei. Și sper să vină ziua când să nu ne mai întâlnim pe furiș.

9.

Paulescu se apleacă să deschidă portiera. Sturmer salută și se așeză pe locul din dreapta.

– Nu trebuia să vă deranjați până aici, domnule maior. Aș fi putut folosi mașina de serviciu.

– M-am gândit că se creează aglomerație acolo.

– Înţeleg. Obişnuita discreţie a Serviciului. Oricum, vă felicit pentru captură.

Paulescu porni maşina, luă un viraj scurt spre bulevard şi abia apoi îi răspunse, fără să-l privească:

– De ce? Nu-i meritul meu.

– Pe lângă discreţie şi modestie, glumi Sturmer. Doar aţi pus mâna pe trei spioni deodată.

– Nu sunt spioni, ci prizonieri de război.

– Fiecare îl numeşte cum vrea. Dacă vă deranjează termenul, o să mă corectez. Aşadar, trei prizonieri de război. Felicitări.

– Au căzut singuri în capcană.

– Ori au căutat-o anume?

– Ce vă face să credeţi asta?

– După raportul staţiei noastre de urmărire, avionul a avut un traseu destul de scurt. Dacă pilotul rătăcea într-adevăr drumul, cum susţin „prizonierii”, s-ar fi învârtit un timp pe deasupra regiunii, încercând să se orienteze. În realitate, a venit, a lansat paraşutiştii şi a plecat pe ruta cea mai scurtă. Pe urmă, manifestele. Au fost lansate ca să mascheze adevărata misiune, nu-i aşa? Numai că ele se adresau locuitorilor din Piteşti şi au căzut pe lângă Roşiorii de Vede. Se ştie că englezii au piloţi de noapte foarte buni. Să confunzi două oraşe aflate la o sută de kilometri unul de altul – cât de ageamiu să fi fost pilotul?

Paulescu se concentră asupra volanului, ca să nu răspundă. Nici el nu ştia ce să creadă despre greşelile englezilor. Erau, într-adevăr, nişte greşeli? Sau, ca şi în alte împrejurări, ei montaseră o mică piesă de teatru menită să producă un anumit efect în tabăra adversă?

– Ca să fiu sincer, reluă Sturmer, nici declaraţiile lor nu sunt cine ştie ce.

– V-am comunicat tot ce au spus la interogatoriu.

– Au spus destul de puţin. De aceea şefii mei au insistat să intervină şi Abwehrul.

– Sper că nu vă gândiţi la constrângere.

– Noi nu suntem Gestapoul, zâmbi subţire Sturmer. Vom discuta cu ei cavalereşte, ca între militari. În prezenţa reprezentanţilor români. Plus că partea română ne-a cerut o listă de întrebări. Nu vi se pare că există cam multe restricţii?

– Sunt prizonierii noștri, domnule Sturmer.

– Vă spun drept, preferam să fie ai noștri. De altfel, Berlinul va cere mareșalului să ni-i cedeze.

– Și sperați ca mareșalul să accepte?

– Eu personal nu sper. Dar mi-au spus să tatonez care ar fi părerea autorităților române despre o asemenea cerere.

– Vă pot răspunde de pe acum. Dar uite că am ajuns. Îl așteptăm și pe domnul Eugen Cristescu.

– Pe domnul Cristescu? Câți dintre prizonierii englezi se bucură de onoarea de a fi interogați de directorul Serviciului Special?

Paulescu păru să ignore această frază. Coborâră din mașină și făcură câțiva pași pe trotuarul lat din fața Jandarmeriei. Peste câteva clipe, un Buick negru cu capota strălucitoare veni în viteză și se opri scurt lângă bordură. Sturmer luă poziție regulamentară:

– Am onoarea, domnule director general.

– Vă salut, domnule căpitan, spuse Eugen Cristescu strângându-i mâna. Ne-am cunoscut la o recepție, mi se pare.

– Domnul director general are o memorie excelentă, zâmbi Sturmer.

– V-am admirat de atunci manierele. Sper că le veți arăta și față de prizonieri.

– Sfatul dumneavoastră întărește ordinele pe care le-am primit. Va fi mai degrabă o discuție decât un interogatoriu.

– Cu atât mai bine. Să intrăm.

Camera de anchetă arăta întocmai ca rândul trecut. Se pare că nici n-a mai fost folosită de atunci, gândi Paulescu. Se așezară; Eugen Cristescu ceru să fie adus prizonierul. De Chastelain intră, salută cu răceală și aruncă o privire stăruitoare ofițerului german.

– Luați loc, domnule de Chastelain, spuse Eugen Cristescu. În virtutea alianței militare ne-am simțit datori să invităm un reprezentant al armatei germane la această convorbire.

– Nu mă deranjează, spuse cu nepăsare englezul.

– Relatați felul în care ați pătruns în țară.

– Am fost parașutați dintr-un avion care avea misiunea să împrăștie manifeste deasupra orașelor românești. Din

cauza ceții, pilotul a greșit direcția și ne-a lansat într-o zonă necunoscută, care nu figura pe hărțile noastre.

– În ce împrejurări ați fost capturați?

– Am întrebat pe localnici despre drumul către Roșiorii de Vede. Văzând uniforme străine, ei au anunțat jandarmii. În mai puțin de-o oră am fost înconjurați de o adevărată poteră. Nu ne puteam ascunde în pădure. Rezervele de hrană le pierdusem în timpul lansării. A trebuit să ne predăm.

– Ce misiune urma să îndepliniți?

– Am mai spus-o: trebuia să culegem date despre producția de petrol, despre refacerea întreprinderilor de la Ploiești distruse de bombardamente și despre situația economică și politică din țară.

– Ce durată urma să aibă misiunea?

– Câteva săptămâni.

– Ce documente și materiale aveați asupra dumneavoastră?

– Nici un document. Doar actele de identitate și harta regiunii unde urma să aterizăm.

– Mulțumesc. Domnule căpitan, prizonierul e la dispoziția dumneavoastră.

Sturmer scoase din servietă o hârtie scrisă la mașină, își aruncă ochii pe ea și se adresă prizonierului:

– Domnule colonel, dorim să știm mai multe despre misiunea dumneavoastră. Trebuia să contactați vreun grup sau personalitate politică din România?

– Nu. Ni s-au dat instrucțiuni să nu facem acest lucru.

– Pe cine cunoașteți în România?

– Am lucrat aici ani de zile. Cunosc foarte multă lume.

– Totuți, dintre persoanele mai importante...

– Desigur, Vă pot da câte nume vreți. Dar n-aveam de gând să le contactez. Ar fi contravenit instrucțiunilor de la plecare.

– Cine anume v-a dat aceste instrucțiuni?

– Șefii mei ierarhici.

Cristescu tuși semnificativ și Sturmer făcu un semn ușor cu capul, parcă cerându-și scuze. Paulescu zâmbi în sinea lui: directorul general avea grijă să se respecte lista problemelor care urmau să fie abordate la interogatoriu.

Organizarea serviciilor secrete engleze nu figura între subiectele propuse de germani.

– Ați adus cu dumneavoastră o stație de radio. Cui era destinată? reluă Sturmer.

– Nu era destinată nimănui. Urma s-o folosim pentru comunicările noastre.

– Mulțumesc. Domnule director general, nu mai am alte întrebări.

– Să fie adus maiorul Porter, spuse Cristescu ofițerului de jandarmi de la cealaltă masă.

Maiorul Porter avea aceeași figură destinsă, lipsită de crispare, ca și șeful grupului. Părea invitat la o discuțuie amicală, nu la un interogatoriu. Convorbirea se desfășură după același tipic. Paulescu trebui să asculte iarăși detaliile lansării, ușor diferite de la un prizonier la altul, dar prezentând același fapte. Ca o lecție bine învățată, își spuse el în timp ce nota de zor discuția.

– Aș vrea să vă întreb un lucru, se adresă Sturmer prizonierului. Spuneți că trebuia să stați aici două-trei săptămâni, apoi să plecați din țară prin Iugoslavia. Cum de nu vi s-a stabilit un traseu precis? În asemenea împrejurări, oamenilor noștri li se asigură cu precizie căile de retragere. Este un gest de grijă față de agent.

– Serviciile noastre se bazează mai mult pe inițiativa și fantezia agenților.

– Inițiativă și fantezie, când e vorba de soarta unui om! făcu Sturmer. Încă o întrebare: ce știți despre comunicațiile prin radiotelegrafie cu România?

– Nu știu nimic despre existența unor asemenea comunicații.

– Totuși, noi detectăm mesaje cifrate...

– Nu știu nimic, repetă categoric Porter.

Nici de la al treilea membru al grupului – al cărui interogatoriu dură și mai puțin – nu aflară mare lucru. Mețianu spuse că el se oferise voluntar pentru această misiune, deoarece dorea să-și revadă țara, după o absență de douăzeci de ani. Sturmer notă meticulos acest detaliu.

– Ce personalități din România cunoașteți?

– În afară de neamurile mele, nu mai cunosc pe nimeni. V-am spus, sunt plecat de douăzeci de ani.

Sturmer ridică din umeri și-și închise blocnotesul cu un gest semnificativ.

– Nu mai am întrebări, domnule director general, spuse el.

Eugen Cristescu încuviință din cap și făcu semn să fie luat prizonierul, apoi se ridică. Sturmer își strânse notele și le vârî în servietă.

– Vă mulțumesc, domnule director general. Voi raporta șefilor mei despre spiritul dumneavoastră de cooperare.

– Vă invităm și altă dată, spuse cu amabilitate Cristescu. După cum v-ați convins, nu avem nimic de ascuns. Prizonierii nu sunt prea comunicativi. Și noi ne așteptam la rezultate mai spectaculoase. Poate la viitoarele interogatorii. Oricum, vă vom ține la curent. Acum vă las, am treabă la Președinție. Cu bine, domnii mei!

Dădu mâna cu amândoi și ieși grăbit pe ușa principală. Sturmer și Paulescu mai așteptară o clipă în hol, până când auziră mașina demarând. Apoi ieșiră și ei. Paulescu scutură cu mănușile zăpada proaspătă depusă pe parbriz. Deschise portiera și-și invită pasagerul să urce. Apoi urcă și el la volan. Porni motorul.

– Mergeți acasă sau la serviciu?

– Acasă, adică la hotel, dacă vă e în drum. Azi am avut o zi grea.

– O zi grea dar fructuoasă, spuse Paulescu și apăsă pe accelerator. O să mergem mai încet, zăpada asta ne poate face necazuri.

– Nu mă grăbesc, îl liniști Sturmer. Abia mai putem sta de vorbă.

– Despre interogatoriu?

– De ce nu?

– Păreți cam dezamăgit.

– Am și motive. Cred că prizonierii dumneavoastră ascund o mulțime de lucruri. Concluzia mea... dar asta nu contează. Concluzia oficială va fi trasă din ceea ce am aflat efectiv de la ei. Că nu aveau o misiune de sabotaj și că nu aduceau mesaje nici mareșalului, nici opoziției. În realitate, cred că tocmai pentru asta au venit.

– De unde ați dedus?

– Din faptul că nu li s-a asigurat întoarcerea. Înseamnă că misiunea lor trebuia să dureze mai mult. Amintiți-vă că Zaharia a fost întrebat la Istanbul despre un loc potrivit

pentru parașutare; așadar, operațiunea se pregătește de mai multă vreme. Trei oameni deodată, ofițeri cu pregătire specială... Cam mult pentru o simplă culegere de informații. Să adaugăm și jocul de-a uniforma.

– Simplă măsură de precauție. După legile internaționale, un om în uniformă militară, odată capturat, este prizonier de război.

– Indiferent dacă poartă uniformă sau nu, dacă e parașutat în spatele frontului ca să culeagă informații el se numește spion. Dar v-am promis că nu mai discut despre asta.

– E o discuție neoficială, râse Paulescu.

Mașina se opri lin în fața hotelului „Athenée Palace".

– Aștept nerăbdător următoarele interogatorii, spuse Sturmer coborând. Poate vom fi ceva mai norocoși.

– Să sperăm. Important e să ne păstrăm optimismul.

10.

– În concluzie, spuse mareșalul așezându-se iarăși la birou. Vrei să spui că emisarul nostru pleacă și din partea guvernului și din partea opoziției?

– Da, încuviință Mihai Antonescu. Domnul Maniu socotește armistițiul un act militar. Prin aceste discuții urmărește să obțină condiții mai bune.

– Să sperăm că va reuși.

– E în interesul țării să...

– Lasă discursurile, Ică. Înțeleg foarte bine. Uite, ca să ușurez acțiunea emisarului, îi voi încredința un mesaj către englezi. Un fel de declarație, dacă vrei. Că nu vom reacționa cu ostilitate dacă în România vor pătrunde trupe anglo-americane. Armata nu va face decât să se retragă din calea lor. În schimb, dacă germanii vor încerca o agresiune, ne vom opune cu armele. Ești mulțumit?

– Cred că e un început bun. Detaliile vor fi discutate ulterior.

– Detalii! Numești „detalii" problema frontierei de Est? Ce facem cu Basarabia? Cine garantează că ea va rămâne unde-i e locul firesc, în România?

– Ar însemna că le punem condiții, iar formal ni se cere...

– Știu. Capitularea fără condiții. Ideea asta nu-mi dă pace nici în somn.

– Am încredințări din toate părțile că această formulă nu va fi interpretată rigid. Dar asta după ce se încheie armistițiul.

– În fond, așa ar trebui judecate lucrurile, spuse mareșalul după o clipă de gândire. Armistițiul înseamnă numai încetarea ostilităților. Discuțiile încep după aceea. Detaliile, cum le spui tu.

– În concluzie, ești de acord cu plecarea emisarului.

– De acord. Cu condiția să știu cine va fi acela.

– Domnul Maniu îl propune pe Vișoianu, dar eu nu prea agreez această idee.

– Nici pe mine nu mă încântă. Vișoianu are vederi cam de stânga. În schimb e un bun negociator. Să-l păstrăm pentru următoarea fază a discuțiilor. Deocamdată aș opta pentru prințul Știrbey. Un om în vârstă, serios, cu prestanță și care, mai presus de toate, cunoaște acțiunea politică din războiul trecut.

– Foarte bună idee, se entuziasmă Mihai Antonescu. Mai rămâne să cerem agrementul Aliaților.

– Nu văd de ce să nu-l agreeze. Prințul Știrbey are relații excelente în Anglia. Așadar, Cretzianu să plece imediat înapoi la Ankara, să ducă englezilor mesajul meu și să pregătească drumul lui Barbu Știrbey mai departe. El va fi împuternicit să trateze și în numele guvernului și în numele opoziției. Să mai aud pe cineva acuzându-mă că lucrez de unul singur!

– A mai rămas o chestiune, spuse Mihai Antonescu pe un ton indiferent. Ce răspuns dăm la Stockholm?

– Putem să amânăm. Prefer să tratez mai întâi cu anglo-americanii, care să intervină în numele nostru pe lângă ruși.

– Atunci Nanu să înceteze contactele?

– Nu. Să rămână în legătură cu ambasada sovietică, dar să nu se angajeze cu nimic. Să afle în primul rând intențiile Moscovei. Între timp, poate că reușim cu occidentalii. Declarația că suntem gata să-i primim fără ostilitate ar trebui să-i satisfacă.

– Și eu cred la fel, se grăbi să încuviințeze Mihai Antonescu. Una este să capitulăm în fața rușilor și altceva să avem în față și trupe anglo-americane.

În drum spre Salzburg, mareșalul recapitulă împrejurările care-l determinaseră să întreprindă această călătorie la cartierul general al lui Hitler. În ultima vreme, din Crimeea veneau vești proaste. Trupele Armatei 17 nu mai puteau fi aprovizionate pe uscat, iar navele care încercau să se apropie de porturi erau atacate de aviația și flota inamică. În ultimele zile, observarea aeriană semnalase concentrări de trupe, semn că armata sovietică pregătea un atac masiv asupra diviziilor române și germane din peninsulă. Comandamentul acestora propusese evacuarea, dar Hitler nu fusese de acord. Generalul Șteflea, căruia mareșalul îi ceruse să susțină această propunere în fața lui Hitler, nu avusese mai mult succes. După toate semnele, se profila o criză asemănătoare celei de la Stalingrad. Trebuia deci luată o decizie!

Așteptă ca Hitler să-și desfășoare obișnuita cuvântare introductivă despre situația politică generală și despre perspectivele războiului, mulțumi pentru primirea făcută și spuse:

– M-am deplasat aici, la Înaltul comandament, pentru a împărtăși domnului cancelar constatările mele despre situația trupelor din Crimeea. Aprovizionarea lor e tot mai dificilă. Am acolo șapte divizii, poate cele mai bune unități ale armatei române, cu experiență de luptă, cu armament valoros. Nu vreau să le pierd. Socotesc că ar trebui evacuate.

– Îmi permit să-l contrazic pe domnul mareșal, spuse Hitler calm. Crimeea este cheia Mării Negre. Fără ea întregul flanc sudic ar fi în pericol.

– Sunt și eu convins de importanța strategică a peninsulei, replică mareșalul, dar avem informații că rușii pregătesc un atac masiv ca s-o elibereze.

– Vom face tot posibilul s-o păstrăm. Am dat ordin să se transporte acolo noi trupe și materiale. Voi trimite toate forțele necesare pentru apărare. Îl rog pe conducătorul României să mă ajute, încurajându-și trupele în lupta lor.

– Desigur, spuse mareșalul. Deși nu e nevoie de încurajare. Trupele mele au moralul ridicat și luptă cu tot elanul. Dar într-un război ca acesta entuziasmul nu poate compensa inferioritatea numerică.

– Vă asigur, domnule mareșal, că întăririle vor ajunge în Crimeea fără întârziere. În general, e de așteptat o schimbare în echilibrul de forțe. Îmi pun speranțe în noul

avion de vânătoare, în noile serii de tancuri și într-o nouă armă secretă care este în faza de finalizare...

Mareşalul își dădu seama că orice insistență era zadarnică.

11.

– Domnule președinte, vești proaste, spuse secretarul.

– Eram sigur, bombăni Maniu. Pentru vești bune nu te trezeşte cineva în miez de noapte. Poftim înăuntru. Ce s-a întâmplat?

– Prințul Știrbey a fost oprit de Gestapo în Bulgaria.

– L-au arestat?

– Pe el nu. Doar pe fiica lui.

Iuliu Maniu își strânse mai bine halatul călduros. În salon se făcuse rece, dar vestea primită îl înfiorase mai mult decât frigul din încăpere.

– Șezi, dragul meu. Și ia lucrurile de la capăt.

– Nu știm prea multe amănunte. Prietenul nostru de la Legația germană spune că Gestapoul a arestat-o pe doamna Boxhall la granița dintre Bulgaria și Turcia.

– Bine, dar avea pașaport românesc.

– Au pretextat că e englezoaică. Sau, mă rog, căsătorită cu un cetățean englez. De fapt, sperau să-l oprească din drum pe Barbu Știrbey.

– Un om ca el nu se sperie uşor.

– Nici nu s-a speriat. Și-a continuat drumul spre Istambul. Pe fiica lui au urcat-o în alt tren și au dus-o înapoi la Sofia. Au întrebat legația din Bucureşti ce să facă mai departe. Killinger încă n-a dat nici un răspuns, a cerut la rândul lui instrucțiuni de la Berlin.

– N-au să cuteze prea mult, murmură Maniu. Barbu Știrbey a fost prim-ministru, e un om însemnat în această țară. Și-apoi, drumul lui în Orient era bine motivat. Știe toată lumea că face afaceri cu Turcia. A plecat să cumpere bumbac. Cât despre fiica lui, nu strică să dăm niște telefoane. Bine-ai făcut că mi-ai dat de veste.. Asemenea lucruri trebuie luate din pripă. Fă-mi legătura cu domnul vicepreședinte Mihai Antonescu.

– La ora asta?
– E o chestiune prea importantă ca să amânăm...

Toată ziua următoare, Iuliu Maniu își făcu de lucru prin casă, mereu în preajma telefonului, așteptând nerăbdător vești despre Barbu Știrbey. Întrebările nu-i dădeau pace. Cum aflase Gestapoul așa de repede despre plecarea prințului spre Ankara? Știau nemții ceva despre misiunea lui – despre adevărata lui misiune? De ce au riscat un scandal diplomatic mărunt, mulțumindu-se s-o aresteze numai pe Eliza Boxhall? De altfel, chiar dacă l-ar fi arestat pe Barbu Știrbey, n-ar fi găsit asupra lui nici o dovadă despre destinația adevărată și despre scopul acestui voiaj. Destinația de pe pașaport era Ankara; restul călătoriei cădea în sarcina englezilor. Iar scopul – o banală negociere pentru bumbac, după cum o dovedeau documentele.

Spre seară, telefonul sună pentru a zecea oară. Fără speranță acum, Iuliu Maniu ridică receptorul. Auzi o voce tărăgănată, care părea că vorbește de la mare depărtare:

– Domnule Maniu, problema pe care o știți s-a rezolvat cu bine. Doamna în cauză a plecat mai departe cu trenul. Mâine dimineață sosește la Istanbul...

– Mulțumesc, dragă domnule, spuse Maniu și se rezemă, relaxat acum, pe spătarul fotoliului tare din spatele biroului.

12.

– Domnule Sturmer, demult n-am mai stat de vorbă așa, ca între prieteni.

– Chiar așa, domnule maior. N-a fost timp. Am impresia că n-avem timp să trăim. În loc să trăim, funcționăm. Ca niște mașinării. Nici măcar mașinării. Nu ne mișcăm independent, suntem piesele mărunte ale unei mașinării gigantice care se cheamă război...

Ridică paharul în dreptul ochilor, parcă dorind să rostească un toast, și-l bău până la fund. Paulescu aștepta.

– Nu că aș găsi mare distracție în paharul cu vin, dar uneori simt nevoia să fiu împreună cu un prieten și să discut despre alte subiecte decât războiul.

– Și credeți că e posibil?

– Nu, recunoscu Sturmer. Ne întoarcem fără să vrem la lucrurile care ne frământă.

– Și acum ce vă frământă?

Sturmer turnă în pahare și întrebă fără să-l privească:

– Ce caută acest prinț Știrbey în Turcia?

– N-am nici cea mai vagă idee.

– Mda! Ziarele și posturile de radio sunt pline de știri care se bat cap în cap. Iar șefii noștri ne trimit telegrame mustrătoare, că nu suntem la curent cu...

Paulescu își aprinse o țigară, așteptând ca interlocutorul său să continue. Aflase și el despre plecarea lui Barbu Știrbey, cu pașaport în regulă, spre Turcia; o notă informativă relata despre arestarea fiicei prințului la frontiera bulgaro-turcă. Mai apoi îl șocase apariția în presa engleză a unei informații privitoare la adevărata misiune a prințului. Informație care fusese aproape imediat dezmințită.

– Domnule maior, vă dați seama de haosul care ne înconjoară? Cred că nimeni nu acționează decât în virtutea inerției; o mașină fără frâne care alunecă la vale, tot mai repede, și pasagerii își văd de treburile lor ca și cum n-ar ști ce se întâmplă. Politica se sprijină astăzi pe țeava tunului. Ați aflat cum am ocupat Ungaria, într-o singură noapte. Lucrurile au mers ca pe roate, fiindcă planul era pregătit demult. Îi știu numele: „Margarethe I". În caz de nevoie, câteva divizii, apărute ca din întâmplare, de ici și de colo, și gata: într-o singură noapte se schimbă guvernul.

– Într-adevăr, a fost o acțiune energică...

– „Margarethe I ", repetă Sturmer. Acesta-i numele de cod. Dar știți că există și „Margarethe II"? (Râse scurt și puse mașinal mâna pe pahar.) Și știți ce cuprinde? Măsurile de luat în varianta că și România ar dovedi unele tendințe... hm... prea pacifiste. Ce spuneți despre asta, domnule maior?

– E treaba statelor-majore să construiască variante...

– Dar unele se și aplică, nu-i așa? Cum s-a întâmplat în Ungaria. „Vă invităm la noi, domnule Horthy. Așa. Rămâneți aici, până una-alta. Nu fiți îngrijorat, noul guvern s-a și format la Budapesta. Țara e pe mâini bune, domnule Horthy, dacă asta vă frământă."

– Vreți să spuneți că...

– Nu vreau să spun nimic. Doar că un prinț român, fost prim-ministru, a plecat spre Occident să ducă tratative.

Paulescu simți deodată că nu mai suportă aluziile și frazele în doi peri. Se apleca spre Sturmer:

– Știți că rușii au ajuns la Nistru? Știți că trupele din Crimeea se retrag pas cu pas, fără speranță de ajutor, spre Sevastopol? Unde sunt întăririle promise? Ați vrea să privim impasibili cum înaintează rușii? Germania a făgăduit că ne garantează frontierele. De ce nu se ține de cuvânt?

Sturmer râse și-și aprinse o țigară.

– E prima oară când vă văd furios, domnule maior. Și vă înțeleg. Cu toții avem câte-un moment când ne ieșim din sărite. O mică explozie te ajută să reziști mai departe. Te răcorești, cum spun românii, și gata. Ți-a trecut. Cel puțin pentru o bucată de vreme. Și te întorci cuminte la rolul tău. Liniștit, resemnat... Eu cred că politicienii pe asta mizează când iau decizii: oamenii izbucnesc mai întâi, tună și fulgeră, apoi revin la liniștea lor. Așa sunt cu putință marile evenimente.

– Și marile greșeli, completă cu amărăciune Paulescu. Aveți dreptate, domnule Sturmer. Nu putem decât izbucni, pentru ca apoi să ne consolăm reciproc.

– Și să ne întoarcem la treburile noastre, cuminți.

– Așadar, unde eram?

– La prințul care străbate mările în căutarea păcii.

– Se pare că nu e singurul. Acum vreo lună, agențiile de presă anunțau că domnul von Ribbentrop va semna la Lisabona un armistițiu cu englezii și americanii.

– A fost un simplu zvon, protestă Sturmer. Dezmințit cu tărie în aceeași zi.

– Știu că vă plac proverbele românești. Unul dintre ele spune: până nu faci foc nu iese fum.

– Proverbul nu se justifică. Credeți că Führerul și-ar abandona proiectele? Va merge înainte până-n pânzele albe. Se găsesc destui fanatici să-l susțină.

– Și-i judecați pe cei care nu mai vor să meargă înainte pe o asemenea cale sinucigașă?

– Nu e datoria mea să judec. Datoria mea e să aflu și să raportez ce-am aflat. Știu de ce a plecat prințul Știrbey. Englezii afirmă că a plecat acolo fără știrea mareșalului. Întrebarea mea este: cum a ieșit din țară?

Paulescu își dădu seama că abia acum Sturmer ajunsese la scopul adevărat al convorbirii. Mărturisirile, dezolarea, compătimirea, să fi fost un simplu teatru? se întrebă. Voia doar să netezească drumul întrebării principale?

– Domnule Sturmer, serviciul nostru v-a comunicat deja pe cale oficială: nu s-a putut stabili în ce împrejurări a ieșit prințul din țară. Nici eu nu vă pot spune mai mult, pentru că nu știu.

– Păcat, spuse Sturmer cu răceală. Ne-ar fi ajutat să deducem cine stă în spatele tratativelor. Maniu? Vicepreședintele Mihai Antonescu? Sau mareșalul însuși?

Redevenise cel totdeauna, ager și atent la ce se petrece, stăpân pe raționamente și pe cuvinte. Vinul n-a izbutit să-i coboare garda, gândi Paulescu. Făcu un semn spre sticlă:

– Mai încercăm o porție?

– De ce nu? zâmbi Sturmer. Acum putem bea liniștiți. Se pare că partea profesională a discuției s-a încheiat.

– Pentru mine abia începe, spuse Paulescu. Nu pot rămâne indiferent după ce mi-ați povestit despre planul „Margarethe II”

Sturmer ridică paharul, închină politicos, bău fără grabă o înghițitură și puse paharul deoparte.

– Fiți fără grijă, spuse el. Deocamdată nu se întâmplă nimic. În ochii Führerului, mareșalul reprezintă cu totul altceva decât amiralul Horthy. Asta, din punct de vedere psihologic. Dar mai e și aspectul militar. Frontul de sud e în bună măsură apărat de trupele române. Ocuparea țării ar putea avea un efect neașteptat asupra acestor trupe. Cine și-ar lua un asemenea risc?

– Un raționament foarte sănătos, spuse Paulescu. Mulți oameni s-ar bucura să-l afle.

– Dar nu de la mine, zâmbi Sturmer.

13.

– ...Măcar s-o jucăm cu demnitate.

– Ce spui, Ică?

– Glumeam. Mă gândeam că dacă-i vorba să ne jucăm ultima carte, atunci s-o jucăm cu demnitate.

– Nu mai dramatiza atâta, omule. Și-așa i-am făcut pe germani să intre la idei. Când au văzut că întârzii cu răspunsul au devenit mai bănuitori.

– Parcă noi n-am devenit, după ce s-a întâmplat în Ungaria?

– M-a mai pus pe gânduri și Rica, mărturisi mareșalul. Cineva de la legație i-a șoptit că voi avea aceeași soartă ca Horthy. M-a implorat să refuz invitația.

– Dacă Hitler avea planul ăsta, nu ți-ar fi trimis avionul său personal. Generalul Gheorghe, la telefon, era foarte sigur pe el. Mi-a repetat de câteva ori: veniți fără grijă, va fi doar o discuție politică.

– Generalul Gheorghe! Cât poate ști un ambasador? Iar o discuție politică am avut nu mai departe de luna trecută. De ce atâta grabă? Oricum, zarurile au fost aruncate. Mă voi duce acolo. Dar n-o să iau o poziție de școlar pus la colț.

– Asta-i bună! râse Ică. Nu te-a văzut nimeni, niciodată, în poziție de școlar pus la colț.

– Buni de pus la colț sunt de fapt ei, spuse mareșalul cu violență stăpânită. În ultima vreme, numai eșecuri. Grupul de armate „Sud" se retrage pas cu pas, legătura cu Crimeea nu se mai poate reface, frontul a trecut de Krivoi Rog și se apropie de Bucovina. Ieri, rușii au încercat prin câteva locuri să treacă Nistrul; au intervenit trupele noastre și i-au gonit. Trupele noastre obosite, prost hrănite, fără armament...

– Germanii ar trebui să întărească frontul, spuse Mihai Antonescu. Măcar acum, în ceasul al doisprezecelea.

– O să le spun asta, zise mareșalul și alese câteva hârtii de pe masă.

Șeful de cabinet se arătă în ușă:

– Domnule mareșal, e timpul să mergem la aeroport.

Hitler își încheie discursul politic cu o declarație pe care mareșalul o aștepta demult:

– Dată fiind atitudinea neloială a guvernului maghiar, nu mai am nici o obligație față de această țară și nu voi mai susține Arbitrajul de la Viena. Deocamdată îl rog pe

domnul mareșal să nu amintească față de nimeni această declarație. În curând eu însumi o voi face publică.

În sfârșit, gândi mareșalul. După atâta luptă! În încăpere, în afară de ei doi, se afla numai translatorul Schmidt. După ce acesta termină de tradus, Hitler își fixă privirea asupra interlocutorului său. Mareșalul își drese glasul și spuse rar, făcând pauze pentru traducere:

– Mulțumesc în numele poporului român pentru această hotărâre și aștept ca ea să fie adusă la cunoștința opiniei publice. Și așa este cam târziu. De aproape trei ani eu lupt alături de o țară care a admis ciuntirea teritoriului României. Pe câtă vreme inamicii noștri nu recunosc Arbitrajul de la Viena. Asta dă curaj opoziției.

Un fulger trecu prin ochii lui Hitler.

– Opoziția trebuie strivită fără milă, spuse el. Vedeți bine cum am procedat în Ungaria. V-am spus de la întâlnirea trecută că mă îngrijorează ce se întâmplă acolo. Iar domnul Kallay își închipuia că nu știm nimic. A fost destul un semnal, și peste câteva ore diviziile SS mărșăluiau prin orașele principale. Un capitol încheiat, domnule mareșal. Trecând acum la problemele militare, vreau să vă înștiințez că am hotărât să recuceresc Ucraina. Deocamdată nu pot introduce noi unități blindate, din cauza drumurilor. Rușii stau mai bine decât noi; mi s-a raportat că tancul lor „T-34" are mobilitate mare pe teren desfundat. Dar pe măsură ce pământul se zvântă, acest avantaj va dispărea. Până atunci, trebuie să ținem frontul pe linia actuală. Și sunt sigur că-l vom ține!

A doua rundă de convorbiri se desfășură într-un cadru mai larg. Alături de Hitler, în jurul mesei uriașe stăteau von Ribbentrop, ministrul de externe, și mareșalii Keitel și Jodl; din partea română erau de față vicepreședintele Mihai Antonescu și generalul Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat-Major. Abia acum, în fața unui auditoriu mai numeros, Hitler începu să-și dezvolte exercițiul oratoric având ca obiect viziunea sa despre războiul mondial. O viziune optimistă, bazată pe calcule trunchiate, constată mareșalul. Hitler adăuga forțelor germane pe cele japoneze și afirma pompos că, luate împreună, aceste forțe erau mai puternice decât inamicul.

Cum se învăluie singur în iluzii! gândi mareșalul. Ca și cum n-ar ști că japonezii nu se implică pe frontul din Europa, iar față de Moscova își păstrează neutralitatea... În încheierea pledoariei sale, Hitler făcu promisiuni privind înzestrarea armatei române, dar preciză că va da armament numai trupelor care luptă contra Rusiei.

Mareșalul ascultă atent, pregătindu-și în minte răspunsul la problemele ridicate.

– România e o țară mică, spuse el, cu un trecut îndelungat de sacrificii și suferințe. Încă de la formarea sa, poporul român a luptat cu năvălitorii, apărându-și teritoriul și credința. Alianța de acum cu Germania se explică prin dorința noastră de a înfrunta tendințele unei mari puteri care ne amenință și ne-a ocupat de opt ori în decurs de un secol. Înțelegem nevoia de a contribui la acest război; două treimi din forțele noastre sunt angajate în prima linie. Armamentul primit din Germania a fost trimis pe front; n-am reținut nimic pentru alte scopuri. Cât privește situația din Ungaria, am o propunere. Necesități militare ușor de înțeles cer ca forțele acestei țări să fie retrase din culoarul secuiesc și mutate dincolo de vechea frontieră.

Observă privirea mirată a lui Hitler și explică, tăind cu podul palmei linia munților de pe hartă:

– În eventualitatea unei retrageri, diviziile românești s-ar lovi, trecând Carpații, de aceste trupe ale Ungariei.

Hitler privi fix harta timp de câteva clipe. Apoi întinse mașinal mâna după creionul roșu cu care lucra de obicei.

– Mareșal Jodl, spuse el, ar trebui ca trupele unguresti să fie retrase peste vechea frontieră, mai exact la vest de Oradea – Satu Mare.

Trasă cu mâna lui linia pe hartă, în timp ce mareșalul Antonescu schimba priviri radioase cu însoțitorii săi.

14.

Iuliu Maniu puse deoparte ziarul format mic, tipărit în condiții proaste, mai degrabă un buletin. Privi din nou titlul articolului: „Răspunderea domnului Maniu". Îl citise la început cu interes, apoi cu indignare și, în cele din urmă, cu

dezgust. Autorul era cu totul departe de adevăr. Afirma de-a dreptul că din vina lui, a lui Maniu, nu s-a putut forma Frontul Patriotic, menit să organizeze lupta antigermană. Îl acuza că dorește în ascuns înfrângerea Rusiei și refuză să creadă în alianța dintre sovietici și anglo-americani, și mai ales, că nu s-a raliat chemărilor la sabotarea războiului. Articolul încheia, patetic, că „încă nu e totul pierdut", țara mai poate fi salvată, rupând alianța cu Germania. El, conducătorul opoziției democrate, era îndemnat să dezmintă faptul că se pronunțase din nou „pentru așteptare".

Ce știau acești ziariști mărunți și neîndemânatici, probabil activiști ai Cominternului, buni numai să agite spiritele? Nu aveau nici informații exacte, nici raționamente strălucite, nici stil convingător. Începu să polemizeze, mintal, cu ei. Doriți front patriotic, dar cu ce preț? De ce partidul comunist nu adoptă o poziție clară în problema Basarabiei și a nordului Bucovinei? Iar lupta antigermană, declanșată fără nici o pregătire, fără nici o asigurare, unde ar duce? La sabotaje și distrugeri inutile, care nu pot determina o schimbare în politica guvernului, ci doar ar atrage represalii. Cu ce speranțe susțin cei de la mica gazetă comunistă răsturnarea regimului? Vor să vadă diviziile germane năvălind prin toate orașele, cum s-a întâmplat în Ungaria? Cine garantează reușita unei lovituri de stat? Iar dacă ea s-ar petrece într-adevăr, ce are să urmeze? Ar șterge Stalin cu buretele cei doi ani și jumătate de război, înfrângerile din Basarabia, de la Odessa, de la Sevastopol sau din Caucaz? Stalin, cel care într-un discurs oficial, la marea sărbătoare bolșevică, a proferat tot felul de amenințări la adresa „tâlharilor" ce se aliaseră cu Hitler...

O capitulare, acum, fără garanții, nu putea decât să grăbească ocupația sovietică. Și să confirme că România renunță la drepturile sale, pentru care a intrat în război...

Soneria telefonului îl întrerupse din gânduri. Ridică receptorul aparatului demodat, pe care-l folosea de ani de zile.

– Alo!

– Vă salut, domnule președinte!

– Ei! O surpriză plăcută. Ce noutăți, domnule Buzești?

– Diverse, ca să zic așa. Vă pot deranja peste o jumătate de oră? E ceva urgent.

– Oricând, dragul meu, ești bine venit, spuse Maniu.

– Vă mulțumesc. Plec chiar acum spre dumneavoastră.

Maniu începu să se plimbe prin salon, nerăbdător. Ce intervenise atât de urgent acum, când mareșalul și Ică se aflau încă la Hitler? Știa că după ce primise invitația, Mihai Antonescu îi telegrafiase lui Cretzianu, cerându-i să aducă faptul la cunoștința Aliaților. Acest eveniment putea constitui preludiul unei manevre asemănătoare celei din Ungaria. Ocuparea Ungariei începuse cu o invitație a lui Horthy la cartierul general al lui Hitler. Exista și un pretext: germanii aveau cunoștință de misiunea lui Știrbey, iar în țară mareșalul pregătea mobilizarea militarilor lăsați la vatră în timpul iernii. România avea de ales între a colabora mai departe cu Germania și a schimba politica – dar pentru această schimbare ar fi trebuit să conteze pe un sprijin militar și pe garanții ferme din partea Aliaților. Deocamdată, la prima întrevedere cu reprezentanții celor trei mari puteri, Știrbey expusese situația și ceruse asigurări privind independența țării și respectarea drepturilor ei teritoriale. În mesajul de după prima întrevedere, Știrbey menționa că reprezentantul sovietic ceruse precizări privind „drepturile teritoriale”. El răspunsese conform mandatului primit: asigurarea că întreaga Transilvanie va fi înapoiată României și organizarea de plebiscite pentru celelalte teritorii. Aliații făgăduiseră că vor comunica guvernelor aceste cerințe, dar precizaseră că prima condiție rămâne capitularea necondiționată...

Se auzi soneria; Maniu însuși se grăbi să deschidă.

– Domnule Buzești...

– Domnule președinte, chiar acum am primit de la englezi răspunsul la telegrama profesorului Antonescu. Am descifrat-o și v-am adus o copie.

– Ce spune? întrebă Maniu invitându-l nerăbdător în casă.

– E adresată direct mareșalului. Generalul Wilson, comandantul suprem aliat din Mediterana, cere ca mareșalul să nu meargă la Hitler, ci să capituleze imediat în fața celor trei puteri aliate.

– Fără nici o altă precizare? Doar le-am scris de atâtea ori, le-am cerut să înțeleagă situația noastră...

– Veți vedea în text. Sună ca un ultimatum.

Maniu citi cu atenție telegrama. Făcu semn celuilalt să ia loc și așeză și el în fotoliu. Rămase câteva clipe pe gânduri. Niculescu-Buzești aștepta în tăcere.

– Domnule Buzești, germanii sunt acum în alertă, după ce-au ocupat Ungaria. Orice mișcare politică a mea, a mareșalului, a regelui, s-ar lovi de un eșec sigur. Trebuie să cerem un sprijin cât de mic anglo-americanilor. Dar pentru asta, aș vrea să am și opinia majestății sale.

– De asta mă ocup eu, spuse Niculescu-Buzești.

– Atunci voi formula mesajul de răspuns. Dumneata îl prezinți regelui și, dacă e de acord, expediază-l lui Cretzianu.

Buzești scoase stiloul din buzunar și un carnețel.

– Să-l redactăm chiar acum. Vă dați seama că nu e timp de pierdut.

– Foarte bine. Scrie, te rog, cam așa: Pentru organizarea unei eventuale încercări de a opune rezistență germanilor, trebuie să știm dacă putem conta pe un sprijin anglo-american. Chiar dacă nu e posibilă o operație de amploare, solicităm un ajutor urgent în trupe aeropurtate și forțe aeriene...

În timp ce scria, Niculescu-Buzești dădu de câteva ori aprobativ din cap.

– E foarte bine, spuse el la sfârșit. Scurt și fără echivoc. Încerc să-l prezint regelui chiar în după-amiaza asta. Apropo, domnule președinte, ați aflat ultima noutate? Gheorghe Tătărescu a cerut regelui să convoace Consiliul de Coroană.

– Consiliul de Coroană, acum? tresări Maniu. Ar fi total inoportun. Dacă majestatea sa mi-ar cere părerea...

– Considerați că v-o cere. Prin mine.

– Ei bine, eu cred că puțini oameni politici ar accepta condițiile puse de Aliați. Și chiar dacă, prin tratative, s-ar obține niște ameliorări, acestea nu vor atinge chestiunile teritoriale.

– În care rușii se arată inflexibili.

– Exact. Ar apărea două posibilități. Una, regele încheie armistițiul în condițiunile cunoscute. Oamenii politici vor reproșa că ei n-au fost de acord cu ele. Cealaltă – obiecțiile Consiliului l-ar determina pe rege să respingă armistițiul. În acest caz, va fi acuzat de continuarea războiului. Nu, domnule Buzești, un Consiliu de Coroană ar trece răspunderea pe umerii regelui, pentru o situație pe care n-a creat-o majestatea sa.

– Cam tot așa gândim și noi, spuse Niculescu-Buzești. Vom pregăti un document care să-l ajute în luarea unei decizii. Domnule președinte, vă mulțumesc pentru ajutorul pe care ni l-ați dat.

– Totdeauna cu plăcere, zâmbi Maniu conducându-l spre ieșire.

Partea a patra

1.

Mareșalul salută garda de onoare aliniată pe aeroport și se grăbi spre mașină. Făcu semn șefului de cabinet, care venise să-l întâmpine, și acesta se urcă lângă el, pe bancheta din spate a automobilului blindat.

– E mai cald aici, la noi, comentă mareșalul. Ia spune, ce vești ai?

– Nu prea bune, domnule mareșal.

– Mă așteptam. Totdeauna când mă duc acolo, el prezintă lucrurile în roz. Un optimist incurabil. Ce e pe front?

– Rușii au trecut Nistrul și înaintează către Iași.

– În două zile?

– Unitățile germane din fața lor sunt slăbite și au pierdut mult armament în retragere.

– Trebuie să-i oprim undeva.

– Statul nostru major propune linia Târgu Neamț–Iași. Cu condiția să primim întăriri.

– O să-i scriu cancelarului un mesaj urgent. Generalul Gârbea să i-l ducă personal, cu avionul. Și în Crimeea?

– Deocamdată e liniște. Frontul rezistă, dar cercetarea a raportat că inamicul face pregătiri pentru ofensivă.

– Crimeea ar trebui evacuată imediat, spuse mareșalul cu energie. Cred că e ultimul moment favorabil!

Coloana de mașini depăși Arcul de Triumf și se angajă cu viteză redusă pe Șoseaua Kisseleff. Farurile camuflate luminau cu zgârcenie asfaltul și scoteau vag din întuneric trunchiurile copacilor.

– Mai treceți pe la Președinție sau mergeți acasă? întrebă colonelul Davidescu.

– Direct acasă. Sunt obosit și nu mă simt bine. Iar hârtiile pot să mai aștepte până mâine. Sper că nu-i nimic important, în afară de știrile de pe front.

– Un singur lucru: o telegramă din partea generalului Wilson, de la Cairo. A venit prin Ministerul de Externe. Domnul Niculescu-Buzești ne-a trimis-o gata descifrată.

– Și ce spune?

– Am adus-o cu mine, dar o știu aproape pe dinafară. Vă cere să nu mergeți la Hitler sub nici un motiv.

– Prea târziu, mormăi mareșalul.

– Dacă o veți face, va fi dovada că România are intenția să colaboreze până la capăt cu Germania. Exact așa scrie: „Trebuie să capitulați imediat în fața celor trei mari puteri".

– Capitulare și iar capitulare. Pe ce bază? Ce se va întâmpla după ce încetez lupta? Cine-mi garantează frontierele, cine mă ajută dacă Germania întoarce armele împotriva mea? Telefonează-i lui Teodorescu, la Ankara. Să vină aici cu primul avion.

– Ionele, spune-mi și mie ce se întâmplă.

– Război, draga mea. Caut să te țin cât mai departe de el.

– Nu vezi că e cu neputință? spuse cu blândețe Maria Antonescu. Toată lumea își dă seama că situația e gravă. Am fost și azi prin spitale. M-am îngrozit. Răniții germani arată deplorabil. Aveau tărgile așternute cu ziare în loc de cearșafuri.

– Rica, domnul mareșal e obosit, interveni Veturia Goga. Încă puțin ceai, domnule mareșal?

– Mulțumesc, puțin. Fără zahăr.

Veturia Goga veni lângă fotoliul lui, îi turnă ceai în ceașcă, puse ceainicul pe măsuță și rămase în picioare, lângă mareșal.

– Necazurile de pe front sunt la ordinea zilei, spuse ea. Mai bine ne-ați povesti ce se aude în cercurile înalte.

– Curioasă ca totdeauna! Ei bine, doamnă, dețin un mare secret. Dar dumitale o să ți-l spun, fiindcă ești ardeleancă. Poți să-mi săruți mâna. Am redobândit Transilvania!

– Adevărat? Dumnezeu să vă binecuvânteze, se înclină Veturia Goga ducând mâinile la piept. Cum au să se bucure ardelenii mei...

– Îți interzic să spui cuiva o vorbă despre asta, o întrerupe mareșalul. I-am făgăduit Führerului că voi păstra secretul. Vrea să aleagă singur momentul când va face cunoscută anularea Arbitrajului de la Viena. Deocamdată, secret. I-am promis. Eu nu-mi calc niciodată cuvântul.

– Dar el? întrebă cu îndrăzneală Veturia Goga. Oare își va ține promisiunea? N-ar fi prima oară când...

– Te rog, doamnă! Deocamdată, l-am determinat să scoată trupele ungare din culoarul secuiesc. Să nu le am în spate, și dacă va fi cazul să ne retragem peste munți...

– E atât de grav? întrebă Maria Antonescu aproape în șoaptă.

– Nu e grav. Dar un militar trebuie să ia în calcul toate posibilitățile. Și haideți să schimbăm subiectul. Toată ziua numai despre război aud.

Când colonelul Teodorescu, atașatul militar de la Ankara, se prezentă, mareșalul intră de-a dreptul în subiect:

– Ce se mai aude la Ankara, Teodorescu? Cu debarcarea, vreau să spun.

– Sunt tot mai multe semne că nu e vorba de debarcare. Turcii au precizat din nou că, după informațiile lor, forțele anglo-americane din regiunea asta sunt insuficiente pentru un atac masiv.

– Așa se pare, spuse mareșalul încruntat. Aliații nu-și dau seama că lasă Balcanii în mâna Moscovei? Până și direcția ofensivei rusești o arată: lovitura principală a fost îndreptată spre sud. Încă un salt și ajung la Dunăre. Nu-i înțeleg deloc pe englezi. Ai mai discutat cu ei?

– De câteva ori, domnule mareșal. Toți ridică din umeri. Și englezii, și americanii. Ultima oară, au pomenit de debarcare înainte de Anul Nou. M-au întrebat ce poziție am avea față de trupele aliate.

– Știu, îmi amintesc.

– Le-am dat răspunsul așa cum mi-ați ordonat. Dar când am vorbit iarăși cu ei, mi-au dat să înțeleg că problema nu-i mai interesează.

– Acum ar trebui să-i intereseze, replică mareșalul. Situația strategică e cu totul alta. Uite de ce te-am chemat. Iei legătura imediat cu atașatul englez... În primul rând îi pui întrebarea pe ce sprijin aerian putem conta dacă mă hotărăsc să rezist în fața presiunilor germane. În al doilea rând, dacă Aliații mă pot sprijini pe plan politic cu o declarație despre Transilvania. În al treilea rând: avem treisprezece divizii pe front – șapte în Crimeea, trei pe Nistru și trei lângă Odessa. Alte cincisprezece au fost mobilizate și se concentrează în sud-vestul țării, dincolo de București. Voi spune germanilor că deocamdată nu le pot angaja în luptă, fiindcă nu sunt înarmate cum trebuie. În realitate, sunt înarmate după standardul obișnuit, dinainte de război. Ne lipsesc doar blindatele și artileria antitanc. Sper ca nemții să accepte argumentele mele și să-mi dea timp să respir. Dacă însă mă vor obliga să le dau toate trupele, o să mă retrag în Iugoslavia, unde voi coopera cu Aliații și cu Tito. Convinge-i că chestiunea este foarte urgentă și așteptăm răspuns cât mai grabnic. Dacă primești un semnal din partea lor, îmi telegrafiezi fără nici o întârziere.

– Am înțeles, domnule mareșal.

– Crezi că e ceva în neregulă aici?

– Nu, domnule mareșal. Cred că, dimpotrivă, sunt propuneri judicioase și logice. Ei ne fac o nedreptate când ne cer pur și simplu capitularea. Nu suntem chiar la pământ.

– Domnul Maniu e de părere că ne amenință un pericol căruia nu-i mai putem face față. Îmi cere să retrag toate trupele de pe front și să notific germanilor că nu mai pot continua lupta. Și ce să fac? Să las țara în mâinile Sovietelor? De aceea întreprind acest demers către anglo-saxoni. Așteptăm de la ei sprijin militar, dar și diplomatic.

– Înțeleg, domnule mareșal.

– Așa. Ți-am explicat toate acestea ca să știi mai bine cum pui problema. Și fii foarte atent, germanii au urechi peste tot. Nu trebuie să simtă nimic.

2.

– Ce mai e nou, iubite domnule Buzești?

Niculescu-Buzești rămăsese într-o poziție rigidă în fața lui Maniu, ca și cum ar fi participat la o solemnitate.

– Domnule președinte, avem vești de la Cairo.

– Har Domnului, că mult le-am așteptat! Vești bune, sper.

– N-aș spune că sunt rele. Rămâne să judecați și dumneavoastră.

– Ia loc, dragă. O cafea?

– Am băut în timp ce descifram telegrama. Mâine vă pot aduce o copie. Deocamdată v-o rezum. Ca răspuns la solicitarea dumneavoastră, guvernul sovietic precizează că va încheia un acord privind sprijinul militar, după ce organizați lovitura de stat și întoarcerea armelor.

– Nu înțeleg. Întâi să organizez acțiunea, și abia după aceea să aflu pe ce ajutor pot să contez? Este absurd, domnule Buzești. Și în privința frontierelor?

– Ambasadorul Novikov n-a primit încă răspuns de la Moscova, dar i-a arătat prințului Știrbey o hartă oficială în care Basarabia și Bucovina făceau parte din Rusia Sovietică, iar Transilvania aparținea în întregime României. L-a îndemnat pe emisarul nostru să tragă singur concluziile.

– Înseamnă că nu și-au schimbat părerea, se încruntă Iuliu Maniu. Te-aș ruga să raportezi asta majestății sale. Eu, unul, nu-mi pot lua răspunderea să cedăm din nou Basarabia. N-am dreptate?

– Ba da, fără-ndoială. Pe de altă parte, acum este un moment favorabil pentru acțiune. Armata a fost iarăși mobilizată, iar germanii n-au apucat încă să aducă întăriri. Dacă ne-am hotărî acum, am avea șanse mai mari, Aliații au sugerat clar: orice întârziere poate înăspri condițiile.

– Ce să mai înăsprească? Mai mult decâ să pierdem iarăși Basarabia, plus Bucovina care n-a fost niciodată a Rusiei?

Sună telefonul. Iuliu Maniu își ceru scuze din priviri și ridică receptorul. Ascultă, spuse de două ori „da, da, bine” și închise. Se întoarse spre Buzești.

– Am primit și eu o veste. Mareșalul a aprobat să mă întâlnesc mâine cu domnul de Chastelain.

– Ce noutăți vă poate da un om aflat de trei luni în captivitate?

– Nu uita că a venit aici cu o stație de radio. Poate ne dă niște precizări despre intențiile Londrei. Chiar au de gând să ne lase la discreția rușilor? Măcar să știm cum stăm. Mi-ar fi de folos și o sugestie din partea Palatului.

– De asta mă ocup eu, spuse Niculescu-Buzești. Vă las, domnule președinte. Mă-ntorc la minister.

Generalul Vasiliu, îmbrăcat civil, coborî de la volan, îl salută pe Iuliu Maniu și-l invită pe locul din dreapta.

– Ați dat vacanță șoferului? se miră Maniu rezumându-se de spătarul banchetei.

– N-am mai șofat demult, explică generalul. O plimbare la Băneasa, pe vremea asta... O plăcere pe care altfel timpul nu mi-o permite.

Porni mașina, luă cu eleganță virajul spre bulevard și se angajă în plină viteză către Șosea.

– Vreau să precizez încă o dată, domnule Maniu, că această întrevedere este strict secretă.

– E de la sine înețeles, domnule general. Mareșalul Antonescu a fost gentil că a aprobat-o. Îmi dă prilejul să revăd un vechi prieten.

– Cred că nu acesta este scopul principal...

Trecură de aeroport, apoi, la intrarea spre pădurea Băneasa, generalul micșoră brusc viteza și luă virajul la dreapta.

– Chiar mă întrebam unde va avea loc întâlnirea.

– În pădure, la iarbă verde. A venit primăvara. E mai romantic și mai discret.

– Văd că ați luat precauțiuni deosebite, constată Maniu.

– Germanii nu trebuie să afle despre această întâlnire. În ultima vreme ne-au cerut de câteva ori să-l cedăm pe colonelul de Chastelain, chiar numai pentru un timp scurt, să-l ducă la Berlin, pentru anchetă. Domnul mareșal e tare ca stânca, nici n-a vrut s-audă. Englezii sunt prizonierii noștri și așa rămân.

– Această fermitate face cinste și lui, și țării, spuse Maniu.

În curând, mașina se opri în fața altei mașini, care staționa pe o alee, între copaci. Maniu se strădui să-l vadă pe omul de la volan. Fu surprins să-l recunoască pe inspectorul general al Jandarmeriei. Nici el nu avea șofer.

– Puteți coborî, domnule Maniu. Vă plimbați prin pădure și discutați în liniște. Noi n-o să vă deranjăm.

– Sunteți foarte amabil.

– Așa sunt ordinele.

Iuliu Maniu coborî. Zări o siluetă puțin mai încolo, pe alee. Înfățișarea lui de Chastelain îl surprinse neplăcut. Slăbise și-și pierduse din prestanța de altă dată. Purta o uniformă militară decolorată și uzată, părea mai adus de spate iar paloarea obrajilor proaspăt rași făcuse să dispară undeva în trecut gentleman-ul elegant și bronzat, care juca tenis în marile cluburi bucureștene și lua parte la cursele de automobile. Maniu se îndreptă spre el cu brațele întinse:

– Bucuros să vă revăd, Chas. Sper că sunteți bine.

– Deocamdată da, mulțumesc. Ce mai faceți, domnule președinte?

– Ah, răspunse Maniu scuturându-i mâinile cu putere. Ca totdeauna. Nu ne-am mai văzut de multă vreme.

– Din februarie patruzeci și unu, preciză de Chastelain. Între timp s-au schimbat multe în lume.

– În lume și în viața noastră, dragă Chas. Cine și-ar fi închipuit, văzându-ne în tribuna hipodromului acum trei ani, că ne vom întâlni într-o pădure, supravegheați de generali de jandarmi? Ce zile frumoase am trăit cândva...

– Domnule președinte, timpul nostru e limitat. Am să vă transmit un mesaj foarte urgent, pe care l-am primit prin radio de la Cairo. Nu mai amânați trecerea la acțiune, pentru că o situație favorabilă ca aceasta nu veți mai întâlni curând. Deruta trupelor germane de pe front creează condiții favorabile pentru un gest decisiv din partea României.

– Momentul se apropie, îl asigură Maniu. Am primit de la comandamentul aliat promisiuni de ajutor militar; planul

meu este gata în aproape toate amănuntele. Ce se aude cu stația dumneavoastră de radio?

– S-a defectat, funcționează cu întreruperi. Aș sugera, dacă sunteți de acord, să folosim pentru legătura cu Cairo aparatul lui Țurcanu. Asta, cu riscul ca autoritățile să afle de existența lui.

– Dar au și aflat, dragul meu. Le-am comunicat eu însumi acest fapt.

– De ce ați făcut asta? se miră de Chastelain.

– Trebuia. Timpul ne presează și cei de la Cairo răspund cu întârziere.

– Au motivele lor. Vă dați seama, orice mesaj plecat de aici este comunicat celor trei guverne aliate, care se sfătuiesc între ele, își pun de acord răspunsul și abia după aceea îl transmit.

– Un procedeu greoi, aprecie Maniu. Și nu se poate găsi altă metodă?

– Nu e cu putință. Cred că vă e limpede: Anglia, America și Rusia sunt foarte solidare în toate chestiunile politice.

– Înțeleg. În concluzie, puteți folosi stația lui Țurcanu, cu rugămintea să vă ocupați de cifrarea și descifrarea textelor transmise. Noi nu dispunem de codul actual...

– Codul îl am eu, se grăbi să precizeze englezul. Nu asta e problema. Guvernul majestății sale dorește să capitulați cât mai curând, pentru a evita consecințe grave. Sper că sunteți la curent cu situația de pe front.

Iuliu Maniu oftă se aplecă să cerceteze o floricică de pe marginea aleii.

– Dacă sunt la curent! Urmăresc evenimentele zi și noapte, dragă Chas.

– Ca și noi. Deși suntem în arest, primim ziare și aflăm cum stau lucrurile.

– Lucrurile stau prost.

– Tocmai aceasta trebuie să vă determine la o hotărâre rapidă. Acum, când trupele rusești au intrat pe teritoriul României...

– Ofensiva pare să se fi oprit.

– Dar pentru câtă vreme?

– Nu fiți pesimist. Vă amintiți ce-am discutat imediat după rebeliune, câd ați venit de la Istanbul?

– Asta era atunci, domnule președinte. Prezentul ne preocupă mult mai mult decât amintirile.

– Nu-i vorba de nostalgia trecutului. Vreau să spun că presupunerile mele de atunci s-au confirmat în bună parte.

De Chastelain aruncă o privire peste umăr și spuse repede:

– Se pare că a venit momentul să ne despărțim. Cerberii noștri dau semne de nerăbdare.

Într-adevăr, generalul Tobescu se apropie și tuși ca să le atragă atenția.

– Domnilor, vă întrerup cu părere de rău. Trebuie să ne întoarcem. Se apropie ora de terminare a programului la instituțiile germane. Nu vreau să fim văzuți de cineva...

– Sper să ne mai întâlnim, nu-i așa? spuse Iuliu Maniu lui de Chastelain, dar întrebarea era adresată mai mult generalului Tobescu.

– Desigur, încuviință acesta. Domnul colonel nu se poate plânge că trăiește ca la închisoare.

– Nicidecum, zâmbi amabil de Chastelain. Aș spune mai degrabă că pentru niște bieți prizonieri de război suntem tratați foarte bine. Intenționăm să informăm Londra despre acest fapt. Când... vom avea posibilitatea.

Generalul păru că nu aude aceste din urmă cuvinte. Îi invită cu un gest politicos către automobilele care așteptau în capătul aleii.

Secretarul îi ieși în întâmpinare:

– Domnule președinte, ziarele din Moscova au publicat o declarație. Armata rusă a pătruns în câteva puncte pe teritoriul românesc. Guvernul sovietic declară că nu urmărește să cucerească nici o parte din România, sau să determine vreo schimbare a regimului social existent.

– În sfârșit, un gest oficial din partea lor, se bucură Maniu. Cred că este răspunsul la cererea pe care le-am făcut-o prin președintele Beneș. Să sperăm că această declarație va liniști populația din Moldova, speriată de ocupația sovietică.

– Ar fi bine, spuse secretarul pe un ton mai puțin optimist. Deocamdată, șoselele din Moldova sunt pline de refugiați.

– Oamenii fug din calea frontului, și nu a trupelor rusești, spuse Maniu.

– Să sperăm că aveți dreptate.

3.

Mareșalul citi cu atenție traducerea telegramei de presă. „Guvernul sovietic declară că nu urmărește scopuri de cucerire a nici unei părți din teritoriul românesc sau de schimbare a regimului existent în România...” Ce vrea să spună această declarație? se întrebă. Era o încurajare pentru el? Sau o încercare a rușilor de a-și atrage simpatia populației? I se raportase că în ultimele zile trenurile nu mai făceau față miilor de oameni care se refugiau din fața primejdiei. Dar mulți rămăseseră pe loc, blazați sau fataliști, sau poate chiar simpatizanți ai comunismului. Propaganda sovietică îi influența tot mai mult. Ca și povestirile unor soldați întorși din permisie. Despre colhozuri bine organizate, unde femeile mulgeau vacile purtând halat alb, iar clasicul plug dispăruse, fiind înlocuit cu mașini moderne, despre mari ferme de animale, depouri cu mașini agricole... Dar mai departe, în imensa stepă rusească, cine știa ce se petrece?

Căută într-una din mapele cu hârtii importante telegrama generalului Wilson. Era mai cuprinzătoare decât prima, cea venită în lipsa lui, în care-i cerea pur și simplu să refuze vizita la Hitler. Această a doua telegramă nu mai avea tonul concis și categoric propriu unui militar de rang înalt, ci părea a fi emanația unor lideri politici. I se cerea din nou capitularea, dar apăruse în plus sugestia ca trupele de pe front, după ce depuneau armele, să fie trimise înapoi mareșalului Antonescu în zona Prutului pentru a fi organizate de români și folosite împotriva germanilor; totodată americanii urmau să sprijine România prin raiduri

de bombardament. Așadar, eterna propunere de capitulare! Nici politicienii, nici militarii din vest nu păreau să înțeleagă drama României!

Cu un gest hotărât, luă o foaie de hârtie și stiloul. Începu să scrie cu repeziciune. Gândurile i se învolburau, frazele îi veneau atât de repede în minte, încât nu izbutea să mai scrie decât jumătăți de cuvinte: „Vă rog să nu cereți unui popor mic dar viteaz, care de două mii de ani luptă pentru viață, credință și libertate, să se dezonoreze pe sine... Alături de Germania am fost nevoiți să ne opunem Rusiei, care zilnic ne umilea și ne amenința... Nici un popor, sunt sigur, cu forțele aproape intacte, cum sunt ale noastre, nu ar putea să capituleze și să se retragă din acțiunea în care însăși libertatea și existența lui sunt în joc, fără o garanție serioasă pentru zilele care vor veni..."

Nici nu mai simți nevoia să recitească scrisoarea. Își spusese în ea ultimul cuvânt. Sună și întinse foaia de hârtie șefului de cabinet fără să-l privească:

– Tradu în engleză telegrama asta, cifreaz-o și expediaz-o prin radio la Cairo, personal generalului Wilson!

– Bombardamentul acesta o fi răspunsul generalului Wilson la mesajul meu?

– Ordonați, domnule mareșal?

– Nimic. Uită-te ce dezastru. Un dezastru inutil. Să distrugi un cartier întreg, să omori mii de oameni fără teama de a fi atras la răspundere...

– Antiaeriana a doborât multe avioane...

– Ce-nseamnă „multe" față de miile de oameni surprinși în trenuri? Ăsta-i măcel, nu război!

Se întrerupse, tuși sufocat de fumul aspru care umplea aerul. Parbrizul automobilului se acoperise cu un praf grăunțos, cenușiu. Șoferul trudea din greu la volan, ocolind gropile de bombe sau mormanele de cărămizi prăbușite în mijlocul străzii. Ici și colo, ardea câte-o clădire; în fața unei păvălii, două bătrâne dădeau ajutor unui om întins de-a dreptul pe trotuar. Câteva ambulanțe trecură, cu farurile aprinse și tânguindu-se din sirene. O casă din paiantă fusese nimerită drept în mijloc îi părea că explodase ea

însăși, zdrobită de la acoperiș până la jumătatea pereților. Resturile stâlpilor de lemn mai fumegau încă. Mai încolo o femeie apăru în fața mașinii, făcând semne disperate și arătând spre un om cu fața însângerată, rezemat de-un chioșc de ziare. Un camion încărcat cu anvelope ardea, acoperind întreaga stradă cu un fum negru, dulceag, înecăcios.

Mareșalul privea încremenit aceste tablouri care i se perindau prin fața geamului mașinii ca pe ecranul unui cinematograf.

– Nici pe front nu vezi des asemenea distrugeri, izbucni el deodată. Mă întreb ce-au urmărit cu acest bombardament. Hai să zicem, Gara de Nord, obiectiv important, dar cartierul? Un cartier întreg...

Depășiseră podul Constanța. Se îndreptau acum spre centru. Dezastrul era prezent pretutindeni. Case dărâmate, copaci înfloriți smulși din rădăcină de forța exploziilor, garduri năruite, flăcări și fum peste tot.

– Au atins și depozitul de la Mogoșoaia, spuse ofițerul de la volan.

– Și germanii plâng după benzină, râse amar mareșalul. Mergi încet, căpitane. Ar trebui să facem fotografii și să le trimitem celor care au ordonat o asemenea ispravă...

– Le-am da satisfacție.

– Ce-ai zis, Davidescu?

– S-ar bucura să-și vadă mai aproape opera. De obicei, în coada escadrilelor de bombardament au câte-un operator care filmează, dar de la mare înălțime rezultatele nu se văd așa de bine...

Sunând din clopote, două mașini de pompieri trecură în goană.

– Rezultate, mormăi mareșalul. Vor să ne înspăimânte. Dar s-ar putea să obțină un efect contrar. Să îndârjească poporul împotriva lor. Încă nu suntem zdrobiți.

Într-adevăr, după primele ore de la catastrofa care lovise orașul, bucureștenii păreau să-și fi recăpătat energia. Străzile erau iarăși pline de oameni; unii încercau să stingă incendiile, alții începuseră să repare garduri dărâmate; sanitari alergau cu tărgile printre mormanele de moloz;

câteva femei încercau să-şi culeagă lucrurile dintre ruine. Pe măsură ce se apropiau de centru, maşinile se îndeseau. Toate aveau aceeaşi direcţie – ieşirea din oraş; toate erau supraîncărcate cu geamantane, saltele, lăzi şi boccele. Trecu o companie de soldaţi cu lopeţi în loc de arme.

– Aceşti anonimi, aceşti bieţi oameni care duc tot greul... murmură mareşalul.

– Ce spui de nenorocirea asta, Ică?

– Eu aş lua-o drept avertisment. Vor să ne prevină: dacă nu capitulăm, uite ce ne aşteaptă.

– Asta-i politică? Politică cu bombe venite din cer? Cu asta vor ei să-şi atragă simpatia românilor?

– Nu simpatie, ci teamă. Şi dorinţa de a termina cât mai repede cu acest coşmar.

– Vorbeşti cu tonul celor din opoziţie.

– Nu, Ionele. Vorbesc cu durerea pentru ceea ce se petrece. Chiar adineauri am primit o telegramă de la Cretzianu. Ne îndeamnă să ne hotărâm cât mai repede. Orice întârziere va expune oraşele noastre la noi bombardamente. Trebuie să încheiem armistiţiul, de ce nu vezi acest adevăr?

– Îl văd foarte bine. Dar eu gândesc cu capul militarului. Un armistiţiu se încheie în anumite condiţii; deocamdată situaţia noastră e grea şi adversarii caută să profite. Dacă reuşim să stabilizăm frontul, altfel putem discuta.

– Şi? Ce speranţe sunt?

– Poate se ţin germanii de cuvânt. Hitler mi-a spus despre noile avioane...

– Nu te-ai săturat de armele lor secrete? Deocamdată numai vorbe. M-au informat cei de la legaţie. Ribbentrop a dat ieri un interviu agenţiei Rador, a declarat că soldaţii germani vor apăra România ca pe propriul lor teritoriu. Poţi să-l mai crezi, acum, când jumătate din Moldova e ocupată de Armata Roşie?

– O să cer întărirea apărării antiaeriene.

– Ah! Alaltăieri au lovit Bucureştiul, ieri Ploieştiul; mâine cui îi vine rândul? Câte baterii ne-ar trebui ca să

oprim escadrilele americane? Dacă ei își permit să ne atace zilnic... ce speranțe mai poți avea?

Mareșalul își cuprinse capul în palme. Rămase așa un timp. Mihai Antonescu tăcea. Prin copacii abia înfrunziți din parcul vilei trecu o boare de vânt ca o amenințare. Mareșalul ridică brusc fruntea.

– Înțelege că vreau și eu să închei armistițiul. Dar nu acum și nu în aceste condiții. Încearcă să vezi consecințele. Dacă am întoarce armele, trupele germane din țară ne-ar zdrobi. Apoi ar veni rușii. Wehrmachtul nu mai e în stare să-i oprească. Ar veni și ar distruge tot ce-a mai rămas.

– Și atunci care-i soluția?

– Sprijinul anglo-americanilor. Și o înțelegere cu Hitler. Te pricepi mai bine decât mine. Dreptul internațional îngăduie să rupi o alianță când termenii ei nu s-au respectat. Germania nu mai poate să ne garanteze frontierele, deci noi suntem în drept să părăsim Axa. Fără vărsare de sânge, fără distrugeri. Cu un acord cavaleresc.

– Crezi că acum, când tot frontul de est dă înapoi, Hitler va admite liniștit un „acord cavaleresc”?

– Altă cale nu am. Cine o are, să vină el la conducere. Am spus-o mereu: nu mă cramponez de putere. Dar nici nu pot lăsa țara în voia soartei.

Mihai Antonescu făcu un gest de exasperare, care nu scăpă mareșalului.

– Ică, trebuie să ai răbdare. În câteva zile situația frontului din Moldova se lămurește. Atunci vom putea discuta mai concret despre armistițiu. Dă-mi un răgaz de câteva zile.

– Bine, spuse Mihai Antonescu. Să așteptăm...

Dar mareșalul desluși în aceste cuvinte îndoială și neîncredere.

4.

– Pe front, există ofițeri de legătură români pe lângă comandamentele germane, spuse Eugen Cristescu pe un

ton didactic. Aş vrea ca dumneata să îndeplineşti acest rol aici, între Serviciul Special şi Abwehr. Neoficial, fireşte. Dar foarte necesar. De altfel, fără să-i spunem pe nume, cam asta ai făcut şi până acum.

– Din nevoile Serviciului şi respectând ordinele primite, completă Paulescu.

– Desigur, desigur, încuviinţă Cristescu. Nu-ţi fac reproşuri pentru asta, dimpotrivă. Condiţiile războiului ne cer să ştim în orice moment ce gândesc atât adversarii, cât şi aliaţii. Trebuie să te vezi mai des cu amicul dumitale din Abwehr. Vreau să ştiu ce intenţii au germanii în privinţa paraşutiştilor englezi.

– Au cerut de mai multe ori...

– Ştiu. Vor să-i trimitem la Berlin. Dar mareşalul e împotrivă. Are şi el planurile lui, pe care noi nu le cunoaştem. Mă tem, pe de altă parte, că englezii ar putea să-ncerce o evadare.

– Da la jandarmerie? E imposibil.

– Cele mai multe evadări se produc în locuri imposibile, râse Cristescu. Sunt poliţist bătrân şi ştiu asta. Tocmai de aceea gărzile se schimbă foarte des, ofiţerii care-i supraveghează la fel. Dar nemţii sunt destul de ageri ca să intre pe fir şi să-i ajute, ca după aceea să-i captureze şi să-i ducă plocon lui Himmler. Încearcă să afli dacă au asemenea planuri; eventual, descurajează-i.

– Am înţeles, domnule director general.

– Îmi raportezi peronal tot ce afli. Nimic scris, nimeni nu ştie decât noi doi. Şeful dumitale direct a fost prevenit că ţi-am încredinţat o misiune specială. Cum afli ceva, direct la mine, la orice oră din zi ori din noapte.

Sturmer aruncă undiţa departe, spre mijlocul lacului, şi se aşeză pe iarba deasă.

– Bună idee cu partida asta de pescuit. Mai ieşim din monotonia de toate zilele.

– Aşa m-am gândit şi eu, spuse Paulescu. S-a răcit vinul. Luăm o înghiţitură?

– Încă nu. Când s-o face mai cald.

Pluta undiței tremură de câteva ori și Sturmer se grăbi s-o tragă din apă.

– L-am scăpat, spuse el cu regret. Și cred că era un pește mare.

– Lăsați-l să muște bine, îl sfătui Paulescu.

– Mi-a luat și momeala.

– E răsplata lui pentru risc. O să punem alta, avem destulă.

Rămăseseră amândoi cu privirile fixate pe undițe. Sturmer rupse tăcerea:

– Declarația lui Molotov a produs destulă emoție în România. Se spune că i-au crescut acțiunile domnului Maniu.

– Lumea vorbește multe, spuse liniștit Paulescu.

– Oricum, mareșalul e inflexibil. Mă întreb care e opinia vicepreședintelui.

– Nici Mihai Antonescu nu e pentru o împăcare cu Rusia. Privește mai mult spre anglo-saxoni.

– Așa am auzit și eu, spuse Sturmer. Apropo de anglo-saxoni, ce mai fac prizonierii?

– Se plictisesc. Singurul fapt notabil este că duminica trecută au fost conduși cu mașina prin oraș, să vadă efectele bombardamentelor. Un moment destul de stingheritor pentru ei. Mai ales când au văzut casele particulare distruse.

– Ați fost cu ei?

– Am însoțit coloana, într-o altă mașină. Avem ordin să-i păzim ca pe ochii din cap.

Sturmer trase undița cu grijă din apă; în capătul ei se zbătea un peștișor argintiu, lung cât degetul. Îl scoase din cârlig și-l aruncă în apă nepăsător.

– Prea mic. După cum trăgea, ai fi zis că are un kilogram. Vă e teamă să nu evadeze?

– Englezii au tot felul de idei.

– Asta știm. Am avut multe cazuri în Germania. Îi ținem în castele pe vârf de munte, sau la mare, în insule izolate. Și totuși unii reușesc să scape.

– Mareșalul nu ne-ar ierta dacă... S-au luat tot felul de măsuri. Deși locuiesc la etaj, li s-au montat gratii de fier la

ferestre. Când sunt duși la plimbare sunt supuși unor precauții speciale.

– Asta-i foarte bine, comentă Sturmer. Cum spune proverbul român, paza bună trece primejdia rea.

Lansă iarăși undița și-și aprinse o țigară. Se lăsă pe spate în iarbă, cu fața la cer.

– Domnule maior, să vorbim sincer, ca totdeauna. Vă temeți de vreo tentativă de răpire?

– Nu neapărat. Dar trebuie să prevenim orice eveniment neprevăzut. Așa sunt ordinele.

– Ei bine, vă asigur că din partea noastră nu există asemenea intenții. Dimpotrivă. șefii n-ar încerca o acțiune care să afecteze relațiile româno-germane. Acum, mai mult ca oricând, e necesară unitatea de vederi.

– Șefii dumneavoastră judecă bine, spuse Paulescu. Mă duc să scot sticla din apă. Cred că s-a răcit destul.

Sturmer aprobă cu un semn energic din cap.

5.

– Eu zic că alde Ivan ne-ncearcă, mi-a spus Lae Corcodel seara, după ce compania noastră respinsese și al treilea atac.

– De când ești tare la tactică? De unde știi tu? l-am întrebat.

– Păi e ușor. El știe că n-avem unde să ne mai retragem. Nemții cu avioanele lor ne-aduc muniție cât să ne-ajungă de pe o zi pe alta. Într-o zi, n-au să mai atace aici cu o companie, dincolo cu alta. Au să vină cu toții peste noi și-au să ne arunce-n mare.

– Să nu mai spui asta, Lae. Dacă te-aude cineva, dai de dracu.

– Auzi, vere? a spus Lae aplecându-se spre mine. Eu zic că am și dat de dracu. Suntem prinși în capcană. Crimeea asta arată ca o pară în mijlocul mării. Coada se leagă cu uscatul, da' e îngustă rău. Și acolo-s rușii. Mareșalul i-a zis

de două ori lui Hitler să ne scoată de-aici cu vapoarele, da' Hitler nici gând. Să rezistăm, cică.

– Și nu rezistăm?

– Până s-o-nfuria Ivan.

– Termină, mă!

Cineva a sărit în tranșee pe neașteptate. Am tresărit și eu, și Lae, cu mâinile pe arme.

– Stai liniștit, că nu dau turcii, a zis sergent Gheorghiu, agentul căpitanului nostru. V-ați speriat, vitejilor?

– Bine că nu te-ai ales cu un glonț în burtă, l-a certat Lae. Ce dai buzna așa?

– Vești bune, băieți. Adică una caldă, alta rece. Au chemat vapoarele să evacueze răniții.

– Tot e ceva, am spus eu. Măcar ăia, săracii, să scape. Asta-i una caldă. Și ailaltă?

– Aviația a observat concentrări de trupe chiar în fața noastră. Rușii se pregătesc de ofensivă.

– Și noi de fugă.

– Lae!

– E ordin să rezistăm cu orice preț, a spus sergentul. În sectorul vecin au mai venit câteva batalioane nemțești.

– Tot e ceva, a repetat Lae. Da' tancuri, tunuri, au adus? Că rușii au berechet.

Iar o lua razna Lae. I-am dat cu cotul:

– Taci, mă! Le-ai văzut tu?

– Așa e, a spus sergentul. Au tancuri destule. În schimb, pe noi ne ajută aviația. Așa spunea dom' colonel Gavrilescu.

– Om vedea, a spus Lae cu îndoială.

Parcă drept răspuns, au bubuit tunurile. Întâi a tremurat pământul; am auzit șuieratul pe deasupra noastră, și-apoi primele explozii, undeva, în spate. Agentul a plecat la treaba lui, prin șanț; noi ne-am ghemuit pe fundul tranșeei și-am așteptat. Număram proiectilele care veneau peste sectorul nostru. La fiecare zece secunde, o lovitură. Parcă le puneau cu ceasul. Cădeau încă departe, în spate. știam și de ce, războiul ne învățase tot felul de lucruri. Inamicul lovea mai întâi artileria noastră, și-așa aveam puțină. După vreun sfert de ceas, loviturile au început să se apropie de

linia-ntâi. Câteva au explodat atât de aproape, încât pământul a-nceput să cadă ca o ploaie grea peste noi, în șanț.

Lae a-nceput să spună „Tatăl nostru". L-am spus și eu, dar în gând.

Când a-ncetat artileria, m-am ridicat deasupra șanțului și-am strigat la comandanții de grupe. N-aveau nici unul pierderi. Doar la grupa a treia un obuz nimerise în tranșee, fără să lovească pe nimeni. În schimb, în spatele nostru era jale. Tunuri răsturnate, căruțe arzând, cai răniți zbătându-se. Pământul parcă fusese răscolit de un plug uriaș, mai ales în preajma pozițiilor artileriei.

– Știu că n-au făcut economie, a spus în dreapta mea un caporal mărunt, cu ochelari, de la grupa a doua.

– Uite-i că vin! a strigat altul.

– Companie, pentru luptă..., a venit ordinul de la punctul de comandă.

M-am uitat cu binoclul. Din valea domoală din fața noastră s-au arătat mai întâi vreo cincisprezece tancuri, mergând aproape în linie, iar între ele, lanțuri lungi de infanteriști alergând prin noroiul greu.

– Pregătiți grenade antitanc!

– Cine are, a spus Lae dibuind în lada din fundul tranșeii.

Ne mai dăduseră, acum vreo trei zile, câteva grenade Faustpatrone. Lae Corcodel a dus la umăr prima dintre ele. I-am strigat să aștepte; între timp, de pe toată poziția armele trăgeau pe întrecute. Infanteriștii rămăseseră mai în urmă; începuseră să cadă dintre ei; îi vedeam pe alții ascunzându-se în spatele tancurilor care veneau și veneau. Am armat pistolul-mitralieră, am ochit și am tras o rafală. Apoi a bufnit grenada lui Lae. Tancul din față, atins, s-a poticnit și a-ndreptat țeava tunului spre noi.

– Încă una, Lae, dă-l gata!

Până să termin vorba, grenada a doua a plecat. De data asta, lovit în plin, tancul s-a aprins. Celelalte se apropiau mereu. Au început să tragă cu tunurile și cu mitralierele spre noi. Poziția noastră se albăstrise de fum. Altă grenadă de-a lui Lae.

– Al doilea! a urlat el cu glas înecat.

– Dă-i-nainte! i-am spus și am mai tras o rafală lungă.

De-atâtea împușcături, urechile-mi țiuiau. Un soldat, lângă mine, a scăpat arma jos și a căzut și el. I-am aruncat o privire: mort de-a binelea. Am pus alt încărcător în pistolul-mitralieră și am tras iarăși, foc de secerare, cum scrie la regulament. Infanteriştii inamici se răriseră. Încă un tanc s-a acoperit de fum; i-am văzut apoi turela sărind și căzând într-o parte.

– Ultima, a răcnit Lae Corcodel ducând la umăr arma aceea butucănoasă.

Tancul venise atât de aproape, încât grenada era ultima speranță. Lae a tras și l-a nimerit. Am tras și eu jumătate din încărcător. În clipa următoare, tancurile tefere au făcut cale-ntoarsă. Atacul fusese respins. Dar n-am avut putere să mă bucur. În tranșee, lângă mine, doi soldați zăceau morți, altul, rănit la umăr, striga după ajutor, un altul își ținea mâna la frunte și printre degete i se prelingea sângele. Am cerut apelul. Plutonul meu mai avea șaisprezece oameni teferi.

– Mai puțin de jumătate, a spus Lae amărât. Și abia a-nceput. Ce-ți spusei eu, vere! Pân-aici ne-a fost...

Abia îl auzeam ce spunea. Capul îmi vuia, urechile-mi țiuiau.

Până seara, am mai respins două atacuri.

A doua zi, încă două.

În ziua a treia am primit ordin să ne retragem în valea din spatele nostru. Rușii rupseseră apărarea undeva în stânga și amenințau să ne înconjoare. Am ieșit din șanțurile pe jumătate dărâmate și, lăsând două mitraliere care să mai tragă, când și când, câte-o rafală pentru înșelarea inamicului, am pornit înapoi.

– Mă vere, încotro e marea? m-a întrebat Lae.

I-am arătat spre dreapta noastră, cum mergeam spre sud.

– Încolo. De ce?

– Păi eu zic că acolo e scăparea noastră. Pe pământ, aici, nu-i loc de noi.

– Nu mai cobi că o pățești, cât îmi ești de prieten.

– Ce? Mă trimiți la arest?

– Ai vrea tu. Acum, băiete, soldații sunt scumpi. Mai bine să-i ai pe poziție, cu pușca-n mână.

Lae a rânjit la mine, arăta grozav cu fața mânjită de fum și urechile de la căciulă bălăngănindu-se în mers. Nici eu nu eram mai breaz. Mantaua se făcuse ca scoarța, îmbibată de noroi, iar în bocanci mustea apa. Pe umăr, unde mă apăsa cureaua raniței, simțeam o durere vie la fiecare pas. Sacul de merinde mă lovea ritmic peste șold.

După vreo două ceasuri de mers, am făcut o haltă. Căpitanul ne-a chemat pe toți comandanții de plutoane. În afară de el, rămăsese un singur ofițer teafăr în companie: locotenentul Trifu, de la plutonul doi.

– Domnilor, ne-a spus el întinzând harta pe iarba abia răsărită, îndemnați-vă oamenii să grăbească pasul. Avem ordin să ocupăm urgent poziția „Gneisenau"...

A arătat cu mâna un semicerc larg, desenat cu roșu, care se întindea de la Eupatoria până la nord de Simferopol.

– Poziția e bună, pregătită din vreme de geniști. Vom apăra regiunea Sevastopol și zonele de îmbarcare. Inamicul se apropie dinspre est. Trebuie să ajungem acolo înaintea lui. Sunt întrebări?

Nu, nu erau întrebări. Toți trei comandanții de plutoane rămăseseră cu ochii la semicercul acela tras cu roșu pe hartă.

6.

Mareșalul desfăcu sigiliul fără să se grăbească și scoase documentul din plic. Era aproape sigur că el conține cam același lucru ca și cel primit cu câteva oare înainte. Într-adevăr, propunerile Aliaților se repetau întocmai, dovedind că „autorul" era același și într-un caz și-n celălalt. Condițiile de armistițiu cereau ca armata română aflată pe front să se predea armatei sovietice și apoi să înceapă lupta împotriva germanilor; granița româno-sovietică să fie restabilită conform „acordului" din 1940; România să plătească despăgubiri de război Uniunii Sovietice; se cerea

repatrierea prizonierilor și a persoanelor internate. Un punct distinct se referea la Transilvania; guvernul sovietic considera arbitrajul de la Viena nejust și era gata să întreprindă, alături de trupele române, acțiuni militare pentru ca întreaga Transilvanie sau cea mai mare parte a acesteia să fie înapoiate României.

Creionul cu care obișnuia să facă însemnări pe documente se opri la aceste cuvinte: „sau cea mai mare parte a acesteia". Apoi reveni la clauza care prevedea restabilirea granițelor potrivit „acordului" din 1940. Ipocrizie diplomatică, își spuse furios. Numesc „acord" ultimatumurile prin care ne-a silit să cedăm Basarabia și nordul Bucovinei.

Compară cele două texte. Unul venea de la Stockholm, iar celălalt, de la Cairo, prin intermediul prințului Știrbey, și fusese descifrat de prizonierii englezi. Din două părți ale lumii, un mesaj identic. I se cerea să accepte o stare de lucruri împotriva căreia ridicase un popor întreg la luptă! Știrbey insistase de mai multe ori, în cursul misiunii sale, asupra faptului că între reprezentanții celor trei mari puteri nu constatase deosebiri de opinii...

Oftă adânc și ceru legătura cu Mihai Antonescu.

Mihai Antonescu intră pe ușă legănându-și servieta elegantă de care părea să nu se despartă niciodată.

– Salut! spuse el pe un ton aproape vesel. Ai citit documentul?

– Documentele.

– E unul și același. Se vede de la o poștă. Doar mici detalii de gramatică, din cauza traducerii.

– Lasă gramatica. Tu le-ai citit?

– Hm! spuse Mihai Antonescu. Condițiile de armistițiu pe care le așteptam de atâta vreme!

– Asta numești tu condiții de armistițiu?

– Mă rog, sunt niște propuneri pe baza cărora se pot începe tratativele.

Mareșalul se ridică, îndepărtând cu zgomot fotoliul greu de la birou. Începu să se plimbe prin cameră cu capul în jos, cu mâinile la spate.

– Ascultă, Ică, începu el rar. Ești specialist în drept internațional. Ce e acela un armistițiu? O încetare a ostilităților, pentru tratative, nu-i așa? Chestiunile teritoriale n-au ce căuta aici. Asta se discută la pace, nu la armistițiu.

– Ei bine..., începu Mihai Antonescu.

– Nu-mi ține un discurs. Înțeleg că suntem într-o situație grea, că nu noi dictăm condițiile. Totuși, să precizezi din capul locului povestea asta cu granița... și-apoi: ce vrea să spună cu Transilvania „sau cea mai mare parte a ei”? Dacă-i vorba de precizări privind granițele, de ce aici lasă loc de ambiguități?

– Toate acestea se negociază, se discută...

– Dar mai întâi trebuie să capitulez, să las armata pe mâna lor. Tu ai avea curaj să intri într-o asemenea poveste?

– Eu m-am pronunțat totdeauna pentru garanții din partea tuturor celor trei aliați.

– Și unde-s garanțiile?

– De la Madrid, Barbul ne-a trimis răspunsul americanilor. Întâi să încetăm lupta, abia apoi discutăm detaliile.

– Eu nu pot să-mi iau această răspundere. Cu toate presiunile lor. Maniu ce spune?

– Tace deocamdată. Un om ca el nu se hotărăște într-o clipă. Nici noi nu ne grăbim. Mai întâi să analizăm, să întoarcem problema pe toate fețele...

– Problema are o singură față: dăm sau nu Basarabia.

– De facto, rușii sunt deja acolo.

– Uite ce e. Aranjează-mi o întâlnire cu Maniu. În secret, bine-nțeles. Invită-l aici, la Snagov. Roagă-l din partea mea. Trebuie să stau de vorbă cu el cât mai urgent; astă-seară dacă se poate. Nu putem amâna nimic. Pe front luptă și pier oameni. Am pierdut luna asta, pe Nistru, câțiva ofițeri de cavalerie care-ar face cinste oricărei armate din lume.

– Prețul războiului e mare...

– Prefer să-l plătesc, decât să închei o pace nedreaptă.

– Domule Maniu, vă cer iertare că v-am rugat să veniți aici, la această oră. Dar sunt lucruri de mare importanță, care nu suferă amânare.

– Știu, domnule mareșal. Deși stau mai mult la Brașov, prietenii mei mă țin la curent cu toate evenimentele.

– Prietenii dumneavoastră v-au adus la cunoștință, sper, că de la Cairo ne-au sosit condițiunile de armistițiu.

– În linii mari, desigur...

– În linii mari! repetă mareșalul ca un ecou. Ce părere aveți despre punctul doi din propunerile rusești?

– Trebuie să discutăm cu ei, spuse prudent Maniu. Chestiunea Basarabiei a fost, de la celălalt război încoace, un punct nevralgic în relațiile noastre cu Moscova.

– Dumneavoastră sunteți un remarcabil jurist. După cum îmi dau seama, cunoașteți mesajul lor în amănunt. Nu v-a scăpat aspectul că de acceptarea acestor condițiuni atârnă inițierea tratativelor.

– Aveți o soluție mai bună, domnule mareșal?

– Dar dumneavoastră?

– Eu nu am.

– Domnule Maniu, eu vă declar că nu pot să primesc aceste condițiuni. Totuși să știți că nu mă cramponez de conducerea statului. Dacă dumneavoastră găsiți acceptabile condițiunile puse de ei, luați conducerea și acceptați-le. Fie dumneavoastră, fie domnul Brătianu. Eu vă dau tot concursul militar.

Iuliu Maniu se încruntă imperceptibil. Gustă din ceașca cu cafea, își netezi mustața înspicată cu fire cărunte și ridică privirea:

– Cunoașteți opinia domnului Brătianu. Nu se deosebește prea mult de a mea.

– Da, o cunosc, spuse scurt mareșalul.

Cu o săptămână înainte, bătrânul șef al partidului liberal îi ceruse o audiență. Discutaseră timp de o oră și mai bine despre situația țării. Brătianu îi ceruse și el să ajungă cât mai repede la o înțelegere cu cele trei mari puteri, „cât mai este timp”.

– Domnule mareșal, atât eu cât și domnul Brătianu socotim că nimeni altul nu-și poate lua răspunderea

situației pe care ați creat-o. Trebuie să arătați germanilor că nu mai puteți continua războiul și să puneți țara în situația de nebeligeranță.

– Nu pot face asta, spuse încet mareșalul.

– Cineva trebuie s-o facă, răspunse la fel de încet Iuliu Maniu. Dumneavoastră sunteți cel mai în măsură. Aveți prestigiu în popor; aveți puterea de stat în mână; vă bucurați de sprijinul armatei.

– V-am spus: nu pot să închei armistițiul în aceste condițiuni.

– Propunerea aliaților abia a venit. Îmi îngădui să vă dau un sfat: mai reflectați. Gândiți-vă la starea frontului, la poziția trupelor noastre, la teritoriul deja ocupat de Armata Roșie, la diviziile aflate în Crimeea. În ultimă instanță, gândiți-vă la viitorul acestei țări.

– Tocmai de aceea, pentru că mă gândesc la viitorul țării, nu pot să cedez cu seninătate nici măcar o palmă din teritoriul ei. Oricum, aveți dreptate. O să mai reflectez înainte de a da răspunsul. Mai reflectați și dumneavoastră la ceea ce am discutat.

– Situația frontului? întrebă scurt mareșalul în timp ce intra pe ușă.

– Trupele din Crimeea continuă să se retragă. Vapoarele „Ardeal”, „Bega” și „Tisa”, escortate de două distrugătoare, au început azi-noapte evacuarea răniților și a serviciilor. Inamicul a ocupat orașul Simferopol.

– Așadar, linia „Gneisenau” n-a ajutat la nimic...

– A trebuit să fie abandonată. Trupele române și germane sunt pe poziții în jurul Sevastopolului. Nu mai au artilerie grea.

– Din ce cauză?

– O parte din trupele retrase din estul peninsulei au fost aduse la Sevastopol cu vapoarele. Înainte de plecare și-au distrus tunurile ce nu se puteau transporta. Acum au ajuns pe poziția de rezervă de la Sevastopol și sunt gata de apărare.

– Ce să apere, Davidescu? întrebă retoric mareșalul. Pe cine să apere? Știi bine cât am stăruit pe lângă germani să le salveze. Au promis că aduc întăriri. N-au reușit. Aprovizionarea cu aviația e un vis frumos. Pe mare

pândesc submarinele rusești. Aceste trupe se sacrifică inutil, în loc să întărească frontul din Moldova.

– După cât am înțeles, Hitler a aprobat ca trupele române să fie transportate la Constanța.

– În sfârșit!

– Dar numai după ce sosesc oameni și armament din alte sectoare. Deocamdată, ele vor rămâne în dispozitiv la Sevastopol.

– Ce înseamnă acest „deocamdată"? Unitățile sunt istovite și au rămas fără muniție. Pregătește o scrisoare către grupul de armate. Trupele noastre să fie evacuate la Constanța fără nici o întârziere.

– Am înțeles, domnule mareșal.

– Așa. Și organizează o vizită pe front.

– Inspecție?

– Vizită. Mâine e Paștele, nu? Vreau să-l petrec între ostașii mei. Să fie pregătite pachete pentru răniți, decorații pentru gradele inferioare și soldați. Vezi unde se ține o slujbă cu participarea trupei.

– Domnule mareșal, referitor la propunerea de armistițiu...

– Ce-i cu ea?

– Au trecut două zile și...

– Lasă-mă, Davidescu. Acum îmi dai și dumneata ultimat-umuri? M-am săturat de mesaje și audiențe. Toată lumea mă învață ce să fac. Dar nimeni nu spune cum.

7.

– Domnule Vișoianu, mareșalul rămâne pe poziția lui, spuse Iuliu Maniu. Într-un fel e de admirat acest om. Consecvent cu orice risc.

– Într-o împrejurare obișnuită ar fi fost, într-adevăr, de admirat, spuse Constantin Vișoianu posomorât. Dar acum, când e vorba de viață și de moarte...

– V-am invitat ca să ne consfătuim înainte de a da un răspuns. Timpul ne presează, fiecare zi care trece ne aduce noi pagube, noi nenorociri.

– Ce spune Londra, domnule președinte?

– Londra ridică din umeri și arată spre ruși. Cu ei vă aflați de facto în război. Cu ei trebuie să discutați.

– Și ajutorul militar?

– Nu-l menționează nici ei, nici americanii.

O tăcere apăsătoare stăpâni un timp încăperea. Apoi Vișoianu își drese glasul, ca pentru a atrage asupra sa atenția unui auditoriu numeros, și spuse:

– În aceste condiții avem de ales între un război direct, dus pe teritoriul nostru, împotriva armatei sovietice și armistițiul în condițiile puse de Moscova.

– Întocmai, spuse Iuliu Maniu. Condiții față de care am avut unele obiecțiuni. Le-am transmis deja. Dumneata ai însărcinarea să le expui mai pe larg și, mai ales, să le susții. La Cairo s-a propus ca eu să formez un guvern pe teritoriul ocupat de armata rusă. N-am acceptat. Îți dai seama ce ascendent ar fi avut Sovietele, cu un guvern român aflat la mâna lor! N-am putut fi de acord nici ca problemele ce revin Conferinței de pace să fie discutate acum.

– Vă referiți la frontiere?

– Desigur. Este, de altfel, și obiecția mareșalului.

– Și cred că a oricărui român, murmură Vișoianu.

– Tocmai de aceea am comunicat la Ankara că sunt de acord să încep negocierile pe baza condițiilor oferite de ei, dar și a sugestiilor noastre. În primul rând, să ni se asigure suveranitatea, independența și orânduirea socială a țării; să se infirme Diktatul de la Viena, iar frontiera româno-sovietică să se soluționeze la Conferința de pace; teritoriul țării unde nu au loc operațiuni militare să nu fie ocupat de trupele aliate; armata sovietică să părăsească țara în șaizeci de zile de la încheierea războiului; România să fie considerată stat aliat sau cel puțin cobeligerant...

– Unele dintre aceste sugestii contravin propunerilor lor.

– Știu, dragul meu. De aceea te-am delegat pe dumneata, diplomat de înaltă școală, colaborator al lui Nicolae Titulescu. Trebuie să aperi aceste puncte de vedere. Mai sunt și altele. Despăgubirile de război să fie reduse la costul real al daunelor provocate de armata noastră, iar pe timpul ocupației să nu se introducă ruble de război; Germania și Ungaria să ne despăgubească pentru daunele produse...

– Domnule președinte, credeți că vor accepta?

– Mă aștept la obiecții. Trebuie să explici, să pledezi. Oricum, am informații de la Externe că atitudinea diplomaților ruși este cu totul alta decât era în luna ianuarie, de pildă.
– În ce sens?
– Sunt mai curtenitori, mai amabili. Ambasadoarea Kollontay i-a declarat lui Nanu că Stalin dorește prietenia cu popoarele vecine, că vrea să trateze România mai blând, ca s-o câștige.
– Asta îmi sporește optimismul cu privire la misiunea mea. Când urmează să plec?
– După ce aflăm răspunsul oficial al mareșalului la propunerile Aliaților.
– Și dacă răspunsul e negativ?
– Atunci... vom mai vedea.
– Intenționați să urmați îndemnul lor privind o schimbare de front?
– Deocamdată nu este posibil, domnul Vișoianu. Am consultat mai mulți generali, care cunosc bine situația militară. Ei sunt de părere că încă nu e momentul pentru un asemenea act.
– Atunci ce urmăresc aceste tratative?
– Un sprijin din partea anglo-americanilor.
– Și credeți că ni-l vor da?
Iuliu Maniu oftă adânc și ezită o clipă înainte de a răspunde.
– Sperăm, spuse el încet. Dacă-i facem să înțeleagă situația complexă a României. De fapt, aceasta este misiunea dumitale acolo.

8.

De câteva zile mi se părea că trăiesc un vis rău. Ne retrăgeam pas cu pas în fața inamicului, ne opream unde primeam ordin, rezistam o vreme, până izbuteau ai noștri să evacueze răniții, artileria și chesoanele cu munții. Caii istoviți nu mai puteau să tragă tunurile; îi ajutau oamenii, punând umerii la obada roților. Companiile se răreau văzând cu ochii; la fiecare atac rămâneam tot mai puțini;

abia prididieam să trimitem răniții în spate, spre port, unde navele noastre erau singura salvare.

Acum, ne opriserăm la câțiva kilometri de Sevastopol. În seara asta pleca un nou transport de răniți și noi trebuia să ținem inamicul pe loc. dar atacul n-a venit de pe pământ, ci din aer. Către miezul nopții am auzit avioanele, apoi exploziile, ca niște bătăi înfundate de tobă, răsunând departe în larg; așteptam cu sufletul la gură vești despre nenorocirea care se petrecuse acolo. În mijlocul întunericului adânc, mai negru decât cerul, am văzut deodată pe mare flăcări care de la depărtare păreau simple focuri ciobănești pe un munte de beznă.

– Arde un vapor de-al nostru, s-a răspândit repede zvonul pe întreaga poziție.

Lae s-a apropiat de mine. Îi vedeam numai pansamentul alb care-i acoperea capul sub cască; îl ștersese un glonț de la frunte până aproape de ureche și-am cheltuit pe scăfârlia lui cea din urmă fașă pe care-o aveam în raniță.

– Tu știi, vere, că trebuia să fim și noi pe vasul ăla? i-am auzit glasul răgușit.

– Și tu ai plâns când i-ai văzut cum se duc la vale, spre port.

– Cine cunoaște dinainte soarta omului? a spus Lae filozofic. Parcă pe noi ce ne-așteaptă de-acu-ncolo?

Ce să ne-aștepte! Un rănit gemea pe fundul tranșeii. Cerea apă, dar era lovit la burtă și știam că dacă-i dăm apă îi grăbim sfârșitul. Nici nu aflasem cum îl cheamă; ne completaseră plutonul cu niște artileriști care rămăseseră fără tunuri.

Agentul comandantului de companie a apărut lângă noi, cu ranița-n spate:

– Gata, fraților! În noaptea asta ne evacuăm și noi. Vine un batalion să apere poziția până mâine dimineață. La miezul nopții, fără gălăgie, plecăm spre port!

O rafală de mitralieră, pornită din fața noastră, de la inamic, a acoperit strigătele de bucurie ale soldaților.

– Și cu răniții ce facem? l-am întrebat.

– Păi nu i-au luat?

– Alții, de-acum. Aici e linia-ntâi, băiete. Se fabrică răniți în tot momentul.

– Mă duc să raportez imediat, a răspuns el cu grabă.

Lae a tras o rafală spre mitraliera nevăzută care clănțănea, când și când, de pe deal. Apoi s-a apropiat de mine:

– Nici n-am putere să mă bucur. Ne suim pe vas, și pe urmă? Parcă tot mai bine-i când ai pământul sub tălpi.

– Ți-e frică de apă?

– Mi-e frică de bombe, a spus Lae. Uite, vasu-ăla tot mai arde colo. Cu atâta apă să nu poți stinge focul!

– Comandantul de pluton, la mine!

Nici n-apucasem să mă deprind cu vocea aspră a căpitanului nostru. În câteva săptămâni pierdusem doi comandanți de companie. Unul căzuse la un contraatac; altul fusese lovit în plin de un proiectil, când era în control la avanposturi; al treilea, cel de-acum, venise de două zile de la statul major și nu prea știa rostul pe-aici.

– Ordonați, dom' căpitan.

– Tu ești, sergent? Ai vreun rănit neevacuat?

– Doi. Răniți grav.

– Sanitari!

– Ordonați! am auzit răspunsul din întuneric.

Apoi hârâitul tărgilor târâte pe bolovanii din spatele tranșeei. I-am ajutat să-i ridice pe răniți și să-i acopere cu păturile. Le-am spus vorbe de încurajare pe care nici eu nu le credeam.

– Sergent, după ce faci apelul pleci cu tot plutonul spre cheiul de îmbarcare. Vezi să nu se împrăștie oamenii, e cam balamuc acolo. Sunt bărci care duc oamenii la nave. Păstrați ordinea ca să mergeți repede.

– Navele-s departe?

– Nici n-au venit, mi-a spus căpitanul aproape în șoaptă. Le așteptăm. Câte-or apuca să ajungă. Rușii au o baterie sus, pe faleză, de unde văd toată marea. Cum ne-o fi norocul. Dacă merge normal, mâine seară ar trebui s-ajungem la Constanța. Asta-i tot. Treci la executare.

– Am înțeles, dom' căpitan.

Pe când îmi luam pistolul-mitralieră și căutam prin șanț după raniță, am auzit șuieratul obuzelor.

– Adăpostit! am apucat să strig.

În clipa următoare, ceva a trosnit asurzitor chiar deasupra mea. Am văzut, într-o clipire de ochi, pălălaia roșie luminând marginea zdrențuită a tranșeii, bucăți negre de pământ zburând spre cer, o siluetă omenească rostogolindu-se; m-am ghemuit în șanț, știind ce urmează. O ploaie de bolovani căzând parcă din cer m-a îngropat, lovindu-mi dureros umerii, ceafa, marginea căștii; o schijă a zgâriat creștetul de metal, cu un scrâșnet scurt și rău. Mai știam că niciodată nu cad două proiectile în același loc; m-am scuturat de pământ, mi-am dezgropat arma dintre sfărâmăturile parapetului și m-am ridicat. În jur era tot întuneric; fulgerările exploziilor se mutaseră mai departe. Știam ce înseamnă și asta: infanteriștii lor porneau la atac și tunurile nu mai trăgeau, ca să nu-i lovească.

– Companie, pentru luptă..., am auzit comanda căpitanului.

Mi-am sprijinit coatele de marginea dărâmată a gropii și am proptit țeava armei pe un bulgăre de pământ. O rachetă luminoasă a sfârâit pe deasupra noastră, luminând câmpul din față. I-am văzut pe ruși alergând spre noi.

– Foc! Cu toate armele!

Am apăsat lung pe trăgaciul pistolului-mitralieră.

9.

Paulescu își sprijini capul pe rezemătoarea de lemn și închise ochii. Nici gând să doarmă; vagonul vechi, uzat, se zdruncina dârdâind din toate încheieturile, se clătina amenințător la denivelările șinelor; pereții de lemn scrâșneau, ușile zornăiau, un curent subțire ca un tăiș de cuțit se strecura prin geamul prost închis. Ați avut dreptate, domnule director general, se gândi el cu ironie.

– De când n-ai mai fost în teritoriu, maior Paulescu?

– E ceva timp, domnule director general. Poate trei luni.

– Cu atât mai bine. M-am gândit să petreci câteva zile la aer curat.

Paulescu încercase să zâmbească:

– Cum ordonați dumneavoastră.

– Să nu-mi spui că te bucuri cine știe ce. Nu e o misiune grea, dar e urgentă, și cred că ești omul potrivit. Într-o discuție cu cei de la Legația germană, domnul vicepreședinte Mihai Antonescu a făcut aluzie la comportarea militarilor germani care se retrag de pe front. Germanii au protestat, că sunt zvonuri, că poate vreun caz izolat căruia i s-a dat amploare...

– Caz izolat? Ni s-a raportat de atâtea ori, de la posturile de jandarmi. Cazuri izolate, dar frecvente.

– Tocmai de aceea, domnul Antonescu mi-a cerut date exacte. Du-te în Moldova. Îmbrăcat în haine modeste. Mergi prin sate și discută cu populația. Omul simplu devine reticent în fața autorităților; oricum, e mai vorbăreț în fața unui civil oarecare decât la postul de jandarmi. Ai o săptămână pentru asta; îmi trebuie câteva fapte concludente, pe care vicepreședintele să le servească domnilor de la Legație.

Se gândise atunci la relatările răniților veniți de la Codul Donului: un soldat căruia germanii nu-i dăduseră voie să se urce în camion, altul căruia i se refuzase asistența medicală... Trecuse un an de zile și disciplina trupelor germane nu făcuse mari progrese; viața de pe front te înrăiește, prea multe lipsuri te fac să devii lacom și brutal...

– Am fost la un cumătru de-al meu di pisti deal, din Zorleni, acu-i săptămâna, povesti un bătrân cu glas monoton, aproape cântat. Mi-o zâs ce-or făcut soldații ceia, erau și nemți, și ucraineni în măntăi nemțești, ca la trii sute de suflete. Or dat buzna-n sat, noaptea, or spart ușa de la școală și-or intrat acolo să găzduiască. Ș-apoi or început să umble prin sat, să cate păpușoi prin coșarele oamenilor ca să dea la cai.

– La noi nu tot așa? spuse o femeie grasă, care stătea în colț, în fața lui Paulescu, și-și trecea mereu colțul basmalei peste obrajii dolofani. Or dat iama prin ogrăzi ș-or luat păpușoi. De la mine or luat și vreo cinci orătănii: găini, rațe, ce-or găsit. Și ouăle din cuibar le-or luat.

– Fără să plătească? întrebă mai mult afirmativ bătrânelul.

– Să plătească! Iac-așa țânea arma către mine, și doar nu le-am zis nimic.

– De unde eşti matale? întrebă Paulescu.

– De-aici, din Dragomirești. Acu intrăm în gară, spuse femeia și se ridică să-și ia traista de sus, de pe polița de bagaje. Mi-e omul plecat pe front, domnule. Cine să mă apere?

– Și la noi, în Plopana, o fost mare comedie cu nemții, intră în vorbă un flăcăiandru blond, cu cojocel fără mâneci peste o flanelă verzuie, uzată. Or venit ș-or luat fânul din ograda lui moșu-meu Vasile. Tot fânul. Și-apoi o zis unul, gradat ce-o fi fost, că eu n-am făcut armata, o zis că vinde calul, și moșu-meu n-o vrut și neamțul știa oleacă româneşte și i-a zis că lui îi trebuie bani și mai bine să vândă calul decât... Atâta o zis și moșu-meu a scos banii și i-a dat. O băgat calu-n grajd și-a doua zi s-o dus la post și jandarmii l-or pus să dea declarație.

Trenul încetini, femeia grasă ieși târând după ea papornița. Din uşă se întoarse să întrebe:

– Da' calul i l-or lăsat?

– I-or zis să-l ție și să-i dea de mâncare, că-i vine vremea.

– Ziua bună, spuse femeia și coborî.

– S-aude că iar fac rechiziție, spuse bătrânul. O să rămână moșu-tău și fără bani, și fără cal.

– Eah! Mai are unul, da-l ține ascuns. Vrea să plece spre Galați, că vine războiul pisti noi. Tata zice că ce dacă vine, lui tot n-are ce să-i mai ia.

Trenul opri în gară. De partea cealaltă a liniei se îngrămădea o mulțime de oameni, printre mormane de geamantane și boccele.

– Așteaptă trenul de Galați, spuse bătrânul aplecându-se să vadă mai bine. Fug bieții oameni.

– Dumneata nu fugi? întrebă Paulescu.

– Unde păcatele să fug? Aiștia-s oameni mai cuprinși, au case la oraș, ori se duc la neamuri. Eu nu-mi las bordeiul meu. Frontul vine și trece; cine are noroc scapă. Și-n celălalt război tot așa, am rămas pe loc. Îi drept că am avut oleacă de tifus, dar o trecut și-acela. Dacă ai zile...

Trenul dădu un semnal și porni mai departe urcând agale un deal prelung, acoperit cu vii abia înverzite. Cei din compartiment tăceau, fiecare cu gândurile lui. Paulescu își

spuse că raportul lui se alcătuia aproape de la sine, fără prea multă trudă. Scoase pachetul cu țigări.

– Fumezi, tăicuțule?

– Mai duhănesc și eu, când nu mă vede baba. Da' aistea-s țigări boierești, îi păcat să fac nazuri. Mulțumesc, domnule. Departe mergeți?

– La Bârlad. Am un proces acolo.

– Ce să-i faci, comentă bătrânul. De bine nu pleacă nimeni pe drumuri.

– Eu mă gândesc așa, intră în vorbă flăcăiandrul, cum vine treaba aiasta? Soldații nemți umblă cu fimeile după ei. Am văzut cu ochii mei. Niște fimei arătoase, ce cată ele pe front?

Bătrânul râse încet:

– Nemții or cam dat de greu. Or pus fimeile în locuri mai ferite, ca să meargă oamenii la luptă. La telefoane, la bucătărie, la spital – aduc fete din fabrici.

– Păi la fabrică n-au de lucru?

– La fabrică muncesc prizionerii. Nu-i țin degeaba pe mâncare, adăugă bătrânul chicotind.

– Și unde ziceai că ești, flăcăule? întrebă Paulescu.

– Din Plopana. Acum mă duc la Bârlad, am un frate-n spital. I-a rămas mâna țeapănă din cot.

– Tot de pe front?

– Tot. Un glonț, drept în cot. Îl lasă la vatră.

– E ceva, îl consolă bătrânul pe flăcăul care se întristase. Mai bine decât...

Nu-și termină vorba, dar știau că toții ce vrea să spună.

10.

Ceru legătura cu Misiunea militară germană, apoi se răzgândi. Nici generalii lor nu mai puteau drege lucrurile. Un singur om ar fi putut încerca, dar acela avea alte gânduri. E drept, fusese de acord ca trupele române să fie evacuate imediat ce sosesc întăririle în Crimeea. Dar între timp, armata sovietică trecuse la ofensivă; ostașii români erau iarăși în linia întâi. Frontul româno-german ceda pas

cu pas, chiar dacă opunea rezistență îndârjită; după o săptămână, se oprise pe linia fortificată în jurul Sevastopolului. Pentru câtă vreme? Cât se vor menține pe poziții trupele demoralizate, înjumătățite și istovite după lupte grele? Întăririle întârziau să vină; veneau în schimb ordine de la comandantul german: rezistați, rezistați!

Hitler motivase că păstrează Crimeea în primul rând din rațiuni militare: de acolo aviația inamică putea porni atacurile împotriva regiunii petrolifere. Dar după ce anglo-americanii intraseră în sudul Italiei, Crimeea ca bază de operații aeriene își pierduse importanța; din Italia bombardierele americane puteau ajunge cu ușurință la Ploiești. Rămânea doar rațiunea politică – Hitler spera că păstrând Crimeea va determina Turcia să rămână neutră. Nici asta nu se mai justifica; în ultimele zile, sub presiunea englezilor și americanilor, turcii aveau o atitudine tot mai rece față de Germania. Și atunci? se întrebă indignat mareșalul.

Petrecuse Paștele alături de soldați, pe front. Asistase la slujbă în bisericuța unui sat, aproape de linia frontului; printre cântările tradiționale se auzeau, când și când, bubuituri de tun și rafale de mitralieră. Dimineața, vizitase pozițiile înaintate. Cei de la statul-major îl conduseseră la artileriști, la o ambulanță de campanie, și chiar la avanposturi. Din convoiul de mașini nu lipsea un furgon cu cozonac, ouă roșii și sticle de vin; știa bine că ostașii apreciază asemenea daruri sărbătorești. Pozițiile erau bine amenajate, armamentul întreținut, oamenii optimiști și hotărâți să lupte pe viață și pe moarte. Dar soldatul bătrân din el nu se lăsase amăgit. Știa că orice comandant de companie își conducea superiorii la cel mai bun pluton; că orice locotenent va scoate în față ca din întâmplare pe cel mai isteț dintre ostașii săi – era o regulă la fel de veche ca armata și la fel de valabilă în toate armatele.

Îi felicitase pentru oprirea ofensivei, dar știa că această oprire este doar temporară și că inamicul, instalat pe pozițiile proaspăt cucerite, își adună forțele pentru viitorul atac. Făgăduise comandanților că în curând vor primi armament nou, deși pierduse orice speranță că Germania va putea livra rapid tancuri și artilerie.

Întors la comandamentul corpului de armată, aflase că Bucureștiul fusese bombardat din nou cu violență. Se indignase atunci, străduindu-se să-și păstreze față de numeroasa suită calmul pe care i-l admirau cu toții în clipele grele.

– Domnule mareșal...

– Ce s-a mai întâmplat?

– Domnul profesor Antonescu dorește să...

– Poftește-l imediat!

Mihai Antonescu intră pe ușă cu un aer preocupat.

– Te deranjez? întrebă el formal.

– Nu, deloc.

– Am primit un nou mesaj de la Cairo. Ne cer ca în termen de trei zile să răspundem prin da sau nu.

– Un ultimatum?

– Cam așa vine. Adaugă că bombardamentele vor continua până...

– Până la capitulare, întregi cu amărăciune mareșalul.

– N-au spus capitulare.

– Dar ce-ar fi asta? Când consimți să depui armele și să renunți la o parte din teritoriu? În ce mă privește, consider condițiile inacceptabile.

– E ultimul cuvânt, bănuiesc.

– Mareșalul Antonescu nu-și schimbă hotărârile de pe o zi pe alta. Acest capitol e încheiat.

– Totuși, dacă emisarii noștri reușesc să obțină condiții mai bune...

– N-au decât să încerce. Eu mi-am spus punctul de vedere, inclusiv în mesajul către generalul Wilson. Nu mai am nici de adăugat.

– Și-atunci războiul continuă?

– E un fel a spune continuă. Ofensiva rusă s-a oprit. Sunt semne că și-au epuizat resursele. Trebuie să-și refacă aprovizionarea cu muniții, să înlocuiască pierderile de oameni și material. Din experiența de până acum, pregătirea lor pentru o ofensivă de proporții durează câteva luni. În vremea asta, terminăm linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila. Și putem să discutăm, între timp, condițiile de armistițiu.

– A mai apărut un element nou la Stockholm. Ziaristul acela bulgar, Goranov, care nu pare să fie doar ziarist, l-a vizitat iarăşi pe Frederic Nanu şi i-a spus că Stalin ne este favorabil.

– În ce sens?

– Doreşte ca România să nu devină un instrument al altei puteri, de pildă Anglia. Dacă România îşi menţine independenţa politică, nu-i exclus ca Rusia să-i înapoieze mai târziu Basarabia şi nordul Bucovinei.

– Atunci de ce ni le mai cer acum, dacă tot au de gând să le înapoieze?

– Din motive strategice şi de prestigiu.

– Vorbe, spuse mareşalul. Poate că agentul acela, sau ziarist, cum vrei să-i spui, le-a inventat chiar el.

– Nu, Nanu i-a cerut să precizeze dacă este un punct de vedere oficial. Goranov i-a răspuns că fusese autorizat să facă aceste afirmaţii.

– Ce înseamnă „nu-i exclus", „mai târziu", la încheierea unui armistiţiu? Atâtea ambiguităţi când e în joc soarta unei ţări? Să fie clar: nu pot accepta condiţiile dacă mi se impune clauza cu Basarabia şi nordul Bucovinei.

– Mă întreb ce spune ţara, zise Mihai Antonescu privind în jos.

– Ţara spune ce spune mareşalul Antonescu!

11.

Atacul din noaptea aceea ne-a depărtat iarăşi de ziua aşteptată a salvării; căpitanul a venit el însuşi să ne spună că trebuie să rămânem aici, în Crimeea, până la noi ordine. Încă trei zile de aşteptare; dormeam iepureşte, cu obrazul pe patul armei; seara vedeam de sus, de pe ţărm, bărcile venind să ducă trupele la nave; dimineaţa plajele erau iarăşi pustii.

A treia seară am primit, în sfârşit, ordinul. În locul nostru venise o companie de vânători de munte, să apere locul de îmbarcare până la plecarea ultimului transport.

– Și după aia? l-am întrebat pe sergentul care-mi luase locul pe poziție.

– Mai rămâne o șalupă. Dacă n-o scufundă Ivan între timp. Și dacă vasul ne așteaptă.

– Prea mulți „dacă”. Pe noi ne-au amânat de trei ori cu evacuarea asta.

– Ce să facem! a spus el oftând. Cum ne-o fi norocul...

Am dat mâna cu el. N-aveam putere să-i mai spun ceva. Orice i-aș fi spus nu ajuta cu nimic. Mi-a strâns mâna, pe urmă s-a făcut că se uită cu binoclul spre inamic.

– Companie, pas alergător spre cheul de îmbarcare! a strigat aspru căpitanul nostru.

Am luat-o la fugă la vale, printre tufele sărace crescute pe țărmul stâncos. Începuse să se întunece. Până am ajuns jos, până ne-am regrupat, s-a înnoptat de-a binelea.

Cheul de îmbarcare era un fel de pod de scânduri, lung și îngust, pe care-l spălau mereu valurile. Bărcile cu motor veneau și plecau; le vedeam ivindu-se din larg, în lumina săracă a lanternelor de camuflaj; valurile sclipeau scurt în jurul lor, vedeam umbrele oamenilor cum se îngrămădeau, cu șoapte răstite, să se urce; câte-un gradat țipa alarmat: nu vă îngrămădiți că se răstoarnă, chemări pe nume: Ioane, Gheorghe, grupa-ntâi la mine, cineva număra cu glas tare, prea mulți, nu mai e loc, gata, dă-i drumul, motorul bărcii începea să zbârnâie, barca dispărea în întuneric, venea alta, sau chiar două deodată. Alte umbre le luau cu asalt; alte chemări, alte proteste: prea mulți... Totuși, era destulă ordine, mi-a trecut prin minte că oamenii nu se înghesuiau prea tare să plece în văgăuna aceea neagră, fără nici o luminiță, de unde pândeau toate primejdiile.

– Compania a treia, plutonul unu! am auzit vocea căpitanului nostru.

– Aici, dom' căpitan!

– Câți oameni ai, sergent?

– Efectiv control doisprezece.

– Pluton de doisprezece oameni, l-am auzit spunând cuiva de lângă el. Bagă de seamă, sergent, nava e deja aglomerată. Urcați-vă cum puteți, țineți-vă bine și să nu vă pierdeți

armele. Doisprezece plecați, doisprezece să văd pe cheu la Constanța, auzi?

– 'Nțeles, să trăiți!

M-am întors spre băieții îngrămădiți pe lângă mine:

– Sus, măi, ce așteptați?

După ce s-au urcat, am încălecat și eu copastia de lemn; o simțeam udă și alunecoasă sub palme.

– Doamne-ajută, l-am auzit pe unul lângă mie.

– Prea mulți! Stați jos că se răstoarnă, a strigat cârmaciul. Gata, liberă prova!

Motorul a început să duduie și barca a pornit, legănându-se ușor pe apa neagră ca smoala.

M-am apropiat cum puteam de cârmaci; nu-i vedeam fața, dar îl zăream, la lumina slabă a lanternei, cum stă cu mâna pe cârmă, cu un picior sprijinit pe marginea bărcii.

– Avem mult de mers?

– Vreo zece minute, dom' sergent. Vezi lumina aia albastră?

Nu vedeam nimic, deși îmi încordasem ochii până am început să văd scânteioare albe în bezna din fața noastră.

– Parcă..., i-am spus nesigur.

– E un cargobot mic. Normal ar putea să ia trei sute de oameni, dar acum... numai eu am dus vreo șase sute. Cam înghesuială.

– Asta n-ar fi nimic, i-am spus. Nici acolo unde-am fost noi nu ne-am lăfăit.

– Eah! Dac-ar sta ăi mari o săptămână pe front, lângă noi, n-ar mai fi războaie în vecii vecilor. Se-ntâmplă să ai o țigară, dom' sergent?

I-am întins pachetul.

– Ia-l pe tot, că pe vapor n-o să am poftă de fumat.

– Asta așa-i. Mulțam. Și eu, până m-am deprins cu marea...

– Faci demult meseria asta?

– Eu? Îs marinar de apă dulce. M-au dat la pontonieri. Vreo zece din compania noastră s-au dus cu bărci cu tot. Ziua. Ziua e greu. Trag rușii în noi cu tunurile. Cum să te ferești? La infanterie mai scapi. Dar aici...

În sfârșit, vedeam și eu luminița. Se legăna, sau mi se părea mie; de fapt, barca noastră se legăna tăind valurile tot mai mari, pe măsură ce ieșeam de la adăpostul malului înalt.

– Fiți atenți, a strigat cârmaciul. De la navă sunt coborâte plase și scări de frânghie. E loc pentru toți. Dacă vă-ngămădiți, se răstoarnă barca și s-a zis cu noi... S-a întors spre mine: La fiecare transport spun poezia asta. Eu zic, eu aud. Îmi răcesc gura de pomană. Când se văd acolo dau năvală toți, de parcă...

A tăcut, și-a întors capul către navă. Acum îi vedem umbra neagră, profilată pe cerul ceva-ceva mai luminos. Creștea în fața noastră ca un munte de întuneric. Barca a ocolit-o puțin, ca să vină paralel cu ea; motorul își domolise mersul, acum simțeam mult mai tare legănatul valurilor, apoi cârmaciul a ambalat scurt de câteva ori. Cu o smucitură, barca noastră s-a alăturat de navă. Zece strigăte de îndemn deodată; zeci de oameni s-au repezit, cu mâinile prefăcute în gheare, spre scările de frânghie și plasele ce atârnau peste peretele de fier. Auzeam scrâșnetul bocancilor alunecând pe metal; mi-am pus pistolul-mitralieră la spate, și-am strâns brațul cârmaciului care trăgea cu amândouă mâinile de o parâmă, încercând să țină barca aproape de bordaj.

– Mulțumesc, camarade, i-am spus.

– Doamne-ajută, a zis el. Și drum bun!

M-am apucat de scara de frânghie cea mai apropiată. Un val a mișcat barca și m-a izbit cu tot trupul de peretele negru. În clipa următoare, nu mai aveam nimic sub tălpi. Am rămas atârnat în mâini, deasupra apei negre. Cu o sforțare disperată, am dibuit cu picioarele și am simțit, sub vârful bocancului, o treaptă elastică. Un pas. Altul și altul. Mâinile, una câte una, mai sus, pe frânghiile subțiri și lipicioase. Ține-te bine, îmi porunceam. Încet. Încet și sigur. N-ai voie să greșești...

În dreapta și-n stânga mea, alți oameni se chinuiau să urce gemând și înjurând. Huruitul bărcii se depărta acum. O treaptă. Încă una. Piciorul mi-a alunecat. Strângeam până la durere în palme frânghia udă. Încă un pas. Și iarăși...

Brațe vânjoase m-au apucat dureros de subțiori.

– Uite-l, vere, ziceam că l-am pierdut!

M-am lăsat să cad pe puntea de fier. Lae Corcodel s-a lăsat pe vine lângă mine.

– Doamne, pupa-ți-aș tălpile, ne văzurăm și-aici!

În zorii zilei, țărmul abia se mai vedea. Pufăind greoi din mașinile vechi, cargoul înainta anevoie, tăind valurile. Stăteam pe punte, cu gulerul mantăii ridicat, și încercam să mă-ncălzesc la adăpostul unei construcții joase, rotunde, care s-a dovedit a fi afetul unui tun cu două țevi. Lae dormea lângă mine, cu gura deschisă, cu capul pe spate. Soldatul știe să doarmă în orice poziție.

Atunci, în zori, au venit avioanele. Întâi nu le-am văzut, am auzit doar soneriile de alarmă, bune să scoale și morții din groapă. Lae a sărit, cu mâna pe Schmeisser-ul lui adunat de pe câmp în timpul retragerii.

– Stai liniștit, acum e rândul altora. Să ne dăm deoparte, că încurcăm oamenii.

Ochitorii tunului erau deja pe scăunelele lor; încărcătorul a manevrat niște mecanisme care scoteau zgomote puternice de arcuri care se destind. Tunul a început să tragă. Nu mai auzisem trăgând o asemenea armă; avea un zgomot anume, gros și limpede, mult mai rar și mai puternic decât mitraliera; puteai să numeri loviturile: pom-pom-pom-pom...

A trecut un avion, apoi altul și altul. Toate aruncând bombe. Bombele au început să explodeze, ridicând stâlpi înalți de apă în jurul nostru; în stânga, în dreapta; iarăși în stânga. A patra a atins nava, undeva la pupa. Am simțit puntea înclinându-se; de unde eram, nu puteam vedea ce se întâmplă dincolo de cabina înaltă. Ceva bun nu părea să se întâmple, în orice caz.

Nava de escortă din stânga noastră trăgea cu toate piesele. Și tunul nostru a-nceput iarăși, să bubuie, cu îndârjire parcă: pom-pom-pom-pom. Avioanele se întorceau să atace iarăși. Unul și-a împodobit coada cu o jerbă de fum negru. A virat în jos, parcă țintind valurile cu botul său teșit. Dar celelalte veneau. Au început să arunce bombe. Și deodată...

Eram în apă acum. La zece metri mai încolo, cargoul se scufunda încet. Pe coș țâșneau șuierând aburi groși; mai departe, spre pupa, ardea ceva. Mă agățasem din răsputeri de o scândură mare; la capătul celălalt, Lae Corcodel.

– Cât facem pân-la Constanța cu asta? m-a întrebat el.

L-am înjurat încet. Am dat să mă urc pe scândură. N-a fost chip. Cum încercam să mă ridic cu ea, cum se ducea la fund.

– Astâmpără-te, vere, că băui destulă apă, a țipat Lae la mine. Ești teafăr?

– Țin' te bine și zi „Tatăl nostru".

– Și după aia?

– Când n-om mai putea, ne dăm drumu-n apă. Da pân-atunci...

Un sunet de sirenă ascuțit, pătrunzător, ne-a asurzit. Am întors capul și-am văzut o umbră uriașă întunecând soarele. Nava de escortă înainta încet spre noi. Pe plasele aruncate în grabă începuseră deja să se urce oamenii. Am vâslit bezmetic cu mâinile, apropiind scândura de bordajul navei. Și eu și Lae am apucat plasa în același timp. Am urcat pe punte. Din bocanci îmi șiroia apa. Și din haine. Căciula mi-o pierdusem în mare. Mi-am șters fața și buzele arse de apa sărată. Un marinar mi-a pus o pătură pe umeri, altul m-a îmbiat cu o ceașcă:

– Ceai cu rom, camarade.

– Ce navă-i asta?

– Distrugătorul „Ferdinand". S-au scufundat două nave de transport. Avem ordin să salvăm oamenii, câți om mai găsi.

Am dat pe gât ceaiul, simțind cum îmi ia foc beregata.

– M-a opărit.

– Așa-i bun. Altfel, poți să dai ortul popii după o baie ca asta.

– Da. Ce-a fost cu noi? După ce au venit a doua oară avioanele, m-am pomenit în apă, călare pe-o scândură.

– Ai avut noroc. Puțini au scăpat. O bombă a explodat în sala căldărilor, cred. Vasul s-a dus la fund. Acum ne întoarcem spre Sevastopol.

– Spre Sevastopol?!

– Mai sunt și alții în suferință. Cum te numești?

– Sergent Stuparu, comandant de pluton. Pluton, vorbă să fie. Am plecat din Kersones doișpe inși. Cât o grupă.

– Măcar să fi scăpat toți, a spus marinarul. Să faci apelul. Mai vorbim. Eu sunt sergentul Burlacu, ajutorul șefului de echipaj.

M-a salutat militărește și-a plecat. Între timp, nava luase viteză; terminase de adunat pe cei căzuți în apă și marinarii trăgeau sus plasele și scările. Undeva, în față, o dungă nelimpede – țărmul de unde veneam.

– Scăpărăm și de data asta!

M-am întors. Lae, înfășurat într-o cuvertură roșie, părea un arap scos din cartea de povești. Am râs fără să vreau.

– Ce rânjești, vere? Ce comedie ai văzut?

– Parc-ai fi Ali Baba.

– Habar n-am de cine zici, mi-a spus el cu nepăsare. Îmi prinse bine și preșu-ăsta, și rachiul. De era după mine, dădeam gata tot bidonul. Da' n-a mers. Aici e militărie, mai rău ca la pifani.

Asta văzusem și eu. Marinarii aveau uniforme curate, nu ca noi, tăvăliți toată iarna în tranșee. Nici unul bărbos, nici unul bandajat. Alergau cu rost de acolo-acolo pe punte, unul cu pături, altul cu benzi de mitralieră, alții ducând răniții undeva, sub punte.

– Hai să vedem pe cine mai găsim din plutonul nostru, i-am spus lui Lae. Tu o iei prin dreapta, eu prin stânga.

Am început să umblăm pe puntea lungă, printre mulțimea de ostași așezați, întinși, rezemați, prăbușiți. Unii erau răniți, primiseră îngrijiri. Un doctor cu uniformă kaki pe sub halatul alb a ieșit de câteva ori pe o ușă scundă, strigând ceva. Pe când umblam pe punte, căutându-mi oamenii din pluton, am simțit că nava încetinește deodată. Pe apă, în jurul nostru, pluteau bărci, scânduri, colaci de salvare. Și oameni, luptându-se cu valurile. Marinarii au aruncat iarăși plase și scări; un nou val de naufragiați s-a revărsat pe punte. Iarăși pături, iarăși căni cu ceai fierbinte. L-am ajutat pe unul cu fața însângerată să treacă balustrada. Când a ajuns pe punte, a căzut moale ca o cârpă. L-am întrebat de unde e.

– Șofer la comandament, a zis el. Mi-a rămas camionu-n pană, duceam un tun să-l îmbarcăm. Am luat-o pe jos.

Când am ajuns în port ne-au mitraliat avioanele. Unde să te ascunzi? Gloanțe ca ploaia pe lângă noi. Eram cu doi inși de la compania de transport. Au murit lângă mine. Ne-am îmbarcat pe un șlep, căpitanul țipa că mai mult de-o mie de oameni nu poate să ia. Cred că eram două mii pe puțin. Și ne-a lovit o bombă. Am stat vreo trei ceasuri în apă.

L-am ajutat să-și bea ceaiul și i-am legat o fașă în jurul capului.

– De mirare c-am scăpat din iadul acela. Erai pe șlep, dom' sergent?

– Nu, pe alt vas. Tot așa, lovit de bombe. Am făcut și eu o baie. Mai scurtă, ce e drept.

– Mi-e să nu fac aprindere la plămâni. Eu de mic am fost așa, mai plăpând...

– Mai avem un rănit aici, am auzit un glas lângă mine.

Am sărit în picioare și-am salutat:

– Să trăiți dom' doctor. Avea o julitură la tâmplă. L-am bandajat adineauri.

– Bine-ai făcut. Ia să te văd, soldat. Uită-te după degetul meu. Fără să-ntorci capul. Acum privește-ți vârful nasului. Bun. Lasă capul pe spate... Așa. Te doare când apăs?

– Nu, dom' doctor.

– Bravo. Cred c-ai avut noroc. Dacă te doare capul, ori simți vreo amețeală, ceva, vii urgent la mine.

– Da, dom' doctor, să trăiți.

Doctorul a plecat în grabă, cu halatul fluturând în vânt. Nava luase iar viteză, simțeam puntea tremurând ușor sub picioare. L-am lăsat pe șofer să-și bea ceaiul și am plecat mai departe. Iarăși alarmă aeriană, iarăși bubuitul tunurilor și răpăitul întărâtat al mitralierelor grele. Un avion a luat-o în picaj drept spre noi, mă uitam la el cum se mărea, vedeam și cercul lucios făcut de elice, creștea văzând cu ochii, m-a luat groaza, e nebun, vine chiar peste vapor, Doamne apără-ne...

L-am văzut deodată înconjurat de flăcări roșii și rupându-se în bucăți; de la înălțime aripile și corpul frânt și coada păreau să plutească lin prin aer, depărtându-se unele de altele; de fapt, cădeau ca piatra, dar așa se vedeau de la depărtare, și m-am uitat după ele până ce le-au înghițit valurile.

Dar alte avioane veneau, aruncând bombe și trăgând cu mitralierele. O bombă a nimerit deasupra noastră, pe puntea

de comandă. Un mitralior de pe o platformă, chiar deasupra capului meu, a căzut peste afet; vedeam sângele care picură, spulberat de vânt până s-ajungă jos. Pe urmă am auzit un strigăt:

– Tunul numărul patru lovit!

Dar celelalte tunuri trăgeau parcă mai amarnic și-n cele din urmă avioanele s-au dus. Eram acum aproape de port și viteza a scăzut iarăși. În stânga noastră, o navă mare, albă, ardea făcând mult fum. Câțiva oameni înotau, încercând să se depărteze de ea. Distrugătorul s-a întors într-acolo, mergând încet până când marinarii au aruncat frânghii și colaci de salvare. Povestea cu ceaiul și cu păturile s-a repetat. Apoi am pornit mai departe.

– Am scăpat și de data asta, l-am auzit lângă mine pe sergentul de marină.

– Unde mergem? L-am întrebat.

– Înainte, spre Kersones. Poate mai salvăm ceva oameni. Dom' comandant spunea că asta-i ultima lor șansă.

Mijind ochii, cum priveam împotriva soarelui, am văzut apa din fața navei săltând deodată. Trei trâmbe de apă strălucitoare au crescut în sus.

– Trag în noi bateriile de coastă! a strigat marinarul. Asta-i salva de reglaj. A doua nu se știe...

Am simțit o smucitură, ca atunci când strângi iute frâul unui cal în galop. Nava s-a înclinat în față, parcă apăsată de-o forță uriașă, și-a frânt goana, ca și cum ar fi întâlnit o piedică nevăzută. Apoi vuietul turbinelor s-a întețit iarăși și-am început să lunecăm înapoi, repede, tot mai repede...

– Ce-o mai fi și asta? s-a mirat cineva de lângă mine.

Mă uitam mereu în față, spre țărmul acela înalt de unde urma să vină pieirea noastră. Pe locul unde fuseserăm cu câteva clipe înainte, apa se vânzolea în spume albe, răscolită de corpul navei care luneca înapoi cu o viteză de-a dreptul amețitoare. Clipele parcă se opriseră în loc. Sutele de oameni de pe punte așteptau în tăcere. Nici o șoaptă nu se auzea; ba cred că în clipa aceea nimeni nu cuteza nici să răsufle. Apoi, deodată, pe locul frământat de spume din fața noastră, au crescut iarăși copacii albi ai exploziilor. Un strigăt a izbucnit din sute de piepturi.

– Un maestru! mi-a țipat în ureche sergentul. Comandantul nostru e un maestru. Știa că după salva de reglaj bateria o să lungească tragerea. Am plecat de-acolo și salva a nimerit în gol!

Înțelegeam numai pe jumătate manevra. Dar marinarii își dădeau seama; când m-am uitat în jur le-am văzut fețele luminate de o bucurie sălbatică.

– Am scăpat! a strigat sergentul cu glas răgușit. La viteza asta, distanța crește cu fiecare secundă. Până la salva următoare, suntem departe. Cheltuiesc proiectilele de pomană... Ce-ți zic eu? S-au lăsat păgubași.

Într-adevăr, nici o salvă n-a mai tulburat apele din jurul nostru. După câtva timp, am simțit că nava cotește brusc spre stânga; puntea s-a înclinat puternic, făcându-i pe câțiva să se rostogolească până să se agațe de ceva; vuietul turbinelor a scăzut și s-a întețit iarăși și nava s-a mai îndreptat. Țărmul dispăruse din vedere.

– Acum avem cap-compas pe Constanța, mi-a explicat șeful de echipaj. Dar nu pricep de ce s-a înclinat așa.

– Poate de la viraj, mi-am dat eu cu părerea.

– Trebuia să se îndrepte până acum. Mă duc să văd despre ce e vorba.

A dispărut în fugă pe lângă mine. S-a întors după vreun minut și mi-a spus agitat:

– Dom' sergent, camarade, situația e serioasă. Avem pierderi mari, unsprezece morți și vreo treizeci de răniți din echipaj, plus vreo zece infanteriști de-ai voștri. A fost lovită comanda, timonierul e rănit, acum stă la cârmă ofițerul secund. Tunarii și mitraliorii de la centru au murit toți. Stația de radio e distrusă.

– Atâtea nenorociri!

– Stai că n-am terminat. Avem o bombă neexplodată în tancul de păcură babord. Tanc, adică rezervor. Noi așa-i zicem. Păcura curge și lasă dâră pe mare, tocmai bună ca să ne ia avioanele urma mai ușor. Ia vreo douăzeci de oameni zdraveni, fă un lanț viu, eu aduc niște găleți și mutăm păcura rămasă în alt tanc. Așa, echilibrăm nava și terminăm cu dâra aia. Lămurește ostașii, e-n interesul lor să...

– Nu-i nevoie de lămurire. Au să pună cu toți mâna, fii sigur!

Petrecusem noaptea și o bună parte din a doua zi pe navă. Dormeam pe apucate, înfășurat în pătură, pe puntea de fier; sergentul îmi arătase un locșor unde vântul aducea câte-o pală de aer fierbinte, mirosind a păcură, din trombele de aerisire ale căldărilor. Nu știu de unde scoseseră pesmeți și conserve pentru cei aproape o mie de oameni înghesuiți pe puntea navei și prin cabine; erau români, nemți, prizonieri ruși, muți dintre ei răniți în luptă sau pe timpul naufragiului. Dar nava își vedea de drum și trăgeam speranța că după atâtea pățanii era timpul să ajungem la liman.

Pe la patru după-amiază, un zvon s-a răspândit între cei de pe punte: se vede țărmul. Marinarii au confirmat, da, se vede Constanța, într-o oră suntem acolo. M-am înălțat în vârful picioarelor să văd mai bine dunga aceea cenușie, îngustă ca un nor, dar n-am deslușit mare lucru.

– Ajungem acasă, am auzit lângă mine glasul sergentului. Ne apropiem dinspre sud, ca să ocolim barajul de mine.

– Baraj de mine? Nu-i periculos?

Sergentul m-a luat în râs:

– Am trecut de zeci de ori pe-acolo. Și ziua, și noaptea. Comandantul știe precis unde-i pasa de intrare. Pentru inamic e mai greu...

Lae Corcodel s-a ivit și el lângă noi.

– I-adevărat, dom' sergent? Ajungem acasă?

– Într-o juma' de oră.

– Bogdaproste, Doamne, s-a închinat Lae. Am terminat cu necazurile.

– Nu te bucura prea devreme, camarade, l-a sfătuit sergentul. Voi, de pe front, nu prea sunteți la curent. Armata rusă a ajuns lângă Iași. Ai noștri fac față cu greu. Trupele pe care le-am evacuat pân-acum au plecat direct acolo.

Nasul lui Lae părea gata să-i atingă bărbia.

– Direct acolo..., a repetat el trist.

– Păi ce? Așteptați o vacanță? Războiul merge înainte, camarade...

– Păi da, am zis eu fără prea mare elan.

– Acum mă duc, ne pregătim pentru manevra de acostare. Ce să vă zic, fraților. Poate nu ne mai vedem până plecați. Vă urez să scăpați teferi!

– Să te-audă Ăl de Sus, a spus Lae dând mâna cu el.

– O să te caut, după război, i-am spus eu și ne-am îmbrățișat frățește.
– Mă găsești la Tulcea, a râs el. Dac-oi scăpa cu viață.

Cheul înalt se apropia pe nesimțite. Comandantul companiei noastre murise când s-a scufundat cargobotul; rămăsesem singurul sergent și am luat comanda. I-am adunat pe toți lângă tunul cel mare de la pupa navei. Nemții se aliniaseră și ei. Prizonierii la fel. De la megafonul de sus, de pe catarg, se auzeau tot felul de comenzi. Marinarii alergau, întindeau parâme, puneau în mișcare mașinării pe care până atunci nu le băgasem în seamă. Am văzut pe cheu muzica militară, pe urmă o coloană de câteva mașini negre apropiindu-se. Marinarii care nu lucrau la manevră s-au aliniat și ei.
– Drepți! a urlat megafonul.
Din grupul de pe cheu s-a desprins un ofițer de marină înalt, cu mustață neagră bogată, și s-a apropiat de prima mașină. Fanfara și-a întrerupt cântecul. Se auzea acum numai vuietul gros, domolit, din pântecele navei. Prin fața noastră a trecut în cadență o grupă de marinari cu baioneta la armă.
– Vine mareșalul, a șoptit un glas lângă mine. Au scos garda de onoare.
Din locul în care mă aflam nu puteam vedea ce se petrece. Am auzit doar la megafon comanda „pentru onor" și fanfara a început iar să cânte. Mareșalul a trecut prin fața mașinilor, îl văzusem de-atâtea ori la jurnal, mic și subțire, cu pas iute, cu cozorocul caschetei umbrindu-i ochii. Îl însoțeau o mulțime de ofițeri – marinari și infanteriști.
– Vine la bord, a spus printre dinți locotenentul din flancul drept. Aliniați-vă, măi, și nu stați ca niște curci plouate!
Am furat cu ochiul spre soldații aliniați în stânga mea. Nerași, cu mantăile mototolite după baia de alaltăieri, unii bandajați, alții cu răni abia închise. Dar aveau, în clipa asta, o lumină nouă în priviri și țineau capul sus.
Mareșalul a venit, însoțit de un ofițer de infanterie și de un comandor. S-a oprit în fața companiei noastre. Comandorul i-a explicat:
– Ultima unitate românească evacuată din Crimeea. Toți ofițerii au căzut în luptă. O comandă un sergent.

– Sergent? a repetat mareşalul. Ia să te văd, camarade!

Mi-am simţit inima la gât. Am făcut un pas înainte pe puntea largă, am lipit călcâile după regulament şi-am raportat, căutând să nu mă bâlbâi:

– Domnule mareşal, sunt sergentul Stuparu, comandant pluton unu, compania a treia...

– De când eşti pe front?

– Din patru' ş' unu, să trăiţi.

– Bravo, sergent. Aud că v-aţi luptat vitejeşte acolo, în Crimeea.

N-am ştiut ce să răspund. Mareşalul s-a întors către ofiţerul de lângă el; credeam c-a terminat cu mine şi-am salutat, cu gândul să trec în front, dar comandorul m-a oprit cu un semn furiş din mână. Am rămas locului, în poziţie de drepţi.

– Bravo, sergent, a repetat mareşalul întorcându-se iarăşi spre mine.

Avea în mână o decoraţie şi mi-a prins-o pe pieptul mantăii abia zbicite de apa sărată. Simţeam un nod în gât şi ochii mi se împăienjeniseră. Mareşalul s-a depărtat puţin de mine, a ridicat fruntea şi a spus cu glas răsunător:

– Sunt mândru de voi, ostaşi! Din nenorocire, cu toate jertfele noastre duşmanul a ajuns pe pământul ţării. Faceţi-vă mai departe datoria, luând pildă de la eroii care au căzut în luptă pentru dreptatea şi onoarea României. Cu Dumnezeu înainte!

Mareşalul mi-a strâns mâna scurt, s-a întors şi a pornit grăbit mai departe, pe puntea aurită de soare.

12.

Iuliu Maniu îşi lăsă palma să cadă peste hârtiile din dreapta sa.

– Toată lumea se grăbeşte, spuse el încet. Dar lucrurile acestea nu se fac în pripă. O greşeală ne poate duce la catastrofă. Nici n-am închegat bine frontul şi comuniştii vorbesc despre acţiune. Stai întâi să vedem ce ne oferă Aliaţii.

George Niculescu-Buzești răsuci puțin ceașca de cafea, având aerul că-i examinează desenul fin cu flori în gustul meșterilor de Boemia.

– Dacă ne oferă, într-adevăr, ceva. Și dacă nu ne lasă cu totul în mâna Moscovei, murmură el.

– Măcar Moscova știm ce ne propune.

– Este adevărat, domnule președinte. Ieri, domnul Mihai Antonescu a trimis un emisar la Stockholm. Cu obiecții la propunerile rușilor.

– Care sunt aceste obiecții?

– Una, că nu ne putem angaja să-i atacăm pe germani. Alta, să se dea guvernului o zonă liberă, unde să nu pătrundă trupe străine.

– Și frontierele?

– Cerem ca problema Basarabiei și Bucovinei să se hotărască după încheierea păcii, prin plebiscit.

– Mă-ndoiesc că Moscova ar accepta toate acestea.

– Și domnul Antonescu se îndoiește. De aceea a indicat emisarului niște formule de rezervă. Niște compromisuri.

– De pildă?

– De pildă, dacă germanii refuză să plece din țară în termen de două săptămâni, numai atunci vom folosi forța.

– Ar fi ceva, spuse el încet. Un punct de plecare. Trebuie să ne târguim cu ei cât putem.

– Știți bine că anglo-saxonii...

– Știu. N-au avansat nici o propunere. S-ar zice că ne lasă într-adevăr la discreția Sovietelor. Vezi bine că și propunerile pe care ni le-au făcut reprezentanții celor trei Puteri la Cairo sunt același lucru cu cele prezentate la Stockholm din partea Moscovei. Ele nu ne satisfac nici pe noi, nici pe mareșal. Trebuie să protestăm, să argumentăm, fiecare pe calea lui, și să obținem condiții cât mai bune. În ce mă privește, l-am împuternicit pe Vișoianu să declare solemn emisarilor de la Cairo: de comun acord cu celelalte partide, sunt hotărât să schimb politica actuală a României. Vom pune bazele colaborării sincere cu Aliații. Dar pentru asta ne sunt necesare câteva clarificări. În primul rând, știind că Aliații ar fi preferat ca guvernul actual să întoarcă armele, i-am lăsat mareșalului un răgaz. El n-a acceptat

condițiile sovietice. Între timp, situația militară s-a schimbat. Trupele germane retrase de pe front în România numără mai mult de o sută de mii de oameni. Pe de altă parte, corpul de armată al generalului Nicolaescu, pe care contam atât eu cât și majestatea sa, a fost deplasat către nord și nu mai putem dispune de el. Am putea deci să mutăm lovitura de stat de la București pe front.

– Pe front? repetă uimit Niculescu-Buzești.

– Da, iubite prietene. Regele ar fi de acord și cu această soluție. Există însă un obstacol. Trupele noastre sunt intercalate cu cele germane. Aceasta ridică probleme de tactică pe care numai specialiștii militari le pot rezolva. Așteptăm părerea comandamentului aliat. În mesajul meu am mai adăugat un punct: efectul pe care-l va produce schimbarea de front asupra situației din Balcani.

– Un efect important, toată lumea își dă seama.

– Foarte important. Trupele sovietice vor avea calea deschisă spre sud, ceea ce va grăbi însuși sfârșitul războiului.

– Deci este interesul direct al Aliaților să ne sprijine.

– Așa ar fi logic. Dar cum îți explici acest răspuns? Iată. Să caut telegrama. Da. Așa... Delegații celor trei mari puteri declară că continuarea negocierilor este lipsită de rost... Așa... Da. Uite fraza cu pricina: „Dacă domnul Maniu vrea să profite de condițiile de armistițiu oferite de cele trei puteri, ar trebui să urmeze sfatul ce i-a fost deja dat și să trimită un ofițer pentru a stabili un contact direct cu Armata Roșie pe front". Poftim. Negru pe alb.

– Și fără menajamente.

– Mai mult, domnul Știrbey mi-a dat detalii despre ședință. Când a încercat să expună obiecțiunile mele, ambasadorul sovietic l-a oprit spunând că nu dorește să le asculte, că e rândul românilor să acționeze.

– Și ceilalți?

– Au fost de acord cu el. Cred că discutaseră înainte. În afară de aceasta, mai este un fapt care mă îngrijorează. L-am rugat pe Vișoianu să se întâlnească separat cu englezii, să-i întrebe de-a dreptul dacă Anglia se dezinteresează de problema Balcanilor. Au repetat același

lucru: timpul e scurt, singura soluțiune este să trimitem un delegat la Armata Roșie ca să discute capitularea trupelor române.

– Deci le dau întâietate rușilor.

– Negreșit.

– Domnule președinte, înseamnă că nu avem altă cale.

– Nu avem. Cartelul celor patru partide e un fapt împlinit. Majestatea sa și-a dat demult acordul pentru lovitură. În armată avem legături importante; tot mai mulți comandanți au înțeles primejdia și sunt dispuși să ne sprijine.

– Atunci... iertați-mă că insist, dar ce mai așteptăm?

– Mi-au rămas unele lucruri de limpezit. Cum rămâne cu debarcarea anglo-americană la Constanța? Ne vor trimite o brigadă de parașutiști la București? Putem coordona lovitura de stat cu ofensiva sovietică? Mai așteptăm câteva zile, poate că Știrbey și Vișoianu obțin răspunsul la aceste întrebări.

– Totuși Aliații consideră că și-au spus ultimul cuvânt.

Iuliu Maniu zâmbi fin:

– Ei, ei! Știi bine că în diplomație orice afirmațiune lasă loc la interpretări. Să nu neglijăm nici tratativele de la Stockholm...

– Majestatea sa regele era nerăbdător să afle de ce amânați mereu.

– Raportează-i așa: în principiu cele patru partide au hotărât să accepte propunerile de armistițiu, dar mai așteptăm unele precizări de la Aliați. Câteva zile doar.

George Niculescu-Buzești se ridică:

– E limpede, domnule președinte. Încerc să dau o fugă chiar astăzi la Sinaia.

13.

– Domnule mareșal, Aliații au debarcat în Franța.

– În sfârșit, spuse mareșalul sărind în picioare. Unde anume?

Colonelul Davidescu se apropie de hartă:

– Pe coasta Normandiei.

– Un principiu vechi de când lumea: să ataci unde nu se așteaptă inamicul.

– Am cerut detalii. Cei de la Misiunea militară erau aproape veseli. „S-a terminat cu așteptarea, spuneau. O să-i aruncăm în mare în cel mult câteva zile”.

– Germanii sunt specialiști în pronosticuri optimiste. Să-i vedem. Ține-mă la curent cu toate comunicatele. Inclusiv de la radio.

– Stațiile de ascultare au ordin să raporteze imediat orice știre.

– Și-acum să ne gândim la ale noastre, Davidescule. Ce zici, care-ar fi urmările pentru noi?

– M-am gândit și eu, domnule mareșal, îndată ce am primit vestea. În primul rând, speranțele noastre într-o debarcare în Balcani s-au dus.

– Bun. Și dacă germanii resping invazia din Franța?

Davidescu ridică privirea ușor descumpănită. Mareșalul continuă pe un ton aproape didactic:

– Mi-a spus-o cancelarul la ultima întâlnire: abia așteptă ofensiva din Franța, ca s-o zdrobească și să-și aducă forțele de acolo împotriva rușilor.

Aghiotantul de serviciu se ivi în ușa cabinetului.

– Raportez, domnule mareșal. Domnul vicepreședinte dorește să vă vadă.

– Poftește-l, spuse mareșalul și-i făcu semn lui Davidescu să se retragă.

Mihai Antonescu pătrunse în cabinet mai agitat ca de obicei.

– Evenimente mari, spuse. Asistăm la scrierea istoriei. Trebuie să avem grijă să nu rămânem pe afară.

– În ce sens, Ică?

– Dacă Aliații înaintează din vest spre Germania, nu-i mai interesează soarta noastră. Suntem tot mai mult la discreția Moscovei. Singura soluție rațională este armistițiul.

– Armistițiul! Toată ziua aud acest cuvânt. Am sperat un sprijin militar, dar nu l-am primit; acum nu avem nici măcar sprijin politic. Armistițiul ar însemna de fapt capitulare, recunoașterea înfrângerii și pierderea a tot ce-am cucerit cu atâtea sacrificii.

– Și dacă mergem înainte tot așa, ce ne așteaptă?
– Ai răbdare, spuse calm mareșalul. Războiul e departe de sfârșit.

Iuliu Maniu se așeză încet, cu precauție parcă, privind țintă în ochii mareșalului. În celălalt fotoliu, cu geanta pe genunchi, Mihai Antonescu stătea drept, neclintit, într-o atitudine oarecum marțială. O pasăre de noapte trecu prin fața ferestrei, scoțând un țipăt straniu. Mareșalul se încruntă ușor.

– Ce părere aveți, domnule Maniu?
– Poate vedea oricine că Germania a pierdut războiul. Ar fi o crimă, acum, când deznodământul e aproape, să rămânem mai departe alături de învinși.
– Eu văd lucrurile în mod diferit. Debarcarea din Normandia schimbă datele problemei. Dacă ofensiva anglo-americană are succes, atunci victoria finală nu va mai aparține exclusiv rușilor, ci se împarte între toți Aliații. Ținându-i în loc pe ruși, ajutăm Occidentul să câștige teren. Ar fi o crimă, ca să folosesc expresia dumneavoastră, să ruinăm prea devreme frontul de est al Germaniei. Dacă noi am încheia armistițiul acum, poziția Rusiei s-ar întări față de anglo-saxoni.
– Oricum, noi vom fi tot niște învinși, ripostă Maniu. Greșeala a fost de la început, când țara s-a aliat cu o putere care n-avea șanse de succes. Această eroare vă poate fi iertată numai dacă încheiați îndată armistițiul. Altcum, veți fi considerat criminal de război. Este un termen care se folosește în ultima vreme.
– Domnule Maniu, strigă mareșalul, sunteți conducător de partid sau șef al coloanei a cincea? Vă dați seama ce vorbiți?
– Îmi asum toate riscurile, domnule mareșal.
– Și eu mi-l asum pe al meu!

Mihai Antonescu își puse servieta pe parchet, cu un zgomot care atrase atenția celor doi.

– Domnilor, spuse el, să nu ne înfierbântăm. Domnul mareșal a acționat cu bună intenție, rezistând în fața înaintării sovietice spre vest. De-atâtea ori am discutat despre asta. Anglo-saxonii păreau să fie de acord, în mod

tacit, cu această politică. Am încercat în fel și chip să-i atragem de partea debarcării în Balcani. N-am reușit; ne-o dovedește invazia din Normandia. Nu ne rămâne decât să formăm în continuare o stavilă în calea armatei ruse.

Maniu se întoarse spre el cu o mișcare bruscă:

– Crezi dumneata? Bombardamentele anglo-americane nu-ți spun nimic? Eu văd în ele un mesaj limpede: Aliații doresc ca această stavilă să fie înlăturată. Dacă ei caută să înlesnească drumul rușilor spre centrul Europei, înseamnă că au primit anumite garanții din partea lui Stalin.

– Stalin? exclamă mareșalul. Cine se încrede în Stalin după toate câte s-au întâmplat?

– Și ce să facem? ripostă Maniu. Trupele sovietice sunt în Moldova și se pregătesc de ofensivă. Să așteptăm sfârșitul? Ce viitor ne așteaptă, dacă frontul cedează?

– Nu va ceda așa ușor, spuse mareșalul. Ne putem apăra pe linia Siretului. Între timp, forțele occidentale vor înainta. Există pentru noi o șansă: ca trupele din vest și est să facă joncțiunea aici, la noi.

Se apropie în grabă de harta mare, strămutată la Snagov o dată cu toate instalațiile de la președinție.

– Aici, între Carpați și Dunăre, putem rezista multă vreme. Fortificațiile sunt aproape gata; mai trebuie să aducem armament și muniție.

Reveni la birou, mai liniștit, de parcă însăși mișcarea aceea îi cheltuise o parte din tensiunea nervoasă care-l stăpânea. Iuliu Maniu îl aținti cu privirea:

– Așadar, nu sunteți de acord cu armistițiul?

– Cum să fiu de acord? După cum v-am spus, ar fi un act criminal să slăbești acum frontul antisovietic.

– Îmi pare rău, domnule mareșal, spuse Iuliu Maniu ridicându-se. Ne acuzăm reciproc de intenții criminale. Adăugă cu ironie: S-ar părea că este singurul punct în care ne potrivim la păreri.

Iți strânseră mâna cu răceală. Mareșalul privi în urma lui Maniu, încă încruntat. Se adresă lui Mihai Antonescu, rămas în picioare lângă fotoliu:

– Nu-l știam ironic pe domnul Maniu. Mă duc la secretariat, să aflu noutăți despre frontul de Vest.

Partea a cincea

1.

– Domnia-ta, domnule doctor, ești ardelean de-al meu. Îmi înțelegi mai bine și durerile, și speranțele. Crezi că mi-e ușor să văd atâția oameni de ispravă alungați de la cășile lor, de la rostul lor, lăsându-și neamurile și averea în teritoriul ocupat? Voiam să curmăm cât mai curând această nenorocire.

– Și de ce n-o facem, domnule prezident?

– O facem, dragul meu, numai că mai trebuie o țâră de răbdare. După planul nostru, pe care l-a încuviințat și majestatea sa regele, vom intra în acțiune îndată ce pornește ofensiva rușilor.

– Când va fi asta?

– Numai Stalin o știe anume, zâmbi subțire Iuliu Maniu. Dar din ce-am mai aflat și noi, din informațiile primite și judecând după mersul frontului, cred că în vreo două săptămâni. Până la-ntâi august, cel mai târziu.

– Deie Domnul să vi se-mplinească gândul.

– Gândul nostru mere departe, domnule doctor. Mai întâi de toate, trupele noastre vor înceta lupta pe front, înainte ca armata sovietică să ajungă la București. Ca să nu poată spune că ne-au cucerit țara. După aceea luăm armele în mâini și pornim cătră Ardeal. Astfel ne schimbăm situațiunea de stat învins.

– Întocmai ca Italia... Credeți că e cu putință?

– Stă în puterea noastră, spuse ferm Iuliu Maniu. Nu uitați că avem azi o organizație politică mare, care cuprinde toate curentele democrate.

– Și Aliații ce spun?

– Deocamdată nu ne-au răspuns. Noi le-am adus la cunoștință planul. Am cerut în ajutor trei brigăzi aeropurtate și două mii de parașutiști. Dar cu sau fără aceste ajutoare, vom purcede la acțiune.

– Vă mai întreb un lucru, domnule prezident. Dacă nu-mi puteți răspunde, nu-i bai.

– De ce să nu-ți pot răspunde?

– E o taină prea mare și de aceea nu știu dacă se cuvine să...

– Spune, dragul meu.

– Am auzit de la cineva o vorbă. Cum că generalul Stănătescu va lua locul mareșalului, după ce...

– Cunosc, făcu grăbit Iuliu Maniu. Nu știu ce șanse ar putea avea un general, după câțiva ani de guvernare militară. Opinia publică e ostilă acum față de tot ce este militar. Mi s-a cerut și mie părerea despre un asemenea guvern, și mi-am spus-o. Cu mareșalul e altceva. S-ar cuveni ca el însuși să oprească războiul pe care l-a început fără să ne întrebe nici pe noi, nici pe rege.

– Dar după aceea cine va conduce țara?

– N-are cine? Forțele unite ale opoziției. Care au militat în tot cursul războiului pentru alianțele noastre tradiționale...

– Înțeleg, domnule prezident. Pot spune că mi-ați dat vești bune. Că de vești rele mi-s sătul.

– Familia? tresări Iuliu Maniu.

– Nu, familia am adus-o aici, cu mine. Dar a venit cineva de-acolo. În casa mea se află un comandament. Capela din deal au închis-o. I-au bătut scânduri la ferești și-au pus în ea munițiuni pentru tunuri. În grădină fac muștru soldații lor...

– Și ce grădină! își aminti cu nostalgie Iuliu Maniu. Parc englezesc. Aveai grădinar de la Viena...

– S-au dus toate ca un vis, domnule prezident, spuse oaspetele ridicându-se.

– S-or întoarce degrabă, îl încurajă Iuliu Maniu. O țâră de răbdare, cum ți-am zis.

După plecarea musafirului, se așeză pe canapea. Discuția îl obosise; în general, îl obosea Bucureștiul cu problemele lui, cu telefoanele lui, cu automobilele lui. Bucureștiul cu clădirile înfierbântate de soarele torid al verii. Chiar dacă locuința sa din strada Batiștei era înconjurată de copaci uriași și grădina, ca o mică pădure, păstra ceva răcoare și în zilele de caniculă. Trebuia să-și susțină punctul de vedere. Generalii îi explicaseră că armata română, cu unitățile răspândite și în Moldova, și în Basarabia, și pe frontiera de vest, și în interiorul țării, nu va putea duce singură lupta cu germanii, în momentul decisiv. Așadar, era nevoie de sprijinul Aliaților.

Revăzu, în gând, punctele principale din telegrama adresată lui George Duca, la Stockholm. Ea conținea întreg planul acțiunii politice și militare, aprobat și de Palat, și de conducătorii partidelor, și de generalii proaliați: înlocuirea guvernului cu unul democratic, armistițiul, intrarea trupelor române în luptă alături de cele sovietice pentru eliberarea Ardealului. Aici apărea altă problemă: armata rusă era încă departe, în Moldova, iar trupele noastre ar fi avut în față puternice forțe germane, mai ales în București și pe valea Prahovei. Insistase deci pentru trimiterea a trei brigăzi aeropurtate, care să sprijine trupele din interiorul țării, precum și pentru o operațiune aeriană care să lovească principalele obiective germane. Planul prevedea semnarea la Cairo a unui armistițiu care să intre în vigoare în momentul înlăturării guvernului Antonescu.

Da, putea spune, acum, că zarurile au fost aruncate.

2.

Mareșalul privi brazii înalți. Peste vârfurile lor, câțiva nori albi, rotunzi, cu marginile buclate, luminau parcă și mai mult albastrul profund al cerului. Undeva, departe, pe o altă creastă a muntelui, se auzea o talangă. Nici motoare de automobil, nici telefoane, nici urletul sinistru al sirenelor. Pur și simplu o talangă...

Trecuseră mai bine de două luni de când respinsese propunerile sovietice. Încercase mai întâi să discute. În primul rând, chestiunea frontierei de est. Dar Moscova se dovedise inflexibilă, declarând că tocmai în această chestiune nu acceptă să negocieze. În acest moment, mareșalul considerase că tratativele nu mai au sens; spera ca anglo-americanii să înțeleagă situația reală și să sprijine România. Dar emisarii guvernului transmiteau din diferite capitale europene același răspuns descurajator, formulat în fraze politicoase dar ferme: frontul diplomatic al Aliaților nu prezintă nici o fisură; americanii refuză să discute altfel decât în patru; nu există altă posibilitate decât tratative serioase cu guvernul sovietic...

Așadar, drumurile spre negocieri separate cu Occidentul erau închise. Pe frontul din Moldova, trupele stăteau în așteptare. Ofensiva sovietică se extindea treptat de la nord spre sud; era de presupus că în curând atacul se va declanșa și în zona României...

După aceea, venise vestea despre atentatul împotriva lui Hitler. Pentru mareșal nu era o surpriză; mai aflase de alte asemenea încercări. Providența intervenise de fiecare dată în ultima clipă; așa și acum, la 20 iulie: bomba din servieta plasată lângă scaunul lui Hitler explodase tocmai când acesta se ridicase de la locul său ca să arate ceva la hartă, în cealaltă parte a încăperii...

Știrea despre atentat îl tulburase. Europa trecuse pe lângă un eveniment care putea să-i influențeze destinul. Reușita atentatului ar fi fost o ușurare, ca moartea venită să curme chinul îndelungat al unui muribund. Dar Hitler scăpase. Rănit, furios, continua să-și conducă agonizantul imperiu; dezlănțuise represalii, suprimând de-a valma vinovați și nevinovați. Generali și ofițeri de rang înalt erau ridicați în miez de noapte și executați după o anchetă sumară; alții erau siliți să se sinucidă sau piereau în accidente dubioase; un climat de teroare părea să domine viața politică a Reichului în aceste zile. Chiar într-un asemenea moment, Aliații continuau să rămână indiferenți; după atâtea insistențe, ei obținuseră ceea ce doreau – o virtuală recunoaștere a înfrângerii României. Se părea că

nu-i mai interesa faptul însuși al ieșirii acestei țări din război.

Se întoarse, văzu jos, pe alee, mica suită, oamenii săi de credință care-l urmau pretutindeni și care acum îl lăsaseră singur, cu gândurile lui, respectându-i acest moment de reflecție; totuși erau acolo, în prejmă. Mareșalul le făcu un semn prietenesc și porni în jos către ei; știa că doctorul o să-i reproșeze că nu și-a luat apa la timp, apa aceea cu mirosul ei neplăcut care-i stăruia în nări și-n cerul gurii multe minute, dar nu pentru apă și pentru băi venise el aici, la Olănești; dorea liniște și dorea să privească mai de la distanță marile probleme, care păreau că-și micșorează dimensiunile aici, în preajma vilelor tăcute, aici, sub copacii drepți ca niște coloane sprijinind plafonul vast al cerului de august; aici, unde o sirenă sau bubuitul unui tun Rheinmetall ar fi răsunat straniu, ca o profanare.

Și mai ales să fie departe de ochii și urechile agenților germani dornici să-i cunoască pas cu pas acțiunile, cuvintele, poate chiar gândurile. N-avea încredere în spionaj ca formă a războiului și-i disprețuia pe cei care, în loc să lupte cu arma-n mână, pândeau pe după ziduri sau desfăceau cu grijă scrisori ce nu le erau destinate; gândul că în mica stațiune n-aveau ce căuta acești războinici ai umbrelor îl încurajase să accepte recomandarea doctorului, chiar dacă la început i se păruse ușor ridicolă: „V-ar trebui o cură balneară...”.

– Domnule mareșal, raportez: s-a prezentat colonelul Teodorescu.

– Foarte bine. Unde este?

– L-am invitat să aștepte în salon.

– Trimite-l încoace imediat. Să vină și Ică.

După câteva clipe, colonelul Teodorescu apăru în capătul aleii, însoțit de Mihai Antonescu.

–Am onoarea să vă salut, domnule mareșal.

Mareșalul îi strânse mâna, privindu-l în ochi:

– Cum merge, Teodorescu? Ce vești ai de pe acolo?

– Nici o veste, domnule mareșal. Diplomații cu care mă întâlnesc sunt amabili, preventori, dar când încerc să leg o

discuție serioasă încep să se echiveze. Pur și simplu dau impresia că nu știu ce să răspundă.

– Tu ce crezi, Ică?

– Din câte îmi dau seama, Aliaților nu le mai pasă de Balcani. Toată atenția lor e îndreptată spre frontul de vest. Ar trebui să facem puțin zgomot, să le amintim de existența noastră.

– Aha! Ce-mi spuneai aseară.

Mihai Antonescu se opri, se răsuci pe călcâie, făcând să trosnească pietrișul sub pantofii eleganți. Roti brațul, cuprinzând aerul într-un cerc invizibil. Îi explică lui Teodorescu:

– Desigur. Realitatea de acum cere o politică nouă. Trupele aliate din Franța înaintează. În țară opinia publică se pronunță mai mult ca oricând împotriva Axei. Ar fi momentul să trimitem alt emisar la Cairo. Un emisar împuternicit în primul rând să solicite guvernelor englez și american preluarea despăgubirilor de război către U.R.S.S., în schimbul unor concesiuni din partea noastră: petrol, minereuri, cherestea și alte produse. În al doilea rând, să ceară sprijin militar anglo-american în Marea Neagră; dacă primim acest sprijin, ne declarăm gata să începem lupta cu trupele germane de pe teritoriul țării.

– Exact, întări mareșalul. Ai reținut, Teodorescu. Trebuie adăugat că avem în jurul Bucureștiului forțe importante care pot fi puse la dispoziția Aliaților.

– De asta nu știam, se miră Mihai Antonescu.

– O mișcare rapidă și discretă. Mi-am putut-o permite, câtă vreme frontul din Moldova este stabil. Dar asta n-o să mai dureze multă vreme.

– Deci trebuie să acționăm fără întârziere, conchise Mihai Antonescu.

Mareșalul încuviință din cap. Se întoarse spre munți, odihnindu-și iarăși privirea pe pantele împădurite. În cele din urmă, spuse încet, articulând cu greu cuvintele:

– N-aș fi dorit să urmez exemplul Italiei. Să-mi... părăsesc aliatul în plin război.

– Un război pe cale de a fi pierdut, replică Mihai Antonescu.

– E adevărat. Frontul se află pe teritoriul nostru, bombardamentele ne distrug orașele, iar Germania nu-și poate îndeplini angajamentele de a apăra România.

– Și atunci? Cum să ne mai simțim solidari cu ei? Ne pot reproșa că nu ne-am ținut cuvântul? Dar oare ei și l-au ținut?

Mareșalul întrerupse cu oarecare bruschețe această tiradă.

– Asta este, spuse el. Te întorci imediat în Turcia, Teodorescu. Te oprești întâi la Istanbul. Va veni și profesorul Giurescu, în același scop. Îi contactezi pe reprezentanții americani și le înfățișezi propunerile noastre: întrucât misiunea Știrbey-Vișoianu n-a avut succes, dorim să trimitem alt emisar cu împuterniciri largi, așa cum ai auzit. Să insiști pe ajutorul militar. Trupe aeropurtate, forțe navale, după posibilități. Esențialul este să nu rămânem singuri cu sovieticii.

– Am înțeles, domnule mareșal. Cu privire la trupele din jurul Bucureștiului...

– Spune-le deschis: avem forțe importante în interiorul țării, gata să intervină alături de anglo-americani. Să nu creadă că dorim să lupte alții pentru noi!

3.

– Nu-l știam atât de belicos pe domnul Sturmer, spuse căpitanul Baciu așezându-e la birou. Parcă era poet sau așa ceva.

– Pictor. Dar n-are legătură. Vorba lui: înainte de toate suntem soldați.

– Eu, unul, aș fi lucrat mai subtil. De ce trebuia arestat telegrafistul? Mai degrabă îl puneam să emită sub control. Aveam ocazia să aflăm ce se discută prin cercurile înalte. Și la Istanbul, și la București.

– Mai ai și alte opinii critice? întrebă Paulescu ironic.

– Nu-i destul una?

– Atunci află că ideea cu emisiunile sub control le-a venit și altora. Dar în ultimul timp germanii au devenit foarte nervoși. Nu mai au răbdare pentru acțiuni subtile. Telegrafistul este deci o victimă a momentului.

– Ghinionul lui.

– Hai, povestește cum s-a întâmplat. Că raportul de aseară a fost destul de laconic: un ofițer al S.S.I. a însoțit o echipă de transmisiuni a armatei germane, dotată cu stații de goniometrie, și a arestat un telegrafist englez. Atât. Modest ca totdeauna, Serviciul nostru...

– Așa se cade, spuse Baciu. Mare ispravă militară, să sari gardul în grădina unui om să-i bagi țeava Schmeisser-ului pe fereastră!

– Asta a fost tot?

– Mai întâi urmărirea. Cred că Sturmer știa orele de emisiune. Ne-am urcat în mașină... ce mașină! O uzină pe roți. Ne-am oprit undeva, lângă Gara de Nord, cu stațiile de recepție în funcție, și am așteptat. După vreo zece minute, unul dintre operatori și-a apăsat casca pe urechi, a strigat Achtung! și a început să învârtească butoanele. A dat șoferului direcția și am pornit-o. Am trecut la Calea Victoriei și-am luat-o spre Șosea. Șoferul cotea mereu, când la dreapta, când la stânga, după cum îi spunea operatorul. Până la urmă ne-am oprit. Am sărit jos și noi, și soldații care veneau în urmă cu o amfibie. Am înconjurat casa, am sărit gardul și am forțat ușa dinspre grădină. Eu am intrat primul înăuntru. O luasem înaintea lui Sturmer, care era la ușa din față. Când m-a văzut, telegrafistul a închis aparatul și a ridicat mâinile. L-am percheziționat. Avea la el acte de identitate și o telegramă. Până să vină Sturmer, am făcut un fel de împărțeală frățească: actele pentru el, telegrama pentru mine.

– Ce telegramă?

– Dac-ar ști nemții! O telegramă în clar, semnată Iuliu Maniu. Am predat-o domnului director general, cum aveam ordin.

– Bun. Și actele? Ceva interesant?

– Sturmer s-a uitat lung la ele, apoi la telegrafist, pe urmă a scos o fotografie din buzunar. Unul și același om.

„Știu cine te-a trimis, știu cine ești." Telegrafistul nu pricepea nimic.

– Nici n-avea cum să priceapă. Sturmer poartă fotografia asta în buzunar de un an de zile.

– Perseverent, ce să zic!

– Și telegrafistul?

– L-am închis la Malmaison. Nemții voiau să-l ia ei. Am refuzat, conform instrucțiunilor. E prizonierul nostru. Sturmer va cere aprobare să-l interogheze. Dar omul nu pare dispus să vorbească.

– Nici n-ar fi bine să vorbească. Știe prea multe.

– Și dacă nemții insistă?

– Ordinele sunt clare. Interogatorii numai în prezența noastră.

Baciu aprinse țigara, învârti niște hârtii pe masă și spuse cu ochii-n jos:

– De fapt, mă întreb dacă n-au intervenit niște schimbări în comportarea față de aliații germani.

– Ce schimbări? Totdeauna ne-am păstrat punctul nostru de vedere. Sau independența, dacă preferi un termen mai general.

– Să vorbim deschis, domnule maior?

– Ți-am dat vreodată motive să te ferești de mine?

– Ei bine, din câte documente am citit în ultimul timp, și din vorbele pe care le mai aud în dreapta și-n stânga, mai se pare că o schimbare plutește în aer.

– Și? De ce te frământă asta?

– Pe dumneavoastră nu vă frământă?

– La nivelul nostru? Suntem militari și ne supunem ordinelor. Ne facem datoria și-atât.

– Credeți că e destul? Chiar când e vorba de Serviciul Special?

– Absolut. Să ne gândim la altă variantă: poate că însuși mareșalul pregătește schimbarea. De ce au apărut regimente întregi în jurul Bucureștiului? Ce conțin telegramele pe care le cifrează prizonierii englezi de la Jandarmerie? Dintr-o clipă în alta s-ar putea să primim ordine care în momentul de față ar părea foarte ciudate.

– Eu, unul, le voi îndeplini cu dragă inimă.

– Asta-i soluția, râse Paulescu. Deci nu ai pentru ce să te frământi . Acum să ne întoarcem la telegrafist. Vreau să știu tot ce-a declarat. Diseară mă întâlnesc cu Sturmer, și n-aș vrea să apar ca un copil neştiutor.

Sturmer arăta obosit și posomorât. Vorbea mai rar ca de obicei, ca și cum ar fi fost sub apăsarea unei frământări ascunse.

– Înțelegeți de ce v-am rugat să ne întâlnim într-un loc mai ferit, spuse el. Într-o cârciumioară ca asta nu-și vâră nasul Gestapoul.

– Plus că au totdeauna vin bun, încearcă să glumească Paulescu.

– Uneori și vinul pare amar, domnule maior. La noi lucrurile stau prost. Ne suspectăm unii pe alții. Se caută peste tot complotiști. În orice clipă te aştepți ca un ins în uniformă neagră să-ți spună pe un ton sec „vino cu mine". Acolo am ajuns.

Paulescu îl asculta atent, fără să comenteze. Patronul însuși aduse vin și sifon într-o frapieră cu gheață, umplu cu gesturi ceremonioase paharele și se depărtă discret, urându-le „petrecere frumoasă". Sturmer râse sarcastic:

– Ce mai petrecere, cu gândul că s-ar putea să fie ultimul pahar pe care-l beau!

– Gândul acesta îl avem toți, chiar dacă nu-l mărturisim. E război. Oricând se poate întâmpla ceva. O bombă de avion, un glonț rătăcit...

– Știți bine că nu mă refer la fatalitatea oarbă a războiului. Oricum, voiam să vă întâlnesc nu ca să vă împărtășesc necazurile mele.

– Prinde bine și asta. Totdeauna am vorbit deschis între noi.

– Domnule maior, pentru prima oară-n viață, mi-e teamă. Am comis cândva o imprudență, am făcut un comentariu politic mai... liber față de un om care a devenit, între timp, un fel de șef în poliția secretă. Iar relațiile armatei cu Gestapoul... de asta mă tem, domnule maior. De un sfârșit lamentabil, fără măcar să ai consolarea că ai căzut

la datorie, ca un soldat. Una dintre metode este să te închidă într-o cameră și să-ți pună un pistol încărcat la îndemână, Nici anchetă, nici avocați, nimic. Explicația: te-ai simțit vinovat și ai preferat să faci singur gestul fatal. Führerul pretinde că așa salvează armata de la prăbușire. De fapt, o distruge cu mâna lui...

Bău o înghițitură și rămase cu ochii țintă la paharul de pe masă.

– Poate că e ultima noastră discuție. Vreau să respect până la capăt învoiala dintre noi. Să știți că noul comandant al Grupului de armate, generalul Friessner, e bănuitor. A venit zilele trecute la București anume ca să se convingă care-i situația aici. Cei de la Legație l-au liniștit în tot felul. Am participat și eu la o discuție. Baronul i-a spus să n-aibă nici o teamă; chiar dacă s-ar întâmpla o răscoală la București, el ar opri-o cu o singură baterie antiaeriană.

– Un optimist, domnul von Killinger.

– Prea optimist, după câte cred eu. Vă vorbesc deschis, domnule maior. Știm amândoi că legăturile lui Maniu cu englezii n-au încetat o clipă. Berlinul cunoștea acest lucru; s-a atras atenția mareșalului, dar el a refuzat să ia vreo măsură. Acum poate că ar fi prea târziu. Ce se întâmplă în armata română? Soldații din Divizia blindată „România Mare" dorm în mașini, paza regimentelor a fost întărită. Un locotenent de-al nostru, instructor la antiaeriană, raportează că românii au ordin să nu mai tragă în avioanele inamice. Toate acestea ne duc către o singură concluzie: există planuri îndreptate împotriva alianței.

– Exagerări, spuse Paulescu.

– Oricum, unitățile germane au primit anumite ordine, plecând de la ipoteza că se pregătește un puci în interiorul țării. Să se urmărească cu atenție deplasările de trupe, schimbările în atitudinea ofițerilor români față de germani și așa mai departe. Vă spun toate acestea, cu gândul la ce se poate întâmpla. Conducătorii noștri sunt agitați. O singură mișcare greșită a românilor poate provoca o reacție teribilă.

Paulescu se strădui să-și ascundă îngrijorarea. De astă dată era convins că Sturmer nu-i „vindea" niște informații pe care superiorii lui ezitau să le plaseze pe cale oficială.

– Domnule Sturmer, o să raportez ceea ce mi-ați spus. Prietenia pe care mi-ați arătat-o mă îndeamnă să vă fac o ofertă, cu titlu personal, fireşte. Dacă vă pândește vreun pericol, vă pot oferi un adăpost sigur...

Sturmer clătină trist din cap:

– Nu. N-am să fac asta. Am avut colegi care s-au refugiat la Cairo, într-o împrejurare asemănătoare. Dar eu prefer să merg până la capăt. Revolta de la Varșovia este aproape învinsă. Am impresia că rușii nu s-au grăbit să-i ajute pe polonezi. Dacă reușim să liniștim lucrurile acolo, situația se schimbă pe tot frontul de est în favoarea noastră. Asta îl va încuraja și pe mareșal să păstreze alianța.

– Va fi din ce în ce mai greu, spuse Paulescu.

– Nu văd altă soluție pentru România. Cel puțin deocamdată.

Sturmer se uită grăbit la ceas și zâmbi trist:

– Trebuie să plec. Nu vreau să dau cuiva motiv să mă acuze de indisciplină. Pentru un soldat de meserie ar fi cea mai mare nenorocire.

4.

Mareșalul privi prin hublou. Văzu coloana de mașini așteptând în capătul pistei. Vizita începea deci cu protocolul obișnuit. Chiar dacă între timp atentatul... Sau poate tocmai de aceea. Hitler voia să arate că a rămas mai departe stăpân pe situație. Dar de ce-l chemase? Frontul din Moldova nu ridica, deocamdată, probleme. Poate în legătură cu numirea generalului Friessner la comanda grupului de armate. Sau cu planurile de viitor ale Înaltului comandament. Dar mai exista un viitor? Alarmat de ofensiva sovietică din centrul frontului, Hitler luase din Moldova divizii întregi și le mutase în grabă spre nord, unde amenințarea era iminentă. Dar aici? Cât avea să mai dureze liniștea?

Avionul făcu un ocol larg și începu să se apropie de pistă. Mareșalul își pipăi, mașinal, nasturii tunicii. Simți o

zguduitură ușoară. Pilotul personal al lui Hitler își dovedea măiestria. Măcar acum, la aterizare. Poate ca un fel de compensație că rătăcise drumul. Dacă n-o făcuse dinadins. Oricum, își propuse să-i spună o frază de consolare. Un soldat și el, pilot. Iar soldaților le prinde bine o vorbă bună...

Auzi, în spatele lui, vocea răgușită a baronului von Killinger:

– Aș ruga pe domnul mareșal să nu se supere. În urma atentatului s-au luat unele măsuri de prevedere...

– Foarte bine. Ne supunem regulilor.

Avionul se oprise. Von Killinger se ridică și-l așteptă pe mareșal să înainteze spre ușa care se deschidea.

– E unsprezece fix, spuse Mihai Antonescu. Am întârziat destul de mult. Un ocol până deasupra Varșoviei.

– Și nu v-a plăcut spectacolul? întrebă acid von Killinger.

Mareșalul îi aruncă o privire scurtă. Așadar, era așa cum bănuise. Pilotul personal al lui Hitler nu putea să se rătăcească, ziua-n amiaza mare! Primise ordin să se abată din drum, pe deasupra Varșoviei, ca să ofere românilor priveliștea unui oraș în flăcări. Un avertisment nerostit, dar destul de limpede: iată ce li se-ntâmplă celor care ni se împotrivesc!

Dădu cu ochii de mareșalul Keitel, care aștepta la scara avionului. Îl salută cu un gest ostășesc și totodată cordial. De undeva răsună o comandă sacadată, apoi zgomotul sec al armelor prezentate pentru onor. Coborî și-i întinse mâna lui Keitel.

– Führerul vă urează bun venit și vă roagă să-l scuzați că nu v-a întâmpinat personal.

– Cum se simte excelența-sa? întrebă repede mareșalul.

– E încă suferind. Dar poate să lucreze...

– Mă bucur să aud asta.

Keitel se întoarse spre micul grup de însoțitori ai mareșalului:

– Vă dorim bun venit, spuse el cu glas tare. Rog pe oaspeții noștri să se conformeze măsurile instituite în sediul Înaltului Comandant.

Făcu semn unui ofițer din spatele lui, care distribui tuturor câte un permis și o banderolă. Apoi îl invită pe conducătorul român și suita lui spre mașinile care așteptau cu motoarele pornite.

Mareșalul privi în tăcere soldații înșirați de-a lungul șoselei, cu căștile pe frunte, cu mâinile pe pistoalele-mitralieră. Se abținu de la vreun comentariu. Nici Keitel nu spunea nimic. Îl simțea încordat, o încordare care se deosebea de sobrietatea obișnuită a celebrului șef al Înaltului Comandament al Wehrmachtului. După câteva minute, mașinile intrară pe poarta largă, străjuită de bariere și de gărzi, a Cartierului general, și se opriră în fața unei clădiri masive, cu o terasă largă în față; pe terasă, mareșalul distinse de departe silueta subțire, adusă de spate, a lui Adolf Hitler. Era ca de obicei în uniformă, dar o eșarfă albă îi împodobea pieptul, ca panglica unei decorații ciudate. Când ajunsem mai aproape, își dădu seama că eșarfa era menită să-i susțină mâna dreaptă: rana provocată de atentat părea să-l supere în continuare.

Hitler făcu o jumătate de pas spre marginea terasei. Mareșalul se grăbi să coboare din mașină: se apropie de Hitler care făcu încă un pas înainte. Îi întinse mâna stângă și mareșalului i se păru moale și fierbinte, ca a unui bolnav. Schimbară câteva fraze de politețe, stânjenite de intervenția translatorilor; apoi mareșalul își prezentă însoțitorii și Hitler dădu mâna cu fiecare, tot cu stânga. Cu o strălucire febrilă în ochi, el invită pe mareșal, pe Mihai Antonescu, pe generalul Șteflea și pe colonelul Davidescu în sala de conferințe.

Se așezară în jurul mesei uriașe, cu nelipsita hartă întinsă la mijloc. De astă-dată, Hitler nu mai făcu expozeul de politică generală cu care debutau de obicei întâlnirile. Intră brusc în subiectul care-l frământa, desigur, cel mai mult.

– Domnul mareșal a fost informat despre atentatul pe care dușmanii național-socialismului l-au pus la cale împotriva mea. Așteptam demult să se întâmple un asemenea eveniment. Știam că în armata germană există o grupare ostilă ideilor noastre. Deși redusă din punct de vedere numeric, această grupare, orientată spre democrație

și pacifism, avea influență mai ales în armata de uscat, unde ocupa poziții importante. Ea mi-a făcut multe greutăți, mai ales după începerea campaniei din Rusia...

Mareșalul ascultă lunga pledoarie; Hitler trecea brusc de la calm la furie, de la mărturisiri amare la amenințări fioroase; el merse până acolo încât afirmă că dacă unii generali germani prizonieri la ruși se coalizaseră împotriva național-socialismului, el va da un drastic exemplu, executându-le familiile. Și, în general, a hotărât să pedepsească cu moartea pe orice general care se va retrage fără ordin. În fața acestei afirmații, mareșalul se simți dator să intervină:

– Aș întrerupe pe excelența-sa cu o precizare. Am luptat alături de generalii dumneavoastră pe frontul din Rusia. Ei au dovedit în toate împrejurările o ținută demnă, o pricepere militară desăvârșită și fidelitate totală față de țara lor. În special mareșalii von Kleist și von Mannstein...

– Nu e vorba de aceștia doi, răspunse Hitler. Dar dacă ancheta îi va dovedi vinovați, vor primi și ei pedeapsa meritată. Tot poporul și toată armata germană sunt alături de mine. Am primit numeroase telegrame și scrisori de fidelitate; atentatul mi-a dat ocazia să unesc mai puternic poporul german și să curăț armata de elemente defetiste. Soldații din Ministerul de Război, imediat ce au aflat despre atentat, i-au executat din proprie inițiativă pe ofițerii presupuși a fi ostili partidului și mie. Unii consideră că aceste măsuri vor slăbi forța Germaniei. Dimpotrivă! Vom pune pe picioare o armată nouă de aproape două milioane de oameni, vom asigura un randament și mai mare al industriei de război...

Făcu o pauză, întorcându-se cu mișcări scurte, sacadate, către fiecare dintre cei prezenți, parcă încercând să le citească pe față reacțiile. Apoi reluă pe alt ton:

– Trecând la problemele frontului, trebuie să menționez că defecțiunea, aș spune catastrofa, din sectorul central este tot consecința defetismului provocat de complotiști

Mareșalul asculta căutând să-și ascundă sentimentele. Știa bine care erau adevăratele cauze ale prăbușirii Grupului de armate „Centru". Hitler, folosind complotul,

trecea asupra altora răspunderea pentru greșelile de comandament pe care le săvârșise el însuși...

După ce-i înfieră iarăși pe generalii defetiști, Hitler trecu la alt capitol: capacitatea industriei germane de a înlocui pierderile de armament. Datorită măsurilor luate, în interval de o lună aceste pierderi vor fi acoperite. În 1933, când luase conducerea, Germania nu avea nici un tun greu, iar în 1939 poseda cea mai puternică artilerie. Nu avea nici un submarin, iar în 1939 dispunea de cea mai puternică flotă submarină. Tot așa cu tancurile...

– Ce am fost în stare să fac până acum, atât sub aspect tehnic cât și în ceea ce privește dorința de a învinge, voi fi în stare să fac și de acum înainte. Armata germană e puternică și avem mari posibilități s-o întărim. Aș vrea să știu, acum, dacă România și conducătorul ei, mareșalul Antonescu, sunt deciși să urmeze până la capăt Germania!

Mareșalul încleștă pumnii. Ce înseamnă asta? îi fulgeră prin minte. Așa discută între ei conducătorii de state? Încercă să-și păstreze calmul.

– Deocamdată nu pot răspunde la această întrebare, care m-a surprins. Ea nu se poate rezolva printr-o simplă discuție, ci trebuie tranșată pe căi diplomatice. Înainte de a da un răspuns, aș dori la rândul meu să primesc răspuns la câteva chestiuni. În primul rând, care sunt intențiile Germaniei privitor la frontul de sud. Dacă trupele germane nu pot susține acest front, România nu se poate angaja să meargă înainte către distrugerea ei finală. Mi s-a spus recent că Germania se apără pe Nistru; însuși domnul von Ribbentrop a folosit aceste cuvinte.

– Categoric, întări Hitler. Suntem hotărâți să menținem frontul de pe Nistru.

– Trebuie să reamintesc că în toamna lui '43 mi s-a promis o acțiune pentru despresurarea trupelor din Crimeea, iar în martie '44, la fel, o ofensivă pentru a recuceri Ucraina. Ca militar cu experiență, știu că nu putem conta numai pe ce dorim noi să facem. Înțeleg că Germania dorește să mențină frontul, dar nu trebuie să ignorăm superioritatea de forțe a inamicului.

Așteptă o clipă. Hitler nu răspunse.

– Trec la a doua întrebare prealabilă, reluă mareșalul. Din luna aprilie România este supusă unor bombardamente masive. Avem pagube mari și numeroase victime omenești. Ne simțim dezarmați în fața acestor atacuri, fiindcă artilerie antiaeriană există doar la Ploiești și, în măsură insuficientă, la București. Am pierdut multe avioane de vânătoare și aceste pierderi Germania nu poate să le înlocuiască. Germania nu ne furnizează nici piese pentru reparația materialului de cale ferată, astfel că transporturile, afectate de bombardamente, nu mai pot sprijini frontul. Fără o apărare antiaeriană corespunzătoare nu putem face față situației.

– Am avut greutăți, explică Hitler. Datorită unor sfaturi greșite ale specialiștilor, fabricarea a două tipuri noi de avioane a fost ratată. Dar perioada de criză a trecut; vor apărea curând mijloacele noi, pe care le vom întrebuința în anumite sectoare.

– A treia întrebare se referă la situația din Marea Neagră. Trecând în tabăra inamică, Turcia poate pune la dispoziția anglo-americanilor baze aeriene, de pe care să se intensifice atacurile aeriene asupra României.

– Nu cred că Turcia va da baze aeriene, replică Hitler.

– A patra întrebare se referă al atitudinea viitoare a Ungariei și Bulgariei față de România.

– În privința Bulgariei nu pot să garantez. Desigur, ne vom opune oricărui act neloial din partea lor, dar nu știu cine îl va înlocui pe defunctul rege Boris. Oricum, nu cred că bulgarii vor face acte care să-i ducă la pieire... Cât privește Ungaria, vă asigur că nu se va întâmpla nimic, Germania ar interveni la nevoie în modul cel mai energic! Și cu asta, să trecem la problemele economice, spuse Hitler pe un ton iritat. Avem dificultăți în relațiile noastre, în aceste timpuri când totul trebuie să fie pus în slujba războiului. Socotelile financiare ar trebui lăsate pentru mai târziu. Acum nu e loc pentru meschinărie și negustorie.

– Sunt surprins să aud asemenea cuvinte, răspunse tăios mareșalul. Aceasta este opinia Germaniei, după trei ani de luptă comună, în care poporul și statul român au făcut grele sacrificii?

– Tocmai acest fapt voiam să-l subliniez, îl întrerupse Hitler. Avem o soartă comună; încrederea reciprocă trebuie să ne ducă la o comunitate de luptă absolută... Este adevărat că n-am putut îndeplini planurile noastre de salvare a Crimeii și recucerire a Ucrainei. Dar nu din vina noastră. Am făcut toate pregătirile pentru ofensivă, am concentrat oameni și materiale, dar natura ne-a fost potrivnică. A fost o primăvară foarte ploioasă; tancurile s-au blocat în noroi. Dar vă repet, măsurile luate în armată și intensificarea producției ne vor ajuta să redresăm situația. Vă asigur că Germania nu se gândește să părăsească România. Vom face totul și vom lupta până la extrem ca să stabilizăm frontul de răsărit...

Rostind aceste cuvinte, se uită la ceas și ridică surprins sprâncenele. Mareșalul se uită și el la ceas. Trecuseră mai mult de cinci ore de când începuseră discuțiile.

Cel puțin am reușit să ocolesc răspunsul la întrebare, își spuse obosit mareșalul, ascultând cuvântul, de astă dată calm și politicos, cu care Hitler încheia întrevederea.

5.

Marinarul de pe distrugătorul „Ferdinand” avusese dreptate: când ne-am întors din Crimeea, nu ne-au dat drumul acasă nici o zi. Direct pe front, în Moldova. Venise ordin de la statul major să ne trimită pe fiecare le regimentul lui. Și eu și Lae ne-am bucurat, dar când am ajuns aici ne-a apucat jalea. Regimentul nostru nu mai era al nostru. Nu mai cunoșteam pe nimeni. Ne-am prezentat la punctul de comandă, aflat într-un sat de lângă Iași. Pe mine, după ce-au aflat că primisem „Virtutea Militară” chiar din mâna mareșalului, m-au numit comandant de pluton. Sublocotenentul care-l comandase murise în timpul unei incursiuni de noapte. Despre Lae Corcodel am spus că era ostaș bun, trecut prin multe, și l-am cerut comandant de grupă.

– Foarte bine, au zis, dacă ai încredere în el. Ne așteaptă zile grele aici pe front și avem nevoie de oameni de ispravă.

Regimentul a aflat repede că noi doi, eu și cu Lae, eram cei care evadaseră din lagărul rusesc. Povestea, ca toate poveștile, era înflorită câte-un pic de fiecare dată; ajunseserăm un fel de eroi ai regimentului.

Acum, pe frontul de la Iași, regimentul ducea război de poziție. Aveam tranșeele la marginea unui sat. În față era o vale, aproape o râpă, cu pomi piperniciți și tufe urâte. Iar peste vale inamicul. Fiecare companie avea un pluton în avanposturi și două în sat, gata să intre în luptă în orice clipă. O zi de gardă în avanposturi și două-n sat, la odihnă și instrucție. Când eram de rând în avanposturi, stăteam cu ochii pe pozițiile inamice. Mai cu seamă noaptea. Cercetașii lor se strecurau ca vulpile până-n tranșeele noastre, găseau pe câte unul moțăind, îi puneau vârful baionetei la beregată și-i arătau pe mutește să meargă cu ei. A doua zi îi puneau să vorbească la megafon: „Măi camarazi, dom' sergent Cutare, și voi, plutonul unu, uite că sunt teafăr și o duc bine, rușii sunt băieți cumsecade și vor să terminăm cu războiul. Predați-vă și voi, nu vă mai vărsați sângele pentru Hitler!".

Începeam să tragem rafale, să aruncăm grenade, ca să nu-l mai auzim.

Alteori, cercetașii dădeau peste unul mai voinic și care doar se făcea că doarme. Atunci începea lupta, întâi la baionetă, sau cu mâna goală, după cum era omul nostru de dibaci; pe urmă, ori ai noștri ori ai lor începeau să tragă orbește, pe întuneric, și începea un duel pe toată poziția, de te asurzea.

În altă noapte, ne pomeneam cu o companie întreagă târându-se către noi. Santinelele dădeau alarma pe șoptite. Ordinul era să-i lăsăm să se apropie; dacă aveam răbdare, puteam să le auzim și răsuflarea îngreunată de urcuș. Atunci ofițerul nostru trăgea o rachetă care lumina ca soarele, îi luam la ochi și începeam lupta. Îi respingeam. Dimineața veneau să-și adune morții. Îi lăsam în pace. Cum ne lăsau și ei după contraatac. Fiecare și-i îngropa pe-ai lui după o lege pe care numai noi, cei din linia-întâi, o pricepeam deplin.

Când ne venea schimbul și plecam în sat, dom' căpitan Scurtu trecea pe la noi și-i dădeam raportul cum a fost, ce s-a mai întâmplat în cursul nopții.

– Eu zic că atacurile astea ale lor sunt o prostie, i-am spus într-o zi. Nu ne scot ei așa de ușor de-aici.

– Nici nu vor să ne scoată măi, copile. Un atac adevărat nu se dă așa, cu o mână de oameni, și fără pregătire de artilerie.

– Atunci de ce dau buzna în bătaia puștilor noastre?

– Vor să ne încerce. Să vadă cât suntem de tari. Să afle unde avem cuiburile de mitralieră, ca să le bată cu tunul când începe atacul adevărat.

E drept că aveam și noi leac pentru asta: fiecare mitralieră avea trei-patru locașuri de tragere și le schimbam în fiecare seară. Cred că cercetașii lor își mâzgăliseră destul hărțile, însemnând pe ele când o poziție, când alta.

– Pân-la urmă tot ne atacă, ne spunea mereu căpitanul. Voi aveți grijă, să nu-i lăsați să se apropie. Dacă pătrund în tranșeele noastre, e mai greu să-i scoatem. Îs mulți și se zice că pentru Stalin nu prea contează pierderile...

Într-o seară stăteam în pragul casei la o țigară. De luni de zile nu ne clintisem un metru de la poziția aceea, chiar dacă alde Ivan încercau la două-trei nopți să ne împingă înapoi. Apunea soarele. Era o liniște ca-n vreme de pace. Și dacă n-aș fi văzut după colțul casei o ambulanță ruptă-n două de un proiectil, aș fi uitat, pentru o clipă, de război. Încercam să mă cred acasă, la noi, la Ștefănești. Până și biserica semăna.

Deodată am auzit vuiet mare pe uliță. Ziceam că-i cine știe ce convoi, când colo, un furgon de artilerie tras de un cal, iar sus, pe capră, un soldat neras, bondoc, cu capela pusă cam șui. A oprit în fața porții, a luat o găleată de sub capră și s-a apucat să scoată apă din fântână. Fântâna era adâncă aici, pe botul dealului, și s-a moșmondit ceva vreme. M-am apropiat de el:

– De unde vii, camarade?

– Fusei pe poziții, să duc muniție pentru branduri. Și m-a prins setea.

– Oi fi mâncat ceva sărat, mi-am dat cu părerea.

– Păi da. Acolo, la „tren", tot bunătăți ne dau.

Am vrut să calc obiceiul soldaților, una-două să aduci vorba despre mâncare. I-am tăiat-o scurt, pe când punea găleata cu apă în fața calului:

– Și ce să mai aude pe la trenul regimentar?

– Ce să s-audă? De toate. Când încărcam muniția, l-a auzit pe dom' majur Burghelea că or să fie lupte grele, cât de curând. Și pân-la urmă o s-o luăm pe coajă. Așa că mai bine ne-am lăsa păgubași. Ai o țigară, dom' sergent?

– Ia două, să ai și pentru drum.

A pâcâit lacom, a tușit zdravăn, s-a uitat la țigară ca la o gânganie ciudată și s-a dat mai aproape de mine:

– S-aude că ai fost prizonier.

– N-am stat mult. O lună și ceva. Mai mult a durat drumul până la ai noștri, după ce-am fugit.

– Păi d-aia te întreb, că ai umblat mult pe la ei. Cum e acolo?

– Cum să fie? Sate, drumuri, stâlpi de telegraf... ca peste tot.

– Ei, nu de asta te-ntreb. Lumea zice că au dat tot pământul la colcoz și vine tractorul și face de unul singur toată treaba.

– O fi, eu n-am văzut, că era iarnă.

– Da' oamenii? Prin sate? Cum sunt?

– Oameni, cum să fie? Unii mai săraci, alții mai așa...

– Veni unul și ne spuse că au aparate de muls vacile și că-i duc la câmp cu camionul.

– Vezi să nu! Ce camion? Căruțe și cai, ca la țară.

Leatul și-a dat capela mai pe frunte și s-a scărpinat la ceafă.

– Mă fir-ar al naibii. Nu știi pe cin' să crezi.

– Așa-i dacă caști gura la agitatori.

– Agitatori?!

– Păi da. Bolșevicii trimit agitatori, care știu românește, să ne vâre-n cap că ce bine-i la ei. Asta-i politică măi, bobocule.

– Nu-s boboc. Am un an de armată. Și trei luni pe front. Întâi la Bug, pe urmă, încet-încet, pân-aici. Când am trecut Nistrul am plâns. Ajunse războiul și peste țărișoara noastră.

Așa ne trebuie, dacă ne-am pus cu Rusia. Țară mare, că nici Napoleon n-a izbutit s-o bată, cum zicea unul în gară.

– Știi care-i necazul? Dacă-i asculți prea mult pe agitatorii ăștia, ajungi să vorbești ca ei. Și te trezești la Curtea marțială.

– Ce Curte marțială? Ar trebui să ia pe mulți. Ne-am săturat și de nemți, și de război și de tot. L-am auzit și pe dom' majur Burghelea, cum vorbea cu popa din sat. Aflase el ceva, cât a fost la București, în concediu. Că nu mai durează.

– Știi cum se zice pe la noi când unul vorbește prea mult?

– Cum?

– Gura bate curu. Așa că fii atent.

– Hai, dom' sergent, vorbim și noi așa, ca-ntre camarazi. Doar n-o să te duci la...

– Eu nu. Dar dacă-ți dai drumul la gură pe lângă unul pus anume... Gândește-te că ești soldat. Soldatul n-are voie să crâcnească. Execută ordinul și gata.

– Pe-asta am mai auzit-o. Mulțam pentru țigară.

A pus găleata la loc, s-a urcat pe capră și a plescăit din limbă îndemnându-și calul la drum. Ascultam, fără voie, hodorogeala adâncă, de butoi gol, a furgonului pe drumul rău care străbătea satul. Curând a dat colțul pe după biserică. Abia atunci mi-am dat seama că Lae se ivise lângă mine.

– Te-am auzit vorbind cu răcanu'ala și te-am lăsat în pace să-l lămurești. Ce soi de soldați e ăștia, vere? Își dă drumul la caterincă de te bagă-n belea.

– Ce belea! Cine-i ia în seamă pe cârcotași? Acum-s alte lucruri la ordinea zilei. Ai auzit: se vorbește de ofensivă.

– Aoleo! Și mie-mi zise dom' majur să plec la regimentală.

– Du-te, Lae. Cu toate că o să-ți duc dorul.

– O lună trece repede. Curs de deminări, ce zici?

Prea se umfla în pene Lae al meu. M-am gândit să-i tai nițel din avânt:

– Deminări? Acesta-i lucrul dracului. După curs, îți cumperi bomboane de colivă.

– P-astea le-am cumpărat eu demult, s-a fandosit Lae. Da' mi-e dor și mie de-un somn ca lumea, fără grijă că vine ăia în icursiune peste noi. O fi și crăpelnița mai de Doamne-ajută. Da' dacă zici de ofensivă, nu mai am nici o nădejde.

– Ei, ofensiva vine sau nu vine. Și vorba ta, o lună trece repede.

– Atunci fă bine și iscălește ici, a spus Lae scoțând repede o hârtie din buzunarul de la piept. Și zi două vorbe, că-s disciplinat și om de bază. Minte și tu ceva.

– Nu-i nevoie să mint. Toată lumea știe că ești om de bază. De-ar fi toți ca tine... Nu ca răcanu-ăla, să plece urechea la tot felul de prostii.

– Așa e vere, nu văzuși? Zici că-i prost. Da ce dădu din el, măiculiță! L-ai lăsat cam ușor.

– Ce era să fac? Să urlu la el? Să-i pun pistolu-n piept? Oamenii spun ce gândesc. Ba mai au și dreptate în câte-o privință.

– Eu nu zic că n-au dreptate, da' cum te duci la luptă cu d-ăștia? Te pomenești că aruncă arma și ridică mâinile.

– Aici, în coasta țării! Crezi tu c-ar face așa?

– Eu știu? a zis Lae cu îndoială. Nu știu, vere. Atâta știu, că mi-e teamă.

– Nu te mai gândi atâta, că îmbătrânești repede. Mai bine hai să ne strângem boarfele. În noaptea asta intrăm iar în avanposturi.

– Uitasem, fir-aș al naibii. S-a zis cu pătucul meu mirosind a busuioc.

– Traiul bun îl moleșește pe soldat. Și când zici că pleci la școala regimentară?

– Luni.

– Dacă nu se-ntâmplă nimic până atunci.

– Ce să se-ntâmple? a întrebat Lae speriat.

– Un atac, de pildă. Te pomenești cu alde Ivan că vor să-și îndrepte nițel frontul.

– Peste râpa aia? Doar să fie nebuni. Râpa e bună când se află între noi și ei. Dacă treci de ea și-o iei în stăpânire, mai mare beleaua. Vine un contraatac cu forțe superioare și te-aruncă jos.

– Măi, al naibii! Multe-ai mai învățat tu în războiul ăsta, Lae!

Fața lui neagră s-a înroșit cumva.

– Am trei regimentale și grad de caporal. Cum să nu învăț? Cu toate că asta nu-i meserie. Din meserie iese ceva. Din război ce iese? Numai pagubă.

– Ia stai, Lae! Ori te-a lămurit și pe tine vreun agitator?

Lae a scuipat într-o parte, ca o vrăjitoare care-l alungă pe diavol. O fi văzut el la ai lui figura asta.

6.

– Domnule Buzești, înainte de a da răspuns majestății sale, vreau să mai discut o dată cu mareșalul.

– Sperați să-l convingeți totuși?

– Îmi fac datoria, spuse Iuliu Maniu. Dac-aș ști măcar ce anume a discutat cu Hitler! Mai încerc o dată să-l hotărăsc pentru armistițiu. Rămân la opinia că el a început războiul, el trebuie să-l oprească. Poate că la fel gândesc și Aliații, de vreme ce i-au acceptat obiecțiunile.

– Niște obiecțiuni secundare.

– Secundare, dar le-au acceptat, în vreme ce emisarii noștri, la Cairo, n-au reușit nici atât. Ce spune Duca despre asta?

– A cerut explicații. Doamna Kollontay a promis că va interveni la Moscova, dar deocamdată nu avem nici un răspuns.

– Și atunci ce facem? Așteptăm, nu-i așa? Toată lumea mă acuză că sunt nehotărât, că amân mereu. Poftim, am luat o hotărâre și am comunicat-o; ce s-a ales de ea?

– Nu vă pot spune până ce nu am răspuns de la Stockholm. Frederic Nanu ne-a scris că trebuie să părăsim imediat Axa, că nu mai e nici o clipă de pierdut.

– De acord; suntem gata s-o facem, dar fără sprijinul Aliaților e cu neputință. De ce nu ne răspund?

Niculescu-Buzești plecă privirea și rămase tăcut. Iuliu Maniu reluă:

– De aceea vreau să-l văd pe mareșal. Noi contam pe trupele din interior, dar ele au început să plece deja spre front. Timpul lucrează împotriva noastră.

– O să-i explic majestății sale toate acestea, și cred că o să înțeleagă. Dar trebuie să procedați rapid.

– Chiar mâine plec la Olănești, spuse Iuliu Maniu cu glas hotărât.

Uită de oboseala drumului îndată ce coborî din automobil, în liniștea și răcoarea stațiunii. Iar noi, acolo, ne frământăm în tot felul, își spuse Iuliu Maniu.

Mareșalul îl întâmpină la intrarea vilei.

– N-aș fi vrut să vă tulbur tihna, spuse Maniu înclinându-se.

– Tihna e numai aparentă, replică mareșalul strângându-i mâna. Aici, domnule Maniu, cura balneară se împletește cu munca. Poftiți înăuntru, să vă odihniți puțin după drum.

Maniu și îndreptă spatele, apăsându-și discret șalele peste haina neagră.

– Am stat destul în automobil. Prefer să discutăm în aer liber. E foarte plăcut aici.

– E plăcut, dar se lucrează tot timpul. Urmărim cu atenție evenimentele, spuse mareșalul pornind alături de el pe aleea întunecată de frunzișul pomilor.

– Nu e destul să le urmărim, domnule mareșal. A sosit timpul să acționăm noi înșine. Succesul Aliaților în Franța reprezintă o situațiune favorabilă...

– Credeți? Eu sunt de altă părere. Eșecul german în Franța este un motiv de a continua lupta. Anglo-saxonii se apropie de noi. Trebuie să mai rezistăm până când ajung aici.

– Vedeți bine că Reichul este învins. Pericolul german slăbește, în timp ce comunismul ne amenință mai puternic decât oricând.

– Și-mi propuneți să încetez războiul?

– Ar fi singura cale ca să evităm ocupația sovietică.

– Mai este o cale. Să luptăm. Să ținem pe loc Armata Roșie. Avem linia fortificată Carpați-Dunăre. Avem divizii

intacte în Muntenia și la frontiera cu Ungaria. Când va veni momentul, vom cere armistițiu. Dar în condițiuni mai bune decât ni se oferă acum. Și mai e un lucru, domnule Maniu: mareșalul Antonescu nu vrea să intre în Europa la braț cu comunismul!

Iuliu Maniu înțelese că nu mai are rost să insiste. Ceea ce trebuia spus fusese spus.

– Domnule mareșal, am sperat ca măcar în acest ceas greu să înțelegeți situația.

– O înțeleg foarte bine, replică mareșalul. Și acționez tocmai pentru a-i face față.

– M-am convins că nu e nimic de făcut, domnule Buzești. E vorba de concepție. El nu acceptă condițiile Moscovei.

– Nici noi nu le-am acceptat de bună voie. Mersul războiului ne obligă. Frontul a ajuns pe teritoriul nostru; avem altă ieșire?

– Nu. Și mă tem de altceva. Deși am fost de acord cu condițiile sovietice, vezi bine că nu primim nici un răspuns. Tare mă tem că rușii și-au schimbat politica. Vor fi vrând să pătrundă aici prin război, oricât de mult i-ar costa; de pe pozițiile unei victorii militare ar putea mai ușor să dicteze politica României. O țară învinsă, ocupată, aflată la discreția învingătorului.

– Ar fi foarte grav să fie așa, spuse trist Niculescu-Buzești. Ce e de făcut totuși?

– Mai încercăm o telegramă către Aliați. Le reproșăm că tăcerea lor ne dezorientează în fixarea modalităților de acțiune. Generalul Aldea e gata de plecare; așteptăm acordul Moscovei pentru ca el să treacă linia frontului și să trateze direct cu comandamentul sovietic.

– Așa cum au propus ei.

– Exact. Generalul este învestit cu puterile necesare și are aprobarea regelui. El reprezintă Blocul Național Democrat, deci toate forțele politice. Toate acestea trebuie menționate în telegramă, ca să nu le dăm motiv de alte amânări.

– Înțelegem, domnule prezident. Voi expedia telegrama chiar astăzi.

– Au răspuns, spuse simplu Niculescu-Buzești.

– Har Domnului! se bucură Iuliu Maniu. Și ce spun?

– Guvernul sovietic vrea întâi să cunoască mai amănunțit poziția grupării Tătărescu.

– Iarăși Tătărescu! Izbucni Maniu. Acest om dărâmă tot ce construim. Așadar, generalul Aldea trebuie să-și amâne plecarea.

– Întocmai. Cred că trebuia să dăm mai multă importanță telegramei sovietice adresate lui Tătărescu.

Maniu plecă privirea. Știa demult că Gheorghe Tătărescu, fostul prim-ministru în guvernul lui Carol al II-lea, repudiat de marile partide și pentru că acceptase pierderile teritoriale din 1940, se lupta să revină pe scena politică. După ce încercase să înjghebeze o alianță antifascistă, el se adresase mareșalului, apoi regelui, oferind soluții pe care nu i le solicitase nimeni; în cele din urmă, încheiase o coaliție separată cu comuniștii, în afara Blocului Național Democrat, și comunicase Moscovei, prin intermediul lui Eduard Beneș, că e gata să schimbe politica României. Răspunsul fusese încurajator: guvernul sovietic dorea să cunoască mai în detaliu intențiile nou-apărutei Coaliții Național-Democratice și-l invita pe Tătărescu la Moscova pentru tratative. Telegrama de răspuns, sosită la Ministerul Afacerilor Străine, fusese oprită de Niculescu-Buzești și predată lui Maniu.

– E drept, nu i-am dat importanță, recunoscu Iuliu Maniu. De fapt, am spus totdeauna că acest om este iremediabil compromis și se luptă în zadar să-și retușeze blazonul politic.

– Totuși se pare că nu și-a încheiat rolul.

– Ce rol, dragă, ce rol? Nici măcar nu reprezintă un partid, ci o fracțiune dizidentă a liberalilor.

– Și totuși rușii par interesați de oferta lui.

– De bună seamă. A acceptat condițiile armistițiului fără nici o obiecție și, în plus, promite Moscovei un pact de colaborare; se arată a fi un partener mai convenabil decât noi. Noroc că n-a ajuns la el mesajul. Ai făcut bine că l-ai oprit.

– Cum puteam să i-l dau? Ar fi însemnat să-mi calc principiile. Am preferat să-mi calc îndatoririle profesionale. E un păcat, oricum, mai mic.

– Nu-i nici un păcat, spuse ferm Iuliu Maniu. Aici e vorba de interese superioare.

– Așa m-am gândit și eu. Profesorul Antonescu a fost de aceeași părere.

– E logic. Acțiunea lui Tătărescu încurcă pe toată lumea și n-aduce nici un folos țării. Dar hai să judecăm mai departe. Moscova așteaptă amănunte de la el, noi așteptăm răspunsul Aliaților, mareșalul așteaptă consolidarea liniei Carpați-Dunăre. Între timp, rușii se pregătesc de ofensivă. Ce facem, mai trimitem o telegramă?

– Ar fi inutil, domnule președinte.

– Regele ce zice?

– Majestatea sa e de părere că trebuie să ne bazăm pe propriile noastre puteri. Ne-a și spus zilele trecute: „Nu vedeți că atunci când le propunem ceva concret Aliații amuțesc? Ar trebui să facem ceva!".

– Ei, majestatea sa e tânăr, se înflăcărează ușor...

– Nimeni nu mai e tânăr, după trei ani de război.

– Și-atunci cum procedăm, domnule Buzești? „Prin noi înșine", cum spuneau cândva liberalii?

– N-aveam altă soluție, domnule președinte.

7.

20 august 1944.

În avionul care-l ducea spre Bacău, mareșalul recapitulă evenimentele din ultimele zile încercând să stabilească exact situația. Ofensiva sovietică începuse pe o fâșie largă, loviturile principale fiind îndreptate spre sud și spre vest. Cele două direcții păreau să se îmbine la sud de Huși – clasicul atac „în clește", care avea, desigur, menirea să încercuiască trupele germane din zona Chișinău. Înțelegea această manevră și fără să se uite pe hartă.

Era de prevăzut, gândi mareșalul. Cercetarea aeriană semnalase concentrări de artilerie la sud de Tighina, în capul de pod de dincoace de Nistru. Deplasarea tunurilor se făcea noaptea: inamicul executase multe lucrări de mascare, șanțuri de comunicație, linii telefonice și tot ce trebuie pentru un atac de mare avengură. Dar comandamentul german păruse nepăsător în fața acestei perspective; ca să cârpească altă zonă a frontului, luase de aici șase divizii de tancuri și patru de infanterie. Spatele frontului rămânea astfel descoperit; promisiunile că vor trimite forțe de întărire – mai ales blindate – rămăseseră simple vorbe...

În după-amiaza precedentă, bombardamente de artilerie și atacuri locale se semnalaseră la aproape toate diviziile. Dar, în pofida pregătirii de artilerie și a folosirii tancurilor, pătrunderile erau neînsemnate. Mareșalul știa că ofensiva adevărată nu va întârzia. De aceea părăsise în grabă peisajul odihnitor de la Olănești, venise la Predeal împreună cu micul stat-major care-l însoțise și în dimineața de 20 august pornise mai întâi spre Snagov, unde luase cunoștință de ultimele rapoarte, apoi, cu avionul, spre front. Avusese timp să discute, laconic, cu reprezentanții germani și ceruse ca frontul să fie întărit cel puțin cu o divizie blindată.

La Bacău, la comandamentul Armatei IV, îl așteptau vești nu prea îmbucurătoare: carele de luptă și infanteria motorizată inamică pătrunseseră în Iași pe la vest; în oraș aveau loc lupte de stradă. La nord-est de Iași, Divizia blindată dăduse un contraatac, reușise să micșoreze spărtura, distrusese șaizeci de tancuri, dar pierduse și ea treizeci și cinci. Mareșalul își dăduse seama că lupta era inegală; hotărî ajustări de poziții și dădu ordine de urgentare a lucrărilor la linia Carpați-Dunăre. Apoi hotărî să plece la Slănic, unde se afla comandamentul Grupului de armate „Ucraina de Sud".

Generalul Hans Friessner, care până cu o lună în urmă comandase Grupul de armate „Centru", îl invită în biroul său, îl rugă să ia loc lângă masa mare cu nelipsita hartă de comandament și-i ceru părerea despre evoluția ofensivei. Mareșalul știa că stă de vorbă cu un militar de carieră. Făcu deci un tablou exact al situației de pe front, până la detaliile

cele mai proaspete, aflate cu o oră sau două în urmă. Generalul german îl asculta cu atenție. Când și când, încuviința din cap. La sfârșit zise:

– Domnule mareșal, mă bucur că am prilejul să discut cu un cunoscător profund al problemelor militare. V-aș propune să lăsăm deoparte protocolul și să vorbim deschis, ca de la soldat la soldat. Cu viziera ridicată, cum s-ar zice.

– Est și dorința mea, spuse mareșalul. Nu e momentul pentru diplomație acum. Trebuie să privim adevărul în față și să găsim soluții.

Friessner se apleacă peste hartă, ținând în mână o baghetă scurtă cu care urmări săgețile simbolizând ofensiva inamică.

– Situația e gravă, precum se vede. Atacul s-a dat mai ales în sectoarele apărate de trupele române. Unele unități s-au retras fără ordin, în loc să reziste pe poziții. Fiindcă mi-ați îngăduit să vorbesc deschis... nu credeți că această retragere era programată, că ea s-a datorat unor intrigi politice? Noi avem anumite informații...

– Nu, protestă mareșalul. Nu e vorba de politică aici. Generalii mei sunt oameni de onoare. N-ar fi dat cu bună știință un ordin de retragere. Dar soldații sunt istoviți și sătui de război. Avem trupe care de luni de zile stau aproape permanent în linia întâi. Poate că au cedat nervos...

Friessner dădu politicos din cap. Mareșalul se întrebă dacă-i dădea dreptate sau arăta numai că-i înțelege raționamentul.

– Am luat măsuri în cadrul comandamentelor, reluă el. Vom restabili situația cât de curând. Inamicul e superior în artilerie și blindate, dar soldatul român luptă acum pentru pământul lui și nu va ceda așa ușor. Acum câteva săptămâni am cerut Germaniei sprijin pentru dotarea unităților noi și pentru întărirea frontului. N-am primit nimic. Știți bine că de pe frontul nostru s-au luat forțe importante. Dar trebuie să facem față. Am dat ordine severe pentru întărirea disciplinei. Vom trage la răspundere pe cei care se retrag fără motiv întemeiat.

– Mă îngrijorează și situația diviziilor din Basarabia, mărturisi Friessner. Ofensiva rusă de-a lungul Prutului, spre sud, le-ar putea izola. Am cerut aprobarea să le retrag

la vest de Prut. Iar dacă această aprobare întârzie, voi da ordinul pe răspunderea mea personală!

Mareșalul încuviință din cap, cu ochii la harta de stat-major. Săgețile ofensivei păreau tot mai amenințătoare.

8.

S-a nimerit să fim de gardă în avanposturi în dimineața aceea. Pregătirea de artilerie părea că nu se mai termină. Mai văzusem destule, din Basarabia și până la Cotul Donului, dar parcă nu fusese nici una atât de aprigă. Tunurile trăgeau toate deodată, de nu puteai număra bubuiturile, în schimb, când proiectilele cădeau peste pozițiile noastre, le auzeam deslușit, atât de aproape, încât ai fi zis că trosnesc chiar pe parapetul de pământ. Stăteam ghemuit pe fundul tranșeii. Lângă mine era un soldat înalt, de-i ajungeau genunchii până-n malul din față al șanțului. O schijă aproape că-i zburase umărul și-și ținea acolo batista care se îmbibase cu sânge. Îl vedeam cum deschidea gura, dar nu-l auzeam, urechile îmi vuiau de atâtea explozii, strângeam în mână pistolul-mitralieră și așteptam să cadă următoarea lovitură.

Bubuiturile au încetat deodată. M-am scuturat de pământ și am înălțat capul. Cel dintâi lucru pe care l-am zărit a fost un om zdrobit, sfâșiat parcă de colții unei fiare nemaivăzute. Fața însângerată, pieptul zdrențuit, o mână smulsă. Nu mai mișca. Dincolo de el, o groapă în care-ar fi încăput o căruță. Acolo fusese cuibul de mitralieră. Lovit în plin. Peste tot gropi, mormane de pământ, ramuri de copaci frânte, căzute, îngropate, amestecate cu țărână. Parcă trecuse un plug mare, din marginea râpei și până-n sat. În sat era liniște și moarte. Lângă biserică, o casă ardea cu fum mult. Mai încolo, alta se năruise până-n temelii.

M-am aplecat să văd ce face rănitul de lângă mine. Nu-l mai puteam ajuta cu nimic. Murise. Mâna cu batista îi căzuse de pe rana adâncă.

Apoi i-am văzut venind. Nu dinspre râpă, ci din stânga noastră, de pe drumul care ducea în sat. Nu erau mulți, dar îi însoțea o mașină blindată. Atac din flanc. Cel mai primejdios, fiindcă nu poți să deschizi focul cu toate armele. Dar cine să deschidă focul? În poziția plutonului nostru se mai mișcau, prin șanțuri, câteva căști.

– Retragerea! am auzit glasul căpitanului Scurtu. Toată compania, pe linia satului fuga marş!

N-am stat că văd de unde strigase. Era un om straşnic, căpitanul, dăduse comanda după regulament. Am sărit din șanț, lăsând totul acolo, afară de armă. Binoclu, raniță, pătură, ducă-se. Numai arma nu.

Am alergat, fără să mă mai uit în jur spre adăposturile din marginea satului. Le știam bine, săpate de mâna noastră, în zilele acelea de liniște, sub soarele arzător. Câteva gloanțe mi-au piuit pe la ureche. Nu le-am luat în seamă. Alergam din răsputeri, fără gânduri, fără întrebări. În câteva clipe am ajuns. M-am aruncat peste parapetul de pământ pe jumătate dărâmat. Am îndreptat țeava armei spre inamic. Lângă mine a pârâit o pușcă-mitralieră. Am apăsat și eu pe trăgaci. Scurt, trei-patru focuri. Dușmanii s-au trântit la pământ și au început să se apropie târâș. Nu i-am numărat. Erau mulți, în tot cazul. Și-n urma lor, mașina urâtă și prăfuită, mișcându-și țeava mitralierei încoace și-ncolo.

Am ochit și-am tras încă o rafală. Acum trăgeau toți din jurul meu. Mașina blindată a sărit în aer. Lovită de o grenadă. Infanteriștii din jurul ei s-au oprit. I-am zărit ridicându-se, toți o dată, și fugind înapoi. Nu prea departe. S-au adăpostit la vreo două sute de metri, în direcția de unde veniseră. Am văzut apoi grămăjoare de pământ sărind în sus. Se îngropau la teren.

Am încercat să fac apelul. Din plutonul meu mai rămăseseră zece inși. Cu mine unsprezece. Mai erau alți vreo zece din alte plutoane.

– L-a văzut careva pe dom' căpitan?

– Mort, mi-a răspuns un glas din tranșeea cealaltă. Un obuz chiar pe punctul de comandă.

– Mai e vreun ofițer teafăr?

Na răspuns nimeni.

– Ia comanda, dom' sergent, mi-a spus glasul din tranșeea alăturată. Scoate-ne de aici, că suntem încercuiți.

– Nu plec fără ordin. Mai bine te-ai duce la flancul drept să vezi care-i situația.

– De-acolo venim, dom' sergent. Au o mitralieră peste vale și trag în tot ce mișcă.

Începusem să mă supăr. Un „gură-bogată" ca acesta e numai bun să descurajeze oamenii. Altfel părea om de ispravă și încercat.

– Nu ne mișcăm de-aici, am pus în auzul tuturor. Fiți cu ochii-n toate părțile. Dacă vin, trageți. Nu risipiți cartușele. Îmi trebuie un voluntar, să se ducă în sat după apă.

– Mă duc eu, a spus „gură-bogată". Dați-mi bidoanele, care mai aveți.

Am scos bidonul de la centură și i l-am aruncat peste parapet. Soarele de august ne lovea drept în creștet; doar pe fundul șanțului, pe pământul umed, era mai răcoare. După un sfert de ceas, „gură-bogată" a venit cu apa, conducând un alt ostaș.

– Dom' sergent. Te caută agentul de legătură de la regiment.

– Compania-ntâi sunteți? m-a întrebat agentul sărind lângă mine în șanț.

– Care-am mai rămas.

– Unde-i dom' căpitan?

– Mort.

– Dumneata ești mai mare în grad?

– Eu, sergentul Stuparu.

– Ordin de la dom' colonel. Suntem încercuiți. Rușii au spart frontul la podul Ilioaiei. Rezistăm pe poziție. La noapte ne retragem care cum putem, către sud. Ai busolă, dom' sergent?

Ca prin minune, n-o pierdusem. O țineam în buzunarul de la piept.

– Am.

– Bun. Pleci cu compania spre sud, de-a dreptul prin pădure, către Tomești. Acolo, în comuna Tomești, se regrupează regimentul.

– Am înțeles.

– Grijă mare la arme. Au fost unii care le-au pierdut pe drum.

– Ce ostaș e ăla fără armă?

– Eu îmi fac datoria să vă spun. Ne vedem la Tomești.

– Care-om mai ajunge pân-acolo, a cobit „gură-bogată” din șanțul de alături.

M-am făcut că nu-l aud. De fapt, după cum pornise ofensiva, nu prea mirosea a bine. Frontul spart, încercuire, retragere...

Nici nu ne-a mai prins noaptea pe-acolo. Curând după ce-a plecat curierul, ne-au atacat iarăși. Am tras până am terminat muniția, apoi am dat semnalul de retragere. Am luat-o la goană spre sud, cum era ordinul. Dincolo de sat, la adăpostul pădurii, am lăsat-o mai domol. E drept că nici nu mai aveam putere să alergăm. Am mers până seara, mai prin păduri, mai prin porumburi, ținându-ne departe de șosea și de calea ferată. Nu știam unde-s ai noștri și unde-i inamicul. Mergeam înainte, uitând de foame și de sete. Regimentul nostru, pe unde-o fi fost, ni se părea un liman.

Pe înserate ne-am apropiat iarăși de șosea, mergând pe o potecă printre porumburi. Am pândit o vreme, să vedem ce se întâmplă. Șoseaua urca ușor la deal, și era înțesată de căruțe cu civili, atelaje cu branduri, ici și acolo câte o mașină. Toți în aceeași direcție – spre sud. M-am apropiat de un bătrân care îndemna un măgar, înhămat la o cotigă cu două roți.

– Unde duce drumul acesta, tataie?

– La Vaslui, unde să ducă?

– Dealul Tomești e departe?

– Da' aista ce-o fi? mi-a spus moșul și-a croit o joardă pe spinarea măgarului. O fost bătălie mare aici. Cu catiușe și tunuri.

– Când a fost bătălia?

– Astă-noapte. Stăteam după colțul casei și mă uitam cum se bat. Amarnică noapte, camarade.

– Or mai fi de-ai noștri pe-acolo?

– N-aș zice. După ce-au tras cu tunurile, au venit și niscai tancuri. De dimineață au venit alte tancuri, de-ale

noastre, și-au curățat locul. Bolșevicii s-au tras înapoi. Da' lumea zice că vin iar. De aceea am plecat. Mai bine-n pribegie decât cu soldat străin în bătătură.

A mai ras o joardă pe crupa slăbănoagă a măgarului și și-a văzut de drum. M-am întors la ostașii care se înșiruiseră, cuminți, pe marginea șoselei și se strecurau cum puteau printre camioane, cotigi și furgoane. În vârful dealului, ne-am abătut de la șosea să vedem pozițiile. Erau adăposturi individuale puțin adânci, săpate în grabă. Gropi de obuze peste tot. Tunuri și aruncătoare zdrobite de explozii, căruțe răsturnate, cai sfârtecați. Priveliștea mi-a încrâncenat carnea pe mine. „Gură-bogată" s-a apropiat, sprijinindu-și coatele pe arma agățată de gât:

– Eu zic c-aici a fost sfârșitul lumii.

– Cam așa.

– Și-acum ce facem?

– Mergem spre sud, să ne căutăm regimentul.

– Dac-o mai fi ceva din el.

– Ia mai taci, gură-bogată. Vezi pe undeva răniți? Nu. I-au luat cu ei. Înseamnă că s-au retras în bună ordine, n-au fugit ca iepurii. Trebuie să fi luat poziție undeva, mai la sud. Deocamdată să ne organizăm. Faceți rost de mâncare și ceva apă. Rânduim santinele și ne adăpostim pentru noapte. Gata, la treabă.

Știam că dacă soldatului îi dai de lucru, n-are timp să se mai gândească la nenorocirile ce vor veni.

9.

În seara zile de 20 august Iuliu Maniu fu invitat la Palatul regal pentru o nouă consfătuire. Expediase, în cursul zilei, o telegramă către emisarii de la Cairo, în care anunța că „opoziția unită" hotărâse să treacă la acțiune, fără să mai aștepte semnalul din partea Aliaților. Comunicase și data – cel mai târziu 26 august. Și reînnoia cererea de sprijin militar – un bombardament asupra obiectivelor germane din jurul Bucureștiului și trimiterea unor

parașutiști sau trupe aeropurtate care să ajute forțele române împotriva germanilor. Acum nu mai putem da înapoi, își spuse.

Discuția din cabinetul regelui era animată. De la situația de pe front, trecură la formarea guvernului. Se propuse din nou ca Iuliu Maniu să prezideze guvernul ce urma să încheie armistițiul.

– Nu știu dacă e bine, spuse. Rămân la opinia mea – un act militar trebuie semnat de un militar.

Lucrețiu Pătrășcanu se aplecă spre el:

– Domnule Maniu, nu există altă cale; indiferent de conjuncturi, Moscova nu va renunța la pretențiile sale teritoriale. Sunt, în schimb, alte lucruri de câștigat, care pot fi și ele pierdute, dacă lucrurile se mai prelungesc mult.

– De pildă?

– De pildă, dreptul de a păstra un teritoriu în care să nu pătrundă trupele sovietice.

– Și? Sunt semne că rușii ar fi dispuși să accepte?

– Trebuie să încercăm. Mareșalului i s-a dat un răspuns încurajator despre acest punct.

Speculă îndată argumentul:

– Vedeți, domnii mei? Ajungem tot la mareșal. El a început războiul, s-ar cuveni ca el să-l încheie. Așa ar fi logic.

– Și dacă el n-ascultă de logica noastră?

– Atunci... un guvern de militari. S-a mai vorbit despre aceasta. Domnul general Sănătescu ar fi tocmai potrivit...

– Domnule Maniu, interveni Lucrețiu Pătrășcanu, acum câteva săptămâni afirmați că după patru ani de conducere militară, opinia publică va reacționa nefavorabil...

– Atunci era altă situație.

– Noi insistăm pentru un guvern politic. Nu uitați că ofensiva e în plină desfășurare, fiecare zi de întârziere ne costă scump...

Iuliu Maniu simțea asupră-i privirile tuturor.

– Vom mai chibzui, spuse el în cele din urmă. Am propus și altă soluție: un guvern militar, în care să intre ca miniștri de stat reprezentanții Blocului. Ei vor întări

încrederea Aliaților. Aceasta, după ce vom mai face o încercare pe lângă mareșal.

Murmure de protest întâmpinară această din urmă frază. Cei prezenți începuseră să vorbească între ei, să se contrazică, gesticulând. Îi așteptă să se liniștească puțin.

– Domnilor, să nu uităm totuși ce reprezintă mareșalul. Are autoritate deplină asupra armatei și instituțiilor statului, cunoaște situația frontului și dispozitivul trupelor germane. De altfel, după știința mea, el a fost preferat și de guvernele Aliate.

– Și atunci ce propuneți?

– Să-i mai oferim o șansă.

– Ultima!

– Ultima, încuviință Maniu.

Trecu încă o zi. A doua zi de la declanșarea ofensivei. De pe front, vești puține și contradictorii. Trupele din Basarabia erau aproape încercuite; Armata Roșie cucerise Iașul după lupte grele și frontul din Moldova fusese împins mult spre sud; în apropiere de Vaslui erau semnalate avangărzi ale unităților blindate sovietice. Germani pierduseră în luptă majoritatea tancurilor; cele rămase intacte nu mai aveau benzină; în toate sectoarele, unitățile române și germane erau copleșite numeric de forța inamicului.

Iar comuniștii rămâneau neclintiți: ieșirea din război se poate face numai împotriva lui Antonescu. O spuneau declarațiile lor, manifestele lor, poziția reprezentanților lor la întrunirile Blocului. Chiar dacă guvernul sovietic părea dispus să trateze cu mareșalul. Această contradicție nu-i dădea pace lui Maniu. Politician vechi, deprins să citească printre rânduri și să ghicească, îndărătul declarațiilor formale, resorturile ascunse ale unei atitudini, de astă dată nu izbutea să înțeleagă înverșunarea comuniștilor. Să fie tot inspirația Moscovei? se întrebă. Nu cumva Stalin se arată, de formă, dispus să trateze cu Antonescu, când de fapt nu face decât să câștige timp?

Iar timp, acum, însemna pătrunderea frontului tot mai adânc pe teritoriul României...

10.

– Domnule mareșal, v-am spus că de când am luat comanda grupului de armate am primit anumite informații. Mi s-a raportat că atât în țară cât și în armată sunt semne ale unor uneltiri împotriva alianței româno-germane.

Mareșalul făcu un gest de împotrivire, dar Friessner continuă:

– La începutul lunii am făcut o vizită la București. Cei de la Legație mi-au dat asigurarea că totul e în ordine. Dar eu aveam informațiile mele. Care între timp au început să se confirme. Mi s-a părut suspectă schimbarea unor comandanți, fără știrea noastră, cu puțin timp înaintea ofensivei. Ca și comportarea trupelor române.

– Trebuie căutate rădăcinile acestei comportări, îl întrerupse mareșalul. Și pentru că am convenit să discutăm deschis, vreau să vă spun ca de la om la om: Germania făcut o greșeală profundă față de România când i-a smuls leagănul poporului român, Ardealul de Nord, și l-a dat Ungariei. Gândiți-vă, excelență, că soldatul român, aflând tratamentul la care sunt supuși cei din Ardealul cedat, își pune întrebarea de ce se petrec toate acestea. De ce nu declară Germania că nu mai recunoaște arbitrajul nedrept de la Viena? Führerul mi-a spus confidențial că pentru el această convenție nu mai există. Dar poporul român nu știe asta, și eu nu pot să-i spun, deoarece n-a fost o comunicare oficială. Pe de altă parte, propaganda Aliaților repetă mereu că România va fi iarăși repusă în drepturile ei teritoriale, încălcate prin arbitrajul de la Viena. Ca urmare, anumite cercuri românești manifestă sentimente potrivnice alianței noastre. Ce soartă ne așteaptă după război? Nu știm. Și cu toate acestea, poporul român merge mai departe alături de Germania, ca un aliat cinstit și loial.

– Eu rămân la părerea că trebuie să luați măsurile de apărare împotriva unui eventual complot.

– Măsurile de apărare! Credeți că e nevoie? Sunt singurul conducător din Europa care poate merge printre oameni fără gardă de corp. De patru ani conduc statul fără ca nimeni să-mi aducă vreo acuzație sau vreun reproș. Și

cum vă spuneam, dacă se ridică glasuri din opoziție, acestea sunt împotriva politicii Germaniei. Dar acestea sunt lucruri mai generale. Deocamdată să ne gândim la măsurile de primă urgență pentru oprirea ofensivei.

Friesnner luă bagheta și înconjură cu un cerc imaginar zona din jurul Chișinăului.

– După cum știți, am propus Înaltului Comandament evacuarea trupelor din Basarabia. Această măsură se impune, dacă vrem să evităm o încercuire. Rușii ne-au atacat din două direcții, iar trupele noastre sunt slăbite. Cu sau fără aprobarea Înaltului Comandament, trebuie să ne retragem peste Prut.

– Foarte corect, încuviință mareșalul.

În noaptea aceea, somnul părea să-l ocolească. În liniștea adâncă a conacului unde găzduise, avu răgazul să treacă în revistă toate evenimentele, să cântărească șansele. Bătălia Moldovei era ca și pierdută. Ofensiva, mult prea puternică față de forțele în apărare, avansa aproape neîncetat. Germanii se puteau retrage, la nevoie, peste Carpații Răsăriteni. Trupele române nu puteau urma același drum. Dincolo de Carpați era „intrândul secuiesc", ocupat acum de Ungaria. Românilor le rămânea linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila. E drept, cazematele nu erau încă dotate, dar artileria și trupele retrase de pe front își vor putea organiza acolo apărarea. Specialiștii considerau că „linia Carpaților" poate rezista luni de zile; rușii cunoșteau și ei, cu siguranță, tăria acestui obstacol, și vor prefera să încheie armistițiul. Iar atunci ei vor fi obligați să accepte, măcar în parte, contrapropunerile noastre...

Repetă acest raționament de zeci de ori, examină în gând, fază cu fază, desfășurarea operațiunilor. La adăpostul trupelor din prima linie, grosul forțelor se vor retrage treptat spre cazemate; între timp se îndreaptă într-acolo rezervele de muniții...

Încurajat de această perspectivă, reuși să adoarmă, târziu după miezul nopții.

Generalul Friessner îl întâmpină cu o expresie întunecată. Nici el nu părea să fi dormit prea bine în ultimele două nopți. Îl așteptă pe mareșal să se așeze, apoi comandă cafea și rămase tăcut câteva clipe, cu ochii la hartă.

– Ce vești aveți din Basarabia? îl întrebă mareșalul.

– Regret, domnule mareșal, dar n-am nici o veste. Ieri, 21 august, am avut ultimele legături telefonice cu unitățile de acolo.

– Cum așa?

– Comandamentele sunt în mișcare, conform ordinelor. Iar trupele sunt angajate în luptă. Liniile telefonice au fost distruse de bombardamente. Un timp am mai ținut legătura prin radio, cu ajutorul aparatelor de pe tancuri. Dar stațiile lor au bătaie scurtă. Deocamdată, nu cunosc dispozitivul trupelor din Basarabia.

Dacă mai există vreun dispozitiv, completă în gând mareșalul. Încercă să-și imagineze drumurile înguste din Basarabia, întesate cu camioane, tunuri, trupe mărșăluind în neorânduială, printre căruțe cu refugiați, iar peste toate, amenințarea atacurilor aeriene.

– ... Manevra trebuia făcută mai din timp, dar s-au opus cei de la Înaltul Comandament, îl auzi pe Friessner.

Aceeași poveste ca la Stalingrad, gândi mareșalul.

– În ce privește trupele române, am hotărât să le retrag pe linia Carpați-Dunăre, spuse el. Voi întări poziția cu toate rezervele de care dispunem în interiorul țării. Dacă nici această poziție nu rezistă, România e pierdută.

Surprinse privirea tristă a lui Friessner ațintită iarăși asupra hărții. Ar fi vrut să-i spună ceva, dar ce cuvinte ar fi putut consola pe un general aflat într-o bătălie fără șanse de izbândă?

Când avionul ateriză la Băneasa, începuse să amurgească. Mareșalul distingea totuși îngrijorarea de pe fețele celor veniți să-l întâmpine.

– Nu stăm chiar așa de rău, spuse el cu glas tare. Doar că e nevoie de întăriri. Mâine trimitem rezervele pe linia Focșani-Nămoloasa-Brăila, iar eu o să plec la Bacău, să fiu mai aproape de front.

– Chiar mâine? întrebă Mihai Antonescu grăbit.
– De ce?
– Sunt treburi multe, și mâine n-o să fie timp pentru toate...
– Începem din seara asta, hotărî mareșalul. Mergem direct la Președinție. Rezolvăm urgențele.
– În primul rând domnul Clodius vrea să te vadă.
– Foarte bine. Și eu doream să discut cu el. Ceea ce se petrece pe front este o...
Se întrerupse, privind în jur. Toți oamenii adunați acum în jurul lui îi erau devotați, dar nu voia să-i împovăreze și pe ei cu viziunea unui front care se destrăma văzând cu ochii.
– Să mergem, spuse. Telefonați doctorului Clodius că-l aștept astă-seară, cât de târziu. Mai e ceva?
– Da. Domnul Mihalache solicită o audiență. Vine cu un mesaj din partea conducătorilor partidelor...
– Cam știu eu cu ce mesaj. Să poftească. Dar după ce vorbesc cu doctorul Clodius.
Se întoarse și porni grăbit spre mașină.

– Să vină și generalul Pantazi, spuse mareșalul când i se anunță sosirea lui Clodius.
Generalul, care aștepta în anticameră cu o mapă cu documente în mână, se ivi îndată.
– Aș vrea să asiști la discuția cu doctorul Clodius, îi spuse mareșalul. E vorba de probleme militare.
– Da, domnule mareșal.
Docil ca întotdeauna, își spuse mareșalul. O calitate sau un defect? Îi arătă fotoliul. Curând șeful de cabinet anunță pe doctorul Karl Clodius și mareșalul îi făcu semn să-l invite înăuntru. Îl primi ceremonios și-l invită să ia loc.
– Domnule doctor Clodius, vin direct de pe front. Situația trupelor noastre e foarte gravă, și cauza principală o cunoașteți: Înaltul Comandament a retras majoritatea diviziilor blindate ca să le mute pe alt front.
– Unde era mai mare nevoie de ele, replică Clodius.
– Și aici era mare nevoie. Ofensiva sovietică se apropia; am prevenit comandamentul german. I-am vorbit și excelenței sale domnului cancelar, când l-am vizitat, despre această perspectivă. Mi s-au dat asigurări că Germania va

păstra cu orice preț frontul din Moldova. Acest angajament n-a fost respectat. Iar situația economică și militară a României nu ne permite să rezistăm singuri în fața acestei ofensive. În momentul de față ducem un război fără speranță. Dacă nu voi primi un ajutor imediat din partea Germaniei, mă văd nevoit să iau în considerație încheierea armistițiului. Am înțeles că sunteți în drum spre Berlin.

– Da, plec mâine seară.

– V-aș ruga să transmiteți acest fapt guvernului dumneavoastră.

– Domnule mareșal, totdeauna ați fost un aliat loial al Germaniei.

– Da. Din loialitate am respins condițiile pe care mi le-au oferit Aliații, în primăvară. Dar acum situația e mult mai gravă, după cum știți. Voi arunca în luptă ultimele rezerve, pentru a-i opri pe ruși; dar după aceea? Sunt nevoit să-mi iau libertatea de acțiune politică. Aș vrea să am și avizul Germaniei în această privință.

– Desigur, domnule mareșal, voi transmite mesajul dumneavoastră.

11.

– Am, onoarea, domnule maior.

– Salut! Pe unde umbli, frate? întrebă Paulescu.

– Misiune secretă, făcu Baciu misterios.

Se apropie de biroul maiorului, făcându-și vânt cu pălăria. Vorbi în șoaptă, parcă temându-se să nu fie auzit de urechi străine:

– Ordin de la șeful mare. Să supraveghem cu discreție pe rege și anturajul său.

– La Sinaia?

– Aici, spuse Baciu. Majestatea sa e în București.

– Pe căldura asta? Vrea să-l ajute pe mareșal în conducerea trupelor?

Baciu râse tăcut.

– Nici vorbă. Se duce pe baltă, la vânat de rațe. Asta mi-a spus-o un lacheu, un om de-al nostru. Am ajuns să ne spionăm regele!

– Poate că-l protejăm.

– Îl protejează un anume plutonier Bâlă, maistrul de vânătoare. Un fel de gardă de corp. De ani de zile nu se dezlipește de rege. Un ins zdravăn, cu mușchi de boxer. Se aude că e țintaș de elită.

– Multe mai știi, amice.

– Sunt ofițer de informații și adun informații. Azi-noapte a fost iarăși mișcare în jurul palatului. Maniu, Brătianu, vreo doi inși pe care nu-i cunosc...

– Poate i-a invitat la o partidă de cărți.

– Nu-i place să joace cărți. Pasiunea lui cea mare sunt mașinile.

– Asta se știe.

– Și, în ultimele zile, vânătoarea de rațe.

– Ascultă. Baciule, e prea cald pentru șarade. Spune mai de-a dreptul ce vrei să spui. Ai vreo ipoteză?

– N-am nici o ipoteză. Asta-i treaba șefilor. Eu nu fac decât să pun faptele cap la cap.

– Adică?

– Regele a venit la București când a aflat despre ofensiva din Moldova. Contrar obiceiului, a venit singur; regina mamă a rămas la Sinaia. Motivul acestei deplasări e vânătoarea, dar nu s-a clintit din palat. În fiecare seară se adună acolo oameni importanți. Vin prin intrarea din spate, fără prea multă ceremonie. Iar pe front, trupele române se retrag. Dumneavoastră vedeți vreo legătură între toate acestea?

– Nu.

– Nici eu. Și-apoi unde s-a mai pomenit ca un ofițer să supravegheze mișcările regelui? La urma-urmei, asta este o infracțiune. Sunt pasibil de Curtea marțială.

– Ai o acoperire. Ai primit ordin.

– N-a fost un ordin scris. Iar ca ofițer, am jurat credință țării și regelui.

Paulescu coborî privirea. Înțelegerea frământarea colegului său mai tânăr, dar nu știa cum să-l ajute.

– Aici căpitanul Sturmer.

– Ce surpriză! exclamă Paulescu. Nu v-am mai auzit demult.

– Două săptămâni și o zi, preciză pedant Sturmer. Dar aveți dreptate, în timp de război asta înseamnă mult. Putem sta de vorbă?

– Cu plăcere, spuse Paulescu. Când şi unde doriți.

– Pe la șapte, în Cișmigiu. E mai răcoare și lume puțină. Bucureștenii sunt în vacanță. Sau... în refugiu.

Paulescu păru că nu observă ironia acestor ultime cuvinte.

– E foarte bine, domnule Sturmer. Ne vedem la ora șapte, la „Buturugă" în Cișmigiu.

– În haine civile, preciză Sturmer. E mai comod, pe căldura asta.

– În haine civile, consimți Paulescu fără să stea pe gânduri și închise telefonul, apoi se adresă lui Baciu. Aş da oricât să știu ce-l frământă pe amicul nostru.

– Poate tot povestea cu majestatea sa. Deși n-am observat nici un neamț dând târcoale pe-acolo.

– Nu e treaba Abwehrului. De Palat se ocupă Gestapoul. Dar se pare că n-au prins nimic de veste.

– Avantajul nostru, râse Baciu.

– Domnule maior, ne așteaptă vremuri grele.

– Credeți?

– Stăm prost pe front. Trupele române au primit ordin să se retragă. Peste capul generalului Friessner.

– E de mirare. După câte știu, trupele române de pe front sunt în subordinea lui.

– Dar generalii români nu-l mai ascută. De fapt, ascultă pe altcineva. ·

– Nu trebuie să vedeți comploturi peste tot, replică Paulescu. Poate că în ultima clipă mareșalul a decis să retragă trupele pe linia Carpați-Dunăre.

– E posibil, admise Sturmer. În ce mă privește, cariera mea militară s-a încheiat. Am primit ordin să mă prezint la Berlin, la centrală. În condițiile de acum știu ce înseamnă asta. S-ar putea să nici nu ajung până acolo. Cei de la Gestapo sunt foarte... expeditivi.

Paulescu simți un fior rece. După câte auzise despre represaliile ce urmaseră atentatului împotriva lui Hitler, își dădea seama că Sturmer nu exagerează deloc.

– Domnule Sturmer, înțeleg foarte bine situația. Asta mă îndeamnă să repet oferta mea, fără nici o intenție să vă jignesc. Un adăpost sigur, până se mai liniștesc lucrurile.

– Mai sperați ca lucrurile să se liniștească? Tancurile rusești sunt la câteva sute de kilometri depărtare, iar complotul opoziției plutește în aer. Unde să mă ascund? Și până când? Să cad într-o bună zi în mâna rușilor?

– Mai există o soluție. Să plecați spre apus. Nu numaidecât spre Berlin.

– Adică să dezertez?

– Termenul nu e tocmai potrivit. Să dezertați din fața cui? A unor S.S.-iști, care abia așteaptă o nouă victimă?

Sturmer clătină din cap cu tristețe. Paulescu îi respectă tăcerea. Înțelegerea că trece printr-o cumpănă gravă, dar cine era liniștit în aceste zile, în aceste ceasuri?

– Vă pot indica un traseu mai puțin circulat și... mai puțin controlat. După câte știu eu, între Brașov și Focșani este un teritoriu unde nu se află nici măcar un soldat german. Șoseaua nu-i grozavă, mai ales pe versantul de nord, începând de la Cheia.

– Am mai trecut pe-acolo. Serpentine multe. Ideal pentru un turist pasionat.

– În schimb, foarte incomod pentru coloane de marș. Poate de aceea nu se folosește prea mult. Mai riscant va fi la linia de demarcație.

– Un risc există totdeauna, spuse Sturmer. Domnule maior, vă mulțumesc. Și pentru ce mi-ați spus, și pentru ce nu mi-ați spus. Uneori lipsa unui răspuns este la fel de grăitoare ca un răspuns.

– Am respectat înțelegerea noastră, zâmbi amar Paulescu.

– Până la capăt, întări Sturmer. Acum... s-a terminat.

Paulescu simțea și el emoția despărțirii.

– Ar trebui să vă grăbiți. Sunt situații în care fiecare minut contează.

– Da, spuse Sturmer. Vă las cu bine, domnule maior. Spre să ne mai întâlnim, dacă scăpăm teferi din mașinăria asta.

Paulescu îi strânse mâna în tăcere.

12.

– Ai dreptate că nu te pricepi la problemele războiului, spuse mareșalul zâmbind. Dumneata, ca doctor, vezi o contradicție între armistițiu și evacuarea guvernului în Ardeal. De fapt, în strategie trebuie să-ți asiguri totdeauna poziții de rezervă. Am hotărât să închei armistițiul. Dar să presupunem că, dintr-un motiv sau altul, nu ajung la un acord cu adversarul. Ce fac atunci? Rămân expus la loviturile lui? Nu se poate. Trebuie să mă retrag undeva, pe o poziție tare, unde să continui lupta.

– Înțeleg, domnule mareșal.

– Evacuarea este o măsură normală, având în vedere situația frontului. Germanii vor apăra Carpații Orientali, iar noi linia Focșani-Brăila. Dacă inamicul debarcă în Dobrogea sau în Bulgaria, linia fortificată nu mai e de nici un folos. Ne organizăm rezistența în „cetatea Carpaților”, cum o numeau cei vechi. În asemenea condiții, putem face față chiar și unui război total.

– Domnule mareșal, spuse doctorul înclinându-se, ca totdeauna vă preocupați foarte mult de problemele generale și foarte puțin de propria persoană.

– Nu mă supără nimic. Cura de la Olănești mi-a prins foarte bine.

– Rațiunea mea de a fi este să am grijă de sănătatea dumneavoastră. Luați loc, vă rog.

Mareșalul se așeză pe un fotoliu, în fața ferestrei larg deschise, și-și suflecă mâneca.

– Am treabă multă azi, protestă el în timp ce medicul își vedea de treabă cu tensiometrul.

– Bun. Domnule mareșal, aveți o tensiune de invidiat. Vă doresc o zi bună și rodnică!

– Domnule Brătianu, dumneata ca istoric cred că înțelegi în esență situația. Îmi pare rău că nu se află aici nici unchiul dumitale, nici domnul Maniu. Aș fi vrut să discutăm direct. De ce mi se cere mie, singur, să-mi asum răspunderea armistițiului? Mai ales că este vorba despre un armistițiu

cam neobișnuit, care conține și chestiunea frontierelor. De obicei frontierele se discută la încheierea păcii. De ce mi se pune acum această condiție? Un armistițiu înseamnă încetarea luptei, deci o măsură de ordin strict militar. Propunerile Moscovei au și caracter politic. Cine semnează acest armistițiu acceptă și condiția privind Basarabia și nordul Bucovinei. Iar eu nu suport gândul de a intra în istorie ca omul care a cedat o provincie și jumătate printr-o iscălitură. O răspundere prea mare pentru un singur om.

– Nu sunteți singur, protestă Gheroghe Brătianu. Domnii Maniu și Brătianu s-au declarat și ei de acord.

– Declarațiile verbale se uită sau pot fi negate. Este vorba de o răspundere istorică. Ea ar trebui întărită printr-un act scris.

– Prea bine, domnule mareșal. La voi cere scrisori de confirmare.

– Ia seama, domnule Brătianu. La ora trei eu plec la București. Am cerut audiență regelui. După aceea nu mă mai întorc aici la Snagov, ci plec direct pe front. Până la ora trei să am scrisorile.

– Le veți avea, domnule mareșal.

După plecarea lui Gheorghe Brătianu, mareșalul mai rămase o clipă în fața ferestrei deschise. Îl frământau zeci de întrebări. Oare făcuse ce trebuia să facă? Germanii fuseseră avertizați prin intermediul lui Clodius. Deci nu puteau să-l acuze de duplicitate. Iar dacă și șefii opoziției îi dădeau consimțământul scris, lucrurile nu mai arătau atât de dramatic.

– Nu te mai frământa, îi spuse Mihai Antonescu pe un ton aproape duios. Am vorbit și eu cu Clodius, azi-dimineață. I-am spus simplu: de vreme ce armata germană nu ne poate garanta frontierele, ne considerăm dezlegați de angajamentele noastre. Iar el s-a arătat înțelegător. A spus că nu vede de ce s-ar împotrivi Germania unei încercări de pace onorabilă. Însă el crede că momentul nu e potrivit acum, când rușii sunt în ofensivă. Ar însemna ca ei să se considere învingători.

– Asta o știu și eu, spuse posomorât mareșalul. Momentul nu este potrivit. Întâi să stabilizăm frontul.

– Mai mult, spuse Mihai Antonescu pe un ton avântat. Clodius m-a îndemnat el însuşi să încep negocierile cu Moscova. E și în interesul Germaniei. Dacă frontul românesc încetează să mai existe, trupele germane de aici pot fi folosite în Polonia...

Mareșalul îl țintui cu o privire bănuitoare. Nu putea crede că înșiși germanii ar îndemna România să iasă din război. În ultima vreme, Ică își lua dorințele drept realitate. Nu i-o spuse, de teamă să nu-l jignească. Se mulțumi să-i potolească elanul:

– Lasă problemele strategice pe seama statului-major. Și-acum, hai înapoi la miniștrii noștri. Trebuie să punem la punct evacuarea guvernului în Hațeg și regruparea armatei în Oltenia.

– Armistițiul ar face inutilă o...

– Despre armistițiu avem vreme să mai vorbim, spuse mareșalul. Deocamdată sunt alte probleme mai urgente.

13.

În zorii zilei ne-am trezit în huruit de tancuri. Am sărit în picioare, cu arma-n mână. Santinela s-a apropiat repede de mine, cumpănindu-și pistolul-mitralieră atârnat de piept:

– Stați liniștit, dom' sergent. Îs de-ai noștri. Se trag înapoi.

– Credeam că-s rușii.

– N-au ajuns pe-aici. Da' eu zic că mult nu mai au, după cum fug oamenii. De cum am intrat în schimb, am auzit căruțe și lume pe drum.

– Dar militari?

– Militari n-am văzut. Doar acum, tancurile astea. Cred că merg spre Vaslui. Și mai devreme au auzit bubuituri de tun în direcția Prutului.

– S-o luăm și noi din loc, să nu ne prindă Ivan din urmă. Acuma, pe răcoare, o s-avem mai mult spor la mers. Gata, fraților. Compania-ntâi, deșteptarea!

De prin tufișuri, de sub copaci, s-au arătat cei câțiva inși pe care stăruiam să-i numesc „companie”. M-au înconjurat, potrivindu-și curelele ranițelor și armelor.

– Ce facem, dom’ sergent?

– Ne căutăm regimentul, ce să facem? Dacă aici nu l-am găsit, înseamnă că a ocupat poziție undeva, mai la vale. O luăm pe șosea spre Vaslui. Trebuie să aflăm ceva despre ai noștri.

Printre copaci au apărut câțiva ostași de la artilerie.

– Voi de unde veniți? i-am întrebat.

– Ne-am pierdut de baterie, dom’ sergent, a spus cel mai înalt dintre ei. Eram pe poziție, mai sus de pădure, și ne-au atacat tancurile rusești. Ai noștri au tras în ele, au lovit vreo două, dar erau multe. Comandantul a murit. Muniția se terminase. A trebuit să plecăm, câți mai eram vii. Acum nu știm ce să facem. Luați-ne cu dumneavoastră.

– Hai și voi, că e loc destul. Muniție aveți?

– Avem. N-am tras nici un cartuș. Noi, știți, mai mult cu tunul...

– Gata, fraților. Companie, înainte marș!

După vreo oră de mers pe șosea ne-am oprit la o căruță de aprovizionare, sub un pâlc de copaci. În jurul ei se îngrămădeau ca la douăzeci de ostași. Ne-am apropiat și noi. Un bucătar cu halat alb dădea la fiecare câte o jumătate de pâine și o bucată de brânză. L-am luat din scurt:

– De la ce unitate ești, camarade?

– De la pontonieri, dom’ sergent. M-au trimis spre pod, la Prut, cu aprovizionarea, dar n-am putut răzbi. Zice că l-au luat rușii. Un căpitan m-a oprit și mi-a zis să dau rații soldaților în retragere. Oare vin rușii, dom’ sergent?

– Nu vin până nu golești tu căruța.

O mașină de campanie s-a oprit lângă noi. Ofițerul din dreapta șoferului s-a ridicat în picioare:

– Din ce unitate sunteți?

– Compania-ntâi, Regimentul Vedea, să trăiți.

– În sfârșit, văd și eu oameni din divizia noastră! s-a bucurat ofițerul. Unde ți-e regimentul, sergent?

– Aici ar trebui să fie. Ultimul ordin a fost să ne regrupăm la Tomești. Acolo am găsit pozițiile distruse de artilerie. Nu mai era nimeni.

Ofițerul a aruncat o privire spre hartă, a urmărit cu degetul niște linii și i-a făcut semn:

– Dă-te mai aproape, sergent. Vezi valea asta? Te duci cu compania pe firul ei, spre sud, până dai de regimentul vostru. Bagă de seamă, rușii au avangărzi rapide care-o iau înaintea trupelor. Vezi să nu cădeți în vreo capcană. De când ești pe front?

– De la-nceput, domnule căpitan.

– Atunci nu te mai învăț, că știi destule. Evită ambuscadele și du oamenii la regiment.

Strânși grămadă la câțiva pași de noi, ostașii mâncau și trăgeau cu urechea. M-am uitat la ei și și-au întors capetele în altă parte. Căpitanul a pus o mână pe umărul șoferului și s-a așezat pe bancheta prăfuită. L-am salutat și el mi-a răspuns ducând mâna la cască. Apoi motorul a început să pârâie și mașina a plecat în goană spre partea de unde se auzeau tunurile.

– Hai băieți, să vă duc la regiment.

– Cât o fi pân-acolo m-a întrebat unul ștergându-se la gură cu mâneca.

– Vreo cincisprezece kilometri. O nimica toată pentru niște voinici ca noi.

Am găsit regimentul într-o pădure, pe un bot de deal. Săpaseră gropi individuale și puseseră mitraliere. Ici și acolo, câte-un aruncător având alături lada cu bombe. Poziția arăta bine. Și m-am gândit atunci că suntem salvați. Deocamdată.

14.

Coloana de mașini ieși în viteză din drumul spre Snagov, în șoseaua națională. Mareșalul trecu grăbit în revistă evenimentele din ultimele ore. Consiliul de Miniștri se desfășurase ca de obicei, fără discuții contradictorii. Däduse

dispoziție să se pregătească evacuarea autorităților în Oltenia și Ardeal. Comunicase miniștrilor hotărârea de a organiza rezistența pe linia fortificată Focşani-Brăila. Nici un cuvânt despre perspectiva armistițiului. Deocamdată, subiectul rămânea strict secret. Până la răspunsul Germaniei. Care va fi acest răspuns? Ținând seama de faptul că Wehrmachtul nu putea stăvili ofensiva sovietică, ar fi fost firesc ca Hitler să accepte. Dar nu-și făcea iluzii. Hitler nu era omul care să-și abandoneze prea uşor planurile. Va reacționa violent. Pentru această eventualitate, mareșalul dăduse ordine clare: Comandamentul Militar al Capitalei pregătise planul de alarmare a trupelor din București, precum și dispozitivul pe care acestea aveau să-l ocupe în jurul unităților germane. Un singur cuvânt – parola „Pajura" – punea în mișcare, la nevoie, întregul sistem...

Desigur, armistițiul se impunea. Dar nu oricum, în orice condiții. O decizie importantă, care va influența ani de zile, poate decenii întregi, soarta țării. Nu te joci cu asta, își spuse mânios mareșalul, adresându-se imaginar nerăbdătorilor care-l asaltau cu îndemnuri. Trebuie găsit momentul, și trebuie create niște condiții minime. Un front stabilizat, în primul rând. Ah, dacă linia fortificată ar fi fost gata mai devreme! Dar oricum, poziția de rezistență se pregătea din mers. Afluiau spre ea unități de fortificații din țară și trupe retrase de pe front. Un front stabilizat, o țară gata să reziste eroic – Stalin trebuia să țină seama de toate acestea când se vor discuta condițiile concrete ale armistițiului...

Lovi servieta subțire, în care avea documentele ce-i susțineau demonstrația.

Nu sunt un instrument cu sabie al politicii lor. Le-am spus-o de atâtea ori. În problema armistițiului eu hotărăsc, nimeni altcineva!

– Mărește viteza, îi spuse șoferului.

Să nu se spună că mă las așteptat, adăugă în gând.

Când coborî din mașină, la intrarea dinspre Biserica Crețulescu, îl întâmpină colonelul Emilian Ionescu, adjutantul regal, și-i dădu raportul. Această mică formalitate militară îl mai liniști. Porni cu pas viu să urce

treptele de la intrare, apoi, secondat de adjutant, porni pe lungul culoar care ducea spre holul principal al palatului.

– Ce face regele? întrebă peste umăr.

– Majestatea sa e bine. Vă așteaptă.

În holul mare de la parter, îl întâlni pe Mihai Antonescu. Era palid, cu fața trasă; costumul negru îi accentua aerul trist și solemn. Mareșalul nu-i spuse nici un cuvânt, dar îl îndemnă cu un semn ușor din cap să-l însoțească. Știa că regele, când venea la București, locuia în Casa Nouă, vila construită de Carol al II-lea în grădina palatului. Adjutantul îi conduse până la ușa „salonului galben”, încăperea din stânga intrării vilei.

Mareșalul bătu și intră primul. Dădu cu ochii mai întâi de rege, care stătea în picioare lângă fereastră. Hainele sale ușoare, de sport, contrastau cu ținuta rigidă a celuilalt ocupant al salonului, generalul Sănătescu.

– Să trăiți, maiestate, îl salută.

– Bună ziua. V-am așteptat.

Mareșalului i se păru că deslușește un anumit reproș în glasul regelui.

– Am avut un program foarte încărcat, sire. Abia am încheiat Consiliul de Miniștri.

– Luați loc, îi invită regele.

Mareșalul se așeză pe canapeaua lungă, Alături de el, Mihai Antonescu. Regele se așeză în fotoliul său obișnuit, cu spatele la fereastră. În celălalt fotoliu, vizavi de el, generalul Sănătescu.

Câteva clipe în încăpere domni tăcerea.

– Domnule mareșal, spuse regele, un singur lucru mă interesează: veți scoate țara din acest război?

– Aș fi scos-o nu acum, ci mult mai înainte, dacă aș fi găsit înțelegere la anglo-americani. De aproape doi ani domnul Mihai Antonescu se străduiește să obțină de la ei asigurări pentru viitor. Azi-noapte am avut o convorbire cu doctorul Clodius. I-am spus de-a dreptul că dacă frontul nu se menține în Moldova, voi căuta o soluție politică pentru ieșirea din război. Și l-am rugat să comunice la Berlin dorința noastră de a trata un armistițiu.

– Stați puțin, îl întrerupse regele. Vreți să spuneți că i-ați avertizat pe nemți despre armistițiu?

– Era firesc, maiestate. Nu pot să ies din această situație printr-un act care ar dezonora pentru vecie țara și pe conducătorii ei.

– Dar nu v-ați gândit la reacția lor? Știți bine ce s-a întâmplat în Italia, în Ungaria. Hitler nu va renunța ușor la un aliat ca România.

– Tocmai de aceea îmi trebuie consimțământul lui. Doctorul Clodius a promis că îndată ce ajunge la Berlin va informa despre dorința noastră.

– Când va pleca?

– Într-o zi sau două.

– Trebuie să i-o luăm înainte. Tratativele trebuie începute imediat.

– Dacă-mi permiteți, maiestate, interveni Mihai Antonescu, este necesar să mai așteptăm o zi, până primesc răspunsul de la Ankara și Berna.

– Ce răspuns?

– Am cerut asentimentul anglo-american pentru începerea tratativelor. Cunoașteți poziția lor: discuțiile să fie duse cu toate cele trei puteri principale și România să capituleze necondiționat. În timp ce emisarilor noștri care au avut convorbiri separate cu rușii la Stockholm li s-au oferit propuneri mai acceptabile decât capitularea necondiționată.

– În cazul acesta, de ce ezitați?

Mareşalul simți privirea lui Mihai Antonescu îndreptată asupra lui. Ca totdeauna, Ică prefera să se dea deoparte în momentele decisive. Iar mă lași singur, îl mustră în gând.

Se întoarse spre rege și-i explică străduindu-se să rămână calm:

– Pentru că propunerile Moscovei conțin multe lucruri grave. În primul rândpretind să renunțăm la Basarabia şi am discutat cu domnul Mihalache și i-am spus clar: renunțarea la Basarabia și Bucovina ar însemna să pierdem beneficiul Chartei Atlanticului, în care aliații nu recunosc nici o modificare de frontieră care nu a fost liber consimțită. Pe când rușii ne cer să consimțim noi înșine la o modificare a

granițelor. În al doilea rând, în propuneri nu se precizează cifra despăgubirilor de război. Aceasta constituie un mare pericol, ne-ar putea duce la o înrobire economică. A treia clauză, la fel de gravă, este să întoarcem armele împotriva Germaniei. Cine își poate imagina consecințele unui asemenea gest? De aceea am obiectat de la bun început și rușii sunt înclinați să-mi dea dreptate. Am cerut să acordăm nemților cincisprezece zile să se retragă din România. Numai dacă se împotrivesc, vom începe ostilitățile. Al patrulea punct prevede ca trupele noastre de pe front să depună armele; după aceea, rușii să ni le pună la dispoziție pentru a începe lupta împotriva nemților. Nici asta nu pot să accept. Cunoscând experiența altora, care s-a încrezut în promisiunile lui Stalin, nu pot ordona ostașilor să depună armele, lăsând țara la discreția și a rușilor și a germanilor. Ultimul punct ar da dreptul armatei ruse de a pătrunde oriunde pe teritoriul României, după cum o cere situația operativă. Cu alte cuvinte, ocupația militară sovietică.

– Nu înțeleg, spuse regele. Ați spus că la Stockholm vi s-au oferit condiții mai bune, dar iată că nu sunteți de acord cu ele.

– Propunerile lor sunt mai bune decât capitularea necondiționată și-atâta tot. Am crezut, și eu, și oamenii politici, în sprijinul anglo-americanilor, dar răspunsul lor întârzie.

– Însuși Churchill, interveni Mihai Antonescu, a spus în ultimul său discurs, vorbind despre România, că această țară va fi în curând la discreția rușilor.

Regele făcu o mișcare de nerăbdare:

– E un motiv în plus să începeți imediat tratativele.

– Nu pot în aceste condiții. Planul meu este să opresc ofensiva pe linia Focșani-Nămoloasa-Brăila. Atunci vom negocia de pe alte poziții.

– Și dacă linia Focșani-Brăila nu rezistă?

– Ne retragem pe aliniamente succesive, până în Hațeg, ne închidem în reduta Carpaților...

– Ar însemna ca războiul să treacă peste tot teritoriul țării. Nu sunt de acord cu această soluție, spuse regele și se

ridică. Mi-am uitat tabachera dincolo. Vă las puțin. Mai reflectați, mai sfătuiți-vă...

Mareșalul se ridică la ieșirea regelui, apoi se așeză iarăși pe canapeaua confortabilă, scoase batista și începu să-și tamponeze fruntea nădușită. Auzi vocea lui Mihai Antonescu:

– În fond, germanii nu ne pot reproșa că n-au fost avertizați, după discuția cu Clodius. Am putea începe tratativele la Ankara sau la Cairo. M-aș putea duce chiar eu, dacă ești de acord.

– N-am nimic împotrivă, spuse mareșalul. Asta, dacă obțin scrisoarea de adeziune din partea opoziției.

– Mă oblig s-o aduc eu, cât mai curând posibil, interveni generalul Sănătescu.

– Mulțumesc foarte mult, spuse mareșalul. Iar autorii ei să accepte publicarea scrisorii, pentru ca poporul să știe că n-a fost o măsură personală a mea, ci ea are girul tuturor forțelor politice.

Regele reveni, trăgând din țigară; cu toții se ridică la intrarea lui.

– Așadar, domnule mareșal, aștept răspunsul dumneavoastră: veți încheia acum armistițiul sau nu?

– Nu pot imediat. V-am explicat că trebuie mai întâi să stabilizez frontul, să găsesc un moment favorabil și să obțin dezlegarea de la Berlin.

– Orice întârziere ne va îngreuna condițiile, în loc să le îmbunătățească. Mai este și primejdia ocupației germane. Pentru ultima oară vă cer să încheiați armistițiul.

– Nu pot. Răspund în fața istoriei...

– Domnule mareșal, amândoi avem de dat socoteală, istoriei și lui Dumnezeu. Tăvălugul morții apasă asupra Moldovei. Aceeași soartă așteaptă și restul țării. În aceste condiții, vă retrag încrederea mea!

Mareșalul simți cum i se taie răsuflarea. Vru să protesteze, dar în clipa aceea intrară pe ușă un ofițer și trei subofițeri înarmați. Ofițerul – un maior – îl salută pe rege:

– Să trăiți, maiestate!

Regele se întoarse și ieși din cameră. Maiorul se adresă mareșalului:

– Domnule mareșal, din înalt ordin sunteți arestat!

Subofițerii trecuseră în spatele lui și al lui Mihai Antonescu. Mareșalul simți nădușeala scăldându-i fruntea. Dădu să scoată batista din buzunar. Plutonierul din spatele său îi apucă strâns încheietura. Abia atunci mareșalul reuși să-și înfrângă furia care-l paralizase. Strigă:

– Ce-i asta, Sănătescule? Vin aici ca un om cinstit și mă tratați ca pe-un tâlhar?

Generalul Sănătescu se făcu alb la față. Dădu ordin plutonierului:

– Ia mâna de pe domnul mareşal!

– Rușine! spuse mareșalul. Acestea sunt acte care dezonorează un general!

De după draperie apăru colonelul Emilian Ionescu, care dădu, la rândul său, alt ordin:

– Maior Dumitrescu, executarea!

Maiorul făcu un semn subofițerilor și deschise ușa salonului. Subofițerii îi scoaseră din încăpere, mai întâi pe mareșal, care simțea deasupra cotului strânsoarea de clește a unei mâini zdravene, apoi pe Mihai Antonescu. Pe culoar, mareșalul îi zări pe prietenii regelui. Furios la culme, le strigă:

– În ce capcană l-ați băgat pe rege! Mâine or să vă spânzure nemții pe toți!

– Domnule mareșal, vă rog să mă urmați! spuse maiorul, făcând un gest spre scara ce ducea la etaj.

– Istoria să judece, spuse mareșalul și începu să urce treptele.

EPILOG

– E greu și-n spital, dom' sublocotenent. Am mai fost odată, la Zvolen. Dar puțin. Mă lovise o schijă de brand colea în bucă, iertați-mi cuvântul. Dom'doctor râdea de mine: „Măi leat, nu cumva fugeai, de te-a lovit în spate?" „Nu fugeam, dom'doctor, să trăiți. Dumneavoastră nu știți, dom' doctor, că brandul nu bate razant? Îl auzi cum vine, fâl-fâl, și cade lângă tine și trăznește, iar schijele zboară pe unde apucă!" „Glumesc, băiete, zice dom'doctor. Acum o să te ajustez puțin, rabdă și tu, că nu mai avem eter. O să te cam doară".

– Și te-a durut? m-a întrebat sublocotenentul din patul de alături, întorcând numai ochii spre mine.

– Cum să nu mă doară! Parcă mă ardea cu fierul roșu. Îmi dăduse sora cu ceva, un fel de răcoare, că stăteam cu fața-n jos și n-am văzut ce-i aia, dar tot degeaba. Când a-nceput să coasă, mamă-mamă!

– Pe mine nu mă doare deloc, a spus sublocotenentul cu tristețe. De la mijloc în jos, nimic. Mă gândesc ce-o să fie. S-a zis și cu fete, și cu tot.

Mi-era milă de el: băiat frumos, rumen la față, cu mustăcioară, parcă era Charles Boyer, cum îl văzusem în film, la Vedea, în permisie.

– Fiți pe pace, dom' sublocotenent, o să vă vindecați. Știința avansează mereu, uite penicilina, cică se face din mucegai, și câte vieți a salvat !

– Și zici c-ai fost în permisie, sergent?

– În martie, când dădea colțul ierbii. La noi, la Ștefănești, primăvara e ca-n rai. Urci așa, pe delușor, până

la biserică, și vezi tot satul, casele printre pomii înmuguriți, petice de zăpadă ici și colo, și pământul negru aburind în soare.

– Eh, a oftat sublocotenentul. Zi-i cu permisia.

– Și cum veneam de la gară, la vale, către casă, pe cine văd în fața primăriei? Pe Lae Corcodel, leat cu mine, camarad de pluton din prima zi de război. Câte-am pățit noi împreună! Eram la Cotul Donului când au venit rușii cu tancurile și ne-au luat din două părți, unde să fugi? Dom' căpitan Someșan Titus al nostru, un om tare și fără teamă, a fost îngropat în tranșee, căzuse malul peste el, și-au venit doi ruși „Predai!". Predai, ce era să facem, și l-am scos și pe dom'căpitan din groapă și nu mai auzea, nu mai vorbea, se uita la noi ca un copil nătâng și l-am dus la ambulanța lor și de atunci n-am mai auzit de el. Pe mine și pe Lae și pe alții ne-au dus undeva, departe, vreo zece zile am mers cu trenul și era tot mai frig și ne-au oprit într-o tabără în pădure, prizonierii tăiau la copaci și-i târau până la gară, că n-aveau cai.

– Chiar așa?

– Așa, dom'sublocotenent. Eu și Lae am fugit din lagăr în noaptea de Anul Nou, că santinelele băuseră ceva vodcă și moțăiau în gherete, știind că n-avem unde să fugim. Și era un ger... Am mers pe jos, mai mult noaptea, săptămâni în șir, până am ajuns la ai noștri. N-au vrut să creadă când ne-au văzut. Pe urmă am venit cu regimentul în țară, am stat câteva luni în garnizoană, la Vedea, am instruit recruții și am completat averea regimentului, că pierdusem destule, și cai, și tunuri, și oameni. După asta ne-au trimis în Crimeea, și iar luptă și rabdă și trage nădejde. Iar am pierdut oameni. Ne-au evacuat în aprilie patru'ș'patru cu vapoarele, cu gând că mergem acasă, dar pe drum am aflat că trebuia întărit frontul la Iași și hai și-acolo, până-n august când au spart rușii frontul.

– De-acolo știu și eu, a spus sublocotenentul. Ne-au dus cu trenul până la Brașov și după aia pas cu pas, pe jos, tot Ardealul.

– Da, dom'sublocotenent. La Budapesta a fost mai greu. Lupte de stradă, zi și noapte, trăgeau în noi de pe

acoperișuri și din beciuri, am pierdut juma' de companie acolo. De la Gara de Est, o să țiu minte toată viața, am ajuns la un cimitir și ne târam printre morminte și inamicul trăgea cu obuzierele și răsturna pământ și cruci peste noi. Și când mai aveam o palmă de loc până la Dunăre, vine ordin să plecăm din oraş că intră rușii în locul nostru pe poziții. Am plecat pe frontul din Cehoslovacia și după câteva săptămâni aflăm că rușii au cucerit Budapesta.

– După ce ai noștri...

– După ce ai noștri au vărsat atâta sânge acolo.

– Așa se scrie istoria, a spus sublocotenentul. Și permisia?

– Ei, da, permisia. Păi Lae Corcodel ăsta, leat cu mine, rămăsese acolo, la Zvolen, pe poziție, când m-au dus pe mine la spital. Și în permisie, când am venit de la gară și am ajuns în sat, pe cine văd în fața primăriei? Pe Lae, stând de vorbă cu doi bătrâni. Să nu-l cunosc, dom'sublocotenent. Bărbierit, tuns ca artiștii, avea șapcă-n șase colțuri cum se poartă acum, și-n loc de flaneaua cenușie care-i ținea iarna cald și vara răcoare, era în costum bleumarin în dungi și cămașă albă cu gulerul răsfrânt. Ne-am îmbrățișat de bucurie. Pe urmă am dat mâna cu bătrânii, am vorbit nițel cu ei. „Cum e pe front?" „Ca pe front. Luptăm. P-aici cum e?" „Cum să fie, bine". „Bine să dea Dumnezeu". După aia cei doi bătrâni s-au salutat cu Lae: „Păi noi am plecat, tovarășu' Corcodel". „Noroc, tovarăși", zice Lae. Mă uit la el. „Te-ai ajuns, Lae, ce-i cu tine? Văd că te respectă ca pe popă". „Dă-i încolo, zice Lae. Cum să nu mă respecte? Nu le dădui eu pământ?" „Ce tot spui, Lae?" „Păi tot acolo, la Zvolen, am pățit-o și eu, m-a prins o rafală, mai să-mi reteze piciorul, îl dreseră dom' doctorii, da' am rămas cu genunchiul țeapăn, și m-au lăsat la vatră. Când am ajuns în sat m-au băgat în comisia de împroprietărire. Acuma, dac-au venit ai noștri, vor să mă puie primar".

– Se schimbă lumea, a spus în șoaptă sublocotenentul.

– Da, dom'sublocotenent. Se schimbă. Când am dat colțul după primărie am văzut scris cu catran pe perete „Moarte criminalilor de război" și „Vrem guvern FND". Habar n-aveam ce-i aia.

– De-ale comuniștilor, ce să fie, a gemut sublocotenentul. Lae al tău s-a dat cu ei, aia e.

– Cam așa i-am zis și eu: „Te dăduși cu ei, Lae”. El de colo: „Păi ce-ai fi vrut, vericule, tu nu vezi cum bate vântul?” Taică-meu, când i-am spus, s-a înroșit la față: „Da, băiete, comunism, au început să-i judece pe generali și vor să-l punem pe Stalin în perete, în loc de icoană. Să nu te-aud cu ăștia, că de la alde domnul Scornea au luat batoza și secerătoarea și ce aveau prin casă. Ce comunism? Să nu te-aud!” Ce ziceți, dom'sublocotenent? Dom'sublocotenent! Dom' sublo... Soră! Repede! Să vină doctorul!

– Doctorul? Mai degrabă popa. Nu vezi? S-a dus săracul. Mai bine. A scăpat de chin.

Coperta de: IOANA RADU
Redactor: SORIN CHIFULESCU
Tehnoredactare: BIANCA DOBREANU

ISBN 973-85820-1-6

Tiparul executat la:

You should at once surrender to the Three Great Powers and order Romanian troops to oppose no resistance to the Russians. The Germans are in a hopeless position in South Russia and you have now your last and best chance to contribute to their total defeat.

Trebuie să capitulați imediat în fața celor Trei Mari Puteri și să ordonați trupelor române să nu mai opună rezistență în fața rușilor. Germanii se află într-o situație disperată în sudul Rusiei și dv. aveți acum ultima și cea mai bună șansă să contribuiți la înfrângerea lor totală.

Din mesajul generalului Wilson, Comandant suprem al Forțelor Aliate din Mediterana, către mareșalul Ion Antonescu, 22 martie 1944

PHOBOS publishing house